Akaan perusopetuksen opetus-suunnitelma

Sisällysluettelo

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta 5

Yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa 5

Opetussuunnitelman seuranta 5

Opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat 5

Perusopetuksen yhtenäisyys ja siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö 6

Yhdysluokkaopetus 7

Vuosiluokkiin sitomaton opetus 7

Eheytetty opetus 7

Paikallinen tuntijako 8

Taito- ja taideaineiden paikallinen tuntijako 9

Valinnaisten aineiden paikallinen tuntijako 9

Vieraat kielet 10

Kieliohjelma 11

Opetuksen painotukset 11

Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma 12

2. Perusopetus yleissivistyksen perustana 12

Perusopetuksen arvoperusta 12

Perusopetuksen oppimiskäsitys 12

3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet 12

Laaja-alainen osaaminen 12

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri 13

Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri 13

Oppimisympäristöt 13

Opetuksen eheyttäminen 13

Monialaiset oppimiskokonaisuudet 14

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen 14

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö 14

Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollistenkeinojen käyttäminen 16

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus 16

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu 16

Yhdysluokkaopetus 16

Joustava perusopetus 17

Opetus erityisissä tilanteissa 17

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta 17

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa 18

Yhteistyö huoltajien kanssa ja arvioinnista tiedottaminen **18**
Käyttäytymisen arviointi **18**
Valinnaisten aineiden arviointi **20**
Opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytänteet **20**
Sanallisen arvion ja numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa **20**
Lukuvuosiarviointi **20**
Väliarviointi **21**
Erityisen tutkinnon suorittaminen **22**
7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ***22***
Oppimiseen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset **22**
Yleinen tuki **23**
Tehostettu tuki **24**
Erityinen tuki **24**
Pidennetty oppivelvollisuus **24**
Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot **24**
Tulkitsemis- ja avustajapalvelut **25**
8. Opiskeluhuolto ***25***
Oppilashuoltosuunnitelma **25**
9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä ***26***
10. Kaksikielinen opetus ***26***
11. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus ***26***
Oppiaineet vuosiluokilla 1–2 ..... ***27***
Äidinkieli ja kirjallisuus **27**
Suomen kieli ja kirjallisuus 27
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus 39
Vieraat kielet **48**
Vieras kieli englanti, A1-oppimäärä 48
Matematiikka **54**
Ympäristöoppi **66**
Uskonto **78**
Elämänkatsomustieto **88**
Musiikki **95**
Kuvataide **101**

Käsityö **110**

Liikunta **115**

Oppiaineet vuosiluokilla 3–6 ..... ***122***

Äidinkieli ja kirjallisuus **122**
Suomen kieli ja kirjallisuus 122
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus 138

Vieraat kielet **150**
Vieras kieli englanti, A1-oppimäärä 150
Muu vieras kieli-ranska, A2-oppimäärä 161
Muu vieras kieli-saksa, A2-oppimäärä 171
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä 181

Matematiikka **191**

Ympäristöoppi **206**

Uskonto **226**

Elämänkatsomustieto **243**

Historia **252**

Yhteiskuntaoppi **262**

Musiikki **272**

Kuvataide **280**

Käsityö **291**

Liikunta **299**

Oppiaineet vuosiluokilla 7-9 ..... ***308***

Äidinkieli ja kirjallisuus **308**
Suomen kieli ja kirjallisuus 308
Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus 325

Vieraat kielet **337**
Englanti, A1-oppimäärä vuosiluokilla 7–9 337
Muu vieras kieli-ranska, A2-oppimäärä vuosiluokilla 7-9 349
Muu vieras kieli-saksa, A2-oppimäärä 362
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokalla 7 374
Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 8-9 384
Vieras kieli-ranska, B2-oppimäärä 394
Vieras kieli-saksa, B2-oppimäärä 404
Vieras kieli-espanja, B2-oppimäärä 413

Matematiikka **422**

Biologia **439**

Maantieto **457**

Fysiikka **475**

Kemia **493**

Terveystieto **510**

Uskonto **527**

Elämänkatsomustieto 547
Historia 560
Yhteiskuntaoppi 575
Musiikki 585
Kuvataide 596
Käsityö 611
Liikunta 623
Kotitalous 637
Oppilaanohjaus 649

1. Paikallisen opetussuunnitelman merkitys ja laadinta

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 1

Yhteistyö kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa

Akaassa järjestetään yhteisiä foorumeita opetustoimen ja sosiaali- ja terveysviranomaisten kanssa. Koulutasolla yhteistyötä on paljon oppilashuollon henkilöstön kanssa. Kouluilla käydään lukuvuoden aikana arvokeskustelua oppilaiden, huoltajien, henkilökunnan ja muiden sidosryhmien kanssa.

Opetussuunnitelman seuranta

Opetuksen järjestäjä seuraa opetussuunnitelman toteutumista, arvioimista ja kehittämistä. Akaan kaupungissa toimii opetuspäällikön nimeämä opetussuunnitelman pedagoginen ohjausryhmä, joka koostuu opetustoimen viranhaltijoista.

Koulut kirjaavat lukuvuoden toimintasuunnitelmaan koulun omia mahdollisia lisätavoitteita, kirjaavat näille tavoitteille toimenpiteet, vastuuhenkilöt ja menetelmät, joilla tavoitteen toteutumista mitataan.

Keväällä koulut arvioivat ensiksi itse valitsemiensa toimenpiteiden toteutusta, saavutettuja tuloksia ja kehittämistarpeita. Tämä arviointiosuus liitetään koulujen lukuvuosikertomukseen. Arvioinnissa hyödynnetään myös vertaisauditointia kunnan sisällä ja arvioidaan muidenkin koulujen toimenpiteitä ja tuloksia.

Sivistyslautakunta käsittelee koulujen toimintasuunnitelmat lukuvuoden alussa ja toimintakertomukset lukuvuoden päätteeksi.

Opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat

Akaan kaupungin varhaiskasvatuksen suunnitelma
Akaan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma
Varhaiskasvatuksen ja opetustoimen strategia
Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta Akaan kaupungissa
Akaan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
Etelä-Pirkanmaan seudullinen kotouttamisohjelma
Akaan kulttuuriraide –kulttuurikasvatusohjelma 1.8.2025 alkaen
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
Muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
Sivistysohjelma 2023
Akaan kaupungin koulukuljetusperiaatteet

Perusopetuksen yhtenäisyys ja siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteistyö

Esioppilaiden osalta tiedonsiirto ja moniammatillinen yhteistyö tulevalle lukuvuodelle alkaa helmi-huhtikuussa, jolloin koulukohtaisesti käydään ensin läpi ennalta tiedossa olevat tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevat lapset. Esiopetukseen siirtyvän 5-6 -vuotiaan varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) luovutetaan koululle tiedonsiirtopalaverin yhteydessä. Esiluokanopettajat voivat osallistua tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten keväällä varhaiskasvatuksessa pidettäviin palavereihin. Syyslukukaudella esiluokanopettajilla on mahdollisuus saada konsultaatiota varhaiskasvatuksen opettajilta omaan luokkaansa siirtyneiden lasten osalta. Lisää tietoa asiasta löytyy esiopetuksen opetussuunnitelmasta.

Akaassa kaikille esioppilaille laaditaan henkilökohtainen Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Esiopetusvuoden aikana järjestetään vähintään kaksi tapaamista oppilashuoltoryhmän kanssa, joissa käsitellään esiluokan oppilaiden asioita. Koulupsykologi osallistuu tarvittaessa esikouluikäisten kouluvalmiuden arviointeihin ja tiedonsiirtopalavereihin. Vuotta aiemmin tai vuotta myöhemmin koulunsa aloittavien oppilaiden kouluvalmius arvioidaan yksilöllisesti.

Yhteistyö siirryttäessä esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle

Keväällä esiluokanopettajan ja tulevan luokanopettajan kesken pidetään tiedonsiirtopalaveri. Tuleva luokanopettaja voi osallistua tukea tarvitsevan lapsen moniammatillisiin yhteistyöpalavereihin jo esiopetusvaiheessa.

Yhteistyö siirryttäessä kolmannelle luokalle

Toisen luokan luokanopettaja ja tuleva kolmannen luokan luokanopettaja, tarvittaessa myös erityisopettaja, pitävät oppilaan opiskeluun ja arviointiin liittyvän tiedonsiirtopalaverin.

Yhteistyö siirryttäessä seitsemännelle luokalle

Siirryttäessä kuudennelta luokalta seitsemännelle luokalle pidetään tiedonsiirtopalaveri, jossa kokoontuu lähettävän ja vastaanottavan koulun oppilashuoltoryhmä. Lisäksi kuudennen luokan luokanopettaja ja tuleva seitsemännen luokan luokanvalvoja, tarvittaessa myös erityisopettaja, pitävät oppilaan opiskeluun ja arviointiin liittyvän pedagogisen tiedonsiirtopalaverin.

Yhteistyö siirryttäessä yhdeksänneltä luokalta jatko-opintoihin

Opinto-ohjaaja seuraa oppilaiden sijoittumista toiselle asteelle. Tukea tarvitsevan opiskelijan tiedot perusopetuksesta siirtyvät seuraavaan koulutuspaikkaan, jotta tarvittavat tukitoimet voidaan toteuttaa heti toisen asteen opintojen alkuvaiheessa lähtien. Tiedon siirrosta vastaavat erityisopettaja ja opinto-ohjaaja.

Yhdysluokkaopetus

Opetus on mahdollista tarpeen (oppilasmäärä, pedagogiset ratkaisut) mukaan järjestää yhdysluokkaopetuksena. Mikäli koulu järjestää opetusta yhdysluokkaopetuksena, koulun työsuunnitelmassa kuvataan, mitkä ovat yhdysluokkaopetuksen keskeiset toimintatavat.

Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Opetus on mahdollista monialaisen opiskeluhuoltotyöryhmän puoltamana ja rehtorin päätöksellä järjestää vuosiluokkiin sitomattomasti etenevänä. Tällöin oppilaalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma opintojen etenemisestä.

Eheytetty opetus

Opetus järjestetään pääosin ainejakoisena. Eheyttämistä voidaan toteuttaa pienimuotoisesti vain kahden tai muutaman oppiaineen yhteistyönä ja vaikka vain yhden oppitunnin aikana. Se voi merkitä myös laajempaa ja pitkäkestoisempaa, usean eri oppiaineen ja vaikka koko kouluyhteisön yhteisenä työnä syntyvää oppimisen kokonaisuutta. Eheyttämistä tukevat laaja-alainen osaaminen, monialaiset oppimiskokonaisuudet toteuttamisvelvoitteineen sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.

Paikallinen tuntijako

Perusopetuksen tuntijako 1.8.2024 alkaen
Akaan kaupunki

Oppiaine	1. lk	2. lk	3. lk	4. lk	5. lk	6. lk	7. lk	8. lk	9. lk	**2024 -2026 Yht.	1.8. 2026 alk. Yht
Äidinkieli ja kirjallisuus	7	7	5	5	4	4	3	3	4	42	42
A1 kieli / englanti	1	1	2	2	3	2	2	2	3	18	18
B1 kieli / ruotsi						2	2	1	**3/ 2	8	7
Matematiikka	3	3	4	4	4	3	3	4	4	32	32
Ympäristöoppi	2	2	3	3	2	2					
Biologia ja maantieto							2	2	3		
Fysiikka / kemia							2	3	2		
Terveystieto							0,5	1,5	1	31	31
Uskonto	1	1	1	1	1	2	1	1	1	10	10
Historia / yhteiskuntaoppi				1	2	2	2	2	3	12	12
Musiikki	1	1	1	1	1	1	2			8	8
Kuvataide	1	1	1	1	2	1	1	1		9	9
Käsityö	2	2	1	1	2	1	2			11	11
Liikunta	2	2	2	3	2	2	2	3	2	20	20
Kotitalous							3			3	3
Valinnaiset taide- ja taitoaineet*			2	2	1	1	2	2	1	11	11
***Kuntakohtainen valinnainen**			1(ks)	1(ks)		1(ks)	1(ks)				
							1(Li)				
***Koulukohtainen valinnainen**			1	1	1						
Oppilaanohjaus							0,5	0,5	1	2	2
Valinnaiset					1	2		3	3	9	9
Yhteensä pakolliset Akaa	**20**	**20**	**22**	**24**	**25**	**25**	**30**	**29**	****31 /30**	**226**	**225**
OPH:n tuntijako	20	20	22	24	25	25	30	29	31	**225	225
A2 kieli (saksa / ranska)				2	2	2	2	2	2	12	12
B2 kieli								2	2	4	4

Taito- ja taideaineiden paikallinen tuntijako

Vuosiluokka 3: 2 vvh (1 vvh käsityöhön ja 1vvh koulukohtaisesti päätettävä taide- ja taitoaine)
Vuosiluokka 4: 2 vvh (1vvh käsityöhön ja 1vvh koulukohtaisesti päätettävä taide- ja taitoaine)
Vuosiluokka 5: 1 vvh (1 vvh koulukohtaisesti päätettävä taide- ja taitoaine)
Vuosiluokka 6: 1 vvh (1 vvh käsityöhön)
Vuosiluokka 7: 2 vvh (1 vvh käsityöhön ja 1 vvh liikuntaan)
Vuosiluokka 8: 2 vvh (2 vvh oppilaan valitsema taide-ja taitoaine)
Vuosiluokka 9: 1 vvh (1vvh oppilaan valitsema taide- ja taitoaine)
Yhteensä: 11vvh

Valinnaiset taide- ja taitoaineet ovat ko. oppiaineen oppisisältöä syventäviä ja ne arvioidaan ko. oppiaineen osana.

Valinnaisten aineiden paikallinen tuntijako

Vuosiluokka 5: 1 vvh (oppilaan vapaasti valittavana)
Vuosiluokka 6: 2 vvh (oppilaan vapaasti valittavana)
Vuosiluokka 8: 3 vvh (oppilaan vapaasti valittavana)
Vuosiluokka 9: 3 vvh (1 vvh sidotaan 9. luokan valinnaisten taide- ja taitoaineiden syventäviin opintoihin, ja 2 vvh on oppilaan vapaasti valittavana)
Yhteensä: 9vvh

Valinnaiset aineet voivat olla yhteisten aineiden syventäviä tai soveltuvia opintoja tai useammasta oppiaineesta muodostettuja oppiainekokonaisuuksia.

Syventävät valinnaiset aineet syventävät yhteisten oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä.

Soveltavat valinnaiset voivat sisältää aineksia useasta eri oppiaineesta tai laaja-alaisesen osaamisen osa-alueesta. Soveltavilla valinnaisilla voidaan edistää oppiaineiden välistä yhteistyötä.

5. luokka

Viidennen luokan valinnaisuus järjestetään koulukohtaisesti resurssien ja oppilaiden toiveiden mukaan. Oppilas voi valita tarjotuista vaihtoehdoista yhden. Kyselyt valinnaisainevalinnoista toteutetaan koulukohtaisesti edellisen lukuvuoden keväällä. Valinnaisten aineiden toteuttaminen, tavoitteet ja sisällöt kirjataan koulun vuosisuunnitelmaan. Ne ovat yhtenevät oppiaineen yleisen kuvauksen kanssa, mutta luonteeltaan syventäviä.

6. luokka

Kuudennen luokan valinnaisuus järjestetään koulukohtaisesti resurssien ja oppilaiden toiveiden mukaan. Oppilas valitsee tarjotuista vaihtoehdoista kaksi. Kyselyt valinnaisainevalinnoista toteutetaan koulukohtaisesti edellisen lukuvuoden keväällä. Valinnaisten aineiden toteuttaminen, tavoitteet ja sisällöt kirjataan koulun vuosisuunnitelmaan. Ne ovat yhtenevät oppiaineen yleisen kuvauksen kanssa, mutta luonteeltaan syventäviä. 6. luokalla tarjottavat valinnaisaineet syventävät liikunnan, kuvataiteen ja musiikin opintoja.

8. luokka

Valitaan kahden vuosiviikkotunnin (2vvh) syventävä kurssi taito- ja taideaineesta (kotitalous, kuvataide, musiikki, käsityö kovat tai pehmeät materiaalit), joka jatkuu 9. luokalle. Kurssi arvioidaan päättöarvioinnissa osana kyseistä ainetta.

Valitaan kolme yhden (1vvh) vuosiviikkotunnin soveltavaa kurssia. Jos oppilas valitsee B2-kielen (2vvh), hän valitsee kielen lisäksi yhden valinnaisen kurssin. B2-kieli arvioidaan numeroin. Yhden vuosiviikkotunnin mittainen valinnaiskurssi arvioidaan sanallisesti (hyväksytty/hylätty). Jos kurssi on suoraan emoaineen alla, voidaan kurssi huomioida aineen päättöarviointia korottavana.

9. luokka

Kahdeksannelle luokalle valittu kahden vuosiviikkotunnin (2vvh) taito- ja taideaine jatkuu.
Valitaan kaksi yhden vuosiviikkotunnin (1vvh) soveltavaa kurssia. Jos oppilaalla on valittuna B2-kieli (2vvh), hän ei tee muuta valintaa. B2-kieli arvioidaan numeroin.
Valinnaiskurssi arvioidaan sanallisesti. Jos kurssi on suoraan emoaineen alla, voidaan kurssi huomioida aineen päättöarviointia korottavana.

Vieraat kielet

Vapaaehtoinen A2-kieli

A2-kielen opetusta järjestetään 2 vvh vuosiluokilla 4-9 (yhteensä 12 vvh). Valinnainen A2-kieli toteutetaan tuntijaon ylimääräisinä tunteina.

Valinnainen B2-kieli

B2-kielen opetusta järjestetään 2vvh vuosiluokilla 8 ja 9 (yhteensä 4 vvh). B2-kieli sisältyy oppilaan valitsemiin valinnaisaineisiin.

1.8.2024 alkaen vuosiluokalla 7 opiskellaan B1-kieltä 2 vuosiviikkotuntia. 7. luokkalaisen vuosiviikkotuntimäärä on vähintään 30 tuntia.

**Lukuvuosina 2024 - 2025 ja 2025 - 2026 vuosiluokalla 9 opiskellaan 3 vuosiviikkotuntia B1-kieltä ja 9. luokkalaisen viikkotuntimäärä on tuolloin vähintään 31 vuosiviikkotuntia. Lukuvuodesta 2026-2027 alkaen yhdeksännellä vuosiluokalla opiskellaan 2 vuosiviikkotuntia B1-kieltä ja viikkotuntimäärä on tuolloin vähintään 30 tuntia. (Valtioneuvoston asetus 111 / 2023)

Kieliohjelma

Kieliohjelman tavoitteena on mahdollistaa monipuolinen kielten opiskelu. Akaan perusopetuksessa voi opiskella englantia, ruotsia, ranskaa ja saksaa. Pakollinen **A1-kieli** englanti aloitetaan peruskoulun ensimmäiseltä luokalta. Vapaaehtoinen **A2-kieli** aloitetaan peruskoulun neljänneltä luokalta. Valittavina kielinä ranska tai saksa. Opetus toteutetaan perusopetuksen vähimmäistuntimäärän ylittävinä vuosiviikkotunteina. Valinnaista A2-kieltä tulee lukujärjestykseen kaksi tuntia perustuntien lisäksi ja kieltä opiskellaan perusopetuksen yhdeksännen luokan loppuun asti.

A2-kielen opetus aloitetaan yläkoulualueittain:

- Toijalan alue: Saksa ja / tai ranska (Arvo Ylpön koulu, Sontulan koulu, Pappilan koulu, Nahkialan koulu), opetus järjestetään Arvo Ylpön koululla.
- Viialan alue: Saksa ja/ tai ranska (Viialan yhtenäiskoulu, Kylmäkosken koulu), opetus järjestetään pääsääntöisesti Viialan yhtenäiskoululla. Saksan opetus järjestetään Kylmäkosken koululla yhdysluokkaopetuksena, mikäli oppilasmäärä on riittävä.

A2-kielen opetus järjestetään, jos sitovasti ilmoittautuneita on vähintään 12 oppilasta / alueen ryhmä.

A2-kielen valitseville oppilaille tarjotaan koulukuljetus heidän omalta lähikoulultaan opetusta järjestävälle koululle A2-tuntien ajaksi.

B1-kieli ruotsi aloitetaan peruskoulun kuudennelta luokalta.

1.8.2024 alkaen vuosiluokalla 7 opiskellaan B1-kieltä 2 vuosiviikkotuntia. 7. luokkalaisten vuosiviikkotuntimäärä on vähintään 30 tuntia.

**Lukuvuosina 2024-2025 ja 2025-2026 vuosiluokalla 9 opiskellaan 3 vuosiviikkotuntia B1-kieltä ja 9. luokkalaisen viikkotuntimäärä on tuolloin vähintään 31 vuosiviikkotuntia. Lukuvuodesta 2026-2027 alkaen yhdeksännellä vuosiluokalla opiskellaan 2 vuosiviikkotuntia B1-kieltä ja viikkotuntimäärä on tuolloin vähintään 30 tuntia (Valtioneuvoston asetus 111/2023).

Vapaaehtoinen **B2-kieli** aloitetaan peruskoulun kahdeksannelta luokalta valinnaisaineena. Valittavina kielinä ranska ja saksa. Opetus toteutetaan perusopetuksen vähimmäistuntimäärään sisältyvinä vuosiviikkotunteina.

Opetuksen painotukset

Vuosiluokalle 7 siirryttäessä oppilaan on mahdollista hakea liikuntaluokalle. Liikuntaluokan opetus syventää perusopetuksen liikunnan oppimäärää perusopetuksen oppimäärän ylittävien liikunnan oppituntien osalta. Liikuntaluokalle haetaan 6. vuosiluokan kevätlukukaudella. Liikuntaluokan oppilaaksioton tekee koulun rehtori liikuntaluokan valintakokeiden perusteella.

Oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma

Akaan kaupungin perusopetuksen oppilaanohjauksen ohjaussuunnitelma vuosiluokille 1-9

2. Perusopetus yleissivistyksen perustana

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2

Perusopetuksen arvoperusta

Akaassa varhaiskasvatuksen ja opetustoimen päämääränä on kasvattaa hyvän itsetunnon omaava, sivistynyt lapsi ja nuori, jolla on elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden taidot.

Akaan sivistysohjelmaan ja Akaan kaupungin strategiaan on määritetty varhaiskasvatusta ja perusopetusta ohjaava arvoperusta.

Toimintaamme ohjaavat arvot ovat yhteisöllisyys, turvallisuus, asukaskeskeisyys ja rohkeus.

Arvoperustan toteutumista seurataan Akaassa seuraavasti:

- Jatkuva sisäinen ja vertaisauditointi koulujen kesken.
- Lukukausittaiset hyvinvointikyselyt esiopetuksesta toiseen asteeseen.

Perusopetuksen oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppilas on aktiivinen toimija.

Oppimiskäsityksen toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti jatkuvalla sisäisellä sekä vertaisauditoinnilla. Sivistyslautakunta määrittää omilla linjauksillaan perusopetuksen oppimiskäsitystä kokonaisuutena.

3. Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 3

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisessa osaamisessa painotetaan **joka vuosi** itsestä huolehtimista ja arjen taitoja (L3).

Tämän lisäksi Akaassa painotetaan muita laaja-alaisen osaamisen osa-alueita kolmen vuoden sykleissä.
Laaja-alaisen osaamisen painoalueet ovat

- 2022-2023 L3 + L5 + L6
- 2023-2024 L3 + L2 + L4
- 2024-2025 L3 + L1 + L7

Jatkuu lukuvuosittain ylläolevan syklin mukaisesti.

Kuntakohtaiset laaja-alaisen osaamisen painotukset tulee huomioida lukuvuosittain koulujen **toimintasuunnitelmissa** laatimalla niille **tavoitteet ja toimenpiteet.** Tavoitteiden toteutumista **arvioidaan** lukuvuoden päätyttyä koulujen **lukuvuosikertomuksissa**. Lukuvuosittaiset laaja-alaisen osaaminen painotukset tulee näkyä erityisesti kouluilla toteutettavien monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa.

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4

Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

Kuntakohtaiset toimintakulttuurin kehittämisen painopistealueet ja tavoitteet määritellään lukuvuosittain. Koulut voivat halutessaan tarkentaa koulukohteisia tavoitteitaan toimintasuunnitelmaan. Asetettuja tavoitteita ja toimenpiteitä arvioidaan lukuvuosikertomuksessa. Koulujen itsearvioinnin lisäksi hyödynnetään vertaisauditointia. Akaan kouluja kehitetään tasapuolisesti ja koulun omaleimaisuus kirjataan koulun toimintasuunnitelmaan.

Oppimisympäristöt

Akaassa on laadukas opetus varhaiskasvatuksesta lukioon. Akaa varmistaa osaavan työvoiman saatavuuden yhteistyössä lähialueen koulutuksen järjestäjien kanssa. Kaikenikäiset akaalaiset voivat kehittää osaamistaan myös harrastusten ja vapaan sivistystyön parissa.
Koulujen erilaisuutta kunnioitetaan. Ala- ja yläkoulujen välistä rajaa pyritään aktiivisesti hälventämään. Kansainvälisyyskasvatus, yrittäjyyskasvatus ja kädentaitojen opettaminen voivat olla eri koulujen painotustekijöinä. Akaa hakee yhteistyötä lähialueiden oppilaitosten kanssa. Tämä mahdollistaa kiinteän vuorovaikutuksen, jolloin opiskelijoiden harjoittelumahdollisuudet ja mahdollisuudet saada työelämätuntemusta paranevat. Kuudensien luokkien ohjelmassa on yrityskylävierailu lukuvuoden aikana.

Opetuksen eheyttäminen

Eheyttämistä voidaan toteuttaa pienimuotoisesti vain kahden tai muutaman oppiaineen yhteistyönä ja vaikka vain yhden oppitunnin aikana. Se voi merkitä myös laajempaa ja pitkäkestoisempaa, usean eri oppiaineen ja vaikka koko kouluyhteisön yhteisenä työnä syntyvää oppimisen kokonaisuutta. Eheyttämistä tukevat laaja-alainen osaaminen, monialaiset oppimiskokonaisuudet toteuttamisvelvoitteineen sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

- Oppimiskokonaisuuksien yhteiskesto lukuvuoden aikana on vähintään oppilaan vuosiviikkotuntimäärä.
- Koulut voivat halutessaan toteuttaa useampiakin monialaisia oppimiskokonaisuuksia lukuvuoden aikana.
- Kouluilla toteutettavien monialaisten oppimiskokonaisuuksien teema, tavoitteet, sisällöt ja arviointikäytänteet määritellään lukuvuosittain koulukohtaisesti toimintasuunnitelmaan.
- Monialaisen oppimiskokonaisuuden suunnittelussa on mahdollista toteuttaa vuosiluokkarajat ylittäviä kokonaisuuksia.
- Koulut voivat itse määritellä monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin sisältyvät oppiaineet.
- Rehtorit huolehtivat, että jokainen oppiaine on mukana monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ainakin kerran oppilaan perusopetuksen aikana.
- **Esiopetus** on mukana monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteutuksissa.

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 5

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö

Akaan koulujen toimintakulttuuriin kuuluu ajatus siitä, että hyvinvointi, oppiminen, kasvu ja kehittyminen vaativat turvallista ympäristöä, nähdyksi tulemista ja huolenpitoa. Koulun kaikki toimijat yhdessä huoltajien ja tarvittaessa koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa muodostavat verkoston, jossa lapsen on mahdollista kasvaa omaan persoonalliseen suuntaansa ja mittaansa. Koulupäivän rakenne mahdollistaa rauhallisen työskentelyn, asioihin paneutumisen, yhdessä tekemisen ja oppimisen, leikin ja hengähtämisen sekä ilon ja mielekkyyden kokemuksen.

Kaikkien kasvatukseen osallistuvien on tärkeää tietää oleelliset oppilaan oppimista ja edistymistä määrittävät seikat. Yhteinen, jaettu aikuisten välinen tieto on osa oppilaan turvallisuuden tunnetta ja tuo varmuutta välittämisestä. Yhteisesti sovitut toimintatavat ovat tärkeitä hyvän ja turvallisen koulupäivän kannalta. Perustan näille toimintatavoille muodostavat hyvän käyttäytymisen tavoitteet sekä Akaan koulujen järjestyssäännöt. Käyttäytymiseen sekä järjestyssääntöihin liittyvät asiat käydään läpi joka lukuvuoden alussa kaikkien oppilaiden kanssa, minkä jälkeen niiden noudattaminen on jokaisen kouluyhteisössä toimivan vastuulla.

Oppilaita ohjataan olemaan aloitteellisia koulun käytänteiden ja toimintatapojen muokkaamisessa. Oppilaskunnan edustajat ovat tässä asiassa keskeisiä toimijoita. Tämän lisäksi yhteistyö huoltajien ja vanhempainyhdistyksen kanssa tukee osaltaan hyvän ja turvallisen koulupäivän rakentumista.

Yhteistyö

Oppilaiden osallisuutta tuetaan heitä aktivoivilla ja sitouttavilla keinoilla, kuten käyttämällä ryhmää hyödyntäviä oppimisen menetelmiä, suunnittelemalla ja arvioimalla opiskelua, oppimista ja oppimisympäristöä yhdessä, neuvottelemalla yhteiselämän säännöistä sekä suunnittelemalla ja toteuttamalla oppilaiden kanssa tapahtumia, retkiä ja juhlia. Oppilaita ohjataan oppilaskunta-, kummioppilas- ja tukioppilastoimintaan. Oppilaskuntien kautta oppilaat ovat mukana koulujen yhteisöllisissä oppilashuoltotyöryhmissä. Opetusryhmät (luokat) tekevät myös yhteistyötä keskenään.

Kodin ja koulun yhteistyö

Akaan kouluissa kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana on molempien osapuolten keskinäinen kunnioitus ja luottamus.
Kodin ja koulun yhteistyötä ylläpidetään matalalla kynnyksellä. Yhteistyöväyliä voivat olla tapaamiset, puhelinkeskustelut ja viestit sähköisten järjestelmien kautta. Huoltajille järjestetään säännöllisesti vanhempainiltoja, ja heitä kutsutaan mukaan koulun järjestämiin tilaisuuksiin sekä seuraamaan opetusta. Oppilaalle ja huoltajalle tarjotaan organisoidusti mahdollisuus keskusteluun vähintään kerran vuodessa (arviointikeskustelu). Koulun kotisivut/Wilman tiedotteet pidetään ajantasaisina. Niille kootaan koulutyön keskeisiä asioita sekä yhteystietoja. Lisäksi koulun asioista tiedotetaan erilaisin tiedottein. Luokanopettaja ja -valvoja ovat avainhenkilöitä tiedottajina, tiedon vastaanottajina ja välittäjinä. Oppilaan kasvun ja kehityksen verkostoon kuuluvat kaikki oppilasta opettavat opettajat, oppimisen tuen henkilöstö, oppilashuollon henkilöstö ja rehtorit.
Koulujen vanhempainyhdistysten toiminta on luontevaa kodin ja koulun yhteistyötä. Vanhempainyhdistysten tarkoituksena on oppilaiden opiskelumahdollisuuksien edistäminen ja heidän harrastuksiensa tukeminen, koulun ja kodin yhteistyön rakentaminen sekä yhteishengen luominen. Yhdistysten jäseniksi voivat liittyä koulun oppilaiden vanhemmat tai muut huoltajat.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Akaan kouluissa alkuopetusluokat toimivat tiiviissä yhteistyössä esiopetusryhmien kanssa. Esioppilaat ovat mukana koulun toiminnassa ja tapahtumissa. Muita tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi kerhojen järjestäjät ja eri yhdistykset. Lukuvuosittain sovitaan yhteistyöhenkilö liikunta- ja kulttuuritoimen sekä seurakunnan suuntaan.
Luokkatasot ja aineryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä.
Kun opetusryhmä siirtyy koulun sisällä opettajalta toiselle, oppilas siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai alakoulusta yläkouluun, järjestetään lähettävän ja vastaanottavan tahon kesken tiedonsiirto. Tarvittaessa erityisopettajat osallistuvat tiedonsiirtoon. Kun oppilas siirtyy toiseen kouluun, oppilaan luokanopettaja tai luokanohjaaja huolehtii opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen siirtymisestä ja neuvottelee tarvittaessa asiasta erityisopettajan ja/tai rehtorin

kanssa. Tarvittaessa järjestetään yksittäisen oppilaan asioissa yksilöllinen moniammatillinen tapaaminen.

Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollistenkeinojen käyttäminen

Henkilökunnan perehdyttäminen

Henkilökunnan osaaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä varmistetaan rehtorin toimesta säännöllisesti opettajakokouksissa sekä uusia työntekijöitä perehdytettäessä.

Tiedotus eri tahoille

Kasvatuskeskusteluiden ja kurinpidollisten keinojen käytön suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpidollisista keinoista tiedottaminen tapahtuu Wilman tiedotteissa, koulukohtaisissa tiedotteissa sekä vanhempainilloissa.

Seurantavelvoite

Opetuksen järjestäjän tulee seurata kasvatuskeskustelujen, kurinpidollisten toimien, häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistamisen, esineiden ja aineiden haltuunotto-oikeuden sekä oppilaan tavaroiden haltuunotto-oikeuden käyttöä ja toimien kehittymistä.
Opetuksen järjestäjä seuraa tämän suunnitelman käyttämistä, toteutumista ja toiminnan yhdenmukaisuutta sekä kehittää suunnitelmaa ja suunnitelmaan liittyviä menettelytapoja. Koulukohtaiset tiedot tulee määräajoin käsitellä koulujen yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta voidaan antaa, jos oppilaalle on tehty POL§18 mukainen päätös opetuksen järjestämisestä toisin.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Tarvittaessa kaikilla luokka-asteilla voidaan edetä vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaan. Rehtori tekee erillisen hallintopäätöksen vuosiluokkiin sitomattomasta opetuksesta. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKS:an kirjataan oppimäärään sisältyvät opintokokonaisuudet ja niiden suoritustavat.

Yhdysluokkaopetus

Mikäli koulu järjestää opetusta yhdysluokkaopetuksena, koulun työsuunnitelmassa kuvataan, mitkä ovat yhdysluokkaopetuksen keskeiset toimintatavat.

Joustava perusopetus

JOPO (joustava perusopetus) on toiminnallinen ja työelämäpainotteinen tapa suorittaa peruskoulun yhdeksäs luokka.
Opetus järjestetään noin kymmenen oppilaan ryhmässä sekä Viialan yhtenäiskoulussa että Toijalan yhteiskoulussa. Ryhmän työskentelystä vastaa JOPO-opettaja. Opetus toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. JOPO-toiminnassa käytetään yksilöllisiä ja joustavia toimintatapoja sekä opetusmenetelmiä. Opetusta voidaan järjestää koulun lisäksi muissa oppimisympäristöissä kuten työpaikoilla tai vierailu- ja tutustumiskäynneillä esimerkiksi yrityksissä ja oppilaitoksissa.
Jokaiselle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma yhteistyössä huoltajan kanssa.

Opetus erityisissä tilanteissa

Sairaalassa annettava opetus

Siirtymätilanteissa koulun puolelta on vastuuhenkilö, joka hoitaa yhteistyön sairaalakouluun (siirtopalaverit + opetuksen koordinointi). Vastuuhenkilö koordinoi opetusta sairaalakoulun ja koulun välillä tiiviissä yhteistyössä oppilasta opettavien opettajien kanssa.
Siirryttäessä sairaalakouluopetuksesta takaisin omaan kouluun siirtopalaverissa selvitetään oppilaan tilanne ja suunnitellaan tuki tapauskohtaisesti.

Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Kerhotoiminta

Jokaisella alakoululla on nimetty kerhotoiminnan yhdyshenkilö, joka koordinoi ja kehittää kerhotoimintaa koulun tasolla. Kerhotoiminnan tiedottamisesta vastaa koulussa kerhoa pitävä opettaja. Myös koulun ulkopuoliset paikalliset tahot, kuten MLL tai 4H-yhdistys voivat järjestää kerhotoimintaa kouluissa.

Kirjastotoiminta

Akaan koulut tekevät yhteistyötä kaupunginkirjaston kanssa monin eri tavoin. Kouluilla voi olla myös oma kirjasto, jonka toiminnasta vastaa koulussa nimetty kirjastovastaava. Oppilaita kannustetaan aktiivisesti ja säännöllisesti käyttämään koulukirjastoa ja kirjahankintoja tehdään resurssien puitteissa.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tavoitteena on edistää oppilaan terveyttä ja hyvinvointia ja opettaa ruokailutapoja sekä suomalaista ruokakulttuuria. Oppilaille tarjotaan päivittäin tarkoituksenmukaisesti järjestetty, ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria.

Koulumatkat

Hyväksytyt koulukuljetusperiaatteet ovat Akaan kaupungin kotisivuilla.

6. Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 6

Yhteistyö huoltajien kanssa ja arvioinnista tiedottaminen

Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin. Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Lukuvuoden aikana arviointipalautetta annetaan oppilaalle ja hänen huoltajilleen esim. Wilman välityksellä ja väliarvioinnissa. Lukuvuoden päätteeksi oppilaalle annetaan lukuvuositodistus.

Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymisen ohjaus sekä käyttäytymiseen liittyvien tietojen ja taitojen opettaminen ovat osa koulun kasvatustehtävää. Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Heille opetetaan koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallista, tilannetietoista käyttäytymistä ja hyviä tapoja.

Käyttäytymistä arvioidaan ja oppilaille annetaan käyttäytymisestä ohjaavaa palautetta suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, yhteisön toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Oppilailla ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun kasvatustavoitteita ja käyttäytymiselle asetettavia tavoitteita koskevaan keskusteluun ja tavoitteiden määrittelyyn.

Käyttäytymisen arvioinnissa erityisen tärkeä on huolehtia, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon. Päättö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviota ei merkitä.

Oppilas ottaa toiset ihmiset huomioon.

Oppilas kohtelee toisia ihmisiä arvostavasti ja ystävällisesti.

Oppilas käyttää asiallista ja toisia kunnioittavaa kieltä.

Oppilas arvostaa sekä omaa että toisten tekemää työtä.

Oppilas edistää työrauhaa ja luo käytöksellään ympärilleen myönteistä ilmapiiriä.

Oppilas huolehtii ympäristöstä.

Oppilas kunnioittaa omaa, koulun ja muiden omaisuutta.

Oppilas huolehtii ympäristön siisteydestä ja turvallisuudesta.

Oppilas noudattaa yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä.

Oppilas saapuu täsmällisesti kouluun ja oppitunneille.

Oppilas käyttäytyy asiallisesti tilanteen edellyttämällä tavalla.

Oppilas noudattaa koulun järjestyssääntöjä.

Käyttäytymisen arvosanojen määräytyminen

10 (erinomainen) – Oppilas on saavuttanut erinomaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Hän edistää aktiivisesti omalla toiminnallaan hyvää käyttäytymistä.

9 (kiitettävä) – Oppilas on saavuttanut kiitettävästi käyttäytymisen tavoitteet. Oppilaan käytös on lähes aina tavoitteiden mukaista.

8 (hyvä) – Oppilas on saavuttanut hyvin käyttäytymisen tavoitteet. Hän suhtautuu koulunkäyntiin, kouluyhteisöön ja yhteiseen omaisuuteen yleensä myönteisesti. Hänen käytökseensä on jouduttu mahdollisesti puuttumaan satunnaisesti.

7 (tyydyttävä)- Oppilas on saavuttanut tyydyttävästi käyttäytymisen tavoitteet. Hän suhtautuu koulunkäyntiin, kouluyhteisöön ja yhteiseen omaisuuteen vaihtelevasti. Hän häiritsee satunnaisesti opiskelua eikä noudata aina koulun järjestyssääntöjä. Hänen käytökseensä on jouduttu puuttumaan puhuttelemalla ja/tai muilla toimenpiteillä.

6 (kohtalainen) – Oppilas on saavuttanut kohtalaisesti käyttäytymisen tavoitteet. Hän suhtautuu koulunkäyntiin, kouluyhteisöön tai yhteiseen omaisuuteen kielteisesti. Hän häiritsee usein opiskelua ja rikkoo järjestyssääntöjä. Hänen käytöksensä on epäasiallista ja loukkaavaa. Hänen käytökseensä on puututtu kurinpidollisin keinoin.

5 (välttävä) – Oppilas on saavuttanut välttävästi käyttäytymisen tavoitteet. Hän rikkoo koulun järjestyssääntöjä jatkuvasti ja tietoisesti. Hänen käytöksensä on erittäin epäasiallista ja loukkaavaa. Hänen käytökseensä on puututtu usein kurinpidollisin keinoin. Oppilas tarvitsee valvontaa selviytyäkseen koulutyöstä.

4 (heikko) – Oppilas ei ole koulun kurinpitokeinoin ojennettavissa ja on vaaraksi kouluyhteisölle.

Valinnaisten aineiden arviointi

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavia taide- ja taitoaineiden oppimäärää ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta.

Oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa vuosiluokilla 7-9, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoainetunnit, on opiskeltu.

Opinnoissa etenemisen, vuosiluokalta siirtymisen ja vuosiluokalle jättämisen periaatteet ja käytänteet

Luokalta siirtäminen sekä luokalle jättäminen tapahtuu perusopetuslain edellyttämällä tavalla.

Sanallisen arvion ja numeroarvosanan antaminen todistuksissa eri oppiaineissa sekä käyttäytymisen arvioinnissa

Lukuvuosiarviointi

Luokat 1-2

- Sanallinen arviointi arviointiasteikolla hyväksytty/hylätty
    - Kaikki oppiaineet
- Liitteenä sanallinen arviointi arviointiasteikolla erittäin hyvä, hyvä, kohtalainen, heikko, hylätty
    - Matematiikka
    - Suomen kieli ja kirjallisuus
    - Käyttäytyminen

Luokka 3

- Numeroarviointi arviointiasteikolla 4-10
    - Matematiikka
    - Suomen kieli ja kirjallisuus

    - Käyttäytyminen
- Sanallinen arviointi arviointiasteikolla erittäin hyvä, hyvä, kohtalainen, heikko, hylätty
    - Muut oppiaineet
    - Käyttäytyminen (liite)

Luokat 4-6

- Numeroarviointi arviointiasteikolla 4-10
    - Käyttäytyminen
    - Kaikki oppiaineet

Luokat 7-8

- Numeroarviointi arviointiasteikolla 4-10
    - Käyttäytyminen
    - Kaikki oppiaineet

Luokka 9

- Päättötodistus

Väliarviointi

Luokat 1-6

- Arviointikeskustelut, jotka kirjataan Wilmaan
- Ajankohtana joulu-helmikuu
- Keskusteluissa pääpaino osioissa
    - Kouluviihtyvyys ja oppimaan oppimisen taidot
    - Käyttäytyminen

Luokat 7-9

- Välitodistus
    - Numeroarviointi arviointiasteikolla 4-10
        - Käyttäytyminen
        - Kaikki oppiaineet
- Huoltajan pyynnöstä tai tarvittaessa lisäksi arviointikeskustelu
    - Ajankohtana joulu-helmikuu

Erityisen tutkinnon suorittaminen

Perusopetuksen oppilas voi suorittaa erityisessä tutkinnossa yhden tai useamman oppiaineen oppimäärän tai osan siitä esimerkiksi siksi, että oppimäärän opetus on päättynyt 7. vuosiluokalla ja oppilas tulee perusopetukseen vasta 8. vuosiluokalle. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat eri oppiaineissa perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja. Erityisen tutkinnon suorittamisen käytänteistä sovitaan koulun rehtorin kanssa tapauskohtaisesti.

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 7

Oppimiseen ja koulunkäynnin tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset

Akaan kaupungissa käytettävät erityisopetuksen seulat:
(päivitetty23.5.2023)

Esikoulu:
MA:

- LukiMat

SUK:

- Suomen kielen alkukartoitus

Nivelvaiheessa esikoulusta 1. luokalle
SUK:

- Maa-sanasanelu keltainen FinRa s. 39/ vihreä FinRa s. 6, huhtikuussa

MA:

- Mavalka (matematiikan yksilötestaus) syksyllä esikoulussa matematiikan seuloissa esiin nousseille oppilaille. Matemaattisten taitojen kehityksen seurantana voidaan Mavalka pitää näille oppilaille myös keväällä.

2. luokka
SUK:

- Yksilötestaus tarvittaessa, aikaisempien vuosien seurantaa

ei koko ikäluokan seuloja

4. luokka
SUK:

- Allu-luetun ymmärtämisen testi (tietotekstit), maaliskuussa

MA:

ei koko ikäluokan seuloja

5. luokka
SUK:

- Lukunopeus
- , LukiMat Kilpikonna-teksti, tammi-/helmikuussa, normitus LukiMatin mukaan

Allu-luetun ymmärtämisen teksti (tietotekstit), maaliskuussa
sanelu Suurajot Jyväskylässä (tekstisanelu), keltainen FinRa s. 75/ vihreä FinRa s. 24, huhtikuussa
MA:
Kymppikartoitus 2, huhti-/toukokuussa

6. luokka
SUK:

- Allu-luetun ymmärtämisen testi (tietotekstit), maaliskuussa

MA:

- RMAT- peruslaskutaidon testaus, huhti-toukokuussa

Nivelvaiheessa 6. luokalta yläluokille

- 5. -6. luokan seulatulokset siirretään yläkouluun
- Tiedonsiirtopalaverit

7. luokka

- Ei koko ikäluokan seuloja

8. luokka

- Ei koko ikäluokan seuloja

9. luokka

- Ei koko ikäluokan seuloja
- Luki -lausuntojen kirjoitus tarvittaessa, joita varten voidaan suorittaa yksilötestausta
- Valtakunnalliset kokeet eri oppiaineissa
- Tiedonsiirtopalaverit

Yleinen tuki

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Tuen tarpeen kasvaessa oppilaan tulee saada tehostettua tukea.

Tehostettu tuki

Tehostettu tuki on oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin jatkuvampaa, voimakkaampaa ja yksilöllisempää tukemista. Oppilas voi tällöin tarvita useampaa tuen muotoa. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tehostettua tukea annetaan oppilaalle laadittavan oppimissuunnitelman mukaisesti. Yhteistyö ja suunnitelmallisuus ovat tehostetun tuen toteutumisen edellytys.

Erityinen tuki

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä auttamaan oppilasta selviytymään koulutyöstä, tehdään hänelle pedagogiseen selvitykseen perustuva erityistä tukea koskeva hallintopäätös. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), josta on käytävä ilmi erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Huoltajan tuki, moniammatillinen yhteistyö ja yksilöllinen ohjaus ovat tärkeitä.

Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevilla oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana esiopetuksella. Muilla oppilailla se alkaa perusopetuksen ensimmäisellä vuosiluokalla 7-vuotiaana.

Pidennetty oppivelvollisuus tarkoittaa oppivelvollisuuden alkamista vuotta säädettyä aiemmin, oppivelvollisuus ei pidenny perusopetuksen keskeltä tai lopusta. Oppivelvollisuus päättyy, kun opiskelija täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto) tai vastaavan koulutuksen ulkomailla.

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Tukiopetus Akaassa

Tukiopetus tulee järjestää suunnitelmallisesti ja koulun yhteisten periaatteiden mukaisesti joko oppilaan koulupäivän aikana tai oppituntien ulkopuolella. Tukiopetuksen tarjoaminen tukitoimena kirjataan oppilaan pedagogisiin asiakirjoihin ja Wilma- järjestelmän tukitoimiin. Se voi olla yksilöopetusta, samanaikaisopetusta tai pienryhmäopetusta. Sitä voidaan antaa myös ennaltaehkäisevänä tukitoimena. Tukiopetusta voi antaa oppilaan oma tai muu opettaja. Koulun tulee tiedottaa huoltajalle oppilaan tukiopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Oppilaan oppimisen tukemiseksi opettajien tulee tarjota tukiopetusta mieluummin ennakoiden, mutta kuitenkin heti tuen tarpeen ilmetessä.

Osa-aikainen erityisopetus Akaassa

Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy, korjaava opetus sekä oppimisen tukeminen. Oppilaat ohjautuvat osa-aikaiseen erityisopetukseen oppilaan, opettajien, huoltajien aloitteesta tai erilaisten seulontatestien kautta. Osa-aikainen erityisopetus on joko ennaltaehkäisevää tai jo ilmenneitä vaikeuksia kuntouttavaa. Sitä annetaan pienryhmissä, samanaikaisopetuksena tai yksilöopetuksena. Osa-aikaista erityisopetusta voi saada kaikkien tukimuotojen aikana.

Osa-aikainen erityisopetus on koulun sisäistä pedagogista toimintaa ja koulunkäynnin tukea. Erityisopettaja konsultoi opettajia. Luokanopettaja/luokanvalvoja, aineenopettaja sekä erityisopettaja keskustelevat oppilaan osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeesta ja järjestämisestä. Osa-aikaisen erityisopetuksen tarjoaminen tukitoimena kirjataan oppilaan pedagogisiin asiakirjoihin ja Wilma- järjestelmän tukitoimiin.

Erityisopetus Akaassa

Erityinen tuki järjestetään Akaan kaupungissa ensisijaisesti lähikouluperiaatteen mukaisesti. Erityistä tukea voidaan antaa koulussa monin eri tavoin, kuten:

- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan konsultaation turvin,
- yleisopetuksen luokassa erityisopettajan samanaikaisopetuksessa,
- yleisopetuksessa ohjaajan tai avustajan tukemana,
- osittain erityisopetuksessa erityisluokassa ja osittain yleisopetuksessa erityisluokassa.

Erityisen tuen aikana käytettävissä ovat erityisopetuksen lisäksi myös kaikki muut perusopetuksen tukimuodot.

Tulkitsemis- ja avustajapalvelut

Tulkitsemis- ja avustajapalvelut määritellään oppilaan oppimissuunnitelmassa tai henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

8. Opiskeluhuolto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 8

Oppilashuoltosuunnitelma

Pirkanmaan hyvinvointialue, alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma 2023-2026

9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 10

Paikalliset lisäykset

Kulttuurinen moninaisuus ja erilaiset kielelliset lähtökohdat otetaan huomioon ja edistetään yhteisön kielitietoisuutta. Toimintakulttuurissa erityisen tärkeää on opiskelijoiden myönteistä ja realistista minäkuvaa vahvistava yhteistyö, ongelmien rakentava käsittely sekä huomion suuntaaminen myönteisiin ratkaisuihin. Toiminnan ja ilmapiirin kehittämisellä huolehditaan, että jokainen opiskelija voi kokea kuuluvansa yhteisöön, olevansa siinä tervetullut ja arvostettu ja voivansa toimia sen aktiivisena jäsenenä.

Työtä suunniteltaessa otetaan huomioon lapsen kielitaito ja kulttuuritausta sekä toisaalta eri vuosiluokkien tavoitteet sekä oppilaiden yksilölliset kehityserot ja erilaiset oppimistyylit. Ryhmissä toimittaessa harjaannutaan toisten huomioon ottamiseen sekä omien vahvuuksien hyödyntämiseen ja vertaistuen antamiseen. Toiminnan selkeys, rauhallisuus, suunnitelmallisuus ja säännönmukaisuus tukevat elämänhallintataitoja. Samalla tarvitaan opiskelijoiden tarpeet huomioonottavaa joustavuutta ja toiminnan monipuolisuutta.

Tärkeä asia käytännön opetustyössä on jokaisen hyväksyminen sekä jokaisen lapsen tukeminen tasapainoiseksi ja yhteistyökykyiseksi kansalaiseksi. Lisäksi opetuksessa painotetaan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomalaiseen kouluun mutta kannustetaan lasta myös oman kulttuurin tuntemukseen.

Kaikille perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaille laaditaan oma opinto-ohjelma. Opinto-ohjelma sisältää tiedot lapsen aikaisemmasta kouluhistoriasta sekä suomen kielen taidosta. Opinto-ohjelma sisältää myös oppilaan tavoitteen suomen kielen oppimisen tasosta valmistavan luokan jälkeen. Opinto-ohjelma käydään läpi huoltajien kanssa viimeistään kolmen kuukauden kuluttua valmistavan opetuksen aloittamisesta. Tapaamisissa käytetään tulkkia.

10. Kaksikielinen opetus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 11

Akaassa ei järjestetä kaksikielistä opetusta.

11. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva perusopetus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 12

Akaassa ei järjestetä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa perusopetusta.

Oppiaineet vuosiluokilla 1–2

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vuosiluokat 1-2

Äidinkieli ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Äidinkieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas osallistuu monenlaisiin vuorovaikutustilanteisiin omassa ryhmässään.	**2. lk** Oppilas osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja niissä tarvittaviin yhteistyötaitoihin.	**2. lk** Oppilas ilmaisee itseään erilaisissa ryhmäviestintätilanteissa kehittäen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas kehittää ilmaisuaan leikin ja draaman kautta.	**2. lk** Oppilas ilmaisee itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas havainnoi erilaisia viestintätapoja koulun arjessa.	**2. lk** Oppilas rakentaa myönteistä viestijäkuvaansa ja ymmärtää erilaisten viestintätapojen vaikutuksia lähiympäristössään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas oppii lukemaan ja kehittää lukutaitoaan.	**2. lk** Oppilas vahvistaa lukutaitoaan sekä luetunymmärtämistaitojaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas innostuu kuuntelemaan, lukemaan ja tarkastelemaan ohjatusti monenlaisia tekstejä ja kirjallisuutta. Hän laajentaa sana- ja käsitevarastoaan.	**2. lk** Oppilas tarkastelee monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita. Hän laajentaa sana- ja käsitevarantoaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

Monilukutaito (L4)

T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu tiedon hankinnan tapoihin ja erilaisiin tietolähteisiin.	**2. lk** Oppilas harjoittelee hakemaan tietoa erilaisista lähteistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas innostuu kuuntelemaan ja lukemaan lastenkirjallisuutta ja monenlaisia tekstejä.	**2. lk** Oppilas hankkii tietoa ja lukuelämyksiä lukemalla lastenkirjallisuutta ja monenlaisia tekstejä sekä jakamalla lukukokemuksiaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Tekstien tuottaminen

T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja kuvata kokemuksiaan sekä kertoa tarinoita suullisesti ja kuvien avulla.	**2. lk** Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja kuvata kokemuksiaan sekä kertoa tarinoita suullisesti ja kirjoittamalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas oppii kirjoittamaan tavuja, sanoja ja virkkeitä myös monimediaisissa ympäristöissä.	**2. lk** Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä myös monimediaisissa ympäristöissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia

Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas harjoittelee käsinkirjoittamisen taitoa ja tutustuu näppäintaitoihin.	**2. lk** Oppilas vahvistaa käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja huomioiden oikeinkirjoittamisen perusasiat. Hän oppii suunnittelemaan ja tuottamaan erilaisia tekstejä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tekee havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä. Hän oppii kielen tutkimista tukevat peruskäsitteet kuten sana, tavu, kirjain ja äänne. Oppilas oppii vähitellen huomaamaan oman kielenkäyttönsä merkityksen vuorovaikutustilanteissa.	**2. lk** Oppilas tuntee kielen peruskäsitteet. Hän tiedostaa erilaisia puhetapoja ja oppii vähitellen ymmärtämään oman kielenkäyttönsä merkityksen vuorovaikutustilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas innostuu kartuttamaan luku- ja kuuntelukokemuksiaan. Hän tutustuu kirjaston käyttöön.	**2. lk** Oppilas valitsee ja lukee itseään kiinnostavia monimuotoisia kirjoja ja tekstejä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**	

T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu oman kielen ja kulttuurin erityispiirteisiin. Hän oppii havainnoimaan kulttuurien moninaisuutta ja osallistuu pienten esitysten tekemiseen yhdessä muiden kanssa.	**2. lk** Oppilas tiedostaa oman kielen ja kulttuurin arvon sekä oppii arvostamaan kulttuurista moninaisuutta. Hän osallistuu kulttuurin tuottamiseen yhdessä muiden kanssa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Suomen kielen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni. Jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille.

1. lk	**2. lk**
• Lukemaan oppiminen ja siinä tarvittavat käsitteet äänne, kirjain, tavu, sana, virke ja lopetusmerkki • Monimuotoisten ympäristön tekstien havainnointi ja tulkitseminen, merkitykset ja rakenteet • Kuvat, lastenkirjallisuus, yksinkertaiset tietotekstit, mediatekstit • Sanojen ja sanontojen merkitykset sekä sanavalinnat teksteissä • Käsitevarannon laajentaminen • Erilaiset tavat ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä • Kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni • Tiedon etsintä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä	• Sujuva lukeminen ja siinä tarvittavat käsitteet äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva • Tekstinymmärtämisen taidot ja strategiat • Monimuotoisten ympäristön tekstien havainnointi ja tulkitseminen, merkitykset ja rakenteet • Kuvat, lastenkirjallisuus, yksinkertaiset tietotekstit, mediatekstit • Sanojen ja sanontojen merkitykset sekä sanavalinnat teksteissä • Käsitevarannon laajentaminen • Erilaiset tavat ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä • Kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni

• Tiedon kertominen toisille	• Tiedon etsintä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä • Tiedon kertominen toisille • Lukukokemuksien jakaminen eri tavoin • Tekstien sisällöistä keskusteleminen ja kertominen omin sanoin

S3 Tekstien tuottaminen

Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä.

1. lk	**2. lk**
• Mielikuvituksen käyttäminen • Tarinoiden kertominen • Mielipiteiden kertominen • Omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä • Puhutun kielen muuntaminen kirjoitetuksi kieleksi • Kertomiselle ja kuvaamiselle tyypilliset tekstuaaliset ja kielelliset piirteet, esimerkiksi aika, paikka ja kertomuksen perusrakenne • Isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtäminen sekä niillä kirjoittaminen • Näppäintaidot • Oikeinkirjoitustaidon kehittäminen fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla	• Tekstin tuottaminen • Mielikuvituksen käyttäminen • Tarinoiden kertominen • Mielipiteiden kertominen • Omien kokemusten, havaintojen ja ajatusten kuvaaminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä • Puhutun kielen muuntaminen kirjoitetuksi kieleksi • Tekstin suunnittelu • Kertomiselle ja kuvaamiselle tyypilliset tekstuaaliset piirteet, esimerkiksi aika, paikka ja kertomuksen perusrakenne omissa teksteissä • Isoilla ja pienillä tekstauskirjaimilla kirjoittaminen • Näppäintaidot

• Oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä	• Oikeinkirjoitustaidon kehittäminen fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla • Oikeinkirjoituksen perusasioita omissa teksteissä ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön. Tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen.

Suomen kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää.
- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.
- Oppilaita rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
- Viritetään oppilaiden uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.

- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.
- Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja.
- Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen.
- Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä.
- Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.
- Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.
- Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä.
- Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.
- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.
- Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla.

- Oppilaita ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä.
- Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu.
- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä.
- Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja.
- Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita.
- Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
- Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä.
- Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista.
- Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian tietoja ja taitoja.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti.
- Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.
- Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.
- Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.
- Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 rohkaista oppilasta harjoittamaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja erilaisissa koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa sekä vahvistamaan kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojaan
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas osallistuu aktiivisesti vuorovaikutustilanteisiin ja ymmärtää pääosin opetuspuhetta ja luokan vuorovaikutustilanteita sekä osaa jonkin verran tulkita puheen kohteliaisuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T2 harjaannuttaa ja rohkaista oppilasta kertomaan ajatuksistaan ja tunteistaan ja keskustelemaan erilaisista aiheista sekä vahvistamaan niissä tarvittavaa sanastoa ja ilmaisua
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas seuraa opettajan ja muiden oppilaiden kerrontaa ja keskustelua sekä osallistuu itse esittämällä kysymyksiä ja omia ajatuksiaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T3 kannustaa oppilasta vahvistamaan kielellistä ja kehollista ilmaisurohkeutta ja mielikuvitusta ohjaamalla oppilasta osallistumaan ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman keinoin
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas osallistuu aktiivisesti erilaisiin ilmaisuharjoituksiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Tekstien tulkitseminen

T4 innostaa ja ohjata oppilasta lukutaidon oppimiseen ja sana- ja käsitevarannon kartuttamiseen
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas vahvistaa lukutaitoaan sekä tarkkailee lukiessaan ymmärtämistään. Oppilas pyrkii oppimaan teksteissä esiintyviä outoja sanoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T5 kannustaa oppilasta lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivia tekstejä ja kirjallisuutta ja keskustelemaan lukemastaan
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas osaa etsiä itselleen sopivaa luettavaa ja osaa kertoa lukemastaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

Tekstien tuottaminen

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan eri tekstilajien ja niissä tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden tuottamista
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas osaa ikätasolleen tyypillisellä tavalla kertoa ja kuvailla sekä vastata kysymyksiin. Hän hallitsee suomen kielen sanastoa ja rakenteita niin hyvin, että pystyy tuottamaan ymmärrettävää suomea.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan käsin kirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä tekstien suunnittelun ja tuottamisen taitoja
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk

Oppilas osaa kirjoittaa tuttuja sanoja lähes virheettömästi. Oppilas kirjoittaa virkkeitä ja ohjatusti myös lyhyitä tarinoita käsin ja näppäimistöllä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T8 kannustaa oppilasta harjoittelemaan oikeinkirjoituksen perusasioita
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas käyttää oppimiaan oikeinkirjoitustaitoja ja suomen kielen rakenteita kirjoituksessaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T9 innostaa oppilasta edistämään kielitietoisuuttaan tekemällä havaintoja erilaisista puhetavoista omassa lähipiirissään sekä auttaa oppilasta huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten kielelliseen käyttäytymiseen
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas osaa tehdä havaintoja puhutusta kielestä ja kielenkäytön vaikutuksesta toisten käyttäytymiseen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T10 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan ikäkaudelle ja kielitaidolle sopivaa kirjallisuutta ja ohjata oppilasta valitsemaan häntä itseään kiinnostavaa luettavaa sekä opastaa kirjaston käyttöön ja lastenkulttuuriin tutustumiseen
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas innostuu kartuttamaan luku- ja kuuntelukokemuksiaan. Hän tutustuu kirjaston käyttöön.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T11 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvostamaan eri kieliä ja kulttuureita omassa ympäristössään ja eläytymään erilaisten ihmisten asemaan ja elämäntilanteisiin
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas tunnistaa ympäristönsä kieliä ja tietää, että kulttuurit eroavat toisistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

T12 auttaa oppilasta rakentamaan myönteistä käsitystä itsestä viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T13 ohjata oppilasta kehittämään kielitaitoaan eri oppiaineissa ja perehtymään koulussa tärkeisiin tekstilajeihin ja niiden ominaispiirteisiin
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas ymmärtää ikätasonsa mukaista oppiaineiden kieltä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T14 ohjata oppilasta havainnoimaan itseään kielenkäyttäjänä sekä arvioimaan omaa kielenoppimistaan
Hyvän osaamisen kriteeri
1.-2. lk Oppilas tunnistaa omia vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja osaa nimetä myös jonkin kehittämisen kohteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Monilukutaito (L4)

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä, kysymistä, vastaamista, pyytämistä, kertomista, mielipiteen ilmaisua ja tunteista kertomista arjen ja koulun kielenkäyttötilanteissa. Opetellaan huomaamaan, miten kieli toimii eri tilanteissa: kohteliaat ilmaukset, mielipide- ja tunneilmaukset, kysymysten rakentaminen, nykyhetki ja mennyt aika kerronnassa. Harjoitellaan ääntämistä, kuullun ymmärtämistä, toisten kuuntelemista ja toisilta viestijöiltä oppimista. Hyödynnetään rooli- ja teatterileikkejä sekä muita vuorovaikutusharjoituksia satujen, tarinoiden, lorujen ja tietotekstien käsittelyssä.

S2 Tekstien tulkitseminen

Edistetään lukemaan oppimista ja tekstin merkitysten ymmärtämistä hyödyntäen käsitteitä teksti, kuva, otsikko, kappale, virke, lopetusmerkki, sana, tavu, kirjain ja äänne. Harjoitellaan yhteisten ja oman kiinnostuksen mukaisten kaunokirjallisten ja tietotekstien lukemista, tutkitaan niiden merkityksiä ja rakenteita, luetun liittämistä omiin kokemuksiin sekä lukukokemusten jakamista. Työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa ja kuvaavissa teksteissä. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, laajennetaan sana- ja käsitevarantoa sekä opitaan tunnistamaan kerronnan peruskäsitteitä (päähenkilö, tapahtumapaikka, -aika ja juoni).

S3 Tekstien tuottaminen

Tutustutaan eri tekstilajeihin ja niiden piirteisiin, kuten sanastoon ja fraseologiaan sekä kieliopillisiin rakenteisiin. Harjoitellaan erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstilajien tuottamista yksin ja ryhmässä. Harjoitellaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Pohditaan kielen ja kulttuurin merkitystä erilaisissa koulun vuorovaikutustilanteissa ja monenlaisissa kuulluissa ja luetuissa teksteissä ja havainnoidaan eri kieliä ja puhetapoja koulussa, medioissa ja vapaa-ajan tilanteissa. Opiskellaan keskustelussa tarvittavia kielitiedon käsitteitä. Etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa. Tutustutaan eri kulttuurien kertomuksiin, leikkeihin ja juhliin.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Tarjotaan erilaisia malleja kouluun ja oppimiseen liittyvistä kielenkäyttötilanteista ja tutustutaan eri oppiaineiden teksteihin. Tehdään yksinkertaisia eri oppiaineisiin liittyviä tiedonhankintatehtäviä itsenäisesti ja ryhmässä tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Hyödynnetään oppilaan oman äidinkielen taitoa oppimisen tukena.

Suomen kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää.
- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.
- Oppilaita rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
- Viritetään oppilaiden uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.
- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.
- Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja.
- Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen.
- Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä.
- Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.
- Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.
- Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä.
- Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.
- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.
- Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä.
- Kirjoitettujen tekstien perusluku- ja kirjoitustaito kehittyy ja sujuvoituu.
- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.

- Opetuksessa käytetään ikäkauden tarpeisiin soveltuvia tekstejä, kuten lehtiä, kirjoja, pelejä, elokuvia ja musiikkia sekä monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä.
- Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Harjoitellaan näppäintaitoja sekä muita tekstin tuottamisen ja käsittelyn perustaitoja.
- Koulutyössä harjoitellaan laitteiden, ohjelmistojen ja palveluiden käyttöä ja opetellaan niiden keskeisiä käyttö- ja toimintaperiaatteita.
- Oppilaat saavat kokemuksia oppimista tukevien yhteisöllisten palveluiden käytöstä ja harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
- Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä.
- Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista.
- Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian tietoja ja taitoja.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti.
- Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.
- Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.
- Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.
- Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita.

Vieraat kielet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vieraat kielet

Vieras kieli englanti, A1-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vieras kieli englanti, A1-oppimäärä

Vieraan kielen A1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 tutustutaan, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa on. Ohjata oppilasta tunnistamaan kohdekieli muista kielistä.
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas oppii tiedostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta arjessaan sekä tunnistamaan kohdekielen muista osaamistaan kielistä. *Tavoitetta ei arvioida.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1** Pohditaan yhdessä, mitä kieliä koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa puhutaan ja tutustutaan niissä esiintyviin kulttuureihin. Keskustellaan eri kielten yhtäläisyyksistä ja eroista.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas oppii arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä eri kieliä ja kulttuureja. *Tavoitetta ei arvioida.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1** Pohditaan yhdessä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkitystä ja arvoa eri yhteisöille.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

Kielenopiskelutaidot

T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas oppii yhteistyö- ja ryhmätyötaitoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2** Harjoitellaan tekemään yhteistyötä ja työskentelemään pareittain ja ryhmissä.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyä
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas oppii arvaamaan ja päättelemään sanojen ja ilmausten merkityksiä sekä tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä. *Tavoitetta ei arvioida.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2** Havainnoidaan pääsääntöisesti puhuttua kieltä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tunnistaa, kokeilee, harjoittelee ja käyttää erilaisia kielenopiskelutaitoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S2 Pohditaan, miten kieliä opitaan ja miten kieliä voi oppia. Harjoitellaan erilaisia tapoja opiskella kieltä. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse- ja vertaisarvioinnin keinoin käyttämällä esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas käyttää kieltä viestintäkumppanin tukemana muutamissa yleisimmin toistuvissa viestintätilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3** Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Keskeisiä sisältöjä ovat eri kielenkäyttötarkoituksiin liittyvät tilanteet, kuten tervehtiminen, hyvästely, omasta itsestä kertominen ja arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet. Opetuksessa harjoitellaan kohteliasta kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Osana vuorovaikutusta harjoitellaan sanastoa ja rakenteita fraaseina esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelillistämisen avulla.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T7 ohjata oppilasta hyödyntämään non-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia.
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas hyödyntää erilaisia apukeinoja kuten eleitä, ilmeitä, sanastoja ja TVT-taitoja selviytyäkseen vuorovaikutustilanteista. Oppilas osaa arvata tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä. Oppilas ilmaisee, onko ymmärtänyt kuulemansa. Oppilas tuo esille omia oivalluksiaan.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3** Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän. Harjoitellaan erilaisten viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden ja piirtämisen käyttöä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä asiayhteyden, yleistiedon tai muiden kielten osaamisen perusteella. Harjoitellaan ilmaisuja, joita tarvitaan, kun viestin ymmärtämisessä on vaikeuksia.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas käyttää joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3** Totutellaan käyttämään kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia arjen vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen ja avun pyytäminen. Harjoitellaan luontevaa reagointia vuorovaikutustilanteissa.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)** **Monilukutaito (L4)**

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas ymmärtää muutamia kuulemiaan ja näkemiään sanoja ja ilmauksia

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilas tutustuu ensisijaisesti puhuttuihin teksteihin ja vähitellen myös kirjoitettuihin teksteihin sekä arjessa kuuluvaan ja näkyvään kieleen. Kuunnellaan ja havainnoidaan kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Ymmärtämistä harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden ja kuvien avulla.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas käyttää tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessaan sekä ääntää niitä ymmärrettävästi.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Sisältöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden arki ja kiinnostuksen kohteet. Sisältöjä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan osana vuorovaikutusta erilaisissa oppilaille tutuissa tilanteissa sekä esimerkiksi kuvien, laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden, draaman ja pelillistämisen avulla. Tarjotaan mahdollisuuksia tutustua vähitellen kirjoittamiseen.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Monilukutaito (L4) **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Matematiikka

[Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Matematiikka]

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Matematiikan opiskelun päämäärä: Matemaattinen ajattelu **Tavoitteet T1-T4 poikkileikkaavat kaikkea matemaattista toimintaa vuosiluokilla 1-2. Oppilaan matemaattisen työskentelyn tulisi aina pyrkiä kohti näitä päämääriä.**

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas innostuu ja kiinnostuu matematiikasta.	**2. lk** Oppilaalle kehittyy myönteinen minäkuva sekä itseluottamus oppijana.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Geometria ja mittaaminen** **S4 Tietojenkäsittely ja tilastot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Työskentelyn taidot

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilaalle kehittyy taito tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta.	**2. lk** Oppilaalle kehittyy taito tulkita ja hyödyntää havaintojaan eri tilanteissa matematiikan näkökulmasta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Geometria ja mittaaminen** **S4 Tietojenkäsittely ja tilastot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas rohkaistuu esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin ja suullisesti.	**2. lk** Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Geometria ja mittaaminen** **S4 Tietojenkäsittely ja tilastot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas harjoittelee kuvailemaan ja havainnollistamaan välineillä omaa päättelyään ja ongelmanratkaisuaan.	**2. lk** Oppilas kuvaa omaa päättelyään ja ongelmanratkaisuaan usealla tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Geometria ja mittaaminen** **S4 Tietojenkäsittely ja tilastot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Matemaattiset perustiedot ja -taidot

Tavoitteet T5-T8 sisältävät ne perustiedot ja -taidot, joita oppilas tarvitsee voidakseen toimia ja työskennellä matemaattisesti.

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja.	**2. lk** Oppilas ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt**

S1 Ajattelun taidot • Vertailu (<, >, =) **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • Lukumäärä, lukusana ja numeromerkintä • Lukujono • Lukujen 1-10 hajotelmat • Yhteen- ja vähennyslasku, summa- ja erotusmuodot (+, -, =) • Vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa • Lukujen parillisuus ja monikerrat **S3 Geometria ja mittaaminen** • Kappaleet ja tasokuviot • Suureet: pituus, massa, tilavuus ja aika **S4 Tietojenkäsittely ja tilastot** • Taulukot ja pylväsdiagrammit	**S1 Ajattelun taidot** • Vertailu (<, >, =) **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • Lukumäärä, lukusana ja numeromerkintä • Lukujono • Lukujen 1-10 hajotelmat • Yhteen- ja vähennyslasku, summa- ja erotusmuodot (+, -, =) • Vaihdannaisuus ja liitännäisyys yhteenlaskussa • Lukujen parillisuus, monikerrat ja puolittaminen • Kertolaskun käsite konkretian avulla, kertolaskun merkintä (•), kertolaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys • Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin **S3 Geometria ja mittaaminen** • Kappaleet ja tasokuviot • Suureet: pituus, massa, tilavuus ja aika • Mittayksiköt: metri, senttimetri, kilogramma, gramma, litra ja desilitra **S4 Tietojenkäsittely ja tilastot** • Taulukot ja pylväsdiagrammit
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**	

T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas hallitsee lukukäsitteen lukualueella 0-20 ja tutustuu kymmenjärjestelmän periaatteeseen.	**2. lk** Oppilas hallitsee lukukäsitteen lukualueella 0-100 ja ymmärtää kymmenjärjestelmän periaatteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S2 Luvut ja laskutoimitukset

- Lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välinen yhteys
- Lukujen käyttö eri tilanteissa: esimerkiksi lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.
- Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä.
- Lukujonotaidot
- Vertailu
- Tutkitaan lukujen ominaisuuksia, kuten parillisuutta ja monikertoja.
- Lukujen 1-10 hajotelmat
- Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Monilukutaito (L4)

T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin

Hyvän osaamisen kriteeri

1. lk	**2. lk**
Oppilas ymmärtää yhteen- ja vähennyslaskun periaatteen.	Oppilas osaa hyödyntää yhteen- ja vähennyslaskun ominaisuuksia ja tutustuu kertolaskun periaatteeseen ja ominaisuuksiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • Yhteen- ja vähennyslaskujen konkretisointi kehollisesti, välinein sekä kuvin • Lukujen summa- ja erotusmuodot • Lukujen 1-10 hajotelmat • Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0-20. • Tutkitaan yhteenlaskun vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä.	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0-100 • Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. • Yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys • Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. • Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. • Tutkitaan kertolaskun vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilaalle kehittyy sujuva peruslaskutaito lukualueella 0-20. Hän tutustuu erilaisiin päässälaskustrategioihin.	**2. lk** Oppilaalle kehittyy sujuva peruslaskutaito lukualueella 0-100. Hän käyttää erilaisia päässälaskustrategioita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • Lukujen 1-10 hajotelmat • Yhteen- ja vähennyslaskut lukualueella 0-20 • Tutustutaan erilaisiin päässälaskustrategioihin, esimerkiksi tuplat ja melkein tuplat, kymmeneksi täydentäminen ja kymmenylitys, analogiat.	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** • Yhteen- ja vähennyslaskut lukualueella 0-100 • Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**	

Matemaattisten taitojen soveltaminen arjessa

Tavoitteet T9-T12 sisältävät sen käytännön toiminnan, jossa käytetään jo hallussa olevia matemaattisia perustietoja ja –taitoja päämäärän saavuttamiseksi.

T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia
Hyvän osaamisen kriteeri

1. lk Oppilas havaitsee ympäristössään kappaleita ja tasokuvioita sekä niiden ominaisuuksia.	**2. lk** Oppilas osaa tunnistaa ja nimetä kappaleiden ja tasokuvioiden ominaisuuksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Geometria ja mittaaminen** • Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. • Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. • Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä. • Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. • Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan.	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu mittaamisen periaatteeseen.	**2. lk** Oppilas ymmärtää mittaamisen periaatteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Geometria ja mittaaminen** • Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. • Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika. • Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S3 Geometria ja mittaaminen** • Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. • Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. • Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. • Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu yksinkertaisiin taulukoihin ja pylväsdiagrammeihin.	**2. lk** Oppilas osaa laatia ja tulkita yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Tietojen käsittely ja tilastot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas osaa toimia vaiheittaisen toiminta-ohjeen mukaan.	**2. lk** Oppilas osaa laatia vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimia ohjeen mukaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokkaistamisesta huolimatta matematiikan sisältöjä tulee tarkastella jatkumona, "kaarena", jossa asiat rakentuvat toinen toistensa varaan. Matemaattisia ilmiöitä ja käsitteitä sekä niiden välisiä yhteyksiä toisiinsa voidaan tutkia ja ihmetellä laajemmin kuin osaamista vuosiluokalla vaaditaan. Tutkitaan myös vuosiluokan sisältöjen yhteyksiä toisiinsa. Pidetään matematiikan maailma ja kieli lapsille avoinna.

Konkretia on keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä, myös asiaan uudelleen palattaessa.

S1 Ajattelun taidot

Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 – 10 hajotelmiin.

Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.

Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla.

Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100. Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.

Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys.

Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

1. lk	2. lk
• Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. • Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. • Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. • Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa järjestykseen. • Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta ja monikertoja. • Perehdytään lukujen 1-10 hajotelmiin. • Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa. • Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla. • Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0-20. • Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. • Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. • Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa.	• Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. • Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. • Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. • Harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa järjestykseen. • Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. • Ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa. • Perehdytään kymmenjärjestelmän periaatteeseen konkreettisten mallien avulla. • Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja lukualueella 0-100. • Harjoitellaan erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi. • Yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa. • Opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa. • Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10. • Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. • Hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen.

	• Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

S3 Geometria ja mittaaminen

Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä.

Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

1. lk	2. lk
• Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. • Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä. • Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. • Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. • Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate • Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika. • Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.	• Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. • Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä. • Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. • Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään. • Ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuvioita myös luokitellaan. • Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. • Käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. • Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra.

	• Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

Matematiikan opetuksessa painotettavia laaja-alaisen oppimisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset.
- Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa.
- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.
- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.
- Oppilaita rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
- Vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.
- Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

Monilukutaito (L4)

- Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.
- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.
- Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille.
- Oppilaalle kehittyy taito käsitellä arkeen liittyen numeerista informaatiota.
- Opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja.
- Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä.
- Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä.
- Oppilaat saavat ja jakavat keskenään kokemuksia digitaalisen median parissa työskentelystä sekä ikäkaudelle sopivasta ohjelmoinnista.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa.
- Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita.

Ympäristöoppi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Ympäristöoppi

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkityksellisiksi itselleen

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas kiinnostuu ympäristöopin asioista ja toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan. Hän kokee ympäristöopin asiat merkityksellisiksi.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**

T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas iloitsee ympäristöopin oppimisesta ja omasta osaamisestaan.	**2. lk** Oppilas iloitsee uusista haasteista ja harjoittelee pitkäjänteistä työskentelyä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas harjoittelee, miten hän voi toimia kestävällä tavalla kouluyhteisössä.	**2. lk** Oppilas harjoittelee, miten hän voi toimia kestävällä tavalla kouluyhteisössä ja lähiympäristössä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S1 Kasvu ja kehitys **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu lähiympäristöönsä tutkien, toimien, liikkuen ja retkeillen.	**2. lk** Oppilas tutkii, toimii, liikkuu ja retkeilee lähiympäristössä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas ihmettelee ympäristöön liittyviä asioita ja osaa tehdä siihen liittyviä kysymyksiä.	**2. lk** Oppilas ihmettelee ympäristöön liittyviä asioita ja käyttää yhteisiä pohdintoja tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tekee ohjatusti havaintoja ja kokeiluja eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelee niiden tuloksia.	**2. lk** Oppilas tekee havaintoja ja kokeiluja eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen. Hän osaa esitellä tuloksiaan eri tavoin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**	

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä
Hyvän osaamisen kriteeri

1. lk Oppilas harjoittelee eliöiden, elinympäristöjen, ilmiöiden, materiaalien ja tilanteiden kuvailemista, vertailemista, luokittelemista ja nimeämistä.	**2. lk** Oppilas kuvailee, vertailee, luokittelee ja nimeää monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**	

T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas harjoittelee toimimaan turvallisesti ja noudattamaan annettuja ohjeita.	**2. lk** Oppilas toimii turvallisesti ja noudattaa annettuja ohjeita sekä ymmärtää niiden perusteluita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien

Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu koulun teknologiaan. Hän kokeilee erilaisia laitteita yksin ja yhdessä.	**2. lk** Oppilas tutustuu arjen erilaisiin teknologisiin laitteisiin. Hän rakentaa, keksii ja luo uutta yksin ja yhdessä toimien.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas harjoittelee itseilmaisua ja toisten kuuntelemista.	**2. lk** Oppilas pystyy toimimaan ryhmän jäsenenä. Hän harjoittelee tunnetaitoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä
Hyvän osaamisen kriteeri

1. lk Oppilas harjoittelee käyttämään yksinkertaisia tieto- ja viestintäteknologian välineitä tiedon hankkimiseen.	**2. lk** Oppilas osaa ohjatusti taltioida ja esittää havaintojaan yksinkertaisilla tieto- ja viestintäteknologisilla välineillä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas harjoittelee jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla.	**2. lk** Oppilas jäsentää ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tutustuu pienen alueen karttoihin ja yksinkertaisiin kuviin ja malleihin.	**2. lk** Oppilas ymmärtää kartan perusperiaatteet ja osaa tulkita yksinkertaisia kuvia ja malleja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**	

T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas harjoittelee ilmaisemaan itseään ja mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään.	**2. lk** Oppilas ilmaisee itseään ja mielipiteitään ja osaa perustella näkemyksiään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S2 Kotona ja koulussa toimiminen** **S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi** **S4 Tutkiminen ja kokeileminen** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen** **S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) **Monilukutaito (L4)**

T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tuntee terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä.	**2. lk** Oppilas tuntee ikäkautensa kasvun ja kehityksen piirteitä. Hän pohtii elämän perusedellytyksiä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu ja kehitys** **S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Kasvu ja kehitys Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämänkulusta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä kuten itsensä ja muiden arvostamista ikäkauden mukaisesti.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät kotona ja koulussa toimimiseen. Havainnoidaan oppimisympäristöjä turvallisuuden kannalta. Harjoitellaan turvallista

toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi

Havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja harjoitellaan koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä. Tunnistetaan maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita. Havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina. Ympäristöä ja sen ilmiöitä kuten säätä kuvataan ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla. Harjoitellaan pihakartan laatimista tutusta ympäristöstä sekä opitaan ymmärtämään kartan idea.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen

Sisällöksi valitaan luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen

Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja. Pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa. Koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.

S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen

Sisältöjä valitaan monipuolisesti kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Tutustutaan omaan kotiseu-

tuun ja sen merkitykseen. Osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

Ympäristöopin opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa.
- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.
- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.
- Ikäkaudelle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.
- Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää.
- Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.
- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä.
- Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu.
- Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.

- Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.
- Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä.
- Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan.
- Oppilaiden muotoutuvista kulutustottumuksista keskustellaan.
- Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksia monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.
- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.
- Oppilaita ohjataan hankkimaan tietoa erilaisista lähteistä ja välittämään tietoa muille.
- Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.
- Opetuksessa käytetään monimuotoisen ympäristön havainnointia ja oppilaiden tekemiä ja valitsemia sisältöjä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. Leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä.
- Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. Samalla opitaan keskeistä käsitteistöä.
- Oppilaat pohtivat myös, mihin tarkoituksiin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään lähiympäristössä ja mikä sen merkitys on arjessa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

• Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. • Oppilaita rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) • Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja. • Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.

Uskonto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Uskonto

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tietää, mikä hänen uskontokuntansa tai katsomuksellinen taustansa on.	**2. lk** Oppilas on tutkinut oman perheensä uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin
Hyvän osaamisen kriteeri

1. lk Oppilas on tutustunut opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin.	**2. lk** Oppilas osaa nimetä joitakin opiskeltavan uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä tuntee joitakin keskeisiä kertomuksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon vuodenkierron pääpiirteittäin. Oppilas on tutustunut juhlien sisältöön ja niiden erilaisiin viettotapoihin.	**2. lk** Oppilas tietää, miksi vuodenkierrossa keskeisiä juhlapyhiä vietetään. Oppilas on tutustunut opiskeltavan uskonnon perinteisiin ja tapoihin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas tietää, että on olemassa myös muita uskontoja kuin oma uskonto. Eri uskontojen ohella oppilas tutustuu myös käsitteeseen uskonnottomuus.	**2. lk** Oppilas on tutustunut lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin. Oppilas tunnistaa joitakin yhtäläisyyksiä ja eroja oman sekä toisen uskonnon tavoissa ja juhlaperinteissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt:	

S2 Uskontojen maailma
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas on rohkaistunut ihmettelemään ääneen ja kertomaan ajatuksistaan sekä harjoitellut tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan.	**2. lk** Oppilas osaa kertoa ajatuksistaan sekä tunnistaa ja ilmaisee omia tunteitaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon** **S3 Hyvä elämä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas on harjoitellut kuuntelemaan toisia ja kunnioittamaan heidän ajatuksiaan. Oppilas on harjoitellut eläytymistä toisen ihmisen asemaan ja tunnistamaan oikean ja väärän.	**2. lk** Oppilas tietää, että ihmisillä on erilaisia ajatuksia ja vakaumuksia. Oppilas on harjoitellut erilaisten ajattelutapojen ja vakaumuksien ymmärtämistä ja kunnioittamista. Oppilas on tutustunut ihmisoikeuksiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma**	

S3 Hyvä elämä
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas osaa nimetä joitakin asioita, joista hän voi ottaa vastuuta omassa arjessaan. Oppilas on pohtinut, kuinka hän voi omalta osaltaan vaikuttaa oman lähipiirinsä hyvinvointiin.	**2. lk** Oppilas on pohtinut, kuinka hän voi omalta osaltaan vaikuttaa oman lähipiirinsä hyvinvointiin. Oppilas osaa nimetä joitakin tapoja, joilla hän voi huolehtia ympäristöstä ja luonnosta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S3 Hyvä elämä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	
Hyvän osaamisen kriteeri	
1. lk Oppilas on harjoitellut kertomaan ja perustelemaan omia mielipiteitään sekä kuuntelemaan toisen kertomaa ja esittämään kysymyksiä.	**2. lk** Oppilas osaa kertoa ja perustella omia mielipiteitään sekä kuunnella toisen kertomaa ja esittää kysymyksiä. Oppilas on harjoitellut ymmärtämään myös eriäviä mielipiteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon** **S3 Hyvä elämä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. Opetuksen sisällöksi valitaan myös oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja. Tarkastellaan oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.

S2 Uskontojen maailma

Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja merkitykseen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sisällöt tukevat oppilaan tunnetaitojen kehittymistä.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1–2

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

Evankelisluterilainen uskonto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa lähdetään liikkeelle oppilaan perheen ja suvun historiasta, uskonnoista ja katsomuksista. Opetuksessa huomioidaan erilaiset perhemuodot. Tutustutaan kirkkovuoden keskeisiin juhliin jouluun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin Raamatun kertomuksiin ja perinteisiin. Opetuksessa käsitellään myös kristilliseen elämänkaareen liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä. Tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämänkaareen liittyviä juhlia. Opiskellaan kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviä virsiä ja musiikkia. Tutustutaan kristinuskoon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin. Tutustutaan kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin. Otetaan huomioon myös kristinuskon monimuotoisuus sekä uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa käsitellään elämän kunnioittamisen, ihmisarvon ja lasten oikeuksien merkitystä. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan kristillistä näkökulmaa niihin. Keskeisiä sisältöjä ovat eettinen pohdinta, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja Kultainen sääntö. Pohditaan oppilaiden arjesta nousevia kysymyksiä ja yhdistetään niitä valittuihin Raamatun kertomuksiin. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta. Pohditaan omia tekoja ja niiden seurauksia sekä vastuuta toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta.

Ortodoksinen uskonto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yhteys ortodoksisuuteen ja muihin kirkkoihin tai katsomuksiin. Opetuksessa aloitetaan mysteerioiden tarkastelu osana perheen ja lapsen omaa elämää. Tutustutaan alustavasti oman uskonnon piirteisiin ja kirkon keskeisiin käsitteisiin, sanastoon ja symboleihin sekä erilaisiin jumalanpalveluksiin. Tutkitaan kirkkoa rakennuksena. Tutustutaan omaan seurakuntaan sekä ortodoksisen kirkkovuoden keskeisimpiin juhliin vuoden kristillisen juhlakierron mukaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon kirkkovuoden juhlien perinteet ja tavat sekä joitakin niihin liittyviä pyhiä ihmisiä. Tutustutaan oppilaan omaan nimikkopyhään.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan oman luokan oppilaiden, koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen koulun arjen tapahtumien ja juhlien yhteydessä. Opetuksessa huomioidaan juhlien sisällöissä tai kirkollisissa tapahtumissa mahdollinen ortodoksinen näkökulma. Tutustutaan oppilaan ortodoksiseen perinnetaustaan osana monikulttuurista ortodoksisuutta.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksiseen ihmiskäsitykseen liittyvä opetus vapaudesta ja vastuusta sekä ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Perehdytään vastuuseen ympäristöstä ja luonnosta sekä tunnistetaan elämän ainutkertaisuus. Pyritään eläytymään toisen asemaan ja pohditaan ihmiselämään liittyviä kysymyksiä kuten toisesta välittäminen, anteeksiantaminen, rehellisyys, huolenpito, rakkaus niin perheessä kuin kouluyhteisössäkin. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Tarkastellaan elämää ja kuolemaa sekä eettisiä kysymyksiä Vanhan ja Uuden Testamentin kertomusten ja arjen esimerkkien avulla.

Katolinen uskonto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan katoliseen uskontoon oppilaan perheen kautta. Keskeisiä sisältöjä ovat kirkon jäsenyys, kaste ja pyhä messu, ristinmerkki, Pyhä Kolminaisuus, Jeesus Kristus ja Jeesuksen elämän päätapahtumat. Tutustutaan keskeisiin katolisen uskonnon päivittäisiin rukouksiin. Tutkitaan Raamatun kuvausta elämän synnystä. Opetuksessa tutustutaan Raa-

matun asemaan pyhänä kirjana sekä kirkkovuoden suuriin juhliin. Tutustutaan omaan seurakuntaan ja kirkkorakennukseen sekä tarkastellaan Neitsyt Mariaa ja joitakin pyhiä ihmisiä.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma tausta ja sen mahdollinen monikulttuurisuus ja moniuskontoisuus. Tutustutaan oman luokan, oman koulun ja lähiympäristön uskontoihin, katsomuksiin sekä uskonnottomuuteen osana arkea ja juhlaa. Tutkitaan katolisen perinteen yhtäläisyyksiä muiden uskontojen ja katsomusten kanssa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa pohditaan Vanhan testamentin ja Uuden testamentin kertomusten avulla hyvän ja pahan tunnistamista ja erottamista. Pohditaan toisista välittämisen ja rehellisyyden merkitystä. Perehdytään vastuuseen luonnosta ja maailmasta sekä tarkastellaan vastuuta luomiskertomuksen antamana tehtävänä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Opiskellaan alustavasti uskonnon keskeiset käsitteet kuten syntiinlankeemus, anteeksisaaminen ja -antaminen, oma ja yhteinen hyvä sekä näihin liittyvät keskeiset käskyt.

Islam

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan islamiin oman perheen kautta. Opiskellaan alustavasti islamilaisen kalenterin juhlat sekä ihmisen elämänkaareen liittyvät perinteet. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat islamin opin perusteet: Jumalan ykseys, profeetat, pyhät kirjat, usko näkymättömään. Tutustutaan alustavasti Koraaniin ja perimätietoon sekä Islamilaiseen yhteisöön. Tarkastellaan islamin monimuotoisuutta ilmiönä sekä moskeijan merkitystä muslimeille. Pohditaan muslimin uskonnollisia velvollisuuksia.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden pyhiin rakennuksiin, juhlaperinteisiin sekä uskonnottomaan tapakulttuuriin.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaari ja siihen liittyvät elämänkysymykset. Keskeisiä sisältöjä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja lasten oikeudet.

Pohditaan toisen asemaan eläytymistä. Tutustutaan islamin oikeuksiin ja velvollisuuksiin perhe-elämässä. Selvitetään YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitystä oppilaan omassa elämässä. Keskeisinä opittavina sisältöinä ovat hyvän elämän perusteet islamissa. Lisäksi tarkastellaan oman perheen tapakulttuuria ja pohditaan erilaisuuden hyväksymistä.

Juutalainen uskonto

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Tutustutaan juutalaisuuteen oman perheen kautta. Sisältöjen valinnassa keskeisiä ovat juhlat, niiden suhde juutalaiseen kalenteriin, elämänkaareen liittyvät perinteet sekä juutalaisuuden opin perusteet: Jumalan ykseys, Toora, Tanach ja muut merkittävät uskonnolliset kirjat ja usko näkymättömään. Tutustutaan juutalaiseen seurakuntaan ja tarkastellaan juutalaisuuden monimuotoisuutta ilmiönä. Perehdytään synagogaan juutalaisten elämän keskuksena.

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan kouluyhteisössä ja koulun lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin ja juhlaperinteisiin, oman alueen pyhiin rakennuksiin sekä uskonnottomuuteen perinteiden keskellä.

S3 Hyvä elämä

Sisältöjen valinnassa keskeistä on oppilaiden elämänkaareen liittyvät asiat. Opetuksessa aloitetaan oppilaan elämänkysymysten pohdinta ja avataan juutalaista näkökulmaa niihin. Tärkeitä pohdittavia kysymyksiä ovat elämän kunnioittaminen, ihmisarvo ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä toisen asemaan eläytyminen. Opetuksessa tutustutaan juutalaisuuteen perhe-elämässä sekä oman perheen tapakulttuuriin ja hyvän elämän perusteisiin juutalaisuudessa. Rohkaistaan oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä eläytymään toisen asemaan ja hyväksymään erilaisuutta.

Uskonnon opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.
- Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.
- Oppilaita rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
- Viritetään oppilaiden uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja.
- Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen.
- Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaat oppivat tuntemaan Lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet ja pohtivat, mitä ne tarkoittavat heidän elämässään ja toiminnassaan.
- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.
- Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.
- Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.
- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä.
- Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa.
- Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti.
- Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.
- Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.
- Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.
- Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa mm. ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita.

Elämänkatsomustieto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas kuuntelee toisten puheenvuoroja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas ilmaisee omia ajatuksiaan ja tunteitaan tutussa opetusryhmässä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S2 Erilaisia elämäntapoja**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee kuuntelemisen ja keskustelemisen taitoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Kasvaminen hyvään elämään**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä ja harjoittelee perustelemaan omia näkemyksiään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tunnistaa arkipäiväisten tilanteiden syy-seuraussuhteita sekä pohtii niitä eri näkökulmista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**

T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas pohtii oikean ja väärän eroa arkipäivän tilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu lähiympäristönsä tapakulttuureihin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S2 Erilaisia elämäntapoja**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee ryhmässä toimimisen taitoja ja yhteisten päätösten tekemistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas ottaa vastuuta lähiympäristönsä siisteydestä ja turvallisuudesta. Oppilas osaa liikkua luonnossa luontoa kunnioittaen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja Pohditaan kysymystä ”Kuka minä olen?” sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.
- Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.
- Oppilaita rohkaistaan kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
- Viritetään oppilaiden uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja.
- Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.

- Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä. Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.
- Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.
- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä.
- Oppilaita ohjataan kriittiseen kuluttajuuteen ja mietitään, mitä taloudellisuus, kohtuullisuus ja ympäristön huomioon ottaminen tarkoittavat kuluttajan valinnoissa ja mitä ne merkitsevät omassa toiminnassa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaille luodaan runsaasti tilaisuuksia kysyä ja ihmetellä, kertoa tarinoita, esittää näkemyksiään ja jakaa kokemuksiaan monenlaisia välineitä ja ilmaisun keinoja käyttäen.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Oppilaat kuuluvat oppilaskuntaan ja voivat osallistua itseään koskevista asioista päättämiseen ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti.
- Oppilaiden kanssa pohditaan, mitä heille merkitsee oikeudenmukainen ja kestävä tulevaisuus omassa maassa ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä sen puolesta.
- Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.
- Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.
- Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa mm. ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita.

Musiikki
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Musiikki

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Osallisuus

T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä muita kannustaen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Musisointi ja luova tuottaminen

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas osallistuu yhteislauluun ja soittoon sekä tutustuu ryhmässä musisoimisen periaatteisiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee liikkumaan musiikin mukaan ja käyttämään kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia tapoja musiikilliseen ilmaisuun.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu musisoinnin yhteydessä joihinkin yleisimpiin musiikkikäsitteisiin sekä musiikin merkintätapoihin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee käsittelemään laitteita ja soittimia asianmukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Oppimaan oppiminen musiikissa

T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas on mukana yhteisten tavoitteiden asettamisessa ja pyrkii toimimaan niiden mukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan

Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto

Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

Musiikin opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa.
- Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan.
- Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää.
- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.
- Heidän kanssaan keskustellaan opintoihin liittyvistä mahdollisista valinnoista ja autetaan ymmärtämään erilaisten vaihtoehtojen merkitys.
- Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista.
- Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä.
- Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaat harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.
- Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) • Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja. • Tieto- ja viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskelun välineinä. • Pelillisyyttä hyödynnetään oppimisen edistäjänä. • Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) • Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa. • Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. • Oppilaita rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen. • Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) • Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita. • Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.

Kuvataide

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Kuvataide

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tekee havaintoja taiteesta ja ympäristöstä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas kertoo rohkeasti omista havainnoistaan ja ajatuksistaan tutussa ryhmässä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Kuvallinen tuottaminen

T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu erilaisiin kuvallisen tuottamisen materiaaleihin, tekniikoihin ja ilmaisukeinohin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas työskentelee pitkäjänteisesti.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu erilaisiin kuvallisen vaikuttamisen keinoihin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tunnistaa ja osaa käyttää joitakin kuvataiteen peruskäsitteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tunnistaa erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu omaan elinympäristöönsä sekä eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisun tapoihin ja tekee omia kuvia niiden pohjalta.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt:

S1 Omat kuvakulttuurit
S2 Ympäristön kuvakulttuurit
S3 Taiteen maailmat

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu elinympäristönsä taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt:

S1 Omat kuvakulttuurit
S2 Ympäristön kuvakulttuurit
S3 Taiteen maailmat

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tutustuu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviin näkökulmiin kuvailmaisussa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt:

S1 Omat kuvakulttuurit
S2 Ympäristön kuvakulttuurit

S3 Taiteen maailmat
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit
Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit
Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

S3 Taiteen maailmat
Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia,

aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Kuvataiteen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa.
- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
- Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää.
- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.
- Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Oppilaita ohjataan arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä sekä muiden perinteitä ja tapoja. Koulutyössä tutustutaan läheiseen kulttuuriympäristöön sekä sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen.
- Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan ja saada kokemuksia myös kansainvälisyydestä.
- Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä.

- Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä. Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisiksi, monenlaisten, ikäkaudelle ominaisten tekstien tulkitsijoiksi, tuottajiksi ja arvioijiksi. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.
- Oppilaita kannustetaan käyttämään ja tuottamaan erilaisia tekstejä, nauttimaan niistä sekä ilmaisemaan itseään niiden avulla.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan kuvitteellisen ja todellisen maailman suhdetta sekä myös sitä, että jokaisella tekstillä on tekijänsä ja tarkoituksensa. Näin opetuksessa tuetaan kriittisen ajattelun kehittymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita.

Käsityö

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Käsityö

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia tapoja tehdä käsitöitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Ideointi** **S2 Kokeilu** **S3 Suunnittelu** **S4 Tekeminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee kaikkia käsityöprosessin vaiheita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Ideointi** **S2 Kokeilu** **S3 Suunnittelu**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas suunnittelee ja valmistaa käsityötuotteita omiin ratkaisuihinsa luottaen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Ideointi** **S2 Kokeilu** **S3 Suunnittelu** **S4 Tekeminen** **S5 Dokumentointi**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas käyttää ja työstää erilaisia materiaaleja. Oppilas toimii vastuuntuntoisesti ja turvallisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S2 Kokeilu** **S3 Suunnittelu** **S4 Tekeminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Ei vaikuta arviointiin. Ohjataan oppilaita pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Ideointi**

S2 Kokeilu
S3 Suunnittelu
S4 Tekeminen
S5 Dokumentointi
S6 Arviointi

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

1-2 Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Sisällöt valitaan siten, että kokonaisen käsityön prosessi toteutuu ja erilaiset materiaalit ja työtavat tulevat tutuksi. Työskennellään yhteisten ilmiöiden parissa useiden oppiaineiden kanssa.

S1 Ideointi

Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu

Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu

Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

S4 Tekeminen

Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

S5 Dokumentointi

Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi

Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Käsityön opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Ihmettelylle, oivaltamiselle, uuden löytämiselle ja keksimiselle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle on tilaa.
- Oppilaita kannustetaan kysymään ja kuuntelemaan, tekemään tarkkoja havaintoja, etsimään tietoa sekä tuottamaan ja kehittelemään yhdessä ideoita ja esittämään työnsä tuloksia.
- Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää.
- Oman ja yhteisen työn suunnittelemista, tavoitteiden asettamista ja työskentelyn arviointia harjoitellaan. Yhdessä pohditaan, milloin työssä on onnistuttu ja mistä sen tietää.
- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Oppilaille avataan mahdollisuuksia tutustua kulttuuriperintöön sekä taiteeseen ja muuhun kulttuuritarjontaan.

- Tärkeätä on pohtia yhdessä, miten omaan ympäristöön ja sen kulttuuriin voi vaikuttaa.
- Koulutyössä oppilaat voivat ilmaista itseään ja itselleen merkityksellisiä asioita monipuolisia esittämisen tapoja käyttäen.
- Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä.
- Mielikuvitus, kekseliäisyys ja ilmaisutaidot kehittyvät muun muassa leikkien, seikkailujen, musiikin, draaman, saduttamisen, mediaesitysten, kuvallisen ja käsityöllisen ilmaisun sekä rakentelun ja muiden käden töiden keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä.
- Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu.
- Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.
- Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä.
- Myös erilaisissa vaaratilanteissa tarvittavan toiminnan ja avun hakemisen taitoja harjoitellaan.
- Oppilaiden kanssa tutkitaan arjen teknologiaa ja sen merkitystä päivittäisessä elämässä sekä opitaan, mitä teknisten laitteiden turvallinen käyttö edellyttää.

Monilukutaito (L4)

- Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa kokeilemalla kuvallisia ilmaisutapoja sekä tarkastelemaan visuaalisen vaikuttamisen keinoja lähiympäristössä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Opetuksessa hyödynnetään esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella oppilaille karttuneita tieto- ja viestintäteknologian (tvt) tietoja ja taitoja.
- Oppilaita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita, kokeilemaan eri työvälineitä ja tekemään pienimuotoisia tiedonhankintatehtäviä eri aihepiireistä ja itseä kiinnostavista asioista. Heitä kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista

ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) • Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä.

Liikunta

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Liikunta

Paikallinen lisäys

Perusopetuksen uimaopettaja on tutustunut turvallisen uimaopetuksen periaatteisin. Uimaopetusta suunnitellaan ja toteutetaan Akaan perusopetuksessa näiden periaatteiden mukaisesti. Linkki turvallisen uimaopetuksen periaatteisiin.

Uimaopetuksen vähimmäismäärät: 1.-vuosiluokalla kaksi kertaa, 2.-vuosiluokalla yksi kerta./ Voimassa 1.8.2025 alkaen

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja

Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee havaintomotorisia taitojaan, eli havainnoi itseään ja ympäristöään sekä pohtii erilaisten ratkaisujen vaikutusta pelien ja leikkien kulkuun.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**

T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas on alkeisuimataitoinen (Osaa uida 10 m yhdellä uintitavalla ja kastautua)
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas tunnistaa mahdollisia vaaratilanteita liikunta-tunnilla ja pohtii oman käytöksensä vaikutusta turvallisuuteen. Oppilas pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Sosiaalinen toimintakyky

T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutukselli-sissa liikuntatilanteissa
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee toimimaan eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S2 Sosiaalinen toimintakyky**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S2 Sosiaalinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Psyykkinen toimintakyky

T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen.
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Oppilas harjoittelee itsenäisen työskentelyn taitoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S3 Psyykkinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja
Hyvän osaamisen kriteeri 1.-2. lk: Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S3 Psyykkinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksuja ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista.

Tutustutaan monipuolisin ja turvallisin tehtävin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Liikunnan opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oppilaita ohjataan havaitsemaan edistymistään, tunnistamaan omat vahvuutensa oppijoina ja iloitsemaan onnistumisistaan.
- Monipuolinen liikkuminen ja motoriset harjoitukset tukevat ajattelun kehittymistä ja oppimista. Muistin, mielikuvituksen sekä eettisen ja esteettisen ajattelun kehittymistä tuetaan satujen ja tarinoiden, pelien, lorujen, laulujen ja leikkien, taiteen eri muotojen sekä monipuolisen vuorovaikutuksen avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Oppitunnit, juhlat, leikit, pelit, ruokailuhetket sekä yhteistyö koulussa ja koulun ulkopuolella tarjoavat tilaisuuksia harjoitella toimimista monenlaisten ihmisten kanssa.
- Oppilaita kohdellaan arvostavasti ja ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin.
- Oppilaita kannustetaan nauttimaan käden ja koko kehon taitojen kehittymisestä ja harjoittelemaan monenlaista esiintymistä.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulun aloittaminen edellyttää uudenlaisia itsestä huolehtimisen taitoja ja itsenäisyyden lisääntymistä.
- Koulutyöhön kuuluu oppilaiden ikäkaudelle sopivista vastuutehtävistä huolehtiminen luokka- ja kouluyhteisössä.
- Yhteisten pelisääntöjen, hyvien tapojen sekä kannustavan palautteen merkitys korostuu.
- Oppilaita ohjataan hahmottamaan aikaan ja paikkaan liittyviä käsitteitä ja niiden käytännön merkitystä.
- He harjoittelevat omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista ja esimerkiksi leikkien ja draaman avulla kehittävät tunnetaitojaan.
- Koulussa opitaan omaan ja yhteiseen hyvinvointiin, turvallisuuteen ja arjen sujumiseen liittyviä perusasioita.
- Huomiota kiinnitetään itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen lähiympäristössä, turva- ja suojavälineiden käyttöön sekä omien tietojen ja taitojen kehittämiseen kävelijänä ja pyöräilijänä.

Monilukutaito (L4)

- Monilukutaidon kehittymistä tuetaan perustamalla opetus moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Koulutyössä oppilaat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja yhdessä toisten kanssa. Heitä ohjataan harjoittelemaan ryhmässä toimimista ja yhteistyötä, omien ideoiden sovittamista yhteen toisten kanssa sekä ikäkaudelle sopivaa vastuunkantoa.
- Oppilaita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi koulussa ja kotona. Heitä rohkaistaan toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen.
- Yhteistyö huoltajien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa rikastaa työskentelyä.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Ensimmäisestä luokasta lähtien oppilaat ovat mukana pohtimassa ja suunnittelemassa omaa opiskeluaan ja oman ryhmänsä työn tavoitteita ja toimintatapoja, työskentelytilojen järjestämistä ja viihtyisyyttä sekä ruokailuun, välitunteihin, juhliin ja retkiin sekä koulun muihin tapahtumiin liittyviä asioita.
- Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus merkitsevät.
- Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä.

Oppiaineet vuosiluokilla 3-6

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vuosiluokat 3-6

Äidinkieli ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Äidinkieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	
Arvioinnin kohde: Puheviestintätilanteissa toimiminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tutussa pienessä ryhmässä. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä esittää mielipiteelleen joitakin perusteluja tutussa pienessä ryhmässä.	**5.-6. lk** Oppilas osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään sekä esittää mielipiteelleen joitakin perusteluja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa
Arvioinnin kohde: Toiminta vuorovaikutustilanteissa

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas kertoo omia ajatuksiaan ja mielipiteitään ja kuuntelee toisten ajatuksia ja mielipiteitä.	**4. lk** Oppilas keskustelee ajatuksistaan ja mielipiteistään ja harjoittelee ottamaan muut huomioon keskustelutilanteissa.	**5. lk** Oppilas osaa käyttää erilaisia kielellisiä keinoja osallistuessaan keskusteluun ryhmätilanteessa. Oppilas osaa mukauttaa viestintäänsä tilanteeseen sopivaksi.	**6. lk** Oppilas osaa hyödyntää kielellisten keinojen lisäksi äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa ryhmätilanteissa. Oppilas osaa mukauttaa viestintäänsä ryhmätilanteeseen sopivaksi ja ottaa muut osallistujat huomioon.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla			
Arvioinnin kohde: Ilmaisukeinojen käyttö			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osallistuu monenlaisiin viestintätilainteisiin sekä esitysten suunnitteluun ja toteutukseen.	**4. lk** Oppilas osallistuu monenlaisiin viestintätilainteisiin sekä esitysten suunnitteluun ja toteutukseen ja harjoittelee erilaisia kokonaisilmaisun keinoja.	**5. lk** Oppilas käyttää joitakin kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen.	**6. lk** Oppilas osaa pitää lyhyen valmistellun puhe-esityksen. Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja esiintyessään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**			

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa kuvata joitakin vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan viestijänä. Oppilas harjoittelee palautteen antamista ja vastaanottamista.	**5.-6. lk** Oppilas osaa kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan viestijänä. Oppilas osaa ottaa vastaan palautetta ja antaa niukkaa palautetta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**	

Tekstien tulkitseminen

T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan			
Arvioinnin kohde: Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk	**4. lk**	**5. lk**	**6. lk**

Oppilas osaa lukea ikätasolleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää jotakin tekstinymmärtämisen perusstrategiaa. Oppilas osaa tarkkailla omaa lukemistaan ja nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskohteensa lukijana.	Oppilas osaa lukea ikätasolleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää jotakin tekstinymmärtämisen perusstrategiaa. Oppilas osaa tarkkailla omaa lukemistaan ja nimetä jonkin yksittäisen kehittämiskohteensa lukijana.	Oppilas osaa lukea ikätasolleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää tavallisimpia tekstinymmärtämisen perusstrategioita. Oppilas osaa tarkkailla ja arvioida itseään lukijana.	Oppilas osaa lukea ikätasolleen sopivia tekstejä sujuvasti. Oppilas osaa käyttää tavallisimpia tekstinymmärtämisen perusstrategioita. Oppilas osaa tarkkailla ja arvioida itseään lukijana.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan			
Arvioinnin kohde: Tekstien erittely ja tulkinta			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa erottaa tekstin pääasioita ja nimetä ohjatusti tekstin jonkin tavoitteen. Oppilas osaa ohjatusti päätellä itselleen uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä.	**4. lk** Oppilas osaa erottaa tekstin pääasioita ja nimetä ohjatusti tekstin jonkin tavoitteen. Oppilas osaa ohjatusti päätellä itselleen uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa tunnistaa teksteistä itselleen	**5. lk** Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja tekstin rakentamista merkityksistä ja pohtia sen tavoitteita. Oppilas osaa päätellä itselleen uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa kuvata ohjatusti tavallisim-	**6. lk** Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja tekstin rakentamista merkityksistä ja pohtia sen tavoitteita. Oppilas osaa päätellä itselleen uusien sanojen ja käsitteiden merkityksiä. Oppilas osaa kuvata ohjatusti tavallisim-

Oppilas osaa tunnistaa teksteistä itselleen uusia sanoja ja käsitteitä. Oppilas osaa tunnistaa ohjatusti joitakin yksinkertaisille tekstilajeille tyypillisiä piirteitä.	uusia sanoja ja käsitteitä. Oppilas osaa tunnistaa ohjatusti joitakin yksinkertaisille tekstilajeille tyypillisiä piirteitä.	pien kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien keskeisiä kielellisiä, visuaalisia ja tekstuaalisia piirteitä.	pien kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien keskeisiä kielellisiä, visuaalisia ja tekstuaalisia piirteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**. **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	
Arvioinnin kohde: Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa käyttää lähteenä eri tekstiympäristöjä sekä hakea ohjatusti tietoa niistä. Oppilas osaa ohjatusti tehdä havaintoja käyttämiensä lähteiden luotettavuudesta.	**5.-6. lk** Oppilas osaa käyttää erilaisia lähteitä sekä hakea tietoa niistä. Oppilas osaa nimetä joitakin lähteiden luotettavuuteen liittyviä piirteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä			
Arvioinnin kohde: Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa ohjatusti selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen. Oppilas osaa apukysymysten avulla kertoa luku-, kuuntelu- ja katselu-kokemuksistaan.	**4. lk** Oppilas osaa kuvailla fiktiivisten tekstien piirteitä käyttämällä käsitteitä juoni ja henkilö. Oppilas osaa kuvata pintapuolisesti luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan.	**5. lk** Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä käyttämällä käsitteitä juoni, henkilö, kertoja sekä tapahtuma-paikka ja -aika. Oppilas osaa kuvata luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan.	**6. lk** Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä käyttämällä käsitteitä juoni, henkilö, kertoja sekä tapahtuma-paikka ja -aika. Oppilas osaa kuvata luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

Tekstien tuottaminen

T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana
Arvioinnin kohde: Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas osaa tuottaa ajatuksiaan, kokemuksiaan ja mielipiteitään ilmaisevia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Tekstien tuottaminen

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä			
Arvioinnin kohde: Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa tuottaa ohjatusti kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstejä sekä käyttää joitakin niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	**4. lk** Oppilas osaa tuottaa ohjatusti kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstejä sekä käyttää joitakin niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	**5. lk** Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.	**6. lk** Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja yksinkertaisille kantaa ottaville teksteille tyypillisiä ilmaisutapoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	
Arvioinnin kohde: Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk	**5.-6. lk**

Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä sekä käsin että tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida tekstinsä sekä hallitsee keskeiset kirjoitetun yleiskielen käytänteet.	Oppilas osaa kirjoittaa tekstejä sujuvasti sekä käsin että tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Oppilas osaa ohjatusti otsikoida ja jaksottaa tekstinsä sekä hallitsee keskeiset kirjoitetun yleiskielen käytänteet.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen			
Arvioinnin kohde: Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa tehdä ohjatusti havaintoja omasta tekstistään. Hän osaa antaa ohjatusti palautetta toisten teksteistä. Oppilas osaa käyttää mekaanisesti lähteitä. Oppilas noudattaa ohjatusti tekijänoikeuksia.	**4. lk** Oppilas osaa tehdä ohjatusti havaintoja omasta tekstistään. Hän osaa antaa ohjatusti palautetta toisten teksteistä. Oppilas osaa käyttää mekaanisesti lähteitä. Oppilas noudattaa ohjatusti tekijänoikeuksia.	**5. lk** Oppilas osaa ohjatusti muokata tekstiään palautteen pohjalta. Oppilas osaa arvioida omia tekstejään sekä antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä. Oppilas osaa ohjatusti käyttää lähteitä. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia.	**6. lk** Oppilas osaa ohjatusti muokata tekstiään palautteen pohjalta. Oppilas osaa arvioida omia tekstejään sekä antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä. Oppilas osaa ohjatusti käyttää lähteitä. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2):** **Monilukutaito (L4)**			

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5): **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	
Arvioinnin kohde: Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas osaa tehdä havaintoja kielellisten valintojen vaikutuksista eri tilanteissa. Oppilas osaa kuvailla sopivien käsitteiden avulla erilaisissa tilanteissa tuotettujen kielen ja tekstien piirteitä ja rakenteita.	
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	
Arvioinnin kohde: Kirjallisuuden tuntemus	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas on lukenut sovitut kaunokirjalliset ja tietoteokset. Oppilas osaa valita luettavakseen erilaisia ikäkaudelleen sopivia tekstejä. Oppilas harjoittelee käyttämään kirjastopalveluja.	**5.-6. lk** Oppilas on lukenut sovitut kaunokirjalliset ja tietoteokset. Oppilas osaa valita luettavakseen erilaisia ikäkaudelleen sopivia tekstejä. Oppilas osaa käyttää kirjastopalveluja itsenäisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen
Arvioinnin kohde: Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas osaa ohjatusti vertailla kielten ja kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas osaa kuvata median ja kulttuurin roolia arjessaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

3.-4. -luokat	5.-6. -luokat
• Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden esittely ja perustelu • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Draama • Luokan esitysten suunnitteluun ja toteutukseen osallistuminen	• Kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden esittely ja perustelu • Palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Draama • Lyhyen puheenvuoron tai esityksen suunnittelu ja esittäminen

S2 Tekstien tulkitseminen

Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

3. lk	4. lk

• Monipuoliset tekstit, tekstinymmärtämisen strategiat
• Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tunnistamisen harjoittelu (esim. fakta ja fiktio)
• Pääasioiden löytäminen tekstistä
• Synonyymit ja vastakohdat
• Sanaluokat
  ○ Verbi: persoonamuodot ja kielto-muodot
  ○ Substantiivi: yleis- ja erisnimi, yksikkö ja monikko
  ○ Adjektiivi: vertailumuodot
• Kokonaisteosten lukeminen (esim. lukudiplomit, lukupiiritoiminta)
• Tiedonhankinta
	• Monipuoliset tekstit, tekstinymmärtämisen strategiat
	• Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tunnistamisen harjoittelu
	• Pääasioiden löytäminen tekstistä
	• Sanaluokat
	  ○ Verbi: aikamuodot, preesens ja imperfekti
	  ○ Substantiivi: yleis- ja erisnimi, yksikkö ja monikko
	  ○ Adjektiivi: vertailumuodot
	  ○ Pronomini: persoonapronominit, relatiivi- ja osoituspronominit
	  ○ Numeraalit
	  ○ Nominien taipuminen

• Lähdekritiikki	○ Taipumattomista sanoista konjunktiot • Kokonaisteosten lukeminen (esim. lukudiplomit, lukupiiritoiminta) • Käsitteet kertoja ja aihe • Tiedonhankinta • Lähdekritiikki
5. lk	**6. lk**
• Monipuoliset tekstit, tekstinymmärtämisen strategiat • Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tunnistaminen • Kielikuvat, sanonnat, käsitteet ja niiden hierarkiat • Sanaluokat ○ Verbi: aikamuodot ○ Nominien taipuminen sijamuodoissa ○ Taipumattomat sanat • Kokonaisteosten lukeminen (esim. lukudiplomit, lukupiiritoiminta) • Käsitteet kertoja, aihe ja teema • Tiedonhankinta • Lähdekritiikki	• Monipuoliset tekstit, tekstinymmärtämisen strategiat • Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tunnistaminen • Kielikuvat, sanonnat, käsitteet ja niiden hierarkiat • Sanaluokat ○ Verbi: aikamuodot ○ Nominien taipuminen sijamuodoissa ○ Taipumattomat sanat • Kokonaisteosten lukeminen (esim. lukudiplomit, lukupiiritoiminta) • Käsitteet kertoja, aihe ja teema • Tiedonhankinta • Lähdekritiikki

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

3. lk	**4. lk**

• Monipuolisten tekstien tuottaminen • Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tutkiminen • Oikeinkirjoitus, yleiskieli • Käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot • Omien tekstien otsikointi, rakenne ja sanajärjestys • Virke: käsite ja oikeinkirjoitussäännöt • Tekstin tuottamisen vaiheet • Muistiinpanot • Lähdemerkinnät	• Monipuolisten tekstien tuottaminen • Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tutkiminen • Oikeinkirjoitus, yleiskieli • Käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot • Omien tekstien otsikointi, rakenne, kappalejako ja sanajärjestys • Virke: käsite ja oikeinkirjoitussäännöt • Päälause ja sivulause • Tekstin tuottamisen vaiheet • Muistiinpanot • Lähdemerkinnät
5. lk	**6. lk**
• Monipuolisten tekstien tuottaminen • Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tutkiminen ja käytön harjoittelu • Oikeinkirjoitus, yleiskieli • Käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot • Omien tekstien otsikointi, rakenne, kappalejako ja sanajärjestys • Päälauseiden ja sivulauseiden selkeät perustyypit • Lauseen pääjäsenet: subjekti, predikaatti, objekti • Persoona- ja aikamuotojen käyttö tekstissä • Tekstin tuottamisen vaiheet • Omien tekstien arviointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Muistiinpanot ja tiivistäminen • Lähdemerkinnät	• Monipuolisten tekstien tuottaminen • Tekstien kielellisten ja tekstuaalisten piirteiden tutkiminen ja käytön harjoittelu • Oikeinkirjoitus, yleiskieli • Käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot • Omien tekstien otsikointi, rakenne, kappalejako ja sanajärjestys • Päälauseiden ja sivulauseiden selkeät perustyypit • Lauseen pääjäsenet: subjekti, predikaatti, objekti • Persoona- ja aikamuotojen käyttö tekstissä • Tekstin tuottamisen vaiheet • Omien tekstien arviointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen • Muistiinpanot ja tiivistäminen • Lainaukset ja lähdemerkinnät

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoli-

seen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

3.-4. lk	5.-6. lk
• Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan (esim. murteet, puhekieli, kielikulttuurit) • Suomen kielen ja kulttuurin sekä muiden, oppilaille tuttujen kielten ja kulttuurien vertailu • Kirjaston käyttö • Mediakulttuurin tarkastelu • Omat esitykset • Lastenkirjallisuuden klassikoita • Tietokirjallisuus	• Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan (esim. murteet, puhekieli, kielikulttuurit) • Tutkitaan tekstienvälisyyttä • Suomen kielen ja kulttuurin sekä muiden, oppilaille tuttujen kielten ja kulttuurien vertailu • Kirjaston käyttö • Kansanperinteen lajit ja niiden jatkajat nykykulttuurissa • Elokuva taidelajina • Mediakulttuurin tarkastelu • Omat esitykset • Nuorten nykykirjallisuutta • Tietokirjallisuus

Suomen kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.

- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen.
- Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria.
- Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.

- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.
- Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä.
- Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja.
- Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä.
- Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen.
- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.
- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.
- Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutustaidot ja ilmaisuvaranto	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Oppilas ilmaisee omia ajatuksiaan ja harjoittelee perustelemaan mielipiteitään.	**5.-6. lk** Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin. Oppilas ilmaisee omia ajatuksiaan ja mielipiteitään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	
Arvioinnin kohde: Tekstien ymmärtäminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osallistuu puhumalla kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa.	**5.-6. lk** Oppilas osallistuu puhumalla kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa tarkoituksenmukaisesti. Oppilas ymmärtää pääosan opetuspuheesta ja muusta kuulemastaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	
Arvioinnin kohde: Ilmaisu vuorovaikutustilanteissa	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas käyttää joitakin ei-sanallisia ilmaisukeinoja sanallisen ilmaisun tukena ja osaa ottaa huomioon muita viestijöitä tutuissa vuorovaikutustilanteissa.	**5.-6. lk** Oppilas käyttää erilaisia sanallisia ilmaisun keinoja ja ottaa huomioon puhekumppaninsa. Oppilas pitää valmistellun puhe-esityksen itselleen läheisestä aiheesta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

Tekstien tulkitseminen

T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	
Arvioinnin kohde: Lukutaidon sujuvuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkinnassa	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas lukee melko sujuvasti ja ymmärtää koulussa luettavia tekstejä niin, että hän osaa kertoa lukemastaan. Oppilas kykenee erottamaan yksinkertaisen faktatekstin fiktiivisestä tekstistä.	**5.-6. lk** Oppilas lukee sujuvasti erilajisia tekstejä. Oppilas käyttää tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja luotettavuuden arvioinnissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**	

T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tekee havaintoja ja päätelmiä puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä. Oppilas käyttää joitakin luku- ja ymmärtämisstrategioita.	**5.-6. lk** Oppilas osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Oppilas käyttää jossain määrin tekstin tulkintaa edistäviä luku- ja ymmärtämisstrategioita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan

Arvioinnin kohde: Sana- ja käsitevarannon laajentuminen, päättelevä tekstien tulkinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas kykenee selittämään yleisten sanojen merkityksiä sekä omaksuu uusia sanoja aktiivisesti. Oppilas kykenee kompensoimaan sanavaraston puutteita päättelemällä.	**5.-6. lk** Oppilas hallitsee riittävän sana- ja käsitevarannon voidakseen tehdä päätelmiä lukemastaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

Tekstien tuottaminen

T7 innostaa oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	
Arvioinnin kohde: Tekstilajitaidot tekstin tuottamisessa, käsinkirjoittaminen ja näppäintaidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa kirjoittaa lyhyitä tarinoita ja pieniä tietotekstejä käsin tai näppäimistöllä.	**5.-6. lk** Oppilas kirjoittaa yhtenäisiä kertovia, kuvaavia ja kantaa ottavia tekstejä. Oppilaan käsin tai näppäimistöllä kirjoittamisen taidot ovat riittävät tekstien tuottamiseen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas käyttää oppimiaan oikeinkirjoitustaitoja ja suomen kielen rakenteita omissa teksteissään.	**5.-6. lk** Oppilas kirjoittaa kokonaisia tekstejä ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin. Kieliopillisissa rakenteissa voi olla horjuvuutta. Oppilas noudattaa pääpiirteissään kirjoitetun kielen normeja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	
Arvioinnin kohde: Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk	
3.-4. lk Oppilas osaa ohjatusti arvioida omia tekstejään ja pystyy antamaan palautetta toisten teksteistä.	**5.-6. lk** Oppilas arvioi tekstejään palautteen perusteella. Oppilas antaa palautetta muille.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**	

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	
Arvioinnin kohde: Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri puhetavoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään.	**5.-6. lk** Oppilas tunnistaa kielen rakenteita ja säännönmukaisuuksia sekä tapoja luoda merkityksiä. Oppilas kuvailee kielen tilanteista vaihtelua.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön
Arvioinnin kohde: Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
3.-6. lk Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjoja. Oppilas keskustelee ja kirjoittaa lukukokemuksestaan ja kokemuksistaan lasten- ja nuortenkulttuurista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	
Arvioinnin kohde: Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tunnistaa monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta elinympäristössään.	**5.-6. lk** Oppilas kuvailee omaa ja lähiympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	
Arvioinnin kohde: Oppimistavoitteiden asettaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk	
3.-4. lk Oppilas hallitsee joitakin itsearviointitaitoja ja osaa tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana.	**5.-6. lk** Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa
Arvioinnin kohde: Eri oppiaineiden kielen havainnointi
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
3.-6. lk Oppilas ymmärtää ikätasonsa mukaista oppiaineiden kieltä vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	
Arvioinnin kohde: Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk	
3.-4. lk Oppilas löytää keskeiset tiedot tekstistä ja osaa hyödyntää niitä omassa tuotoksessaan. Oppilas osallistuu yhteiseen työskentelyyn. Oppilas tietää, että kaikki tieto ei ole luotettavaa.	**5.-6. lk** Oppilas käyttää lähdetietoa kopioimatta sitä suoraan. Oppilas edistää yhteistä työskentelyä. Oppilas tekee havaintoja lähteiden luotettavuudesta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

S2 Tekstien tulkitseminen
Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanan ja määritteen suhde, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen
Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä palautteen perusteella.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättelemään keskeisiä säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuviin ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Suomi toisena kielenä opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.

- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen.
- Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria.
- Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.

- Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.
- Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä.
- Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja.
- Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä.
- Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen.
- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.
- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.
- Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.

Vieraat kielet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vieraat kielet

Vieras kieli englanti, A1-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Englanti, A-oppimäärä

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä			
Arvioinnin kohde: Kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden sekä englannin kielen aseman ja merkityksen hahmottaminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristössään tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas tunnistaa eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisiä asioita.	**4. lk** Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristössään tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista.	**5. lk** Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristössään ja maailmassa käytetään. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa antaa esimerkin tilanteesta, jossa englantia käytetään globaalin viestinnän kielenä.	**6. lk** Oppilas osaa kertoa lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta. Oppilas osaa antaa esimerkkejä eri englanninkielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa englantia käytetään globaalin viestinnän kielenä.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**			

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia			
Arvioinnin kohde: *Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.*			
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**			

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä			
Arvioinnin kohde: Kielellinen päättely			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä.	**4. lk** Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä.	**5. lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä.	**6. lk** Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa nimetä joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**			

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa, ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa			
Arvioinnin kohde: Englanninkielisen aineiston löytäminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta englanninkielisestä aineistosta.	**4. lk** Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta englanninkielisestä aineistosta.	**5. lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä häntä kiinnostavista englanninkielisistä aineistoista.	**6. lk** Oppilas osaa kertoa englanninkielisistä aineistoista, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**			

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen			
Arvioinnin kohde: Englannin kielen opiskelun tavoitteista kertominen ja ryhmässä toiminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen	**4. lk** Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen	**5. lk** Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä	**6. lk** Oppilas osaa kertoa englannin kielen

englannin kielen opiskelulleen. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	englannin kielen opiskelulleen. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	englannin kielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**			

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten			
Arvioinnin kohde: Vastuun ottaminen englannin kielen opiskelusta ja sopivien kielen oppimistapojen löytäminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas ottaa melko paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.	**4. lk** Oppilas ottaa melko paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.	**5. lk** Oppilas ottaa melko paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.	**6. lk** Oppilas ottaa melko paljon vastuuta englannin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää useita oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen englannin kieltä ja muita kieliä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**			

Monilukutaito (L4) **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta			
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas selviytyy viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	**4. lk** Oppilas selviytyy viestintäkumppanin tukemana joistakin rutiininomaisista viestintätilanteista.	**5. lk** Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin	**6. lk** Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja			
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja	**4. lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta	**5. lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta	**6. lk** Oppilas osallistuu enenevässä määrin

(esim. eleet, piirtäminen, sanastot, internet). Oppilas osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas turvautuu toisinaan ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään	viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**			

T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita			
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.	**4. lk** Oppilas osaa käyttää joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (esimerkiksi tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	**5. lk** Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa (esimerkiksi tervehdykset, pyynnöt, kutsut, ehdotukset ja anteeksipyyntö).	**6. lk** Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt			

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita			
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas ymmärtää yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja yleisimpiä ilmauksia.	**4. lk** Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana.	**5. lk** Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	**6. lk** Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**			

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

<table>
<tr><td colspan="4">T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin</td></tr>
<tr><td colspan="4">Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot</td></tr>
<tr><td colspan="4">Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen</td></tr>
<tr><td>3. lk
Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.</td><td>4. lk
Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja ilmauksia. Oppilas ääntää harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa rajallisen määrän sanoja ja tuttuja fraaseja.</td><td>5. lk
Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</td><td>6. lk
Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Tavoitteeseen liittyvät sisällöt
S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</td></tr>
<tr><td colspan="4">Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)</td></tr>
</table>

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

3.-4. lk

Kielen rakenteiden hallinta:

- olla –verbi
- Opetellaan kertomaan nykyhetken tapahtumista (yleispreesens).
- persoonapronominit

5.-6. lk

Kielen rakenteiden hallinta:

- Vahvistetaan aiemmin opittujen rakenteiden hallintaa.
- Opetellaan kertomaan menneisyyden tapahtumista (imperfekti).

Kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisia taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun.
- Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla.
- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.

Muu vieras kieli-ranska, A2-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Muu vieras kieli, A-oppimäärä

Paikallinen tarkennus

Oppimisympäristöt vaihtelevat aiheesta riippuen: oppikirja, opettajan tuottama materiaali, oppilaiden tuottama materiaali sekä verkkomateriaali. Hyödynnetään tasapuolisesti sekä kirjallista että audio-visuaalista materiaalia. Pelit, leikit, draama ja laulut ovat olennainen osa opetusta ja hyödynnetään TVT:n sovelluksia niin tietokoneilla kuin mobiililaitteilla. Kansainvälisyyttä ja kielikasvatusta työskentelyyn tuodaan kotikansainvälisyyden keinoin: mitä kieliä löytyy omasta ympäristöstä, hankitaan mahdollisuuksien mukaan vieralijoita koululle ja järjestetään erilaisia teematapahtumia.

Suositaan oppilaskeskeisiä työtapoja. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri ja kannustetaan harjoittelemaan parhaansa yrittäen. Kannustetaan omatoimisuuteen ja uteliaisuuteen kohdekieltä ja sen kulttuureja kohtaan. Lähdetään oppilaan omista kokemuksista (oma ympäristö, matkat kotimaassa ja ulkomailla, kontaktit jne.), havainnoidaan, keskustellaan, vertaillaan yhdessä, pareittain, ryhmissä sekä yksin. Uusi asia kytketään aiemmin opittuun. Kehitetään oppilaan kykyä käyttää kieliä yhdistäviä ja erottavia tekijöitä oppimisen tukena sekä soveltaa jo opittua omaan viestintään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja ja muistiinpainamiskeinoja.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4–6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä		
Arvioinnin kohde: Kielellisen ympäristön sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristössään tai maailmassa käytettyjä kieliä.	**5.lk** Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristössään ja maailmassa käytetään.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta.

Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista.	Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa antaa esimerkin tilanteesta, jossa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	Oppilas osaa antaa esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia
Arvioinnin kohde: *Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä		
Arvioinnin kohde: Kielellinen päättely		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron kohdekielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä.	**5.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa nimetä

		joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa		
Arvioinnin kohde: Kohdekielisen aineiston löytäminen		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta kohdekielisestä aineistosta.	**5.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä häntä kiinnostavista kohdekielisistä aineistoista.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielisistä aineistoista, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen		
Arvioinnin kohde: Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen kohdekielen opiskelulleen.	**5.lk** Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä kohdekielen opiskelun tavoitteistaan.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan.

Oppilas osallistuu ryhmän **toimintaan** ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten		
Arvioinnin kohde: Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja opiskelutottumusten löytäminen		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas ottaa melko paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.	**5.lk** Oppilas ottaa melko paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.	**6.lk** Oppilas ottaa melko paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää useita oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta		
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas selviytyy joistakin tutuista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	**5.lk** Oppilas selviytyy rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	**6.lk** Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä		
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osallistuu perusviestintään ohjatusti käyttäen apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella.	**5.lk** Oppilas osallistuu viestintään ohjatusti käyttäen apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella.	**6.lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan		
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa toimia kohteliaasti arkielämän helpoissa vuorovaikutustilanteissa.	**5.lk** Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia joissakin rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	**6.lk** Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

4.lk	5.lk	6.lk
Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kohdekielen kirjainjärjestelmän.	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin		
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa käyttäen harjoiteltuja sanoja ja tavallisimpia opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja sanontoja.	**5.lk** Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa sanoja ja sanontoja.	**6.lk** Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

		Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen

kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisia taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.

- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun.
- Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla.
- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.

• Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. • Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. • Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. • Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. • Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) • Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. • Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.

Muu vieras kieli-saksa, A2-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Muu vieras kieli, A-oppimäärä

Paikallinen tarkennus

Oppimisympäristöt vaihtelevat saksan kieltä opetellessa aiheesta riippuen. Käytössä ovat oppikirja, opettajan tuottama materiaali, oppilaiden tuottama materiaali sekä verkkomateriaali. Hyödynnetään tasapuolisesti sekä kirjallista että audio-visuaalista materiaalia. Pelit, leikit, draama ja laulut ovat olennainen osa opetusta ja hyödynnetään TVT:n sovelluksia niin tietokoneilla kuin mobiililaitteilla. Kansainvälisyyttä ja kielikasvatusta työskentelyyn tuodaan kotikansainvälisyyden keinoin: mitä kieliä löytyy omasta ympäristöstä, hankitaan mahdollisuuksien mukaan vieralijoita koululle ja järjestetään erilaisia teematapahtumia.

Suositaan oppilaskeskeisiä työtapoja. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri ja kannustetaan harjoittelemaan parhaansa yrittäen. Kannustetaan omatoimisuuteen ja uteliaisuuteen kohdekieltä ja sen kulttuureja kohtaan. Lähdetään oppilaan omista kokemuksista (oma ympäristö, matkat kotimaassa ja ulkomailla, kontaktit jne.), havainnoidaan, keskustellaan, vertaillaan yhdessä, pareittain, ryhmissä sekä yksin. Uusi asia kytketään aiemmin opittuun. Kehitetään oppilaan kykyä käyttää kieliä yhdistäviä ja erottavia tekijöitä oppimisen tukena sekä soveltaa jo opittua omaan viestintään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja ja muistiinpainamiskeinoja.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4–6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä opiskeltavan kielen asema siinä		
Arvioinnin kohde: Kielellisen ympäristön sekä kohdekielen aseman ja merkityksen hahmottaminen		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa nimetä joitakin hänen lähiympäristössään tai maailmassa käytettyjä kieliä. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista.	**5.lk** Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä hänen lähiympäristössään ja maailmassa käytetään. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa antaa esimerkin tilanteesta, jossa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa lähiympäristönsä ja maailman kielellisestä runsaudesta. Oppilas osaa antaa esimerkkejä eri kohdekielisten maiden kulttuureille tyypillisistä asioista. Oppilas osaa kertoa, missä ja millaisissa tilanteissa kohdekieltä käytetään globaalin viestinnän kielenä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia
Arvioinnin kohde: *Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä		
Arvioinnin kohde: Kielellinen päättely		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa nimetä jonkin yhtäläisyyden ja eron kohdekielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä.	**5.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa yhtäläisyyksistä ja eroista kohdekielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen välillä. Oppilas osaa nimetä joitakin kielellistä päättelyä tukevia strategioita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T4 ohjata oppilasta löytämään kohdekielistä aineistoa		
Arvioinnin kohde: Kohdekielisen aineiston löytäminen		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa antaa esimerkin jostakin itselleen sopivasta kohdekielisestä aineistosta.	**5.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä häntä kiinnostavista kohdekielisistä aineistoista.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielisistä aineistoista, jotka ovat hänelle itselleen sopivia ja jotka kiinnostavat häntä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

Kielenopiskelutaidot

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen		
Arvioinnin kohde: Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa nimetä jonkin tavoitteen kohdekielen opiskelulleen. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	**5.lk** Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä kohdekielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.	**6.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielen opiskelun tavoitteistaan. Oppilas osallistuu ryhmän toimintaan ja tekee yhteistyötä kannustavasti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3**		

T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten		
Arvioinnin kohde: Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja opiskelutottumusten löytäminen		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas ottaa melko paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan.	**5.lk** Oppilas ottaa melko paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan.	**6.lk** Oppilas ottaa melko paljon vastuuta kohdekielen opiskelustaan.

Oppilas osaa käyttää jotakin tapaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.	Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.	Oppilas osaa käyttää useita oppimistaan edistäviä tapoja, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa, oppiakseen kohdekieltä ja muita kieliä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T7 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta		
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas selviytyy joistakin tutuista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	**5.lk** Oppilas selviytyy rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	**6.lk** Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T8 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä		
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osallistuu perusviestintään ohjatusti käyttäen apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	**5.lk** Oppilas osallistuu viestintään ohjatusti käyttäen apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	**6.lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T9 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan		
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen)	**5.lk** Oppilas osaa käyttää muutamia yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	**6.lk** Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.		
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T10 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä		
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
4.lk Oppilas ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Oppilas tuntee kohdekielen kirjainjärjestelmän.	**5.lk** Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	**6.lk** Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T11 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

4.lk	**5.lk**	**6.lk**
Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa käyttäen harjoiteltuja sanoja ja tavallisimpia opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja sanontoja.	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa sanoja ja sanontoja.	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas hallitsee hyvin suppean perussanaston ja muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen sekä peruskieliopin aineksia.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutustutaan kielten ja kulttuurien monimuotoisuuteen sekä opiskeltavan kielen levinneisyyteen ja tarvittaessa päävariantteihin. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutuksessa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan erilaisia tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot

Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään kohdekielistä aineistoa esimerkiksi verkosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys sekä kielialueen elämänmuoto. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Vieraan kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisia taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.

- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun.
- Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai

ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla.
- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Paikallinen tarkennus

Käytetään monipuolisia työtapoja. Pienryhmässä ja pareittain tekeminen sekä toiminnallinen oppiminen korostuvat. Tieto- ja viestintätekniikan avulla saadaan kokemusta aidoista kielenkäyttötilanteista. Oppilasta kannustetaan oivaltamaan kieli kaikkialla ympärillään (ns. kotikansainvälisyys).

Oppilasta tuetaan ja kannustetaan kielen oppimisessa. Häntä ohjataan yhä itsenäisemmin ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Oppilaalle, joka tarvitsee kieliin liittyvien oppimisvaikeuksien vuoksi tukitoimia, tarjotaan tukiopetusta (myös ennakoivaa), tukea lukemis- ja kirjoittamisvaikeuksiin, suullisen näytön mahdollisuutta sekä muita yksilöityjä tukikeinoja.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan, että Suomessa on kaksi kansalliskieltä, suomi ja ruotsi, ohjata oppilasta havainnoimaan ja tunnistamaan ruotsin kieltä eri toimintaympäristöissä ja tutustuttaa oppilas suomenruotsalaisen ja ruotsalaisen kulttuurin ominaispiirteisiin ja suomenruotsalaisiin ja ruotsalaisiin kieliympäristöihin sekä Pohjoismaihin
Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii, että Suomessa on kaksi kansalliskieltä, suomi ja ruotsi. Oppilas oppii tunnistamaan ruotsin kieltä eri toimintaympäristöissä. Oppilas tutustuu suomenruotsalaisen ja ruotsalaisen kulttuurin ominaispiirteisiin ja oppii tuntemaan niiden kieliympäristöjä. Oppilas oppii nimeämään ruotsiksi Pohjoismaat ja pohjoismaiset kielet.
Arvioinnin kohde: Suomen ja ruotsin kielen merkityksen tunteminen Suomessa. Kielellisten ja kulttuuristen ominaispiirteiden tunteminen suomenruotsalaisissa ja ruotsalaisissa kieliympäristöissä. Pohjoismaiden ja pohjoismaisten kielten nimeäminen.
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä: Oppilas osaa nimetä Suomen kansalliskielet sekä nimetä ruotsiksi Pohjoismaat ja pohjoismaiset kielet. Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, missä ruotsin kieltä voi kuulla ja nähdä. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotslaisen tai ruotsalaisen kieliympäristön ja kulttuurin ominaispiirteistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen:** Pohditaan, miksi Suomessa on kaksi kansalliskieltä, suomi ja ruotsi ja miksi ruotsia opiskellaan Suomessa. Tutustutaan yhdessä siihen, missä ruotsia kuulee ja näkee. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja ja yhtäläisyyksiä sekä kieliympäristöjä. Keskeisiä aiheita ovat suomenruotsalaiset ja ruotsalaiset kieli- ja kulttuuriympäristöt, Pohjoismaat ja niiden kielet. Sisältöjä

valittaessa näkökulmana on myös oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit. Vahvistetaan oppilaiden kiinnostusta oppia ruotsin kieltä.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T2 tukea oppilaan kelellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä sekä rohkaista tekemään havaintoja kielistä ja ohjata oppilasta huomaamaan yhtäläisyyksiä ja eroja suomen ja ruotsin kielen sekä muiden kielten välillä

Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii kehittämään kielellistä päättelykykyään. Oppilas oppii havainnoimaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten välillä. Oppilas oppii päättelemään sanojen ja ilmauksien merkityksiä osaamiensa kielten avulla.

Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy kehittyvän kielitaidon tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6.vuosiluokan päättyessä: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy kehittyvän kielitaidon tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Herätellään oppilaiden kielitietoisuutta ja kehitetään oppilaan kielitietoa. Ruotsin kielen sanaston, ilmauksien ja vakiintuneiden sanontojen opiskelu kytketään oppilaiden elämään ja arkeen liittyviin tilanteisiin, jolloin kielitietoa voidaan käyttää monipuolistamaan oppilaiden kielitaitoa. Rohkaistaan oppilasta hyödyntämään hänelle entuudestaan tuttuja kieliä ruotsin kielen oppimisessa. Tarkastellaan ja verrataan ruotsin ja suomen kielen ja oppilaalle entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Monilukutaito (L4)

Kieltenopiskelutaidot

T3 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan ja asettamaan tavoitteita opiskelulleen, ohjata oppilasta kokeilemaan monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan ja

kehittämään ruotsin kielen taitojaan monipuolisesti myös tieto- ja viestintäteknologian avulla
Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ottamaan vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan ja asettamaan tavoitteita opiskelulleen. Oppilas oppii eri tapoja oppia ruotsin kieltä myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja harjoittelee löytämään itselleen sopivia tapoja. Oppilas oppii käyttämään ja kehittämään ruotsin kielen taitoaan monipuolisesti myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.
Arvioinnin kohde: Vastuun ottaminen ruotsin kielen opiskelusta ja monipuolisten ruotsin kielen opiskelustrategioiden löytäminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä: Oppilas ottaa pääsääntöisesti vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää useita itselleen sopivia tapoja oppiakseen ruotsin kieltä myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot:** Harjoitellaan ottamaan vastuuta omasta ruotsin kielen opiskelusta. Käytetään tavoitteelliseen kielenopiskeluun ja monipuoliseen tiedonhankintaan ohjaavia työtapoja. Asetetaan tavoitteita myös yhdessä ja osallistetaan oppilaita eri tavoin oppimistilanteiden suunnittelussa. Harjoitellaan monipuolisesti eri tapoja oppia ruotsin kieltä myös tieto- ja viestintäteknologian avulla. Opetellaan löytämään itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T4 kannustaa oppilasta ymmärtämään ruotsin kielen taito tärkeänä osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja ohjata oppilasta ruotsinkielisten toimintaympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen osana omaa oppimistaan
Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään ruotsin kielen taidon merkityksen osana omaa kielivarantoa ja jatkuvaa oppimista. Oppilas oppii huomaamaan, mitä hyötyä ruotsin kielen taidosta on myös tulevaisuudessa. Oppilas oppii löytämään ja hyödyntämään ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä osana omaa oppimistaan.
Arvioinnin kohde: Ruotsin kielen taido merkityksen ymmärtäminen osana jatkuvaa oppimista ja kielivarantoa
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä:

Oppilas osaa kertoa, missä hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan. Oppilas osaa kertoa, mtä hyötyä hänelle on ruotsin kielen taidosta nyt ja tulevaisuudessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot:** Pohditaan ruotsin kielen osaamisen merkitystä osana jatkuvaa oppimista ja omaa kielivarantoa. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää nyt ja tulevaisuudessa. Tutustutaan erilaisiin ruotsinkielisiin toimintaympäristöihin. Havainnoidaan ja pohditaan yhdessä, missä ruotsin kieltä käytetään sekä miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita
Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii viestimään erilaisissa, erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä: Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa:** Vuorovaikutusta harjoitellaan suullisesti ja kirjallisesti monenlaisissa, rutiininomaisissa oppilaan elinpiiriin liittyvissä tilanteissa kuten tervehtiminen, kuulumiset, omasta tai jonkun toisen elämästä kertominen ja erilaiset lyhyet asiointitilanteet. Erilaisia vuorovaikutustilanteita harjoitellaan toiminnallisesti esimerkiksi laulujen, leikkien, draaman ja pelillistämisen avulla. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on myös oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta
Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii hyödyntämään viestintästrategioita eri viestintätilanteissa ymmärtääkseen ja saadakseen viestinsä perille.
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä: Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa:** Harjoitellaan eri tapoja pyytää toistoa, hidastusta ja selvennystä puhekumppanilta sekä ei-viestinnällisiä keinoja kuten ilmeitä ja eleitä viestin perille saamiseksi. Harjoitellaan eri tapoja käyttää kompensaatiostrategioita kuten kiertoilmauksia. Vahvistetaan oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia
Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä: Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutustilanteissa:** Harjoitellaan kohteliasta kielen käyttöä kuten erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä

Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ymmärtämään erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.

Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä:
Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä: Sanastoa, ilmauksia ja vakiintuneita sanontoja harjoitellaan oppilaiden elämään liittyvien aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on myös oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit. Harjoitellaan hahmottamaan kohdekielen äänteitä, sanapainoa ja intonaatiota.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista

Tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Oppilas oppii ääntämään ymmärrettävästi.

Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 6. vuosiluokan päättyessä:
Oppilas pystyy kertomaan ohjatusti joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin sanoja ja lauseita. Oppilas ääntää harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa, ilmauksia, vakiintuneita sanontoja ja rakenteita harjoitellaan erilaisissa luontevissa kielenkäyttötilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti kohdekielen äänteitä, sanapainoa ja intonaatiota. Harjoitellaan hyödyntämään foneettisia merkkejä ääntämisen opettelussa.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)

Kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisia taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.

- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä.
- Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun.
- Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen.
- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.
- Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.
- Oppilaita opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa - edistää monilukutaidon kehittymistä.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävistä käyttötavoista.
- *Käytännön taidot ja oma tuottaminen:* Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.
- *Vastuullinen ja turvallinen toiminta:* Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä.
- *Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely:* Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.

- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.
- Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Matematiikka

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Matematiikka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Matematiikan opiskelun päämäärä: matemaattinen ajattelu

Tavoitteet T1-T6 poikkileikkaavat kaikkea matemaattista toimintaa vuosiluokilla 3-6. Oppilaan matemaattisen työskentelyn tulisi aina pyrkiä kohti näitä päämääriä. Näitä tavoitteita ei ole tarpeen vuosiluokkaistaa.

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta

Arvioinnin kohde*: Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.*

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Ajattelun taidot **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Geometria ja mittaaminen** **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Työskentelyn taidot

T2 Ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä
Arvioinnin kohde: Opittujen asioiden yhteydet
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Geometria ja mittaaminen** **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta
Arvioinnin kohde: Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk

Oppilas osaa esittää opiskeltavaan aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Oppilas antaa perusteluja päätelmilleen
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Geometria ja mittaaminen** **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen
Arvioinnin kohde: Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas esittää päättelyään ja ratkaisujaan tarvittaessa toisella ilmaisukeinolla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Geometria ja mittaaminen** **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä
Arvioinnin kohde: Ongelmanratkaisutaidot

Hyvän osaamisen kriteeri 3.-6. lk Oppilas osaa valita ja käyttää toimivaa ratkaisutapaa ongelman ratkaisemiseksi.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Geometria ja mittaaminen** **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä
Arvioinnin kohde: Taito arvioida ratkaisua
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas tarkastelee kriittisesti ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Geometria ja mittaaminen** **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

Matemaattiset perustiedot ja -taidot

Tavoitteet T7-T10 sisältävät ne perustiedot ja -taidot, joita oppilas tarvitsee voidakseen toimia ja työskennellä matemaattisesti.

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä
Arvioinnin kohde: Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas käyttää matemaattisia käsitteitä ja oikeita merkintöjä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Geometria ja mittaaminen** **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä			
Arvioinnin kohde: Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas hyödyntää kymmenjärjestelmää paikkajärjestelmänä laskutoimituksissa käytössä olevalla lukualueella.	**4. lk** Oppilas hyödyntää kymmenjärjestelmää paikkajärjestelmänä laskutoimituksissa käytössä olevalla lukualueella.	**5. lk** Oppilas hyödyntää kymmenjärjestelmää paikkajärjestelmänä laskutoimituksissa.	**6. lk** Oppilas hyödyntää kymmenjärjestelmää paikkajärjestelmänä laskutoimituksissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Luvut ja laskutoimitukset**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**			

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin		
Arvioinnin kohde: Lukukäsite		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
3. lk Oppilas osaa käyttää positiivisia kokonaislukuja. Oppilas tutustuu positiivisiin rationaalilukuihin.	**4. lk** Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja. Oppilas tutustuu negatiivisiin kokonaislukuihin.	**5.-6 lk** Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja laskutoimituksissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Luvut ja laskutoimitukset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**		

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	
Arvioinnin kohde: Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa valita joustavasti erilaisia laskustrategioita.	**5.-6. lk** Oppilas laskee sujuvasti useita laskulausekkeita sisältäviä laskuja ja osaa hajottaa luvut laskun kannalta helpompaan muotoon.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Luvut ja laskutoimitukset**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Matemaattisten taitojen soveltaminen arjessa

Tavoitteet T11-T14 sisältävät sen käytännön toiminnan, jossa käytetään jo hallussa olevia matemaattisia perustietoja ja –taitoja päämäärän saavuttamiseksi.

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	
Arvioinnin kohde: Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas havainnoi ja kuvailee kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia. Oppilas tunnistaa ja piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuvioita.	**5.-6. lk** Oppilas havainnoi ja kuvailee kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia. Oppilas piirtää pisteen tai suoran suhteen symmetrisiä kuvioita koordinaatistoa hyödyntäen. Oppilas osaa käyttää annettua mittakaavaa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Geometria ja mittaaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä		
Arvioinnin kohde: Mittaaminen		
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen		
3. lk Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas hallitsee yleisimmät mittayksiköt.	**4. lk** Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas hallitsee yleisimmät mittayksiköt ja tutustuu mittayksikkömuunnoksiin.	**5.-6. lk** Oppilas osaa havainnoida mittauskohteen suuruutta ja valitsee mittaamiseen sopivan välineen. Oppilas hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset ja pohtii mittaustuloksen järkevyyttä.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Geometria ja mittaaminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**			

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä			
Arvioinnin kohde: Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa ohjatusti laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja.	**4. lk** Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja.	**5. lk** Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon.	**6. lk** Oppilas osaa laatia käyttökelpoisen kuvailun joko taulukolla tai diagrammilla. Oppilas osaa päätellä, mikä vaihtoehdoista on todennäköisin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	
Arvioinnin kohde: Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4.lk Oppilas osaa ohjelmoida graafisessa ohjelmointiympäristössä toimivan ohjelman.	**5.-6.lk**

	Oppilas osaa ohjelmoida graafisessa ohjelmointiympäristössä toimivan ohjelman, jossa käytetään ehto- ja toistorakenteita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokkaistamisesta huolimatta matematiikan sisältöjä tulee tarkastella jatkumona, "kaarena", jossa asiat rakentuvat toinen toistensa varaan. Matemaattisia ilmiöitä ja käsitteitä sekä niiden välisiä yhteyksiä toisiinsa voidaan tutkia ja ihmetellä laajemmin kuin osaamista vuosiluokalla vaaditaan. Tutkitaan myös vuosiluokan sisältöjen yhteyksiä toisiinsa. Pidetään matematiikan maailma ja kieli lapsille avoinna.

Konkretia on keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä, myös asiaan uudelleen palattaessa.

S1 Ajattelun taidot

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan

yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

3. lk	**4. lk**
• Kymmenjärjestelmä kokonaisluvuilla, tutustutaan desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää • Laskustrategiat • Yhteen- ja vähennyslaskualgoritmien (yhteen- ja vähennyslasku allekkain) harjoittelu • Kertolaskun käsitteen ymmärtämisen vahvistaminen • Kertotaulujen 1-5 ja 10 osaamisen varmistaminen. • Kertotaulut 6-9 • Jakolasku (sisältö- ja ositusjako) • Tuloksen suuruusluokan arvioiminen (pyöristäminen) • Murtoluvun käsite	• Kymmenjärjestelmä kokonaisluvuilla, desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää • Negatiivisen luvun käsitteen pohjustaminen • Laskustrategiat • Yhteen- ja vähennyslaskujen algoritmien osaamisen varmistaminen • Kertolaskun käsitteen ymmärtämisen vahvistaminen • Kertotaulujen 1-10 osaamisen varmistaminen • Kertolaskualgoritmin (allekkain kertominen) harjoittelu • Jakolasku • Tuloksen suuruusluokan arvioiminen (pyöristäminen) • Murtoluvun käsitteen vahvistaminen yksinkertaisten laskutoimitusten avulla (yhteen- ja vähennyslasku) • Murtoluvun ja desimaaliluvun välisen yhteyden tutkiminen
5. lk	**6. lk**
• Kymmenjärjestelmä kokonaisluvuilla, desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää	• Kymmenjärjestelmä kokonaisluvuilla, desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää

• Lukualueen laajentaminen negatiivisilla kokonaisluvuilla • Laskustrategiat • Yhteen- ja vähennyslaskujen algoritmien osaamisen varmistaminen • Kertolaskun käsitteen ymmärtämisen varmistaminen • Kertotaulujen 1-10 osaamisen varmistaminen • Kertolaskualgoritmin osaamisen varmistaminen • Jakolasku (lukuyksiköittäin jakaminen) • Tuloksen suuruusluokan arvioiminen (likiarvoilla laskeminen) • Murtoluvun käsite ja murtolukujen peruslaskutoimitukset eri tilanteissa (yhteen- ja vähennyslasku myös erinimisillä murtoluvuilla, murtoluvun kertominen luonnollisella luvulla) • Peruslaskutoimitukset (yhteen-, vähennys ja kertolaskut) desimaaliluvuilla • Prosentin käsitteeseen tutustuminen	• Lukualueen laajentaminen negatiivisilla kokonaisluvuilla • Laskustrategiat • Yhteen- ja vähennyslaskujen algoritmien osaamisen varmistaminen • Kertolaskun käsitteen ymmärtämisen varmistaminen • Kertotaulujen 1-10 osaamisen varmistaminen • Kertolaskualgoritmin osaamisen varmistaminen • Jakolasku (lukuyksiköittäin jakaminen) • Tuloksen suuruusluokan arvioiminen (likiarvoilla laskeminen) • Murtoluvun käsite ja murtolukujen peruslaskutoimitukset eri tilanteissa (yhteen- ja vähennyslasku myös erinimisillä murtoluvuilla, murtoluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla) • Peruslaskutoimitukset desimaaliluvuilla • Prosentin käsite • Prosenttiluvun ja –arvon ymmärtämisen pohjustaminen ja niiden laskeminen yksinkertaisissa tapauksissa • Murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisen yhteyden hyödyntäminen

S3 Algebra

Algebra Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

Ei tarvetta vuosiluokkaistaa.

S4 Geometria ja mittaaminen

Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan,

suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

3. lk	**4. lk**

• Kappaleiden ja kuvioiden rakentaminen, piirtäminen, tutkiminen ja luokitteleminen
• Kappaleiden luokitteleminen niiden ominaisuuksien mukaan
• Tasokuvioiden luokitteleminen monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä niiden ominaisuuksien tutkiminen
  • Kolmiot ja nelikulmiot
  • Erimuotoisten kuvioiden piirien ja pinta-alojen tutkiminen
• Pisteen, janan ja suoran käsitteisiin perehtyminen
• Symmetria
  • Suoran suhteen
• Koordinaatistoon tutustuminen
• Mittaaminen
  • mittaustarkkuus, mittaustuloksen arviointi ja mittauksen tarkistaminen
  • Tutustutaan yleisimpiin mittayksiköihin
	• Kappaleiden ja kuvioiden rakentaminen, piirtäminen, tutkiminen ja luokitteleminen
	• Kappaleiden luokitteleminen niiden ominaisuuksien mukaan
	• Tasokuvioiden luokitteleminen monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä niiden ominaisuuksien tutkiminen
	  • Kolmiot ja nelikulmiot
	  • Erimuotoisten kuvioiden piirien mittaaminen ja suorakulmion pinta-alan laskeminen
	• Pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin perehtyminen
	  • Tylpän kulman, terävän kulman ja suoran kulman luokitteleminen ja piirtäminen
	• Symmetria
	  • Suoran suhteen
	• Koordinaatisto
	• Mittaaminen
	  • mittaustarkkuus, mittaustuloksen arviointi ja mittauksen tarkistaminen
	• Tutustutaan mittayksikköjärjestelmään

5. lk	**6. lk**

• Kappaleiden ja kuvioiden rakentaminen, piirtäminen, tutkiminen ja luokitteleminen
• Kappaleiden luokitteleminen niiden ominaisuuksien mukaan
• Tasokuvioiden luokittelu monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä niiden ominaisuuksien tutkiminen
  • Ympyrään tutustuminen
• Pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin perehtyminen
• Luokitellaan, piirretään ja mitataan kulmia
• Symmetria
• Koordinaatisto
• Tutustutaan mittakaavaan suurennoksissa, pienennöksissä ja kartan käytössä
• Mittaaminen
  • mittaustarkkuus, mittaustuloksen arviointi ja mittauksen tarkistaminen
• Mittayksikköjärjestelmä
• Yksikönmuunnokset yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä
	• Kappaleiden ja kuvioiden rakentaminen, piirtäminen, tutkiminen ja luokitteleminen
	• Kappaleiden luokitteleminen lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin.
	• Tasokuvioiden luokittelu monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä niiden ominaisuuksien tutkiminen
	• Erimuotoisten kuvioiden piirien ja pinta-alojen mittaaminen ja laskeminen
	• Ympyrä
	• Pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin perehtyminen
	• Luokitellaan, piirretään ja mitataan kulmia
	• Symmetria
	• Kierto- ja siirtosymmetria
	• Koordinaatisto
	• Mittakaava suurennoksissa, pienennöksissä ja kartan käytössä
	• Mittaaminen
	  • mittaustarkkuus, mittaustuloksen arviointi ja mittauksen tarkistaminen
	• Mittayksikköjärjestelmä
	• Yksikönmuunnokset yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

3.-4. -luokat	**5.-6. -luokat**
• Järjestelmällinen tietojenkeruu kiinnostavista aihepiireistä • Taulukot ja diagrammit	• Järjestelmällinen tietojenkeruu kiinnostavista aihepiireistä • Taulukot ja diagrammit

• Tilastolliset tunnusluvut
  ○ Suurin ja pienin arvo
• Todennäköisyys
  ○ Arkitilanteet
  ○ Mahdoton, mahdollinen, varma
	• Tilastolliset tunnusluvut
	  ○ Keskiarvo, tyyppiarvo
	• Todennäköisyys
	  ○ Arkitilanteet
	  ○ Mahdoton, mahdollinen, varma

Matematiikan opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä.
- Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja.
- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa.
- Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.
- Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista.
- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

- Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Ympäristöoppi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Ympäristöoppi

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Merkitys, arvot, asenteet

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen
Arvioinnin kohde: Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6.lk *Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan ympäristöopin opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan			
Arvioinnin kohde: Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk	**4. lk**	**5. lk** Oppilas osaa ohjatusti asettaa omia	**6. lk** Oppilas asettaa omia tavoitteitaan

Oppilas harjoittelee pitkäjänteistä työskentelyä sekä omien tavoitteiden asettamista.	Oppilas osaa työskennellä pitkäjänteisesti asetetun tavoitteen suuntaisesti ja harjoittelee omien tavoitteiden asettamista.	tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.	pienille kokonaisuuksille ja työskentelee yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle			
Arvioinnin kohde: Kestävän kehityksen tiedot ja taidot			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas tutustuu kestävän kehityksen käsitteeseen ja tietää joitakin keinoja lähiympäristön suojelemiseksi.	**4. lk** Oppilas ymmärtää kestävän kehityksen käsitteen ja tietää keinoja lähiympäristön suojelemiseksi.	**5. lk** Oppilas tutustuu kestävän tulevaisuuden rakentamista tukeviin ja uhkaaviin tekijöihin. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja ympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen.	**6. lk** Oppilas kuvailee esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas kuvailee ja tunnistaa erilaisia keinoja ympäristön ja yhteisöjen vaalimiseen ja kehittämiseen sekä osallistuu yhteiseen vaikuttamiseen.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana
Arvioinnin kohde: Kysymysten muodostaminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas muodostaa kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen			
Arvioinnin kohde: Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa tehdä tarkkoja havaintoja. Oppilas harjoittelee mittaamista ja tulosten dokumentointia.	**4. lk** Oppilas osaa havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjatusti.	**5. lk** Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa. Oppilas tekee havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi tuloksia ohjeiden mukaisesti.	**6. lk** Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä tutkimuksia itsenäisesti tai yhdessä muiden kanssa. Oppilas tekee havaintoja ja mittauksia sekä dokumentoi tuloksia ohjeiden mukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	
Arvioinnin kohde: Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4.lk Oppilas tekee ohjatusti yksinkertaisia johtopäätöksiä.	**5.-6. lk** Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas esittää tuloksiaan selkeästi.

Oppilas esittää tuloksiaan ohjeiden mukaisesti.	

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Minä ihmisenä
S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
S4 Ympäristön tutkiminen
S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut
S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien

Arvioinnin kohde: Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

3. lk	**4. lk**	**5. lk**	**6. lk**
Oppilas tutustuu johonkin arjen teknologiseen sovellukseen ja osaa ohjatusti kuvata sen toimintaperiaatteita. Oppilas harjoittelee yhdessä toimimista.	Oppilas tutustuu johonkin arjen teknologiseen sovellukseen ja osaa kuvata sen toimintaperiaatteita. Oppilas harjoittelee yhdessä kokeilemista, keksimistä ja uuden luomista.	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.	Oppilas kuvailee joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas toimii kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä muiden kanssa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
S4 Ympäristön tutkiminen
S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut
S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen

Arvioinnin kohde: Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

3. lk	**4. lk**	**5. lk**	**6. lk**
Oppilas tietää joitakin keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Oppilas pohtii ja harjoittelee erilaisissa tapaturmatilanteissa toimimista.	Oppilas tietää joitakin keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa tapaturmatilanteissa.	Oppilas osaa kuvailla keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa.	Oppilas kuvailee keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas kuvailee toimintatapoja turvallisuuden edistämiseksi ja turvataitoihin liittyen ja osaa käyttää niitä pääosin asianmukaisesti oppimistilanteissa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Minä ihmisenä
S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
S4 Ympäristön tutkiminen
S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut
S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä

Arvioinnin kohde: Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas liikkuu, retkeilee ja tekee havaintoja luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Oppilas tekee tutkimuksia ympäristössä joko itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6.lk Oppilas työskentelee yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi antaen ja vastaanottaen palautetta. Oppilas kuvailee tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä keinoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	
Arvioinnin kohde: Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa ohjatusti käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa eri oppimistilanteissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian vastuullista ja turvallista käyttöä.	**5.-6. lk** Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa eri oppimistilanteissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas kuvailee tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä			
Arvioinnin kohde: Käsitteiden käyttö			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas tunnistaa joitakin ympäristö-	**4. lk** Oppilas osaa käyttää joitakin ympäristöopin keskeisiä käsitteitä kuvaillessaan	**5. lk** Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin	**6. lk** Oppilas kuvailee ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin

opin keskeisiä käsitteitä ja ymmärtää niiden merkityksen.	ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä.	liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin.	liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä. Oppilas yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**			

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	
Arvioinnin kohde: Mallien käyttäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas käyttää ja tekee ohjatusti malleja ihmisen, ympäristön ja niihin liittyvien ilmiöiden selittämiseen	**5.-6.lk** Oppilas käyttää ja tekee malleja ihmisen, ympäristön ja niihin liittyvien ilmiöiden selittämiseen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	
Arvioinnin kohde: Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas hakee ohjatusti tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas tutustuu tietolähteiden luotettavuuteen liittyviin tekijöihin. Oppilas osaa perustella oman näkemyksensä ja kuuntelee muiden näkemyksiä.	**5.-6. lk** Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä. Oppilas arvioi tietolähteiden luotettavuuteen liittyviä tekijöitä. Oppilas perustelee erilaisia näkemyksiä ja nimeää näkökulmien välisiä eroja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	
Arvioinnin kohde: Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk	**5.-6. lk**

Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa joitakin yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas osaa tutkia kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa.	Oppilas nimeää eliöitä ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas antaa esimerkkejä elottoman ja elollisen luonnon vuorovaikutuksesta. Oppilas nimeää ihmisen rakenteita ja kuvailee ihmisen elintoimintoja ja kehitystä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja			
Arvioinnin kohde: Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa jäsentää omaa lähiympäristöään ja hahmottaa opiskelemiaan alueita kartalla. Oppilas osaa ohjatusti käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä.	**4. lk** Oppilas osaa jäsentää omaa ympäristöään ja hahmottaa opiskelemiaan alueita kartalla. Oppilas osaa ohjatusti käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä.	**5. lk** Oppilas nimeää maanosia, valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta. Oppilas antaa esimerkkejä alueiden piirteistä maantieteellisiä käsitteitä käyttäen.	**6. lk** Oppilas nimeää maanosat sekä valtioita, kaupunkeja ja luonnonmaantieteellisiä kohteita ja antaa niistä esimerkkejä kartalta. Oppilas kuvailee alueita ja niiden sijaintia osoittaen maantieteellisten käsitteiden ja alueiden piirteiden tuntemusta.

		Oppilas käyttää karttoja tai muita geomedialähteitä.	Oppilas käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen ymmärtämiselle			
Arvioinnin kohde: Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa havainnoida ja kuvailla yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa.	**4. lk** Oppilas osaa havainnoida ja kuvailla yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä.	**5. lk** Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas käyttää voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa.	**6. lk** Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä sekä selittää joitakin näistä ilmiöistä käyttäen fysiikan käsitteitä. Oppilas käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut**			

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	
Arvioinnin kohde: Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä kemian käsitteitä.	**5.-6. lk** Oppilas havainnoi, tutkii ja kuvailee olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia käyttäen kemian käsitteitä. Oppilas kertoo, mitä tapahtuu kemiallisessa reaktiossa. Oppilas selittää esimerkiksi veden olomuodon muutokset veden kiertokulussa sekä kierrättämistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S4 Ympäristön tutkiminen** **S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa
Arvioinnin kohde: Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas kuvailee terveyden osa-alueita ja antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää.	**5.-6. lk** Oppilas kuvailee terveyden osa-alueita ja keskeisiä terveyttä edistäviä elintapoja. Oppilas kuvailee lapsuuteen ja nuoruuteen liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Minä ihmisenä** **S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen** **S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan** **S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Minä ihmisenä

Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

3. lk	4. lk
• Tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja säätely • Omaa oppimista tukevien asioiden tunnistaminen	• Tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja säätely • Omaa oppimista tukevien asioiden tunnistaminen

• Oman kehon ja mielen viestien tunnistaminen sekä omien ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen • Arjen terveystottumukset	• Oman kehon ja mielen viestien tunnistaminen sekä omien ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen • Arjen terveystottumukset, sairauksien ehkäisy ja itsehoitotaidot
5. lk	**6. lk**
• Tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja säätely • Omaa oppimista tukevien asioiden tunnistaminen • Oman kehon ja mielen viestien tunnistaminen sekä omien ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen • Keskeiset elintoiminnot, seksuaalinen kehitys ja ihmisen lisääntyminen	• Tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja säätely • Omaa oppimista tukevien asioiden tunnistaminen • Oman kehon ja mielen viestien tunnistaminen sekä omien ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen • Mielenterveystaidot

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.	
3. lk	**4. lk**
• Arjen teknologia: laitteiden toimintaperiaatteiden ja erilaisten rakenteiden tutkiminen • Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot (esimerkiksi liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, henkinen ja fyysinen koskemattomuus, kiusaamisen ehkäisy)	• Arjen teknologia: laitteiden toimintaperiaatteiden ja erilaisten rakenteiden tutkiminen • Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot (esimerkiksi liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, henkinen ja fyysinen koskemattomuus, kiusaamisen ehkäisy)
5. lk	**6. lk**

• Arjen teknologia: laitteiden toimintaperiaatteiden ja erilaisten rakenteiden tutkiminen • Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot (esimerkiksi päihteet, myrkytykset, toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa, henkinen ja fyysinen koskemattomuus, kiusaamisen ehkäisy)	• Arjen teknologia: laitteiden toimintaperiaatteiden ja erilaisten rakenteiden tutkiminen • Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot (esimerkiksi päihteet, myrkytykset, toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa, henkinen ja fyysinen koskemattomuus, kiusaamisen ehkäisy)

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa.

3. lk	**4. lk**
• Kotiseutu • Suomi	• Pohjoismaat
5. lk	**6. lk**
• Eurooppa	• Globaali näkökulma

S4 Ympäristön tutkiminen

Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

3. lk	**4. lk**
• Elollinen ja eloton luonto • Kasvien kasvun tutkiminen • Maa- ja kallioperä	• Elollinen ja eloton luonto • Rakennettu ja sosiaalinen ympäristö • Kasvien kasvun tutkiminen

• Sää • Ympäristössä toimimisen oikeudet ja velvollisuudet	• Ympäristössä toimimisen oikeudet ja velvollisuudet
5. lk	**6. lk**
• Kasvio 5. luokalla • Kasvien kasvun kokeellinen tutkiminen • Voiman käsitteen tutkiminen • Sää • Ympäristössä toimimisen oikeudet ja velvollisuudet	• Kasvien kasvun kokeellinen tutkiminen • Ympäristössä toimimisen oikeudet ja velvollisuudet • Tutkimuksen tekemisen eri vaiheet

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

3. lk	**4. lk**
• Olomuodot ja tuttujen aineiden ominaisuudet • Lähiavaruus: vuodenajat, päivän ja yön vaihtelu	• Olomuodot ja tuttujen aineiden ominaisuudet • Ääni- ja valoilmiöt • Eliöt ja elinympäristöt • Ravintoketjut • Ravinnontuotanto ja ruoan reitit • Metsien hyötykäyttö
5. lk	**6. lk**
• Olomuodot ja aineiden ominaisuudet • Aineen muutosten ja säilymisen periaate: palaminen, yhteyttäminen, veden kiertokulku • Lähiavaruus: maapallon rakenne	• Eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutus • Energian säilymisen periaate: lämpötilan mittaaminen, lämpöenergiaan perehtyminen, energialajien muuntuminen • Eläinten ja kasvien lisääntyminen

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

3. lk	4. lk
• Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan • Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista	• Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan • Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista
5. lk	**6. lk**
• Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista	• Yhteinen vaikuttamisprojekti: osallistuminen ja vaikuttaminen paikallisella tai globaalilla tasolla

Ympäristöopin opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.

- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelmanratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja.
- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä.
- Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä.
- Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit.
- Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja.

- Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.
- Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä.
- Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.
- Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.
- Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä.
- Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen.
- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.
- Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa.
- Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaiden kanssa mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.
- Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Uskonto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Uskonto

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin
Arvioinnin kohde: Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

3. lk Oppilas tietää opiskeltavan uskonnon pyhät kirjat ja tuntee niiden keskeisiä kertomuksia ja oppeja.	**4. lk** Oppilas tietää opiskeltavan uskonnon pyhät kirjat ja tuntee niiden keskeisiä kertomuksia ja oppeja.	**5. lk** Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon pyhistä kirjoista sekä kuvailla kertomusten merkityksiä tai tapoja tulkita niitä.	**6. lk** Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon pyhistä kirjoista sekä kuvailla kertomusten merkityksiä tai tapoja tulkita niitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**			

T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin			
Arvioinnin kohde: Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa nimetä ja kertoa esimerkkejä joistakin opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista.	**4. lk** Oppilas osaa nimetä ja kertoa esimerkkejä joistakin opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista.	**5. lk** Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista ja tavoista sekä kuvailla uskonnon pyhiä paikkoja tai rakennuksia.	**6. lk** Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista ja tavoista sekä kuvailla uskonnon pyhiä paikkoja tai rakennuksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**			

T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta

Arvioinnin kohde: Uskonnon kielen ja symbolien analysointi			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta.	**4. lk** Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta.	**5. lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.	**6. lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**			

T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä			
Arvioinnin kohde: Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas hakee tietoa joistakin eri lähteistä. Oppilas harjoittelee ohjatusti arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.	**4. lk** Oppilas hakee tietoa joistakin eri lähteistä. Oppilas harjoittelee ohjatusti arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.	**5. lk** Oppilas osaa käyttää hakemaansa tietoa ja tunnistaa, että tietolähteiden luotettavuudessa on eroja.	**6. lk** Oppilas osaa käyttää hakemaansa tietoa ja tunnistaa, että tietolähteiden luotettavuudessa on eroja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**			

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan			
Arvioinnin kohde: Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas tunnistaa uskontojen ja katsomusten vaikutuksia kulttuurissa ja yhteiskunnissa Suomessa.	**4. lk** Oppilas tunnistaa uskontojen ja katsomusten vaikutuksia kulttuurissa ja yhteiskunnissa Suomessa.	**5. lk** Oppilas tunnistaa uskontojen ja katsomusten vaikutuksia kulttuurissa ja yhteiskunnissa Suomessa ja Euroopassa.	**6. lk** Oppilas tunnistaa uskontojen ja katsomusten vaikutuksia kulttuurissa ja yhteiskunnissa Suomessa ja Euroopassa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt: **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**			

T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa			
Arvioinnin kohde: Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa kuvata joitakin juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.	**4. lk** Oppilas osaa kuvata joitakin juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.	**5. lk** Oppilas osaa vertailla juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.	**6. lk** Oppilas osaa vertailla juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt:			

S2 Uskontojen maailma **S3 Hyvä elämä**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa			
Arvioinnin kohde: Uskonnon monilukutaito			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas ymmärtää, mitä tarkoitetaan toisen pyhän kunnioittamisella. Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisiin tilanteisiin ja paikkoihin sekä muihin pyhiin asioihin liittyvästä tapakulttuurista. *Käyttäytymiseen liittyvää tavoitteen osaa ei arvioida.*			
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**			

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin			
Arvioinnin kohde: Etiikkaa koskeva tieto			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä opetuksia.	**4. lk** Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä opetuksia.	**5. lk** Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä opetuksia ja kertoa jostakin uskontoja yhdistävästä	**6. lk** Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä opetuksia ja kertoa jostakin uskontoja yhdistävästä

		eettisestä periaatteesta sekä antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta arjen tilanteisiin.	eettisestä periaatteesta sekä antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta arjen tilanteisiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta			
Arvioinnin kohde: Ihmisoikeusetiikka			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3. lk Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön.	**4. lk** Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön.	**5. lk** Oppilas osaa kertoa lapsen oikeuksien ja muiden ihmisoikeuksien vaikutuksesta omaan elämänpiiriinsä	**6. lk** Oppilas osaa kertoa lapsen oikeuksien ja muiden ihmisoikeuksien vaikutuksesta omaan elämänpiiriinsä
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**			

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta
Arvioinnin kohde: Eettinen pohdinta
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

3. lk	4. lk	5. lk	6. lk
Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä periaatteita. Oppilas osaa kertoa omaan arkeen liittyviä esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon keskeisiä eettisiä periaatteita. Oppilas osaa kertoa omaan arkeen liittyviä esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon ja uskontojen yhteisistä eettisistä periaatteista ja antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.	Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon ja uskontojen yhteisistä eettisistä periaatteista ja antaa esimerkkejä niiden soveltamisesta. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**			

T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään
Arvioinnin kohde: Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk Oppilas huomioi muut keskusteluun osallistujat ja osaa perustella omia näkemyksiään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk *Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Hyvä elämä**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon
Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.
S2 Uskontojen maailma Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä

Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Evankelisluterilainen uskonto

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

3. lk	**4. lk**
• Raamattu: painopiste Vanhan testamentin kertomuksissa • Raamattuun tutustuminen • Kirkkovuosi ja elämänkaaren kristilliset rituaalit • Tutustutaan kirkkoon uskonnollisena rakennuksena • Uskonnollisen kielen erityispiirteet • Tiedonhankinta erilaisista lähteistä • Virret ja muu hengellinen musiikki • Toimiminen erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa	• Raamattu: painopiste Uuden testamentin sisällöissä, Jeesuksen elämä ja opetus • Raamatun käytön opettelu • Kirkkovuosi ja elämänkaaren kristilliset rituaalit sekä niihin liittyvät moninaiset tapakulttuurit • Uskonnollisen kielen erityispiirteet ja vertauskuvallisuus • Tiedonhankinta erilaisista lähteistä • Virret ja muu hengellinen musiikki • Toimiminen erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa

5. lk	**6. lk**
• Raamattu: Jeesuksen elämä, opetukset ja merkitys kristinuskossa • Raamatun käyttö • Kirkkovuosi ja elämänkaaren kristilliset rituaalit sekä niihin liittyvät moninaiset tapakulttuurit • Sakramentit • Jumalanpalveluksen kulku • Uskonnollisen kielen erityispiirteet ja vertauskuvallisuus • Tiedonhankinta erilaisista lähteistä • Paavali, alkuseurakunnan synty ja kristinuskon leviäminen Euroopassa • Reformaatio ja Martti Lutherin merkitys uskonnon uudistajana • Virret ja muu hengellinen musiikki • Toimiminen erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa	• Raamatun sujuva käyttö • Kirkkoarkkitehtuuri ja siihen liittyvä symboliikka • Kirkkovuosi ja elämänkaaren kristilliset rituaalit sekä niihin liittyvät moninaiset tapakulttuurit • Sakramentit ja niiden merkitys • Uskonnollisen kielen erityispiirteet ja vertauskuvallisuus • Tiedonhankinta erilaisista lähteistä • Suomen uskonnolliset juuret ja kirkkohistoria • Mikael Agricola • Uskontojen yhteiskunnallinen merkitys, vuorovaikutus taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa • Kristinuskon näkyminen populaarikulttuurissa • Virret ja muu hengellinen musiikki • Toimiminen erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa

S2 Uskontojen maailma Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.	
3. lk	**4. lk**
• Oman ja toisen pyhän kunnioittaminen • Suomen uskonnot, juutalaisuus, kristinusko ja islam • Koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt	• Oman ja toisen pyhän kunnioittaminen • Suomen uskonnot ja uskonnottomuus, juutalaisuus, kristinusko ja islam • Koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt
5. lk	**6. lk**

• Oman ja toisen pyhän kunnioittaminen • Uskonnot Euroopassa, juutalaisuus, kristinusko ja islam	• Oman ja toisen pyhän kunnioittaminen • Suomen ja Euroopan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytila ja sen taustat • Juutalaisuus, kristinusko ja islam • Tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä • Ekumenia

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kultaista sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

3. lk	**4. lk**
• Keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhan Testamentin kertomusten kautta • Kymmenen käskyä • Lapsen maailmaan liittyvää eettistä pohdintaa myös kestävän tulevaisuuden näkökulmasta • YK:n Lapsen oikeuksien sopimus • Elämäntaitoja, itsetuntemusta ja tunnetaitoja	• Kultainen sääntö ja rakkauden kaksoiskäsky • Suomen uskonnot ja uskonnottomuus, juutalaisuus, kristinusko ja islam eettisten periaatteiden näkökulmasta • Keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Uuden Testamentin kertomusten kautta • Lapsen maailmaan liittyvää eettistä pohdintaa myös kestävän tulevaisuuden näkökulmasta • YK:n Lapsen oikeuksien sopimus • Elämäntaitoja, itsetuntemusta ja tunnetaitoja
5. lk	**6. lk**
• Kultaisen säännön etiikka kristinuskossa ja eri uskonnoissa	• Uskontoja ja katsomuksia yhdistävät eettiset periaatteet

• Elämäntaitoja, itsetuntemusta ja tunnetaitoja • Arvojen pohjautuminen, erimerkiksi YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeuksien julistus sekä Raamattu • Oppilaan omien valintojen ja arvojen pohtiminen myös kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	• Arvojen pohjautuminen, erimerkiksi YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeuksien julistus sekä Raamattu • Ihmisoikeusetiikka • Uskon ja tiedon suhde • Elämäntaitoja, itsetuntemusta ja tunnetaitoja • Oppilaan omien valintojen ja arvojen pohtiminen myös kestävän tulevaisuuden näkökulmasta • Globaali vastuu • Eettinen keskustelu ja omien näkemysten perustelu

Ortodoksinen uskonto

S1 Suhde omaan uskontoon Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteeriot ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.
S2 Uskontojen maailma Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juutalaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyyden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämänkatsomuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.
S3 Hyvä elämä

Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämännäkemyksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsenoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

Katolinen uskonto

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan katolisen kirkon opetuksen lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Tutustutaan oman seurakunnan elämään, messuun ja sakramenttien viettoon sekä liturgian vietoissa käytettäviin paramenteihin ja sakraaliesineisiin. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki ja kirkkotaide. Perehdytään Vanhan ja Uuden testamentin päätapahtumiin sekä muun uskonnollisen kirjallisuuden eri lajeihin sekä niiden käyttöön katolisen kirkon elämässä. Opetuksessa käsitellään esimerkkejä Jeesuksen ja ihmisten kohtaamisesta. Tutustutaan omaan suojeluspyhään ja oman seurakunnan suojeluspyhään sekä joidenkin pyhien ihmisten elämään.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tutkitaan katolisen kirkon ja muiden kristittyjen kohtaamista eri aikoina. Opetuksessa otetaan huomioon myös uskonnottomuus. Keskeisinä sisältöinä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat harjoittaa uskontoa lähialueen kirkoissa, uskonnollisissa yhteisöissä ja eri uskontojen parissa. Perehdytään alustavasti juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon sekä niiden yhteisiin piirteisiin. Pohditaan uskonnonvapauslain vaikutusta uskontojen ja kirkkojen asemaan Suomessa. Tutustutaan ihmisoikeuksiin eri uskonnoissa, ekumeeniseen ajatteluun ja uskontodialogiin sekä Kirkkojen maailmanneuvostoon ja Suomen ekumeeniseen neuvostoon ja katolisen kirkon suhteeseen niihin.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat katolinen ihmiskuva ja ihmisoikeudet. Perehdytään katolisen kirkon moraaliopetukseen perusteisiin yksilöä koskevissa ja yhteiskuntamoraalia koskevissa yhteyksissä. Syvennetään Kymmenen käskyn, Vuorisaarnan, Rakkauden kaksoiskäskyn ja katolisen kirkon käskyjen tuntemista. Pohditaan käskyjä moraalisen kasvamisen perustana, omantunnon tutkistelua ja parannuksen tekoa sekä niiden seurauksia. Tärkeitä

opetuksessa huomioitavia asioita ovat elämän kunnioittaminen, omat valinnat ja vastuu sekä huolenpito luonnosta. Opetuksessa keskeistä on eri uskontojen eettisten opetusten yhteisten piirteiden tutkiminen.

Islam

S1 Suhde omaan uskontoon

Islamin opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat Koraani, perimätieto ja islamin opillinen perusta. Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen tradition vaikutusta kulttuuriin, arkkitehtuuriin ja islamilaiseen taiteeseen. Tutustutaan Islamin maailmanlaajuiseen vaikutukseen Antiikin kirjallisuuden ja kommentaarien kautta. Opetuksessa otetaan huomioon Islamin pyhät paikat ja niiden merkitys. Sisältöjen valinnassa tärkeitä ovat islamilaisen perinteen ikäkauteen sopivat uskonnolliset opetukset ja kertomukset. Tutustutaan uskonnollisiin symboleihin, juhliin ja islamilaiseen kalenteriin. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskonnollisen kielen erityispiirteet, islamilainen terminologia ja sen yhdistävä vaikutus islamilaisessa maailmassa. Perehdytään islamin monimuotoisuuteen ja tutkitaan tarinoita profeetoista islamin opin kehityksen näkökulmasta. Opetuksessa tutustutaan islamin historiaan Euroopassa ja islamiin Suomessa.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään niitä yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin. Tutkitaan juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutusta eurooppalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa otetaan huomioon Suomessa vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt ja uskontodialogin merkitys sekä uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa sekä uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen etiikan perusteita ja elämän arvoja. Perehdytään käsitykseen kielletystä ja sallitusta islamissa sekä syntikäsitteeseen. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalivastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta, islamilaisia käytöstapoja, myötäelämisen taitoa ja oppilaiden elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä.

Juutalainen uskonto

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa paneudutaan Tooraan, Tanachiin, perimätietoon ja juutalaisuuden opilliseen perustaan. Perehdytään juutalaisen tradition vaikutukseen eurooppalaiseen kulttuuriin ja tieteisiin. Opetuksessa tarkastellaan juutalaisuuden pyhiä paikkoja ja niiden merkitystä. Opetukseen valitaan juutalaisen perinteen ikäkauteen sopivia uskonnollisia opetuksia ja kertomuksia. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta sekä Tooran erityisasemaa. Perehdytään uskonnollisiin symboleihin ja juutalaisen kalenterin juhliin, juutalaisuuden monimuotoisuuteen sekä juutalaisuuteen Suomessa.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään uskontoja yhdistäviin henkilöihin, tapahtumiin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin sekä vaikutukseen eurooppalaisessa kulttuurissa. Tarkastellaan erityisesti juutalaisuuden historiaa Euroopassa ja perehdytään oppilaiden lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja uskontodialogin merkitykseen. Opetuksessa otetaan huomioon uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa ja uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat juutalaisen etiikan perusteet ja elämän arvo. Perehdytään uskonnollisten käskyjen eli mitzvojen jakoon kiellettyihin ja vaadittaviin tekoihin. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Tutkitaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä, juutalaisen kielen terminologiaa ja sen yhdistävää vaikutusta juutalaisessa maailmassa. Opetuksessa tärkeitä sisältöjä ovat juutalaisuuden vaikutus arkielämän käyttäytymiseen, myötäelämisen taito ja oppilaiden elämästä nousevat eettiset kysymykset.

Uskonnon opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.

- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen.
- Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.
- Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja

kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.
- Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Elämänkatsomustieto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	
Arvioinnin kohde: Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas ymmärtää joitakin etiikan keskeisiä käsitteitä ja periaatteita sekä tunnistaa niitä arjen tilanteissa.	**5.-6. lk** Oppilas ymmärtää etiikan keskeisiä käsitteitä ja periaatteita. Oppilas osaa kuvailla ja perustella, miten voi soveltaa eettisiä periaatteita arjessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	
Arvioinnin kohde: Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa löytää keskustelusta ja tekstistä keskeisiä väitteitä ja niiden perusteluja.	**5.-6. lk** Oppilas osaa löytää keskustelusta ja tekstistä keskeisiä väitteitä ja niiden perusteluja

	sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	
Arvioinnin kohde: Päättelytaidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa tehdä havaintoja asioiden välisistä suhteista ja virheellisestä päättelystä.	**5.-6. lk** Oppilas oivaltaa asioiden välisiä suhteita. Oppilas osaa tunnistaa virheellistä päättelyä ja välttää sitä omassa ajattelussaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**	

T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	
Arvioinnin kohde: Vastuullisen toiminnan tunteminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk	**5.-6. lk**

Oppilas osaa kuvailla, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen.	Oppilas osaa kuvailla, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen, sekä kertoa, mitä vastuun kantaminen tarkoittaa omassa toiminnassa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	
Arvioinnin kohde: Tietojen ja käsitteiden hallinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta kulttuuriperinnöstä. Oppilas tutustuu yhteisön ja yhteiskunnan kulttuuriseen moninaisuuteen.	**5.-6. lk** Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä piirteitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Arvioinnin kohde: Tietojen ja käsitteiden hallinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen tai kulttuurin ja kertoa siitä katsomuksellisten käsitteiden avulla.	**5.-6. lk** Oppilas osaa nimetä jonkin katsomuksen tai kulttuurin ja kertoa siitä katsomuksellisten käsitteiden avulla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	
Arvioinnin kohde: Oppimaan oppimisen taidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa asettaa katsomukselliseen oppimiseensa liittyviä itselleen sopivia tavoitteita ja pyrkii toimimaan niiden mukaisesti.	**5.-6. lk** Oppilas osaa asettaa katsomukselliseen oppimiseensa liittyviä itselleen sopivia tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas toimii rakentavassa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.	**5.-6. lk** Oppilas ilmaisee omia katsomuksellisia kannanottojaan tai identiteettiään rakentavasti. Oppilas toimii positiivisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	
Arvioinnin kohde: Ihmisoikeusetiikka	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4.lk Oppilas tietää, että on olemassa YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus. Oppilas tietää, että on olemassa monia lapsen oikeuksia.	**5.-6. lk** Oppilas ymmärtää käsitteen ihmisoikeudet. Oppilas tietää, että on olemassa YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, ja osaa kuvailla siitä kaksi ihmisoikeutta. Oppilas tietää, että on olemassa monia lapsen oikeuksia, ja osaa kuvailla niistä kaksi.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Yhteiselämän perusteita**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	
Arvioinnin kohde: Vaikuttamisen keinojen tunteminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tietää, että kestävän kehityksen tavoitteita on erilaisia. Oppilas osaa antaa joitakin esimerkkejä oman toiminnan vastuullisuudesta.	**5.-6. lk** Oppilas tietää, että kestävän kehityksen tavoitteita on erilaisia, ja osaa kuvailla ja perustella niistä kaksi. Oppilas osaa antaa esimerkkejä oman toiminnan vastuullisuudesta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvaminen hyvään elämään** **S2 Erilaisia elämäntapoja** **S3 Yhteiselämän perusteita** **S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Elämänkatsomustiedon tavoittesiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Kasvaminen hyvään elämään Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta,

erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita

Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja

apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.

- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen.
- Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.
- Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.

- Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.
- Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Historia

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Historia

.

Paikallinen tarkennus

Akaassa historiaa opiskellaan 5.-vuosiluokalla 2vvh ja 6.-vuosiluokalla 1vvh.

Opetuksessa pyritään toiminnallisiin ja elämyksellisiin työtapoihin sekä harjaannuttamaan tietojenhankinta- ja lähteidenlukutaitoa sekä ongelmaratkaisutaitojen kehittymistä. Historian opiskelu aloitetaan perehtymällä historian tiedon luonteeseen oppilaan suvun tai lähiyhteisön menneisyyden avulla. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Oppimisympäristöinä ja työtapoina voidaan hyödyntää paikallisuutta: paikallishistoriaa, eri yhteistyötahoja kuten kulttuuritoimi, kotiseutuyhdistykset ja seurakunnat sekä historiallisesti merkittävät kohteet.

Opetusta rakentaessa etsitään yhteyksiä muiden oppiaineiden opetussisältöihin ja pyritään oppiainerajat ylittävään yhteistyöhön.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4–6

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena
Arvioinnin kohde: *Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.*
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty**

S2 Vanha aika ja antiikin perintö **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	
Arvioinnin kohde: Historian tietolähteiden tunnistaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas antaa esimerkin, miten alkuperäis-lähde eroaa toisen käden lähteestä.	**6. lk** Oppilas antaa esimerkin, miten alkuperäis-lähde eroaa toisen käden lähteestä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	
Arvioinnin kohde: Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas tunnistaa, että samasta tapahtumasta tai ilmiöstä voi olla erilaisia tulkintoja.	**6. lk** Oppilas tunnistaa, että samasta tapahtumasta tai ilmiöstä voi olla erilaisia tulkintoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	
Arvioinnin kohde: Kronologian ymmärrys	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas käyttää keskeisiä historiaan liittyviä ajan jäsentämismuotoja sekä antaa esimerkkejä eri aikakausien yhteiskunnille ominaisista piirteistä.	**6. lk** Oppilas käyttää keskeisiä historiaan liittyviä ajan jäsentämismuotoja sekä antaa esimerkkejä eri aikakausien yhteiskunnille ominaisista piirteistä.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	
Arvioinnin kohde: Historiallinen empatia	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeää tämän toiminnan motiiveja.	**6. lk** Oppilas asettautuu menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeää tämän toiminnan motiiveja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille
Arvioinnin kohde: Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa

Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia menneisyydessä tapahtuneille asioille.	**6. lk** Oppilas tunnistaa syitä ja seurauksia menneisyydessä tapahtuneille asioille.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	
Arvioinnin kohde: Muutoksen hahmottaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas kuvailee esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisryhmille.	**6. lk** Oppilas kuvailee esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisryhmille.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	
Arvioinnin kohde: Jatkuvuuden tunnistaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas kuvailee asioiden jatkuvuutta menneisyydessä.	**6. lk** Oppilas kuvailee asioiden jatkuvuutta menneisyydessä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Historiallisen tiedon käyttäminen

T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä
Arvioinnin kohde: Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 5.-6. lk Oppilas kuvailee suorien ja epäsuorien syiden vaikutuksia muutokseen
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä
Arvioinnin kohde: Tulkintojen selittäminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 5.-6. lk Oppilas selittää esimerkkien avulla, miten uudet lähteet ja tarkastelutavat saattavat muuttaa historian tulkintoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty** **S2 Vanha aika ja antiikin perintö** **S3 Keskiaika** **S4 Uuden ajan murrosvaihe** **S5 Suomi osana Ruotsia**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	
Arvioinnin kohde: Ihmisen toiminnan selittäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
5. lk Oppilas esittää kuvauksen käsiteltävästä asiasta siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön yksittäisen toimijan kannalta.	**6. lk** Oppilas esittää kuvauksen käsiteltävästä asiasta siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön yksittäisen toimijan kannalta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty
S2 Vanha aika ja antiikin perintö
S3 Keskiaika
S4 Uuden ajan murrosvaihe
S5 Suomi osana Ruotsia

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Monilukutaito (L4)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Historian opiskelu on hyvä aloittaa perehtymällä historian tiedon luonteeseen oppilaan suvun tai lähiyhteisön menneisyyden avulla. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

Vuosiluokka 5

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty

Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

Vuosiluokka 6

S3 Keskiaika

Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia

Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Historian opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.

- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.
- Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

• Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) • Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. • Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.

Yhteiskuntaoppi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Yhteiskuntaoppi

Paikallinen lisäys

Akaassa yhteiskuntaoppia opiskellaan 4.-vuosiluokalla 1vvh ja 6.-vuosiluokalla 1vvh.

Yhteiskuntaopissa työskentelytavat valitaan niin, että ne tukevat oppilaiden osallisuutta, rakentavan keskustelun kulttuuria, demokraattista päätöksentekoa ja työelämätaitoja. Tavoitteena on herättää oppilaan mielenkiinto kotiseudun ajankohtaisiin asioihin sekä tutustuttaa hänet paikallisiin toimijoihin (yksityiset ja julkiset) ja paikallisiin päätöksentekojärjestelmiin ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4–6

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana
Arvioinnin kohde: Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen** **S4 Taloudellinen toiminta**

T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin
Arvioinnin kohde: Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen** **S4 Taloudellinen toiminta**

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	
Arvioinnin kohde: Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
4. lk Oppilas pohtii yhteisten sääntöjen merkitystä ja harjoittelee toimimaan niiden mukaisesti. Oppilas tietää, mitä ihmisoikeudet ovat ja tuntee oikeusjärjestelmän periaatteita.	**6. lk** Oppilas selittää yhteisten sääntöjen merkityksen myös käytännössä. Oppilas perustelee, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan. Oppilas antaa esimerkkejä oikeusjärjestelmän toiminnasta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	
Arvioinnin kohde: Median roolin tarkastelu	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
4. lk Oppilas kuvailee, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.	**6. lk** Oppilas kuvailee, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen** **S4 Taloudellinen toiminta**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	
Arvioinnin kohde: Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
4. lk Oppilas kuvailee työnteon ja yrittäjyyden merkitystä perheen toimeentulon lähteenä.	**6. lk** Oppilas kuvailee työnteon ja yrittäjyyden merkitystä perheen toimeentulon lähteenä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S4 Taloudellinen toiminta**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**	

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	
Arvioinnin kohde: Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
4. lk Oppilas tutustuu eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon ja pohtii niihin liittyviä erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.	**6. lk** Oppilas antaa esimerkkejä eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyvistä näkökulmista ja tarkoitusperistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen**	

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	
Arvioinnin kohde: Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tie-tojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
4. lk Oppilas tietää joitakin demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuunteleminen, kantaa ottaminen,	**6. lk** Oppilas soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, ku-

sopeutuminen enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttaminen lähiyhteisössä. Oppilas harjoittelee niiden käyttämistä arjessa.	ten kuuntelemista, kannan ottamista, sitoutumista enemmistön päätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	
Arvioinnin kohde: Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
4. lk Oppilas pohtii omaa rahankäyttöään ja kuluttamisen vaikutuksia.	**6. lk** Oppilas arvioi erilaisia tapoja käyttää rahaa ja kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä kertoo, millaisia vaikutuksia hänen kulutuspäätöksillään on muihin ihmisiin ja ympäristöön.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S4 Taloudellinen toiminta**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**	

T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla
Arvioinnin kohde: Mediataidot
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen

4. lk	6. lk
Oppilas pohtii median käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.	Oppilas pohtii median käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia ja käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta.
Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

4. lk	6. lk
• Yhteiskunnan toiminta yksilön ja perheen näkökulmasta • Vaikuttaminen luokka- ja koulutasolla • Eri ammatit • Oma rahankäyttö	• Yhteiskunnan toiminta yksilön, perheen ja lähiyhteisön näkökulmasta • Vaikuttaminen lähiyhteisön tasolla • Työnteko, yrittäjyys, eri ammatit • Oma rahankäyttö ja talouden hoito • Vastuullinen kuluttaminen

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

4. lk	6. lk
• Oppilaan lähellä olevat yhteisöt, kuten perhe, luokka, koulu • Demokraattisen toiminnan arvot ja perusperiaatteet perhe-, luokka- ja koulutasolla • Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöryhmät	• Oppilaan lähellä olevat yhteisöt, kuten kotikunta ja valtio • Demokraattisen toiminnan arvot ja perusperiaatteet kunta- ja valtiotasolla • Suomen eri kulttuurit ja vähemmistöryhmät

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

4. lk	6. lk
• Demokraattinen vaikuttaminen ja toimiminen luokka- ja koulutasolla	• Demokraattinen vaikuttaminen ja toimiminen erilaisissa yhteisöissä, kuten luokassa, koulussa harrastuksissa ja järjestöissä

S4 Taloudellinen toiminta

Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

4. lk	6. lk
• Oma rahankäyttö, rahan ansaitseminen ja säästäminen	• Oma rahankäyttö, rahan ansaitseminen, säästäminen sekä kestävä kuluttaminen • Lähiympäristön yritykset, työpaikat ja palvelut

Yhteiskuntaopin opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä.
- Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen.
- Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen.
- Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.
- Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.
- Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.
- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen.
- Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heitä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.
- Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään.
- Heitä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille
- Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteistyöhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaana toimiminen.
- Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita.
- Oppilaiden kanssa mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta.

- Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.
- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.
- Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa.
- Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta.
- Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerhotoimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Musiikki

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Musiikki

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Osallisuus

T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	
Arvioinnin kohde: Musiikilliset yhteistyötaidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osallistuu yhteismusisointiin huomioiden muut ryhmän jäsenet.	**5.-6. lk** Oppilas osallistuu yhteismusisointiin huomioiden muut ryhmän jäsenet.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen

T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	
Arvioinnin kohde: Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas harjoittelee äänenkäyttöä sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittamista. Oppilas osallistuu yhteislauluun ja –soittoon ja tutustuu ryhmässä musisoimisen periaatteisiin.	**5.-6. lk** Oppilas harjoittelee äänenkäyttöä sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittamista. Oppilas osallistuu yhteislauluun ja - soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	
Arvioinnin kohde: Musiikkiliikunta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.	**5.-6. lk** Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan**	

S2 Mistä musiikki muodostuu **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	
Arvioinnin kohde: Musiikin kuuntelu	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas kuuntelee keskittyneesti ääniympäristöä ja musiikkia sekä harjoittelee esittämään ajatuksiaan kuulemastaan.	**5.-6. lk** Oppilas kuuntelee keskittyneesti ääniympäristöä ja musiikkia, tunnistaa niihin liittyviä mieltymyksiään ja esittää kuulemastaan huomioita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	
Arvioinnin kohde: Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia tapoja musiikilliseen ilmaisuun sekä tutustuu musiikkiteknologiaan.	**5.-6. lk** Oppilas käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä luovan tuottamisen prosessissa. Oppilas osaa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia yksin tai ryhmän jäsenenä.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	
Arvioinnin kohde: Musiikin merkitysten havainnointi	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas kertoo musiikillisista havainnoistaan sekä tunnistaa joitakin musiikin esteettisiä, ajallisia ja kulttuurisia piirteitä.	**5.-6. lk** Oppilas kertoo ja esittää näkemyksiä musiikillisista havainnoistaan sekä musiikin esteettisistä, ajallisista ja kulttuurisista merkityksistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä

Arvioinnin kohde: Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tunnistaa joitakin musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapoja ja osaa musisoida niiden mukaisesti.	**5.-6. lk** Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoidessaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	
Arvioinnin kohde: Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osaa käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.	**5.-6. lk** Oppilas osaa käyttää laitteita ja soittimia turvallisuusohjeiden mukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

Oppimaan oppiminen musiikissa

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	
Arvioinnin kohde: Oppimaan oppiminen ja työskentelytaidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas havainnoi musiikillista osaamistaan ja harjoittelee asettamaan itselleen tavoitteita.	**5.-6. lk** Oppilas kehittää musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla sekä osallistuu tavoitteiden asettamiseen ja edistymisen arviointiin yhteismusisoinnissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen.
S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Musiikin opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.
- Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen.
- Oppilaille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen.
- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologiaa (tvt) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista.
- Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa.
- Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.
- Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.

• Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. • Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. • Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. • Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) • Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. • Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin. • Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta.

Kuvataide

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Kuvataide

Paikallinen tarkennus

3.lk

Kuvataiteen tavoitteisiin voidaan pyrkiä esimerkiksi tutkimalla sanataiteen ja kuvataiteen yhteyttä (satukirjat, sarjakuvat jne.) sekä lapsen todellisen ympäristön (koti,koulu) arkkitehtuuria, muotoilua ja rakentamista.

Oppiaineita yhdistäviä kokonaisuuksia voi muodostaa esimerkiksi äidinkielen ja kirjallisuuden, ympäristöopin sekä käsitöiden kanssa.

4.lk

Kuvataiteen tavoitteisiin voidaan pyrkiä esimerkiksi tutkimalla kuvan eri muotoja (piirros, maalaus, valokuva, video, animaatio jne.) sekä eri median muotoja ja kuvan roolia mediassa (valokuva, mainos, juliste, sosiaalinen media, jne.).

Oppiaineita yhdistäviä kokonaisuuksia voi muodostaa esimerkiksi äidinkielen ja kirjallisuuden sekä yhteiskuntaopin kanssa.

5.lk

Kuvataiteen tavoitteisiin voidaan pyrkiä esimerkiksi tutkimalla ihmisen kuvausta eri aikakausina ja kulttuureissa.

Oppiaineita yhdistäviä kokonaisuuksia voi muodostaa esimerkiksi historian, uskonnon ja elämänkatsomustiedon kanssa.

6.lk

Kuvataiteen tavoitteisiin voidaan pyrkiä esimerkiksi tutkimalla taiteen merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle (kansallisidentiteetti, museot jne.), taiteen vaikutusmahdollisuuksia ja roolia yhteiskunnassa (mainos-vastamainos, juliste jne.) sekä eri kulttuurien arkkitehtuuria, symboliikkaa, ornamentiikkaa ja heraldiikkaa.

Oppiaineita yhdistäviä kokonaisuuksia voi muodostaa esimerkiksi historian, uskonnon, elämänkatsomustiedon, yhteiskuntaopin ja käsitöiden kanssa.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu

<table>
<tr><td colspan="2">T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen</td></tr>
<tr><td colspan="2">Arvioinnin kohde: Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen</td></tr>
<tr><td colspan="2">Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen</td></tr>
<tr><td>3.-4. lk
Oppilas tekee havaintoja käyttämällä joitakin kuvallisia välineitä.</td><td>5.-6. lk
Oppilas osaa tehdä havaintoja eri aistein ja käyttämällä useita kuvallisia välineitä.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Omat kuvakulttuurit
S2 Ympäristön kuvakulttuurit
S3 Taiteen maailmat</td></tr>
<tr><td colspan="2">Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</td></tr>
</table>

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
Arvioinnin kohde: Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas ilmaisee joitakin havaintojaan ja ajatuksiaan yhteisessä keskustelussa. Oppilas harjoittelee näkemystensä perustelemista.	**5.-6. lk** Oppilas tuo havaintojaan ja ajatuksiaan aktiivisesti yhteiseen keskusteluun. Oppilas osaa perustella näkemyksiään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	
Arvioinnin kohde: Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan käyttämällä joitakin kuvailmaisun välineitä ja keinoja. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös jotakin muuta tiedon tuottamisen tapaa.	**5.-6. lk** Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä monipuolisesti kuvailmaisun välineitä ja keinoja. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	
Arvioinnin kohde: Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisten kuvailmaisun välineiden ja keinojen käyttöä. Oppilas kehittää kuvan tekemisen taitojaan.	**5.-6. lk** Oppilas osaa käyttää erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvailmaisussaan. Oppilas kehittää kuvan tekemisen taitojaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	
Arvioinnin kohde: Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas harjoittelee tavoitteiden asettamista yksin tai yhteistyössä muiden kanssa.	**5.-6. lk** Oppilas osaa asettaa tavoitteita yksin ja yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas kehittää

Oppilas kehittää yksittäisiä kuvailmaisun taitojaan tavoitteiden suuntaisesti.	kuvailmaisun taitojaan pääasiallisesti tavoitteiden mukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	
Arvioinnin kohde: Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas harjoittelee ja käyttää joitakin vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan näkemyksiään kuvissaan.	**5.-6. lk** Oppilas osaa käyttää vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan näkemyksiään kuvissaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	
Arvioinnin kohde: Kuvien tarkastelu	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tarkastelee erilaisia kuvia ja huomioi ohjatusti niiden lähtökohtia ja yhteyksiä. Oppilas ilmaisee näkemyksiään todellisuuden ja fiktion suhteesta joissakin kuvissa.	**5.-6. lk** Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan. Oppilas kertoo todellisuuden ja fiktion suhteesta erilaisissa kuvissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	
Arvioinnin kohde: Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas kokeilee ja harjoittelee kuvatulkinnan menetelmiä. Oppilas käyttää ohjatusti jotakin kuvatulkinnan menetelmää tarkastellessaan kuvataidetta tai muuta visuaalista kulttuuria.	**5.-6. lk** Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä. Oppilas kertoo kuvista teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista. Oppilas käyttää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailma**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	
Arvioinnin kohde: Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tutustuu eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoihin ja kokeilee niitä tehdessään omia kuvia.	**5.-6. lk** Oppilas käyttää erilaisia kulttuurisia kuvailmaisun tapoja kuvissaan ja tehdessään tulkintoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	
Arvioinnin kohde: Arvojen tarkasteleminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tutustuu taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin ja keskustelee niistä.	**5.-6. lk** Oppilas ilmaisee aktiivisesti näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	
Arvioinnin kohde: Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tutustuu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviin näkökulmiin kuvailmaisussa.	**5.-6. lk** Oppilas huomioi kuvailmaisunsa sisällöissä ja toimintatavoissa kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen näkökulmia. Oppilas kertoo kuvailmaisun valinnoillaan näkemyksistään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Kuvataiteen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun.

- Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä. Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan.
- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa.
- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria.
- Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla tärkeätä.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä.

Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.

- Fiktion, faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan.
- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöään ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään.
- Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan.
- Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista.
- Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön.
- Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta.
- Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä.
- Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologiaa (tvt) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista.
- Oppilaat harjaantuvat sujuvaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä.
- Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.
- Oppilaita ohjataan tvt:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien perusperiaatteiden tuntemiseen.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

• Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7) • Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. • Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. • Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä. • Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. • Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Käsityö

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Käsityö

Paikallinen tarkennus

Vuosiluokilla 3-5 samansisältöinen opetus kaikilla. Puolivuosittain kovien ja pehmeiden materiaalien tekniikoita *tai* koko lukuvuoden yhteinen käsityö joka sisältää tekniikoita sekä pehmeistä että kovista materiaaleista.

Vuosiluokilla 6-7 syyslukukaudella opiskellaan käsityötä jakaen pehmeiden ja kovien materiaalien oppimäärä tasan lukukauden ajalle. Kevätlukukaudella painotetaan tekniikoista jompaa kumpaa. Seuraavaa lukuvuotta koskeva valinta suoritetaan edellisen lukuvuoden keväällä. // *Tämä ja 3-5lk teksti voimassa 31.7.2025 saakka

Vuosiluokilla 3-7 samansisältöinen opetus kaikilla.

Puolivuosittain kovien ja pehmeiden materiaalien tekniikoita *tai* koko lukuvuoden yhteinen käsityö joka sisältää tekniikoita sekä pehmeistä että kovista materiaaleista. // *Tämä voimassa 1.8.2025 alkaen

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön
Arvioinnin kohde*: Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia*.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ideointi** **S2 Suunnittelu** **S3 Kokeilu** **S4 Tekeminen** **S5 Soveltaminen** **S6 Dokumentointi ja arviointi**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	
Arvioinnin kohde: Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas toteuttaa käsityöprosessin keskeiset osat opettajan ohjaamana. Oppilas dokumentoi joitakin käsityöprosessin vaiheita.	**5.-6. lk** Oppilas toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja dokumentoi sen eri vaiheita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ideointi** **S2 Suunnittelu** **S3 Kokeilu** **S4 Tekeminen** **S5 Soveltaminen** **S6 Dokumentointi ja arviointi**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	
Arvioinnin kohde: Tuotteen valmistaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas suunnittelee ja valmistaa tuotteen tai teoksen opettajan konkreettisesti ohjaamana. Oppilas harjoittelee huomioimaan tuotteen esteettisyyden ja toimivuuden.	**5.-6. lk** Oppilas valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaan perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ideointi** **S2 Suunnittelu** **S3 Kokeilu** **S4 Tekeminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	
Arvioinnin kohde: Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tunnistaa ja nimeää käsityön käsitteistöä ja käyttää käsityön työvälineitä, materiaaleja ja valmistusmenetelmiä opettajan ohjaamana.	**5.-6. lk** Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä. Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää eri materiaaleja ja valmistusmenetelmiä tarkoituksenmukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kokeilu** **S5 Soveltaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Monilukutaito (L4) **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	
Arvioinnin kohde: Työskentelytaidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas toimii pitkäjänteisesti ja ottaa vastuuta omasta työskentelystään. Oppilas käyttää työvälineitä, koneita ja laitteita turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti opettajan ohjaamana.	**5.-6. lk** Oppilas ottaa vastuuta omasta työskentelystään sekä toimii pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti. Oppilas tietää käsityössä käytettävien työvälineiden ja laitteiden toimintaperiaatteita ja osaa käyttää niitä turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ideointi** **S2 Suunnittelu** **S3 Kokeilu** **S4 Tekeminen** **S5 Soveltaminen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto– ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	
Arvioinnin kohde: Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa opettajan ohjaamana käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.	**5.-6. lk** Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjeistuksen mukaisesti käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S1 Ideointi **S2 Suunnittelu** **S6 Dokumentointi ja arviointi**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	
Arvioinnin kohde: Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas osallistuu oman työn ja käsityöprosessin tarkasteluun sekä vertaispalautteen antamiseen opettajan ohjaamana.	**5.-6. lk** Oppilas osallistuu rakentavasti oman työn ja käsityöprosessin tarkasteluun. Oppilas osallistuu tarkoituksenmukaisesti vertaispalautteen antamiseen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S6 Dokumentointi ja arviointi**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	
Arvioinnin kohde: Kulutus- ja tuotantotapojen pohdinta	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas pohtii kulutus- ja tuotantotapoja sekä valitsee ja käyttää materiaaleja taloudellisesti opettajan ohjaamana.	**5.-6. lk** Oppilas osaa kertoa, miten kulutus ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaareen. Oppilas valmistaa tuotteitaan materiaalitaloudellisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ideointi**	

S2 Suunnittelu **S3 Kokeilu** **S5 Soveltaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppiaineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

S1 Ideointi Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.
S2 Suunnittelu Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.
S3 Kokeilu Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.
S4 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen

Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Käsityön opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen.
- Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun.
- Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

Monilukutaito (L4)

- Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia tiedon esittämisen tapoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologiaa (tvt) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista.
- Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tvt:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa.
- Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tvt:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Liikunta

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Liikunta

Paikallinen lisäys

Perusopetuksen uimaopettaja on tutustunut turvallisen uimaopetuksen periaatteisin: Suositukset koulujen uinninopetuksen järjestelyihin. Uimaopetusta suunnitellaan ja toteutetaan Akaan perusopetuksessa näiden periaatteiden mukaisesti.

Uimaopetuksen vähimmäismäärät: 3.-vuosiluokalla yksi uintikerta, 4.-6.-vuosiluokkien aikana kaksi uintikertaa./ Voimassa 1.8.2025 alkaen

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.
Arvioinnin kohde: Työskentely ja yrittäminen
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk: Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	
Arvioinnin kohde: Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk	**5.-6. lk**

Oppilas harjoittelee havaintomotorisia taitojaan, eli havainnoi itseään ja ympäristöään sekä pohtii erilaisten ratkaisujen vaikutusta pelien ja leikkien kulkuun.	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**	

T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.
Arvioinnin kohde: Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk: Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.
Arvioinnin kohde: Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk: Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Fyysinen toimintakyky
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	
Arvioinnin kohde: Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tutustuu fyysisiin ominaisuuksiin, nopeus, liikkuvuus, kestävyys ja voima, sekä niiden harjoittamiseen.	**5.-6. lk** Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.			
Arvioinnin kohde: Uima- ja pelastautumistaidot			
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen			
3.lk	**4.lk**	**5.lk**	**6. lk** Oppilas on perus-uimataitoinen (osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy			

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.
Arvioinnin kohde: Toiminta-liikuntatunneilla
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen 3.-6. lk: Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas harjoittelee toimimaan eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.	**5.-6. lk** Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Sosiaalinen toimintakyky**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	
Arvioinnin kohde: Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas tutustuu reilun pelin periaatteisiin ja pyrkii toimimaan niiden mukaisesti.	**5.-6. lk** Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Sosiaalinen toimintakyky**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	
Arvioinnin kohde: Työskentelytaidot	
Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen	
3.-4. lk Oppilas harjoittelee vastuun kantamista sekä itsenäisen työskentelyn taitoja.	**5.-6. lk** Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Psyykkinen toimintakyky**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.
Arvioinnin kohde: *Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia*.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Psyykkinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Fyysinen toimintakyky Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja. Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.
S2 Sosiaalinen toimintakyky

Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Liikunnan opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.
- Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa.
- Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen.
- Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.
- Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja.
- Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja.

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen.
- Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.
- Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa.
- Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä.
- Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä.
- Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit.
- Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöään.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään.
- Heitä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista.
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen.
- Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.
- Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa.
- Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta.
- Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta.

Oppiaineet vuosiluokilla 7-9

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vuosiluokat 7-9

Äidinkieli ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Äidinkieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas laajentaa taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.		
Arvioinnin kohde: Toiminta vuorovaikutusitilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa toimia rakentavasti tutuissa ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa.	**8.lk** Oppilas osaa toimia rakentavasti myös erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.	**9.lk** Oppilas osaa toimia rakentavasti erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas monipuolistaa ryhmäviestintätaitojaan ja kehittää taitojaan perustella näkemyksiään.

Arvioinnin kohde: Ryhmäviestinnän taidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk** Oppilas pyrkii ottamaan toisten näkemykset huomioon toiminnassaan ja tekemään yhteistyötä. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen melko monipuolisesti.	**9.lk** Oppilas osaa edistää puheenvuoroillaan keskustelua. Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja perustella sen melko monipuolisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas monipuolistaa kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.		
Arvioinnin kohde: Esiintymisen taidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa puhe-esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Oppilas osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	**8.lk** Oppilas osaa pitää itse valmistelemansa puhe-esityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	**9.lk** Oppilas osaa pitää valmistellun puhe-esityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Oppilas osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii havainnoiman omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan.

Arvioinnin kohde: Vuorovaikutustaitojen kehittäminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Oppilas osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa saamansa palautteen pohjalta.	Oppilas osaa nimetä muutamia viestinnällisiä vahvuuksiaan tai kehittämiskohteitaan saamansa palautteen pohjalta.	Oppilas osaa eritellä viestintätaitojaan sekä kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Tekstien tulkinta

T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.

Arvioinnin kohde: Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteitaan.	**8.lk**	**9.lk** Oppilas osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita. Oppilas osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.		
Arvioinnin kohde: Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa valita ja lukea ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.	**8.lk** Oppilas osaa valita tarkastelun kohteeksi erilaisia tekstejä ja kertoa eritellen erityyppisistä, monimuotoisista ja myös itselleen uudenlaisista teksteistä.	**9.lk** Oppilas osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.		
Arvioinnin kohde: Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk** Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä. Oppilas tutustuu erilaisiin tekstilajeihin ja harjoittelee niiden kriittistä tarkastelua. Oppilas harjoittelee pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kuvaamista tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.	**9.lk** Oppilas osaa eritellä tekstin tarkoitusperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä. Oppilas osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioinnin kohde: Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk** Oppilas harjoittelee tiedonhaun keskeisiä vaiheita ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa nimetä muutamia luotettavan lähteen piirteitä.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä. Oppilas osaa arvioida erilaisten lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tutustuu itselleen uudenlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja jakaa niitä sekä syventää ymmärrystään fiktion keinoista.		
Arvioinnin kohde: Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk** Oppilas osaa kuvailla fiktiivisiä tekstejä ja käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä.	**9.lk** Oppilas osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Oppilas osaa käyttää erittelyssä muutamia keskeisiä käsitteitä sekä tunnistaa fiktion kielen ja ilmaisutapojen erityispiirteitä ja kerronnan keinoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt		

S2 Tekstien tulkitseminen
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Tekstien tuottaminen

T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.		
Arvioinnin kohde: Monimuotoisten tekstien tuottaminen ja tekstin tuottamisen taitojen kehittäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa tuottaa erityyppisiä tekstejä ohjeiden mukaan. Oppilas osaa kuvata itseään tekstien tuottajana ja nimetä joitakin vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	**8.lk** Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.	**9.lk** Oppilas osaa tuottaa tavoitteen mukaisia tekstejä. Oppilas osaa eritellä vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.		
Arvioinnin kohde: Tekstilajien hallinta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk** Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	**9.lk** Oppilas osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas vahvistaa tekstin tuottamisen prosessejaan ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.		
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamisen prosessien hallinta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin	**8.lk** Oppilas tietää tekstin tuottamisen vaiheita sekä osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä	**9.lk** Oppilas osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta. Oppilas

että ryhmässä. Oppilas tekee vertaisarvioinnin. Oppilas osaa ottaa vastaan palautetta.	sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa rakentavaa vertaispalautetta. Oppilas osaa ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä.	osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.		
Arvioinnin kohde: Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk** Oppilas osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva. Oppilas osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokatessaan. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.		
Arvioinnin kohde: Tiedon esittäminen, hallinta sekä eettinen viestintä		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk** Oppilas osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Oppilas merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.		
Arvioinnin kohde: Kielitietoisuuden kehittyminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa havainnoida erilaisten ja erimuotoisten tekstien piirteitä. Oppilas osaa nimetä joitakin tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen eroja sekä arki- ja yleiskielen eroja.	**8.lk** Oppilas osaa havainnoida erilaisten ja erimuotoisten tekstien piirteitä sekä eri rekisterien ja tyylien eroja.	**9.lk** Oppilas osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien piirteitä. Oppilas osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä kirjallisuuden eri lajeihin.		
Arvioinnin kohde: Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas osaa erottaa toisistaan kirjallisuuden päälajeihin kuuluvia tekstejä. Oppilas on lukenut sovitut teokset.	Oppilas osaa erottaa toisistaan kirjallisuuden päälajeihin ja eri genreihin kuuluvia tekstejä. Oppilas on lukenut sovitut teokset ja valinnut niitä myös itse.	Oppilas osaa kuvailla kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta. Oppilas osaa nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muutaman teoksen ja kirjailijan niihin. Oppilas on lukenut lukuvuosittain sovitut teokset.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.		
Arvioinnin kohde: Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk** Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Monilukutaito (L4)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ryhmätöissä. Hän harjoittelee puheenvuoron ottamista, toisten kuuntelemista ja ongelmanratkaisua. Oppilas pitää suullisen puheenvuoron esimerkiksi luetusta kirjasta tai itseä kiinnostavasta aiheesta jotakin havainnollistamiskeinoa käyttäen. Oppilas kokeilee jotakin draaman työtapaa esimerkiksi kertomuksen tai kirjallisuuden päälajien käsittelyn kohdalla.	Oppilas lisää vuorovaikutustaitojaan edelleen ryhmätöitä tehden ja esimerkiksi väittelyharjoituksilla. Hän harjoittelee perustelemaan kantansa ja huomioimaan myös vastakkaiset näkemykset. Oppilas harjoittelee antamaan ja vastaanottamaan palautetta.	Oppilas laajentaa vuorovaikutustaitojaan yksin ja ryhmässä esimerkiksi pitämällä puheen, osallistumalla työhaastatteluun tai tekemällä haastattelun. Hän syventää osaamistaan palautteen muodostamisessa.

S2 Tekstien tulkitseminen

Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas lukee erilaisia tekstejä: kauno- ja tietokirjallisuutta ja mm. uutisen yhteydessä audiovisuaalisia sisältöjä. Oppilas oppii erottamaan toisistaan kaunokirjallisuuden päälajit. Oppilas harjoittelee faktan ja fiktion piirteitä. Oppilas tutustuu kerronnan keinoihin ja harjoittelee tulkitsemaan kaunokirjallista tekstiä. Oppilas opettelee tiedonhakua ja harjoittelee erilaisten lähteiden käyttämistä.	Oppilas tutustuu kaunokirjallisuuden genreihin. Hän lukee eri aiheisiin liittyvää nuortenkirjallisuutta. Hän lukee kantaaottavia tekstejä ja harjoittelee tunnistamaan vaikuttamisen keinoja. Hän tutustuu mainoksen kieleen. Oppilas tutustuu kuvakielen käsitteisiin. Hän harjoittelee arvioimaan lähteiden luotettavuutta.	Oppilas lukee edelleen nuortenkirjallisuutta mutta tutustuu myös yleiseen suomalaiseen kaunokirjallisuuteen. Hän laajentaa kaunokirjallisuuden tulkitsemistaitojaan.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä:

hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Oppilas harjoittelee kirjoittamisessa tarvittavia taitoja ja käsitteitä. Hän oppii lauseen ja virkkeen, lauselajeja ja kappalejaon. Hän opiskelee kielenhuollon keskeisiä asioita, mm. alkukirjaimen oikeaa käyttöä ja yhdyssanoja. Hän kirjoittaa tarinan ja harjoittelee tietotekstin tiivistämistä esimerkiksi jonkun reaaliaineen tekstistä. Hän harjoittelee lähteen merkitsemistä.	Oppilas kirjoittaa vaikuttavan tekstin, jossa hän harjoittelee oman mielipiteen esittämistä ja perustelemista. Oppilas kirjoittaa fiktiivisen tekstin. Oppilas harjoittelee kirjoittamaan lukemastaan. Oppilas lisää ymmärrystään tekijänoikeuksista.	Oppilas osaa tekstissä tehdä näkyväksi oman pohdintansa. Luetusta ja koetusta tekstistä oppilas osaa kirjoittaa tulkintoja. Oppilas osaa käyttää monipuolisesti lähteitä.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas lukee nuortenkirjallisuutta ja harjoittelee kirjaston käyttöä. Oppilas oppii sanaluokkajaon.	Oppilas opiskelee kielen suhtautumiskeinoja ja lauseenjäsennystä. Hän lukee erilaisia mediatekstejä ja nuortenkirjallisuutta.	Oppilas opiskelee Suomen kielitilannetta, kielten sukulaisuussuhdetta, suomen sukukieliä ja suomen kielen vaihtelua ja vaiheita sekä kertaa kielenhuollon periaatteita. Oppilas vertailee suomea itselleen tuttuihin kieliin ja tutustuu suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Oppilas tutkii kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Oppilas tutustuu kansanperinteeseen, keskeisiin tyylivirtauksiin sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Oppilas tutustuu suomalaisen kirjallisuushistorian keskeisiin teoksiin.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oppilas oppii luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. Hän kuuntelee itseä ja toisia, näkee asioita toisten silmin sekä löytää vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja.
- Oppilas harjoittelee epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamista ja käsittelyä.
- Oppilaalla on mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Hän oppii käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilas saa tukea omiin ideoihinsa. Hän kehittää ajattelun taitoja osallistumalla itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentoimalla, päättelemällä ja tekemällä johtopäätöksiä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- Oppilas oppii lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Hän analysoi mediaympäristöä ja arvioi sen vaikutuksia opitaan. Hän tutustuu kulttuuriperintöön monipuolisesti. Hän saa mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppii huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille.
- Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Hän oppii asettumaan toisen asemaan ja kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Oppilas harjoittelee sosiaalisia taitoja ja kehittää tunnetaitojaan. Hän harjoittelee ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilas oppii suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- Oppilaita oppii tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisenä ja vastuullisena kuluttajana.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa. Suomen kielessä ja kirjallisuudessa keskitytään sanallisiin, kuvallisiin ja auditiivisiin teksteihin.
- Oppilas harjoittelee analyyttistä, kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa.
- Oppilas harjoittelee tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja.
- Oppilas rohkaistuu käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössään, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Oppilas syventää monilukutaitoaan tutustumalla kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Hän vahvistaa kulttuurista lukutaitoa sekä tarkastelee ja tulkitsee myös työelämään liittyviä tekstejä.
- Oppilas kehittää kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Hän syventää medialukutaitoa osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilas ilmaisee näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan.
- Oppilas pohtii, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilas käyttää tietolähteitä monipuolisesti ja harjoittelee lähdekriittisyyttä. Hän oppii arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle.
- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilas harjoittelee työelämässäkin tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomaa kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkityksen.
- Oppilas harjoittelee projektityöskentelyä toiminnallisissa opiskelutilanteissa, joissa hän oppii suunnittelemaan työprosesseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa.
- Oppilas oppii tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Oppilas osallistuu vaikuttamiseen omassa luokkayhteisössä, eri opiskeluryhmissä ja kouluyhteisössä. Hän oppii, miten ja missä hän voi vaikuttaa ja kokee, että hän voi olla aktiivinen vaikuttaja.
- Oppilas saa tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten median ja taide-elämän kautta vaikuttamisesta.
- Oppilas oppii ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Hän oppii neuvottelemaan, sovittelemaan ja ratkaisemaan ristiriitoja.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

T1 rohkaista oppilasta kehittämään taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkaisissa koulun ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutussuhteen rakentaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas edistää omalla toiminnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T2 ohjata oppilasta syventämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitoja.
Arvioinnin kohde: Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T3 kannustaa oppilasta kehittämään esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää esiintymistaitojaan ja taitoaan ilmaista itseään erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.
Arvioinnin kohde: Esiintymistaidot
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas valmistelee ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka vaatii tiedonhankintaa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

Tekstien tulkitseminen

T4 ohjata oppilasta hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa, laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan, käyttämään tehokkaasti lukustrategioita ja päättelemään tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnassa, laajentaa sana- ja käsitevarantoaan, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päättelee tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.
Arvioinnin kohde: Tekstilajitaidot puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnassa
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk

Oppilas tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä. Oppilas laajentaa aktiivisesti sana- ja käsitevarantoaan lukemalla erilaisia tekstejä. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnassa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T5 ohjata oppilasta kriittiseen tekstien tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.
Arvioinnin kohde: Puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinta
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resurssina. Oppilas arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Oppilas ymmärtää, että muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Tekstien tulkitseminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

Tekstien tuottaminen

T6 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia, kuvaavia ja kantaaottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.
Arvioinnin kohde: Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käytetään eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T7 auttaa oppilasta vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen normien ja eri tekstilajeissa tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas noudattaa kirjoittamissaan teksteissä yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kieliopillisia rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
Arvioinnin kohde: Kirjoitetun kielen hallinta
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on melko vakiintunutta. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Tekstien tuottaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T8 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa kielen rakenteita ja hyödyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resurssina sekä kielen tyylipiirteitä ja sävyjä. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.
Arvioinnin kohde: Kielitietoisuuden kehittyminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä tarkoituksenmukaisten käsitteiden avulla. Oppilas ymmärtää muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien vaikutuksia. Oppilas ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

T9 innostaa oppilasta tutustumaan kirjallisuuden lajeihin, suomalaiseen kirjallisuuteen, sen historiaan ja yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ohjata tunnistamaan tekstin suhteita toisiin teksteihin
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kirjallisuuden päävaiheisiin ja niiden yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.
Arvioinnin kohde: Kirjallisuuden ja sen vaiheiden tuntemus
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemustaan. Oppilas osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita. Oppilas osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukemastaan tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T10 auttaa oppilasta avartamaan kulttuurinäkemystään, erittelemään koulun ja yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kult- tuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen koulun ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.
Arvioinnin kohde: Kulttuurisen tietoisuuden kehittyminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiaan. Oppilas tekee havaintoja siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta ja erilaisten ryhmien muodostuminen vaikuttavat toisiinsa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena

T11 ohjata oppilasta vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyylejä ja tapoja sekä oppimaan muilta
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.
Arvioinnin kohde: Oman kielenoppimisen kehittäminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympäristöään kielenoppimisen resurssina.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T12 ohjata oppilasta havainnoimaan, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilaan kielitaito kehittyy arkikielestä kohti tiedonalojen kieltä.
Arvioinnin kohde: Abstraktin kielen rakentuminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas ymmärtää ikätasolleen suunnattua kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T13 kannustaa oppilasta kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua, jäsentämistä ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentää ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.
Arvioinnin kohde: Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 7.-9. lk Oppilas etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentää ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Oppilaan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että oppilas voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen Harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista, referointia sekä puhe-esityksen pitämistä ja havainnollistamista. Vahvistetaan taitoja työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Harjoitellaan kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja (kehon, äänen, tilan ja ajan keinoja) itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

S2 Tekstien tulkitseminen Syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja analysointia. Tekstejä tarkastellaan niissä esiintyvien arvojen, ideologioiden ja vaikuttamiskeinojen kannalta (näkökulman, lauseen rakenteen, henkilöiden ja asioiden nimeämisen, kielikuvien ja ironian vaikutus tekstin tulkintaan). Vakiinnutetaan lukustrategioiden joustavaa soveltamista ja laajennetaan sana- ja käsitevarantoa. Harjoitellaan erittelemään erityisesti pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstilajien kielellisiä piirteitä sekä tunnistamaan kirjallisuuden tyylivirtauksia teksteissä. Harjoitellaan omien ja muiden tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

S3 Tekstien tuottaminen

Tuotetaan erityisesti pohtivia, kantaaottavia ja ohjaavia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen ja ohjataan käyttämään sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita monipuolisesti (mm. infiniittiset rakenteet tiiviin ilmaisun keinoina). Vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Harjoitellaan eri tyylilajeja ja rekistereitä sekä erilaisia tapoja ilmaista persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Opitaan valitsemaan tekstiin sopivat ilmaisutavat.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

Tutkitaan tekstejä ja tehdään päätelmiä kielen merkityksistä, rakenteista (lauseenjäsennys, modaalisuus, rektio) ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin sävyyn. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutkitaan, miten kielet vaikuttavat toisiinsa. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen ja kielen kehityksen päävaiheisiin. Tutustutaan kirjallisuuteen, elokuvaan, teatteriin ja mediakulttuuriin. Vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia eri puolilta maailmaa ja eri aikoina. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena:

Tuetaan eri tiedonalojen tekstien lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vertaillaan arkikieltä ja eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Syvennetään oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oppilas oppii luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. Hän kuuntelee itseä ja toisia, näkee asioita toisten silmin sekä löytää vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja.
- Oppilas harjoittelee epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamista ja käsittelyä.
- Oppilaalla on mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Hän oppii käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.

- Oppilas saa tukea omiin ideoihinsa. Hän kehittää ajattelun taitoja osallistumalla itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentoimalla, päättelemällä ja tekemällä johtopäätöksiä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- Oppilas oppii lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Hän analysoi mediaympäristöä ja arvioi sen vaikutuksia opitaan. Hän tutustuu kulttuuriperintöön monipuolisesti. Hän saa mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppii huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille.
- Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Hän oppii asettumaan toisen asemaan ja kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Oppilas harjoittelee sosiaalisia taitoja ja kehittää tunnetaitojaan. Hän harjoittelee ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilas oppii suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- Oppilaita oppii tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisenä ja vastuullisena kuluttajana.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa. Suomen kielessä ja kirjallisuudessa keskitytään sanallisiin, kuvallisiin ja auditiivisiin teksteihin.
- Oppilas harjoittelee analyyttistä, kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa.
- Oppilas harjoittelee tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja.
- Oppilas rohkaistuu käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössään, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Oppilas syventää monilukutaitoaan tutustumalla kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin. Hän vahvistaa kulttuurista lukutaitoa sekä tarkastelee ja tulkitsee myös työelämään liittyviä tekstejä.
- Oppilas kehittää kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Hän syventää medialukutaitoa osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.

- Oppilas ilmaisee näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan.
- Oppilas pohtii, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilas käyttää tietolähteitä monipuolisesti ja harjoittelee lähdekriittisyyttä. Hän oppii arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle.
- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilas harjoittelee työelämässäkin tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomaa kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkityksen.
- Oppilas harjoittelee projektityöskentelyä toiminnallisissa opiskelutilanteissa, joissa hän oppii suunnittelemaan työprosesseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa.
- Oppilas oppii tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Oppilas osallistuu vaikuttamiseen omassa luokkayhteisössä, eri opiskeluryhmissä ja kouluyhteisössä. Hän oppii, miten ja missä hän voi vaikuttaa ja kokee, että hän voi olla aktiivinen vaikuttaja.
- Oppilas saa tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten median ja taide-elämän kautta vaikuttamisesta.
- Oppilas oppii ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Hän oppii neuvottelemaan, sovittelemaan ja ratkaisemaan ristiriitoja.

Vieraat kielet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vieraat kielet

Englanti, A1-oppimäärä vuosiluokilla 7–9

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Englanti, A-oppimäärä

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan englannin kielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Hän oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien välistä toimintakykyään.		
Arvioinnin kohde: Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin missä englantia puhutaan ja tietää, että englannin kielessä on eri variantteja.	**8.lk** Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutuksessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.		
Arvioinnin kohde: Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä.	**8.lk** Oppilas osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	**9.lk** Oppilas osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.		
Arvioinnin kohde: Kielellinen päättely		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas harjoittelee tekemään havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas tuntee keskeisiä kielitiedon käsitteitä.	**8.lk** Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.	**9.lk** Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

Kielenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulleen ja reflektoimaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.		
Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa erilaisia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa kuvata tapoja toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.	**8.lk** Oppilas osaa erilaisia kielenoppimistapoja ja löytää niistä itselleen sopivia tapoja. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenoppijana		
Arvioinnin kohde: Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	**8.lk** Oppilas osaa hyödyntää erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.	**9.lk** Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso B1.1. Tavoitteet T6- T8

T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.		
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas selviää monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	**8.lk** Oppilas selviää monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.	**9.lk** Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt		

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas oppii käyttämään viestintästrategioita.		
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä joskus. Oppilas käyttää yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä.	**8.lk** Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa. Oppilas osaa myös kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.	**9.lk** Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Hän oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.

Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa erilaisia kohteliaisuuskäytänteitä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas tietää, että kulttuurien välisissä viestintätavoissa on eroavaisuuksia.	**8.lk** Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas ymmärtää viestinnässä kulttuurien väliset erot.	**9.lk** Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Taitotaso B1.1

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.		
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas ymmärtää pääasiat selkeästä yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä sekä löytää pääajatukset ja avainsanat.	**8.lk** Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Oppilas ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoi-	**9.lk** Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perus-

	tettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia.	tuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4**		

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Taitotaso B1.1

T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.		
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista aiheista käyttäen tuttua sanastoa, rakenteita ja yleisimpiä fraaseja. Oppilas osaa joitain ääntämisen perussääntöjä.	**8.lk** Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa, rakenteita sekä joitakin yleisiä fraaseja. Oppilas osaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutustutaan joidenkin sellaisten maiden kulttuureihin ja elämänmuotoihin, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Tutustutaan joihinkin englannin kielen variantteihin.	Syvennetään tietoa sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.	Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.
S2 Kielenopiskelutaidot		

Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

7.lk	8.lk	9.lk
Harjoitellaan kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.	Vahvistetaan kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.	Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

7.lk	8.lk	9.lk
Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus ja oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.	Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri	Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä.

	viestintäkanavia hyödyntäen.	Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Vieraan kielen opteuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.

- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella

opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.

- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä

Muu vieras kieli-ranska, A2-oppimäärä vuosiluokilla 7-9

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Muu vieras kieli, A-oppimäärä

Paikallinen lisäys

Oppimisympäristöt vaihtelevat aiheesta riippuen: oppikirja, opettajan tuottama materiaali, oppilaiden tuottama materiaali sekä verkkomateriaali. Hyödynnetään tasapuolisesti sekä kirjallista että audio-visuaalista materiaalia. Pelit, leikit, draama ja laulut ovat olennainen osa opetusta ja hyödynnetään TVT:n sovelluksia niin tietokoneilla kuin mobiililaitteilla. Kansainvälisyyttä ja kielikasvatusta työskentelyyn tuodaan kotikansainvälisyyden keinoin: mitä kieliä löytyy omasta ympäristöstä, hankitaan mahdollisuuksien mukaan vieralijoita koululle ja järjestetään erilaisia teematapahtumia.

Suositaan oppilaskeskeisiä työtapoja. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri ja kannustetaan harjoittelemaan parhaansa yrittäen. Kannustetaan omatoimisuuteen ja uteliaisuuteen kohdekieltä ja sen kulttuureja kohtaan. Lähdetään oppilaan omista kokemuksista (oma ympäristö, matkat kotimaassa ja ulkomailla, kontaktit jne.), havainnoidaan, keskustellaan, vertaillaan yhdessä, pareittain, ryhmissä sekä yksin. Uusi asia kytketään aiemmin opittuun. Kehitetään oppilaan kykyä käyttää kieliä yhdistäviä ja erottavia tekijöitä oppimisen tukena sekä soveltaa jo opittua omaan viestintään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja ja muistiinpainamiskeinoja.

Oppilaille selvitetään opetuksen tavoitteet heidän ikäkautensa edellyttämällä tavalla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti motivaation kehittymistä. Arviointi perustuu tavoitteisiin. Arviointia suoritetaan sekä itse- että vertaisarviointina sekä opettajan suorittamana. Arvioinnin kohteena on oppimisprosessin aikana tapahtunut työskentely, oikeakielisyys sekä viestinnän onnistuminen sekä taito soveltaa opittua. Arvioinnissa huomioidaan yksilöllistä edistymistä. Opettaja valitsee sopivan tavan arvioida kunkin tavoitteen luonteen mukaan: kirjallinen tai suullinen koe/tuotos. Portfolio-työskentelyä käytetään mahdollisimman paljon.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan kohdekielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Hän oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien		
Arvioinnin kohde: Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmassa. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	**8.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmassa. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmassa. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutuksessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa.		
Arvioinnin kohde: Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen kohdekieltä käyttämällä		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas tietää joitakin kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas tietää kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Oppilas osaa vertailla kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään kohdekielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan kohdekieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kohdekielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.		
Arvioinnin kohde: Kielellinen päättely		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas huomaa kielessä olevia säännönmukaisuuksia ja kuvailee niitä äidinkielestä tutuin käsittein sekä tunnistaa joitakin yhteneväisyyksiä toisiin kieliin.	**8.lk** Oppilas osaa tehdä havaintoja kohdekielen keskeisimmistä säännönmukaisuuksista ja kuvailla niitä sopivin käsittein. Oppilas osaa verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä.	**9.lk** Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

Monilukutaito (L4)

Kieltenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Hän käyttää erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.		
Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas harjoittelee asettamaan omia kielenopiskelutavoitteita ja arvioimaan opiskelutapojaan. Oppilas harjoittelee toimimaan vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.	**8.lk** Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteita ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksiaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenoppijana.		
Arvioinnin kohde: Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas havainnoi, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella.	Oppilas havainnoi, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa jossain määrin pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.	Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää kohdekielen taitoaan myös koulun päätyttyä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso A2.2 T6-T8

T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan jokapäiväisissä viestintätilanteissa aloitteellisesti.		
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas selviää ohjatusti jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	**8.lk** Oppilas selviää jo kohtalaisesti jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	**9.lk** Oppilas selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Monilukutaito (L4)

T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti viestintätilanteessa. Hän oppii hyödyntämään viestintästrategioita.		
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osallistuu viestintään käyttäen osaamiaan sanoja ja sanontoja. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	**8.lk** Oppilas osallistuu viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)	**9.lk** Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään kohdekieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla viestinnässä.
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus
Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas osaa käyttää kieltä tuttuja ilmauksia käyttäen yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Taitotaso A2.2

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.		
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas pystyy seuraamaan selväpiirteisen käsiteltävän asian pääkohtia, tunnistaa toisinaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sa-	**8.lk** Oppilas pystyy seuraamaan enenevissä määrin selväpiirteisen käsiteltävän asian pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää	**9.lk** Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pää-

nastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa harjoitella tuntemattomien sanojen merkityksien päättelyä asiayhteydestä.	pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä joidenkin tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	asiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Taitotaso A2.1

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi		
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas pystyy kertomaan joistakin jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa jonkin verran helposti ennakoitavaa perussanastoa ja joitakin keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä.	**8.lk** Oppilas pystyy kertomaan jonkin verran jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa enenevissä määrin helposti ennakoitavaa perussanastoa ja joitakin keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joita-	**9.lk** Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

	kin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

7.lk	8.lk	9.lk
Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.	Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.	Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

7.lk	8.lk	9.lk
Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.	Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.	Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

7.lk	8.lk	9.lk
Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus ja oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan esimerkiksi kertovista ja kuvaavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.	Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan esimerkiksi kertovista ja kuvaavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.	Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikut-

		tavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Vieraan kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Oppiaineen tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella

opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.

- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työskentelynsä merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, omaaloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä.

Muu vieras kieli-saksa, A2-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Muu vieras kieli, A-oppimäärä

Paikallinen lisäys

Oppimisympäristöt vaihtelevat aiheesta riippuen: oppikirja, opettajan tuottama materiaali, oppilaiden tuottama materiaali sekä verkkomateriaali. Hyödynnetään tasapuolisesti sekä kirjallista että audio-visuaalista materiaalia. Pelit, leikit, draama ja laulut ovat olennainen osa opetusta ja hyödynnetään TVT:n sovelluksia niin tietokoneilla kuin mobiililaitteilla. Kansainvälisyyttä ja kielikasvatusta työskentelyyn tuodaan kotikansainvälisyyden keinoin: mitä kieliä löytyy omasta ympäristöstä, hankitaan mahdollisuuksien mukaan vieralijoita koululle ja järjestetään erilaisia teematapahtumia.

Suositaan oppilaskeskeisiä työtapoja. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri ja kannustetaan harjoittelemaan parhaansa yrittäen. Kannustetaan omatoimisuuteen ja uteliaisuuteen kohdekieltä ja sen kulttuureja kohtaan. Lähdetään oppilaan omista kokemuksista (oma ympäristö, matkat kotimaassa ja ulkomailla, kontaktit jne.), havainnoidaan, keskustellaan, vertaillaan yhdessä, pareittain, ryhmissä sekä yksin. Uusi asia kytketään aiemmin opittuun. Kehitetään oppilaan kykyä käyttää kieliä yhdistäviä ja erottavia tekijöitä oppimisen tukena sekä soveltaa jo opittua omaan viestintään. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja ja muistiinpainamiskeinoja.

Oppilaille selvitetään opetuksen tavoitteet heidän ikäkautensa edellyttämällä tavalla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti motivaation kehittymistä. Arviointi perustuu tavoitteisiin. Arviointia suoritetaan sekä itse- että vertaisarviointina sekä opettajan suorittamana. Arvioinnin kohteena on oppimisprosessin aikana tapahtunut työskentely, oikeakielisyys sekä viestinnän onnistuminen sekä taito soveltaa opittua. Arvioinnissa huomioidaan yksilöllistä edistymistä. Opettaja valitsee sopivan tavan arvioida kunkin tavoitteen luonteen mukaan: kirjallinen tai suullinen koe/tuotos. Portfolio-työskentelyä käytetään mahdollisimman paljon.

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä arvoja ja ilmiöitä ja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurien välistä toimintakykyään
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan kohdekielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Hän oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kulttuurien
Arvioinnin kohde: Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurien välinen toimintakyky

Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmassa. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	**8.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmassa. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmassa. Oppilas osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. Oppilas osaa kertoa kulttuurisista piirteistä vuorovaikutuksessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T2 kannustaa löytämään kiinnostavia kohdekielisiä toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat oppilaan maailmankuvaa.		
Arvioinnin kohde: Maailmankansalaisen taitojen kehittyminen kohdekieltä käyttämällä		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tietää joitakin kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	**8.lk** Oppilas tietää kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	**9.lk** Oppilas osaa vertailla kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia kohdekielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään kohdekielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan kohdekieltä muihin kieliin. Hän oppii käyttämään kohdekielen kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.		
Arvioinnin kohde: Kielellinen päättely		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas huomaa kielessä olevia säännönmukaisuuksia ja kuvailee niitä äidinkielestä tutuin käsittein sekä tunnistaa joitakin yhteneväisyyksiä toisiin kieliin.	**8.lk** Oppilas osaa tehdä havaintoja kohdekielen keskeisimmistä säännönmukaisuuksista ja kuvailla niitä sopivin käsittein. Oppilas osaa verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä.	**9.lk** Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista. Oppilas osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä. Oppilas osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**		

Kieltenopiskelutaidot

T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Hän käyttää erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.
Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö

Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas harjoittelee asettamaan omia kielenopiskelutavoitteita ja arvioimaan opiskelutapojaan. Oppilas harjoittelee toimimaan vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.	**8.lk** Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteita ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä. Oppilas osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T5 tukea oppilaan itsenäisyyttä ja taitoa soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä kehittää elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksiaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Hän oppii hyödyntämään ympäristönsä kielellisiä virikkeitä. Oppilaalle kehittyy luottamus itseensä kielenoppijana.		
Arvioinnin kohde: Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas havainnoi, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella.	**8.lk** Oppilas havainnoi, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa jossain määrin pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.	**9.lk** Oppilas osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää kohdekielen taitoaan myös koulun päätyttyä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso A2.2 T6-T8

T6 rohkaista oppilasta harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan jokapäiväisissä viestintätilanteissa aloitteellisesti.		
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas selviää ohjatusti jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	**8.lk** Oppilas selviää jo kohtalaisesti jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	**9.lk** Oppilas selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Oppilas pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**		

T7 ohjata oppilasta olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensaatiota		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti viestintätilanteessa. Hän oppii hyödyntämään viestintästrategioita.		
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk** Oppilas osallistuu viestintään käyttäen tarvittaessa	**9.lk** Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään

Oppilas osallistuu viestintään käyttäen osaamiaan sanoja ja sanontoja. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki)	käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T8 ohjata oppilasta kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään kohdekieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla viestinnässä.		
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa käyttää kieltä tuttuja ilmauksia käyttäen yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	**8.lk** Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Oppilas pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt		

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Taitotaso A2.2

T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinnassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.		
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas pystyy seuraamaan selväpiirteisen käsiteltävän asian pääkohtia, tunnistaa toisinaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa harjoitella tuntemattomien sanojen merkityksien päättelyä asiayhteydestä.	**8.lk** Oppilas pystyy seuraamaan enenevissä määrin selväpiirteisen käsiteltävän asian pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä joidenkin tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	**9.lk** Oppilas pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Oppilas osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**		

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Taitotaso A2.1

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi

Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Oppilas pystyy kertomaan joistakin jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa jonkin verran helposti ennakoitavaa perussanastoa ja joitakin keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä.	Oppilas pystyy kertomaan jonkin verran jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa enenevissä määrin helposti ennakoitavaa perussanastoa ja joitakin keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

7.lk	8.lk	9.lk
Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.	Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.	Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa niiden maiden tai alueiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa opiskeltavaa kieltä puhutaan. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja kohdekielen opiskelussa. Hankitaan tarvittaessa tietoa kyseisen kielen päävarianteista.

S2 Kielenopiskelutaidot

Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

7.lk	8.lk	9.lk
Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.	Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.	Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä ja tiedon hakemista.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

7.lk	8.lk	9.lk
Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus ja oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan esimerkiksi kertovista ja kuvaavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.	Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan esimerkiksi kertovista ja kuvaavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.	Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta kohdekielellä eri yhteisöissä ja maailmassa, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Lisäksi otetaan huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema sekä kielialueen elämänmuoto. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

Vieraan kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.

Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.

- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Oppiaineen tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.

- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työskentelynsä merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä koulu-yhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, omaaloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokalla 7

Ruotsi kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielenä Suomessa, ohjata oppilasta havainnoimaan ja tunnistamaan ruotsin kieltä eri toimintaympäristöissä ja tutustuttaa oppilas Pohjoismaihin, suomenruotsalaiseen ja ruotsalaiseen kulttuuriin sekä suomenruotsalaisiin ja ruotsalaisiin kieliympäristöihin

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen merkityksen kansalliskielinä Suomessa. Oppilas oppii havainnoimaan

ja tunnistamaan ruotsin kieltä eri toimintaympäristöissä. Oppilas oppii tietoja Pohjoismaista, suomenruotsalaisesta ja ruotsalaisesta kulttuurista sekä suomenruotsalaisista ja ruotsalaisista kieliympäristöistä.
Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa mainita jonkin syyn, miksi Suomessa puhutaan suomea ja ruotsia. Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin pohjoismaisesta kieli- ja kulttuuriympäristöstä sekä Pohjoismaita yhdistävästä asiasta.
Arvioinnin kohde: Suomen ja ruotsin kielen merkityksen tunteminen Suomessa. Kielellisten ja kulttuuristen ominaispiirteiden tunteminen suomenruotsalaisissa ja ruotsalaisissa kieliympäristöissä ja Pohjoismaissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen:** Havainnoidaan ruotsin kielta eri toimintaympäristöissä kuten medioissa, harrastuksissa, matkustaessa ja muissa tilanteissa. Keskeisiä aiheita ovat suomenruotsalaiset, ruotsalaiset ja pohjoismaiset kieliympäristöt sekä Pohjoismaat ja niiden kulttuurit. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on myös oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit. Pohditaan, miksi Suomessa on kaksi kansalliskieltä, suomi ja ruotsi, ja mikä niiden asema on. Vahvistetaan oppilaiden kiinnostusta oppia ruotsin kieltä.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T2 tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä, ohjata oppilasta havaitsemaan millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena sekä hyödyntämään muita kieliä ruotsia opiskellessaan
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kehittämään kielellistä päättelykykyään. Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena. Oppilas oppii hyödyntämään muita kieliä ruotsia opiskellessaan.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy kehittyvän kielitaidon tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen:** Herätellään oppilaiden kielitietoisuutta ja kehitetään oppilaan kielitietoa. Tutustutaan ruotsin kielen säännönmukaisuuksiin kielitiedon käsitteiden avulla ja harjoitellaan hyödyntämään niitä ruotsin kielen

oppimisessa. Ruotsin kielen sanaston, ilmauksien, vakiintuneiden sanontojen ja rakenteiden opiskelu kytketään oppilaiden elämään ja arkeen liittyviin tilanteisiin, jolloin kielitietoa voidaan käyttää monipuolistamaan oppilaiden kielitaitoa.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Monilukutaito (L4)

Kieltenopiskelutaidot

T3 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan ja asettamaan tavoitteita opiskelulleen, ohjata oppilasta kokeilemaan monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä myös vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan ja kehittämään ruotsin kielen taitoaan monipuolisesti myös tieto- ja viestintäteknologian avulla

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ottamaan vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan ja asettamaan tavoitteita opiskelulleen. Oppilas oppii käyttämään itselleen sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä sekä käyttämään ja kehittämään ruotsin kielen taitoaan monipuolisesti myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Arvioinnin kohde: Vastuun ottaminen ruotsin kielen opiskelusta, tavoitteiden asettaminen ruotsin kielen opiskelulle ja monipuolisten opiskelustrategioiden hyödyntäminen ruotsin kielen oppimisessa.

Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas ottaa ohjattuna vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja oppiakseen ruotsin kieltä ja kehittääkseen kielitaitoaan myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S2 Kielenopiskelutaidot: Käytetään pitkäjänteiseen kieltenopiskeluun ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia työtapoja. Asetetaan tavoitteita myös yhdessä ja osallistetaan oppilaita eri tavoin oppimistilanteiden suunnittelussa. Harjoitellaan monipuolisesti eri tapoja oppia ruotsin kieltä myös tieto- ja viestintäteknologian avulla. Opetellaan hyödyntämään itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

T4 kannustaa oppilasta ymmärtämään ruotsin kielen taito tärkeänä osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja kannustaa oppilasta ruotsinkielisten toimintaympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään ruotsin kielen taidon merkityksen osana jatkuvaa oppimista ja omaa kielivarantoa. Oppilas oppii huomaamaan, mitä hyötyä ruotsin kielen taidosta on myös tulevaisuudessa. Oppilas oppii löytämään ja hyödyntämään ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä.
Arvioinnin kohde: Ruotsin kielen taidon merkityksen ymmärtäminen osana jatkuvaa oppimista ja kielivarantoa.
Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen taidon merkityksestä. Oppilas harjoittelee ja käyttää satunnaisesti ruotsin kielen taitoaan erilaisissa tilanteissa ja tutuissa toimintaympäristöissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot:** Havainnoidaan ja pohditaan yhdessä, missä ruotsin kieltä käytetään ja hyödynnetään sekä, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso: A1.3, T6-T7

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa
Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas selviytyy kaikkein yleisimmin toistuvista rutiininomaisista viestintätilanteista viestintäkumppanin tuen avulla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa:** Vuorovaikutusta harjoitellaan suullisesti ja kirjallisesti erilaisissa oppilaan elinpiiriin liittyvissä tilanteissa kuten tervehtiminen, kuulumiset, omasta tai jonkun toisen elämästä kertominen ja erilaiset asiointitilanteet. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on myös oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit. Vuorovaikutusta harjoitellaan eri viestintäkanavia käyttäen. Erilaisia vuorovaikutustilanteita harjoitellaan toiminnallisesti.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö
Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas seuraa viestintää ymmärtäen kaikkein rutiininomaisimmista viestintätilanteista pääkohdat ja pystyy ilmaisemaan onko ymmärtänyt. Oppilas tarvitsee selvennystä ja toistoa hyvin usein.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa:** Harjoitellaan eri tapoja pyytää toistoa, hidastusta ja selvennystä puhekumppanilta sekä ei-viestinnällisiä keinoja kuten ilmeitä ja eleitä viestin perille saamiseksi. Harjoitellaan eri tapoja käyttää kompensaatiostrategioita kuten kiertoilmauksia. Vahvistetaan oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus
Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa käyttää muutamia kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia joissakin kaikkein rutiininomaisimmissa sosiaalisissa kontakteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa:** Harjoitellaan kohteliasta kielen käyttöä kuten erilaisia kohteliaisuuden ilmaisuja rutiininomaisissa viestintätilanteissa kulttuuriin sopivalla tavalla.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
A1.3

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot
Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas pääsääntöisesti ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä harjoiteltua sanastoa sisältävästä tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä:** Sanastoa, ilmauksia ja vakiintuneita sanontoja harjoitellaan oppilaiden elämään liittyvien aihepiirien yhteydessä. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus sekä oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit. Sanastoa, ilmauksia ja vakiintuneita sanontoja harjoitellaan monenlaisista puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä. Harjoitellaan ruotsin kielen äänteitä, sanapainoa ja intonaatiota.
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
A1.3

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.

Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot

Arvosanan kahdeksan osaaminen: Oppilas osaa muutamia lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, vähäisen määrän keskeistä sanastoa ja joitakin kaikkein tavallisimpia perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan jostakin arkisesta ja itselleen tärkeästä asiasta käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia, lyhyitä viestejä. Oppilas osaa ääntää joitakin harjoiteltuja ilmaisuja ymmärrettävästi.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa, ilmauksia, vakiintuneita sanontoja ja rakenteita harjoitellaan nuorten elämään liittyvissä luontevissa kielenkäyttötilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus sekä oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti ruotsin kielen äänteitä, sanapainoa ja intonaatiota. Harjoitellaan hyödyntämään foneettisia merkkejä ääntämisen opettelussa.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Vieraan kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.

- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Oppiaineen tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan.
- Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.

- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus

tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työskentelynsä merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.

- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä.

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä vuosiluokilla 8-9

Ruotsi kieli, B1-oppimäärä

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 8-9

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 syventää oppilaan ymmärrystä suomen ja ruotsin kielen asemasta kansalliskielinä Suomessa ja syventää oppilaan tietoja pohjoismaisesta kieli- ja kulttuuriympäristöstä sekä ohjata oppilasta tutustumaan Pohjoismaita yhdistäviin asioihin ja arvoihin

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään suomen ja ruotsin kielen merkityksen kansalliskielinä Suomessa. Oppilas oppii tuntemaan pohjoismaista kieli- ja kulttuuriympäristöä. Oppilas oppii tuntemaan Pohjoismaita yhdistäviä asioita ja arvoja.

Arvioinnin kohde: Pohjoismaisen kieli- ja kulttuuriympäristön hahmottaminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen

8.lk	**9.lk**
Oppilas osaa antaa jonkin esimerkin Suomen kansalliskielten asemasta. Oppilas antaa joitakin esimerkkejä pohjoismaisesta kieli- ja kulttuuriympäristöstä sekä Pohjoismaita yhdistävistä asioista.	Oppilas osaa kertoa Suomen kansankielten asemasta. Oppilas osaa kertoa pohjoismaisesta kieli- ja kulttuuriympäristöstä sekä Pohjoismaita yhdistävistä asioista.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Syvennetään oppilaan ymmärrystä suomen ja ruotsin kielen asemasta kansalliskielinä Suomessa. Tutustutaan erilaisiin ruotsin kielellä tarjottaviin palveluihin, mediaan, kulttuuriin ja koulutukseen. Syvennetään tietoa pohjoismaisista kieli- ja kulttuuriympäristöistä. Käsitellään valinnan mukaan Pohjoismaita yhdistäviä asioita, kuten historia, yhteiskuntajärjestelmä, perinteet ja luontosuhde. Tutustutaan Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin, kuten demokratia, tasa-arvo ja sananvapaus. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on myös oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T2 tukea oppilaan kielellisen uteliaisuuden ja päättelykyvyn kehittymistä, ohjata oppilasta havaitsemaan millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on ja käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena sekä hyödyntämään muita kieliä ruotsia opiskellessaan

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kehittämään kielellistä päättelykykyään. Oppilas oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena. Oppilas oppii hyödyntämään muita kieliä ruotsia opiskellessaan.

Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy kehittyvän kielitaidon tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Vahvistetaan oppilaiden kielitietoisuutta ja kehitetään oppilaan kielitietoa. Ruotsin kielen sanaston, ilmauksien, vakiintuneiden sanontojen ja rakenteiden opiskelu kytketään oppilaiden elämään ja arkeen liittyviin tilanteisiin, jolloin kielitietoa voidaan käyttää monipuolistamaan oppilaiden kielitaitoa. Harjoitellaan hyödyntämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena. Harjoitellaan hyödyntämään muita kieliä ruotsin kielen oppimisessa.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Monilukutaito (L4)

Kieltenopiskelutaidot

T3 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan ja asettamaan tavoitteita opiskelulleen, ohjata oppilasta kokeilemaan monipuolisia tapoja oppia ruotsin kieltä myös vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja kannustaa oppilasta harjaannuttamaan ja kehittämään ruotsin kielen taitoaan monipuolisesti myös tieto- ja viestintäteknologian avulla

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ottamaan vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan ja asettamaan tavoitteita opiskelulleen. Oppilas oppii käyttämään itselleen sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä sekä käyttämään ja kehittämään ruotsin kielen taitoaan monipuolisesti myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Arvioinnin kohde: Vastuun ottaminen ruotsin kielen opiskelusta, tavoitteiden asettaminen ruotsin kielen opiskelulle ja monipuolisten opiskelustrategioiden hyödyntäminen ruotsin kielen oppimisessa.	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas ottaa usein vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää joitakin tapoja oppiakseen ruotsin kieltä ja kehittääkseen kielitaitoa myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa.	**9.lk** Oppilas ottaa säännöllisesti vastuuta ruotsin kielen opiskelustaan. Oppilas osaa käyttää useita itselleen sopivia tapoja oppiakseen ruotsin kieltä ja kehittääkseen kielitaitoaan myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot:** Harjoitellaan ottamaan vastuuta omasta ruotsin kielen opiskelusta ja asettamaan tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Suunnitellaan toimintaa ja asetetaan tavoitteita myös yhdessä. Harjoitellaan monipuolisesti eri tapoja oppia ruotsin kieltä myös tieto- ja viestintäteknologian avulla ja opetellaan hyödyntämään itselle sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä.	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

T4 kannustaa oppilasta ymmärtämään ruotsin kielen taito tärkeänä osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon karttumista, kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja käyttämään ruotsin kieltä rohkeasti eri tilanteissa myös koulun ulkopuolella	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään ruotsin kielen taidon tärkeänä osana jatkuvaa oppimista ja oman kielivarannon karttumista. Oppilas oppii huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä. Oppilas oppii harjoittelemaan ja käyttämään ruotsin kielen taitoaan erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä myös koulun ulkopuolella.	
Arvioinnin kohde: Ruotsin kielen taidon merkityksen ymmärtäminen osana omaa kielivarantoa ja jatkuvaa oppimista.	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa antaa esimerkkejä ruotsin kielen merkityksestä osana omaa elämää. Oppilas harjoittelee ja käyttää satunnaisesti	**9.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä ruotsin kielen merkityksestä osana omaa elämää ja kielivarannon karttumista. Oppilas harjoit-

ruotsin kielen taitoaan erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.	telee ja käyttää usein ruotsin kielen taitoaan erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot:** Pohditaan ruotsin kielen osaamisen merkitystä osana jatkuvaa oppimista ja omaa kielivarantoa. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää nyt ja tulevaisuudessa. Havainnoidaan ja pohditaan yhdessä, missä ruotsin kieltä käytetään ja hyödynnetään sekä, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Hyödynnetään erilaisia ruotsinkielisiä toimintaympäristöjä.	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso: A1.3, T6-T7

T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas selviytyy yleisimmin toistuvista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen usein viestintäkumppaniin.	**9.lk** Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa:** Vuorovaikutustilanteiden sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen. Erilaisia vuorovaikutustilanteita harjoitellaan toiminnallisesti.	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Monilukutaito (L4)

T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.	
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas pystyy jossain määrin osallistumaan viestintään, mutta tarvitsee vielä toistuvasti apukeinoja. Oppilas osaa toisinaan reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	**9.lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa:** Harjoitellaan eri tapoja pyytää toistoa, hidastusta ja selvennystä puhekumppanilta sekä ei-viestinnällisiä keinoja kuten ilmeitä ja eleitä viestin perille saamiseksi. Harjoitellaan eri tapoja käyttää kompensaatiostrategioita kuten kiertoilmauksia. Vahvistetaan oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieltä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti.	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk	**9.lk**

Oppilas osaa käyttää joitakin kaikkein yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia joissakin rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa:** Harjoitellaan kohteliasta kielen käyttöä kuten erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa viestintätilanteissa kulttuuriin sopivalla tavalla.	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
A1.3

T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tutun aihepiirin tekstistä.	**9.lk** Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä:** Sanastoa, ilmauksia, vakiintuneita sanontoja ja rakenteita harjoitellaan nuorten elämään liittyvien aihepiirien yhteydessä. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus sekä oppilaita kiinnostavat ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit, tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaan omaan tulevaisuuteen liittyvät suunnitelmat. Sanastoa, ilmauksia,	

vakiintuneita sanontoja ja rakenteita opetellaan monenlaisissa puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä. Harjoitellaan ruotsin kielen äänteitä, sanapainoa ja intonaatiota.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
A1.3

T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen ruotsin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.

Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot

Arvosanan kahdeksan osaaminen

8.lk	**9.lk**
Oppilas osaa joitakin lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja joitakin perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan joistakin arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia, lyhyitä viestejä. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmaisuja ymmärrettävästi.	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S3 Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa, ilmauksia, vakiintuneita sanontoja ja rakenteita harjoitellaan nuorten elämään liittyvissä luontevissa kielenkäyttötilanteissa sekä suullisesti että kirjallisesti. Sisältöjä valittaessa näkökulmana on ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet ja oppilaille merkitykselliset aihepiirit, kuten tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaan omaan tulevaisuuteen liittyvät suunnitelmat. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti ruotsin kielen äänteitä, sanapainoa ja intonaatiota. Harjoitellaan hyödyntämään foneettisia merkkejä ääntämisen opettelussa.

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Vieraan kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Oppiaineen tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan.
- Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti. Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työskentelynsä merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.

- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä.

Vieras kieli-ranska, B2-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vieras kieli, B2-oppimäärä

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan kohdekielen suhteen muihin kieliin. Hän oppii tuntemaan kohdekielen kielialuetta sekä kulttuureita ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kielellistä päättelykykyään ja monikielisyyttään.

Arvioinnin kohde: Kohdekielen suhde muihin kieliin, kielialueen ja siihen liittyvien kulttuurien ja elämänmuotojen tunteminen, kielellinen päättely ja monikielisyys

Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan ja tuntee joitain kielen keskeisimpiä erityispiirteitä. Oppilas tutustuu opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisiin ja muihin ilmiöihin.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan, ja vertailla kohdekielen suhdetta muihin kieliin. Oppilas osaa kuvailla kohdekielen kulttuureita ja kuvailla niihin liittyviä elämänmuotoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

Kieltenopiskelutaidot

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää kohdekieltä myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat	
Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella. Oppilas harjoittelee omien kielenopiskelutavoitteiden asettamista ja kehittää opiskelutapojaan.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää kohdekielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**	

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso A1.3

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan erilaisissa suullisissa ja kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas pystyy välittämään yksinkertaisen viestin erilaisissa rutiininomaisissa viestintätilanteissa tukeutuen usein viestintäkumppaniin	**9.lk** Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa viestiä apukeinoja käyttäen. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä),	**9.lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyk-

äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	sin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään kohdekielelle ja kielialueen kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.	
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa käyttää joitakin kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia erilaisissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Taitotaso A1.3

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas ymmärtää kielen alkeiden tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon tuttua sanastoa sisältävästä, lyhyestä tekstistä.	**9.lk** Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Taitotaso A1.2

T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas pystyy ohjatusti kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista	**9.lk** Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen sup-

käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää tuttuja, harjoiteltuja ilmaisuja ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppeaa perussanastoa, tilannesidonnaisia ilmauksia ja peruskieliopin aineksia	peaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Sisältöalueet vuosiluokittain

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

8.lk	9.lk
Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.	Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

8.lk	9.lk
Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.	Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

8.lk	9.lk
Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan	Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan

opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.	opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisia taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Oppiaineen tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella

opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.

- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työskentelynsä merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, omaaloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä.

Vieras kieli-saksa, B2-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vieras kieli, B2-oppimäärä

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan kohdekielen suhteen muihin kieliin. Hän oppii tuntemaan kohdekielen kielialuetta sekä kulttuureita ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kielellistä päättelykykyään ja monikielisyyttään.

Arvioinnin kohde: Kohdekielen suhde muihin kieliin, kielialueen ja siihen liittyvien kulttuurien ja elämänmuotojen tunteminen, kielellinen päättely ja monikielisyys

Arvosanan kahdeksan osaaminen

8.lk	**9.lk**
Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan ja tuntee joitain kielen keskeisimpiä erityispiirteitä. Oppilas tutustuu opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisiin ja muihin ilmiöihin.	Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan, ja vertailla kohdekielen suhdetta muihin kieliin. Oppilas osaa kuvailla kohdekielen kulttuureita ja kuvailla niihin liittyviä elämänmuotoja.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Monilukutaito (L4)

Kieltenopiskelutaidot

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää kohdekieltä myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat	
Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella. Oppilas harjoittelee omien kielenopiskelutavoitteiden asettamista ja kehittää opiskelutapojaan.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää kohdekielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso A1.3

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan erilaisissa suullisissa ja kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas pystyy välittämään yksinkertaisen viestin erilaisissa rutiininomaisissa viestintätilanteissa tukeutuen usein viestintäkumppaniin	**9.lk** Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Monilukutaito (L4)

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa viestiä apukeinoja käyttäen. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	**9.lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään kohdekielelle ja kielialueen kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.	
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa käyttää joitakin kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia erilaisissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Taitotaso A1.3

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas ymmärtää kielen alkeiden tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon tuttua sanastoa sisältävästä, lyhyestä tekstistä.	**9.lk** Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Taitotaso A1.2

T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas pystyy ohjatusti kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää tuttuja, harjoiteltuja ilmaisuja ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppeaa perussanastoa, tilannesidonnaisia ilmauksia ja peruskieliopin aineksia	**9.lk** Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

Sisältöalueet vuosiluokittain

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.	
8.lk	**9.lk**
Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja	Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja

jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.	jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

8.lk	9.lk
Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.	Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

8.lk	9.lk
Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön ai-	Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön ai-

hepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.	hepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisia taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.

- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Oppiaineen tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työskentelynsä merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä.

Vieras kieli-espanja, B2-oppimäärä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Vieras kieli, B2-oppimäärä

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan kohdekielen suhteen muihin kieliin. Hän oppii tuntemaan kohdekielen kielialuetta sekä kulttuureita ja elämänmuotoja. Oppilas oppii kehittämään kielellistä päättelykykyään ja monikielisyyttään.	
Arvioinnin kohde: Kohdekielen suhde muihin kieliin, kielialueen ja siihen liittyvien kulttuurien ja elämänmuotojen tunteminen, kielellinen päättely ja monikielisyys	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan ja tuntee joitain kielen keskeisimpiä erityispiirteitä. Oppilas tutustuu opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisiin ja muihin ilmiöihin.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan, ja vertailla kohdekielen suhdetta muihin kieliin. Oppilas osaa kuvailla kohdekielen kulttuureita ja kuvailla niihin liittyviä elämänmuotoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen**	

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

Kieltenopiskelutaidot

T2 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään mahdollisuuksia käyttää kohdekieltä myös koulun päätyttyä. Oppilas oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat	
Arvioinnin kohde: Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella. Oppilas harjoittelee omien kielenopiskelutavoitteiden asettamista ja kehittää opiskelutapojaan.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa, mihin hän voi käyttää kohdekielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Oppilas osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Kielenopiskelutaidot**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Taitotaso A1.3

T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan erilaisissa suullisissa ja kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas pystyy välittämään yksinkertaisen viestin erilaisissa rutiininomaisissa viestintätilanteissa tukeutuen usein viestintäkumppaniin	**9.lk** Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita vuorovaikutustilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Viestintästrategioiden käyttö	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa viestiä apukeinoja käyttäen. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	**9.lk** Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Monilukutaito (L4)

T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään kohdekielelle ja kielialueen kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia.	
Arvioinnin kohde: Viestinnän kulttuurinen sopivuus	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas osaa käyttää joitakin kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia erilaisissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**	

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Taitotaso A1.3

T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	
Arvioinnin kohde: Tekstien tulkintataidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas ymmärtää kielen alkeiden tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua	**9.lk** Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua

tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon tuttua sanastoa sisältävästä, lyhyestä tekstistä.	tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**	

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Taitotaso A1.2

T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Hän oppii ääntämään ymmärrettävästi.	
Arvioinnin kohde: Tekstien tuottamistaidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
8.lk Oppilas pystyy ohjatusti kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää tuttuja, harjoiteltuja ilmaisuja ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppeaa perussanastoa, tilannesidonnaisia ilmauksia ja peruskieliopin aineksia	**9.lk** Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä**	

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Sisältöalueet vuosiluokittain

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

8.lk	9.lk
Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.	Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perustelleella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

8.lk	9.lk
Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.	Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

8.lk	9.lk
Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.	Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

Kielen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Oppiaineen tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti.

- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työskentelynsä merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä koulu-yhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, omaaloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä.

Matematiikka

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Matematiikka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Oppilas pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvaansa ja itseluottamusta matematiikan oppijana.

Arvioinnin kohde: Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Funktiot** **S5 Geometria** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.
Arvioinnin kohde: Vastuunottaminen opiskelusta
Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Funktiot** **S5 Geometria** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Työskentelyn taidot

T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas havaitsee ja ymmärtää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää ja soveltaa ymmärtämäänsä.
Arvioinnin kohde: Opittujen asioiden yhteydet
Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas löytää ja selittää perustellen oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Funktiot** **S5 Geometria** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.
Arvioinnin kohde: Matemaattinen ilmaisu
Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Funktiot** **S5 Geometria**

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä hyödyntäen matematiikan menetelmiä.
Arvioinnin kohde: Ongelmanratkaisutaidot
Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Funktiot** **S5 Geometria** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas arvioi ja kehittää matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.
Arvioinnin kohde: Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja

Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas tarkastelee kriittisesti matemaattista ratkaisuaan ja tuloksen mielekkyyttä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Funktiot** **S5 Geometria** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia matematiikan kielelle.
Arvioinnin kohde: Matematiikan soveltaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaalimaailman ongelmia matematiikan kielelle.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S3 Algebra** **S4 Funktiot** **S5 Geometria** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitsevyyttä.
Arvioinnin kohde: Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu
Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas hankkii, käsittelee ja esittää tietoa sekä pohtii sen uskottavuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S4 Funktiot** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas soveltaa tarkoituksenmukaista teknologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistaessa.
Arvioinnin kohde: Tieto- ja viestintäteknologian käyttö
Arvosanan kahdeksan osaaminen vuosiluokilla 7-9: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matemaattisten ongelmien tarkastelemiseen ja ratkaisemiseen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S4 Funktiot** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tekee päätelmiä ja laskelmia arjen toimintojensa tueksi. Hän rohkaistuu käyttämään päässälaskutaitoaan.		
Arvioinnin kohde: Päättely- ja laskutaito		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa.	**8.lk** Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa.	**9.lk** Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät** **S2 Luvut ja laskutoimitukset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**		

T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.		
Arvioinnin kohde: Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas laskee sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	**8.lk** Oppilas laskee sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	**9.lk** Oppilas laskee sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt		

S2 Luvut ja laskutoimitukset
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite:		
Arvioinnin kohde: Lukukäsite		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk -	**8.lk** Oppilas tunnistaa reaaliluvut ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia.	**9.lk** Oppilas tunnistaa rationaaliluvun ja irrationaaliluvun eron. Oppilas pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Luvut ja laskutoimitukset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**		

T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän sekä muutos- ja vertailuprosentin.		
Arvioinnin kohde: Prosentin käsite ja prosenttilaskenta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk -	**8.lk** Oppilas osaa kertoa prosentin käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman	**9.lk** Oppilas osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä. Oppilas ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.

	määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin.	
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Luvut ja laskutoimitukset** **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättelemällä ja symbolisesti.		
Arvioinnin kohde: Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas ymmärtää tuntemattoman käsitteen ja osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti.	**8.lk** Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelemällä tai symbolisesti.	**9.lk** Oppilas ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Algebra** **S4 Funktiot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**		

T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia. Oppilas tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.		
Arvioinnin kohde: Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas osaa tulkita kuvaajia koordinaatistossa.	**8.lk** -	**9.lk** Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet sekä osaa piirtää funktion kuvaajia. Oppilas ratkaisee annetun yhtälöparin graafisesti ja algebrallisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Algebra** **S4 Funktiot**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Oppilas ymmärtää symmetriaan ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia ja verrannollisuutta.		
Arvioinnin kohde: Geometrian käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä.	**8.lk** -	**9.lk** Oppilas hyödyntää perustellen geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Oppilas käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt		

S5 Geometria

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.

Arvioinnin kohde: Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen:

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta. Oppilas osaa laskea ympyrän kehän pituuden ja pinta-alan.	Oppilas ratkaisee annetusta suorakulmaisesta kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S5 Geometria

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pintaaloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pintaaloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.

Arvioinnin kohde: Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas osaa laskea suorakulmion pinta-alan. Oppilas osaa pinta-alan yksiköiden muunnoksia.	**8.lk** Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja. Oppilas osaa pinta-alan yksiköiden muunnoksia.	**9.lk** Oppilas käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Oppilas laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan. Oppilas laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Geometria**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**		

T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen. Oppilas laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon sekä mediaanin ja tekee niiden perusteella päätelmiä. Oppilas määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.		
Arvioinnin kohde: Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas osaa laskea keskiarvon.	**8.lk** -	**9.lk** Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut. Oppilas osaa toteuttaa pienen tutkimuksen, jossa hyödyntää tilastolaskentaa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla ratkaistaan matemaattisia ongelmia.		
Arvioinnin kohde: Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen:		
7.lk Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	**8.lk** Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	**9.lk** Oppilas soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ajattelun taidot ja menetelmät**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokkaistamisesta huolimatta matematiikan sisältöjä tulee tarkastella jatkumona, “kaarena”, jossa asiat rakentuvat toinen toistensa varaan. Matemaattisia ilmiöitä ja käsitteitä sekä niiden välisiä yhteyksiä toisiinsa voidaan tutkia ja ihmetellä laajemmin kuin osaamista vuosiluokalla vaaditaan. Tutkitaan myös vuosiluokan sisältöjen yhteyksiä toisiinsa. Pidetään matematiikan maailma ja kieli lapsille avoinna.

Matematiikan opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Oppilaita

rohkaistaan käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään monipuolisia ja vaihtelevia työtapoja. Arjen ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä.

Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät

Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

7.lk	8.lk	9.lk
Looginen ajattelu ja sääntöjen ja riippuvuuksien etsiminen.	Looginen ajattelu, matemaattisen tekstin tulkitseminen ja tuottaminen.	Looginen ajattelu, matemaattisen tekstin tulkitseminen ja tuottaminen eri tilanteissa. Väitelauseiden totuusarvon päättely.

S2 Luvut ja laskutoimitukset

Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

7.lk	8.lk	9.lk
Peruslaskutoimitukset esim. negatiivisilla luvuilla, murtoluvuilla ja desimaaliluvuilla.	Prosenttilaskenta, desimaaliluvut, potenssilaskenta, neliöjuuri.	Sovelletaan edellisten vuosiluokkien sisältöjä.

S3 Algebra

Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

7.lk	8.lk	9.lk
Potenssilaskennan alkeet	Polynomit	Yhtälöparit

S4 Funktiot

Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutustuminen riippuvuuksiin graafisesti.	Suoraan ja kääntäen verrannollisuus	Funktiot

S5 Geometria

Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

7.lk	8.lk	9.lk
Tasogeometriaa ja mittayksiköt	Pythagoraan lause, ympyrä, pituuden ja pinta-alan yksiköt	Kolmiulotteiset kappaleet, tilavuuden yksiköt

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys

Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

7.lk	8.lk	9.lk
Keskiarvo		Tilastolliset tunnusluvut, todennäköisyydet, diagrammit

Matematiikan opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä

asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta. Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.

- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Biologia

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Biologia

Paikallinen tarkennus

Tavoitteena on, että oppilas perehtyy ympäröivään luontoon esim. luontoretkillä paikallisiin kohteisiin tai muuten luontoarvoilta merkittäviin kohteisiin mm. Siikaneva, Rapolanharju.

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Biologinen tieto ja ymmärrys

<table>
<tr><td colspan="4">T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja</td></tr>
<tr><td colspan="4">Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan lajeja.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Arvioinnin kohde: Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan tuntemus</td></tr>
<tr><td colspan="4">Arvosanan kahdeksan osaaminen</td></tr>
<tr><td>7.lk
Oppilas osaa kuvata esim. vesiekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden lajeja.</td><td>8.lk
Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa,nimetä ja vertaillla erilaisia ekosysteemejä ja niiden lajeja.</td><td>9.lk</td><td>Päättöarvioinnin kriteeri
Oppilas osaa kuvailla ja kertoa metsäekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Oppilas tunnistaa, nimeää ja vertailee erilaisia ekosysteemejä. Oppilas tunnistaa ja nimeää lajeja eri ekosysteemeistä.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Biologinen tutkimus
S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön
S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta
S4 Mitä elämä on?
S6 Kohti kestävää tulevaisuutta</td></tr>
<tr><td colspan="4">Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)</td></tr>
</table>

T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja. Hän oppii luokittelemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esimerkkejä kullekin kunnalle tyypillisistä piirteistä.			
Arvioinnin kohde: Eliökunnan ja eliöiden rakenteiden ja elintoimintojen tuntemus			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa nimetä eliökunnat, kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.	**8.lk** Oppilas osaa nimetä eliökunnat, kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa nimeätä eliökunnat ja kuvailla eliökunnan luokittelun periaatteita esimerkkilajien avulla. Oppilas nimeää ja vertailee eliöiden perusrakenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtävistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön** **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta** **S4 Mitä elämä on?** **S5 Ihminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina. Oppilas oppii, että erilaiset elinympäristöt lisäävät luonnon monimuotoisuutta.			
Arvioinnin kohde: Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin (esim. vesi ja suot). Oppilas kertoo esimerkkejä Elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle.	**8.lk** Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin.(erityisesti metsässä). Oppilas kertoo esimerkkejä Elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.	**9.lk** Oppilas ymmärtää ihmisen sopeutumisen elinympäristöihin.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumisesta eri elinympäristöihin. Oppilas kertoo esimerkkejä Elinympäristöjen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle. Oppilas kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön** **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta** **S4 Mitä elämä on?** **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.
Arvioinnin kohde: Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta.	**8.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.	**9.lk** Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin. Oppilas antaa käytännön esimerkkejä, mihin bioteknologiaa hyödynnetään. Oppilas kuvailee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta. Oppilas selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S4 Mitä elämä on?** **S5 Ihminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**			

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ihmisen yksilönkehityksen ja kasvun vaiheet. Oppilas oppii elimistön perustoiminnot.		
Arvioinnin kohde: Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk** Oppilas osaa nimetä ihmisen elimiä ja elimistöjä. Op-

		pilas kuvailee keskeisiä elintoimintoja ja säätelyjärjestelmiä. Oppilas kertoo ihmisen kasvun ja kehittymisen keskeisiä vaiheita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Ihminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Oppilas ymmärtää biologian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas ymmärtää biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen.			
Arvioinnin kohde: Ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen hahmottaminen sekä kestävän tulevaisuuden ymmärrys			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa kertoa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista.	**8.lk** Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta. Oppilas kertoo biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.	**9.lk**	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Oppilas kuvailee kestävän kehityksen osa-alueet ja antaa esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta. Oppilas kertoo biotaloudesta ja ekosysteemipalveluista.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Biologiset taidot

T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.			
Arvioinnin kohde: Luonnontieteellinen ajattelutaito			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Oppilas esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas asettaa yksinkertaisia kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.	**8.lk** Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.	**9.lk** Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Oppilas esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Oppilas esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön**			

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta **S4 Mitä elämä on?** **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä. Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.			
Arvioinnin kohde: Biologisen tutkimusvälineistön, teknologian ja tiedon käyttö			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa ohjatusti. Oppilas käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan. Oppilas hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.	**8.lk** Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.	**9.lk** Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä. Oppilas hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön** **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta** **S4 Mitä elämä on?** **S5 Ihminen**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy			

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kokoamaan eliökokoelman. Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi.			
Arvioinnin kohde: Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen. Ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön liittyen.	**8.lk** Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman.	**9.lk**	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa kasvatuskokeen ja tekee siitä päätelmiä tarkasteltavaan biologiseen ilmiöön liittyen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön** **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta** **S4 Mitä elämä on?** **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tekemään biologisia tutkimuksia.			
Arvioinnin kohde: Biologisen tutkimuksen tekeminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen tai jonkin muun tutkimustyön ja osaa raportoida sen tuloksia.	**8.lk** Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja (laboratoriossa) ja maastossa. Oppilas osaa tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen.	**9.lk** Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa. Oppilas suunnittelee ja tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas suunnittelee ja tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön** **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta** **S4 Mitä elämä on?** **S5 Ihminen** **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.			
Arvioinnin kohde: Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			

7.lk	8.lk	9.lk	Päättöarvioinnin kriteeri
Oppilas osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä, miten omat valinnat vaikuttavat ympäristöön.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.	Oppilas osaa kertoa ja antaa esimerkkejä, miten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

Biologian asenne- ja arvotavoitteet

T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Oppilaan luontosuhde vahvistuu.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Biologinen tutkimus** **S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön** **S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta** **S4 Mitä elämä on?** **S5 Ihminen** **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tekemään eettisesti perusteltuja valintoja.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S6 Kohti kestävää tulevaisuutta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Biologian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Biologinen tutkimus

Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutustutaan erilaisiin näytteenottovälineisiin ja biologisen tutkimuksen tekemiseen. Harjoitellaan esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä ja etsimään tietoa tutkimuksen taustaksi ja tueksi. Tehdään kasvatuskoe (joko seitsemännellä tai kahdeksannella luokalla). Harjoitellaan mikroskoopin käyttöä. Tutkitaan vesiekosysteemin tilaa (esimerkiksi pH ja lajisto) .	Tehdään pienimuotoisia tutkimuksia maastossa keskittyen metsäekosysteemiin. Harjoitellaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa biologisen tutkimuksen tulosten raportoinnissa. Tehdään kasvatuskoe (joko seitsemännellä tai kahdeksannella luokalla).	Tutustutaan ihmiskehon toimintaan ja tutkitaan ihmisen fysiologiaa ja anatomiaa. Preparoidaan ja tutkitaan teurasosien avulla (esimerkiksi sydän, keuhkot, luut) nisäkkään anatomiaa. Vertaillaan eläin- ja kasvisolujen rakennetta. Laboroidaan esim. ruoansulatusentsyymien toimintaa (amylaasikoe). Tutkitaan oman kehon toimintaa (esim. verenkierto- ja hengityselimistön toiminta, aistit). Tunnistetaan mm. ihmiskehon luita ja liikuntalihaksia. Tehdään pienimuotoinen tutkimusraportti tai vastaava ihmisen kehoon liittyvästä toiminnasta/toiminnoista.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön

Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutustutaan lähiluontoon (erityisesti vesiekosysteemit ja suot) ja harjoitellaan ym-	Tutkitaan metsäekosysteemin lajistoa ja niihin vaikut-	Pohditaan ihmisen elinympäristön vaikutusta ihmisen elimistön toimintaan.

päristöystävällistä luonnossa liikkumista sekä lajintutemuksen vahvistamista. Retki mahdollisuuksien mukaan suolle.	tavia tekijöitä sekä metsäekosysteemien tilaa lähiympäristössä. Maastossa liikuttaessa harjoitellaan vastuullista luonnossa liikkumista.	

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta

Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutkitaan erityisesti vesiekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa. Ekologian perusteissa tutustutaan vesiekosysteemin lajistoon, ravintoketjuihin ja -verkkoihin sekä eliöihin vaikuttaviin abioottisiin ja bioottisiin tekijöihin. Vertaillaan erilaisia eliöryhmiä. Ohjeistetaan oppilaat eliökokoelman tekemiseen (tehdään joko seitsemännellä tai kahdeksannella vuosiluokalla).	Ohjeistetaan oppilaat eliökokoelman tekemiseen (tehdään joko seitsemännellä tai kahdeksannella vuosiluokalla). Perehdytään lajien välisiin suhteisiin, ekosysteemien perusrakenteeseen ja toimintaan. Pohditaan luonnon monimuotoisuuden ilmenemistä ja sen merkitystä ekosysteemien toiminnalle ja ihmiselle.	Pohditaan ihmisen merkitystä mikrobien kasvualustana.

S4 Mitä elämä on?

Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutustutaan eliökunnan perusrakenteeseen ja jaotte-	Vertaillaan eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Keskitytään	Mikroskopoidaan erilaisia solutyyppejä ja vertaillaan niitä.

lun perusteisiin mm. vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan evoluution perusteisiin. Tutustutaan elämän ominaispiirteisiin ja tarkastellaan soluja elämän perusyksikköinä.	erityisesti suomalaiseen metsäekosysteemiin.	Tutustutaan bioteknologian tarjoamiin mahdollisuuksiin lääketieteen ja esimerkiksi elintarviketeollisuuden näkökulmista.

S5 Ihminen

Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

7.lk	8.lk	9.lk
-	-	Perehdytään perinnöllisyystieteen perusteisiin ja ihmisen evoluutioon. Tutkitaan ihmisen anatomiaa ja fysiologiaa. Pohditaan mitkä tekijät vaikuttavat ihmisen elämänkaaren vaiheisiin.

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta

Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

7.lk	8.lk	9.lk
Pohditaan vesiekosysteemin tilaa esim. omien tutkimusten perusteellla.	Tutustutaan metsien monimuotoisuutta ilmentäviin lajeihin.	Tutustutaan biotalouden tarjoamiin eri mahdollisuuksiin esimerkiksi lääketieteessä.

Tutustutaan eliöiden uhanalaisuuteen ja niihin vaikuttaviin tekijöihin (esim. Ilmastonmuutos).	Mietitään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden merkitystä Suomelle. Pohditaan metsien monimuotoisuutta, käyttöä ja suojelua.	

Biologian opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.

- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.
- Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin.
- Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti.
- Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.
- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä koulu-yhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Maantieto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Maantieto

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Maantieteellinen tieto ja ymmärrys

T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hahmottamaan maapallon karttakuvan ja sen peruspiirteet. Hän oppii keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.

Arvioinnin kohde: Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	**8.lk** Oppilas osaa nimetä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä kohteita Suomesta sekä valtioita Euroopasta ja muualta maailmasta sekä tietää nimeämiensä kohteiden ja valtioiden sijainnin.	**9.lk** Oppilas osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemimaita, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa maapallon karttakuvan peruspiirteet, kuten vuoristoja, niemimaita, salmia ja merialueita, sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii luonnonmaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii tunnistamaan ja kuvailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla.
Arvioinnin kohde: Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	8.lk	9.lk	Päättöarvioinnin kriteeri
Oppilas osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä	Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla. Oppilas antaa esimerkkejä luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.	Oppilas osaa tunnista ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla.	Oppilas osaa selittää maapallon muodon ja liikkeiden aiheuttamia ilmiöitä esimerkkien avulla. Oppilas nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo joitakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Oppilas antaa esimerkkejä luonnonmaisemien syntyyn vaikuttaneista tekijöistä Suomessa ja maapallolla.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Maapallon karttakuva ja alueet
S2 Ajankohtainen muuttuva maailma
S3 Elämän perusedellytykset maapallolla
S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt
S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ihmismaantieteellisten ilmiöiden vaikutuksia. Hän oppii kulttuurien piirteiden ja kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja maapallon eri alueilla.

Arvioinnin kohde: Ihmismaantieteellisten ilmiöiden tuntemus

Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua maailmassa.	**8.lk** Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas kertoo, millaiset tekijät vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla. Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa. Oppilas kertoo, millaiset tekijät vaikuttavat kulttuurien piirteisiin eri alueilla. Oppilas vertailee kulttuurimaisemia eri alueilla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**			

T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta. Oppilas ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.			
Arvioinnin kohde: Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk	**8.lk**	**9.lk**	**Päättöarvioinnin kriteeri**

Oppilas osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan .	Oppilas osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Oppilas osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Oppilas osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

Maantieteelliset taidot

T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja. Oppilas oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.			
Arvioinnin kohde: Maantieteellinen ajattelutaito			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla.	**8.lk** Oppilas osaa määritellä maantieteellisiä peruskäsitteitä. Oppilas tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö,	**9.lk** Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla. Oppilas	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa kuvailla ilmiöitä käyttäen maantieteen peruskäsitteitä. Oppilas kuvailee alueiden välisiä eroja joillakin

	kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas kuvailee aluetta kartoista tai kuvista. Oppilas muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.	esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.	aluetasoilla. Oppilas esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii vastauksia niihin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**			

T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä. Oppilas oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan suuntia ja mittaamaan etäisyyksiä.			
Arvioinnin kohde: Tilatajun kehittyminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa ilmaista kohteen sijainnin ilmansuuntien avulla. Oppilas tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä. Oppilas mittaa janamittakaavan avulla etäisyyksiä	**8.lk** Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.	**9.lk** Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla. Oppilas mittaa suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa suunnata maastokartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla. Oppilas mittaa suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii geomediataitoja. Oppilas oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä			
Arvioinnin kohde: Geomediataidot			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	**8.lk** Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii karttoja ja diagrammeja.	**9.lk** Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantieteellisistä ilmiöistä. Oppilas laatii karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla**			

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.			
Arvioinnin kohde: Maantieteelliset tutkimustaidot			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia.	**8.lk** Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	**9.lk** Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa toteuttaa maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustuloksia maantieteelle ominaisella tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**			

T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Oppilas oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.

Arvioinnin kohde: Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	**8.lk**	**9.lk**	**Päättöarvioinnin kriteeri**
Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia.	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja opettajan ohjaamana käsiteltävään ilmiöön. (toteutuu vaihtelevasti 7.-9.-vuosiluokalla) Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	Oppilas osallistuu kenttätutkimuksiin ja kytkee havaintoja opettajan ohjaamana käsiteltävään ilmiöön. Oppilas osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Maapallon karttakuva ja alueet
S2 Ajankohtainen muuttuva maailma
S3 Elämän perusedellytykset maapallolla
S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt
S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla
S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)

T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja ja reflektoimaan omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Hän oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.			
Arvioinnin kohde: Ryhmässä työskentelyn, maantieteellisen tiedon esittämisen ja argumentoinnin taidot			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä . Oppilas kuuntelee toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	**8.lk** Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	**9.lk** Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää maantieteellistä tietoa oppiaineelle ominaisella tavalla. Oppilas esittää perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**			

T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja eri aluetasoilla.
Arvioinnin kohde: Osallistumis- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen eri aluetasoilla.

Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk	**8.lk** Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin. (toteutuu joko 8. tai 9. vuosiluokalla).	**9.lk** Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin. (toteutuu joko 8. tai 9. vuosiluokalla).	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas selittää, miten voi osallistua ja vaikuttaa lähiympäristöön, globaaleihin ilmiöihin ja alueellisiin kehityskysymyksiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet

T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Maapallon karttakuva ja alueet** **S2 Ajankohtainen muuttuva maailma** **S3 Elämän perusedellytykset maapallolla** **S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt** **S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla** **S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Maantiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Maapallon karttakuva ja alueet

Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas ymmärtää kartan peruskäsitteitä sekä erilaisia maasto- ja teemakarttoja. Sisällöissä keskitytään maailman hahmottamiseen ja keskeisen paikannimistön omaksumiseen esim. maanosat, valtameret. Oppilas ymmärtää hyvän kartan perusteet sekä pituus- ja leveyspiirit että sijainnin määrittämisen. Euroopan valtiot ja pääkaupungit opetellaan joko seitsemännellä tai kahdeksannella vuosiluokalla. Kartat, paikkatieto ja geomedia yhdistetään muiden sisältöjen opiskeluun.	Oppilas keskittyy paikannimistössä ja tunnistamisessa Suomeen sekä Itämereen ja Eurooppaan. Oppilas tutustuu karttojen avulla ihmisen elinympäristöihin erityisesti Suomessa. Oppilas syventää erilaisten karttojen tulkintaa. Oppilas käyttää paikkatietosovelluksia ja karttapalveluja opiskelun tukena.	Oppilas syventää erilaisten karttojen tulkintaa. Oppilas käyttää paikkatietosovelluksia ja karttapalveluja opiskelun tukena.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma

Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas seuraa ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja osaa sijoittaa uutiset kar-		Oppilas seuraa ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja osaa sijoittaa uutiset kartalle. Hän ymmärtää uutista-

talle. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun.		pahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun.

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla

Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas ymmärtää planetaarisuuden vaikutukset (vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu, ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet) maapallolla. Oppilas tarkastelee elämän perusedellytyksiä: ilmaa, vettä ja ravintoa.	Oppilas ymmärtää planetaarisuuden vaikutukset Suomessa ja maapallolla. Oppilas tarkastelee elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta vettä, ilmaa ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.	Oppilas tarkastelee elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta vettä, ilmaa ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas tutkii esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.	Oppilas tarkastelee oman kotiseudun erityispiirteitä (jääkauden jäljet, eksogeeniset ja endogeeniset tapahtumat) ja tekee kenttätutkimuksia sekä tutustuu Suomen maisema-alueisiin **joko kahdeksannella tai yhdeksännellä vuosiluokalla.** Oppilas osallistuu oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä	Oppilas tarkastelee oman kotiseudun erityispiirteitä (jääkauden jäljet, eksogeeniset ja endogeeniset tapahtumat) ja tekee kenttätutkimuksia sekä tutustuu Suomen maisema-alueisiin **joko kahdeksannella tai yhdeksännellä vuosiluokalla.** Oppilas osallistuu oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä

	sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen **joko kahdeksannella tai yhdeksännellä vuosiluokalla.**	sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen **joko kahdeksannella tai yhdeksännellä vuosiluokalla.**

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla

Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja ihmisten elämään. Oppilas tutustuu ympäristön merkitykseen elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.	Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja ihmisten elämään erityisesti Suomessa. Oppilas hahmottaa ympäristön merkityksen elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan.	Oppilas tutustuu erilaisiin kulttuureihin ja ihmisten elämään eri puolilla maailmaa. Oppilas ymmärtää ympäristön merkityksen elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Oppilas pohtii ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö

Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas tutustuu kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin. Oppilas tutustuu tuotteiden elinkaareen, omiin kulutusvalintoihin ja vastuullisena kansalaisena toimimiseen. Oppilas	Oppilas tutustuu tarkemmin kestävään käyttöön erityisesti Suomessa. Oppilas tutustuu Itämeren tilaan. Oppilas käsittelee joitakin globaaleja ympäristömuutoksia.	Oppilas pohtii kestävää käyttöä, biotalouden mahdollisuuksia ja omaa vastuullista kansalaisuuttaan. Oppilas perehtyy erilaisiin globaaleihin ympäristömuutoksiin.

käsittelee joitakin globaaleja ympäristömuutoksia.		

Maantiedon opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.

- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.
- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.
- Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, omaaloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.
- Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista.
- Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja.
- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Fysiikka

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Fysiikka

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas arvioi omaa fysiikan osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen ja työskentelee pitkäjänteisesti.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.		
Arvioinnin kohde: Fysiikan merkityksen ymmärtäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	**8.lk** Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.	**9.lk** Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta.		
Arvioinnin kohde: Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.	**8.lk** Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Tutkimisen taidot

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöstä.

Arvioinnin kohde: Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia	**8.lk** Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia	**9.lk** Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.		
Arvioinnin kohde: Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai	**8.lk** Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai	**9.lk** Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai

suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.	suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.	suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.		
Arvioinnin kohde: Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	**8.lk** Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.	**9.lk** Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt**

S1 Luonnontieteellinen tutkimus **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. Hän kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.		
Arvioinnin kohde: Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	**8.lk** Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata fysiikkaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen fysiikkaa soveltavan teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt**

S1 Luonnontieteellinen tutkimus **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.		
Arvioinnin kohde: Tieto- ja viestintäteknologian käyttö		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	**8.lk** Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.	**9.lk** Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä**

S3 Fysiikka yhteiskunnassa **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.		
Arvioinnin kohde: Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	**8.lk** Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	**9.lk** Oppilas selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S6 Sähkö**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.		
Arvioinnin kohde: Mallien käyttäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	**8.lk** Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	**9.lk** Oppilas käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.		
Arvioinnin kohde: Argumentointi-taidot ja tietolähteiden käyttäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla.	**8.lk** Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla.	**9.lk** Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia fysiikalle ominaisella tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Fysiikka yhteiskunnassa** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
Arvioinnin kohde: Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk Oppilas osaa kuvailla fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	**8.lk** Oppilas osaa kuvailla fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	**9.lk** Oppilas osaa kuvailla fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**		

T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä.		
Arvioinnin kohde: Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk -	**8.lk** Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
	Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Vuorovaikutus ja liike**	**Tavoitteeseen liittyvät sisällöt** **S6 Sähkö**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas soveltaa fysiikan tietojaan ja taitojaan eri tilanteissa.

Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Luonnontieteellinen tutkimus
S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä
S3 Fysiikka yhteiskunnassa
S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana
S5 Vuorovaikutus ja liike
S6 Sähkö

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Fysiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

7.lk	8.lk	9.lk
Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.	Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.	Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

7.lk	8.lk	9.lk
Pohditaan oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Tutustutaan sähkömagneettisen säteilyn lajeihin.	Pohditaan oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Syvennytään lämpöopin ilmiöihin kvalitatiivisella tasolla.	Pohditaan oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

7.lk	8.lk	9.lk
Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista	Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista	Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonnontieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

7.lk	8.lk	9.lk
Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonnontieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonnontieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonnontieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike

Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

7.lk	8.lk	9.lk
-	Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden	-

	kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.	

S6 Sähkö

Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

7.lk	8.lk	9.lk
-	-	Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Fysiikan opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.

- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.
- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.

- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Kemia

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Kemia

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kokee kemian opiskelun mielekkääksi.

Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas arvioi omaa kemian osaamistaan, asettaa tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelee pitkäjänteisesti.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.		
Arvioinnin kohde: Kemian merkityksen ymmärtäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kokeellisen luonnontieteen havainnoinnin kautta ymmärtää yhteyksiä kemian ilmiöihin. Oppilas tutustuu kemian alan ammatteihin.	**8.lk** Oppilas osaa kokeellisen luonnontieteen havainnoinnin kautta muodostaa päätelmiä kemian ilmiöistä. Oppilas tutustuu kemian alan ammatteihin.	**9.lk** Oppilas selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa ja jatkoopinnoissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.		
Arvioinnin kohde: Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas ymmärtää jätteiden hävittämisen ja aineiden	**8.lk** Oppilas tutustuu erilaisiin materiaaleihin ja niiden kierrättämiseen.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän

säästeliään käytön tarkoituksenmukaisesti.		tulevaisuuden rakentamisessa. Oppilas osaa vertailla erilaisia ratkaisuja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä.		
Arvioinnin kohde: Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas harjoittelee laboratoriotöiden havainnointia, pohtii tuloksia ja virhelähteitä. Oppilasta rohkaistaan ajattelemaan työn sisältöä.	**8.lk** Oppilasta rohkaistaan ajattelemaan työn sisältöä kriittisesti ja pohtimaan ilmiön sovelluskohteita.	**9.lk** Oppilas muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavien ilmiöiden tutkimiseksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne**		

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa. Oppilas työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti.		
Arvioinnin kohde: Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa ottaa vastuuta työturvallisuuteen liittyvistä asioista, noudattaa ohjeita ja raportoida havaintojaan. Oppilas osaa työskennellä parin kanssa toisen huomioon ottaen ja jakaa työtehtävät.	**8.lk** Oppilas osaa ratkaista avoimia tehtäviä ja suunnitella työn suoritusta. Oppilas osaa työskennellä parin kanssa toisen huomioon ottaen ja jakaa työtehtävät.	**9.lk** Oppilas työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia		

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käsittelee ja analysoi tutkimustensa tuloksia sekä arvioi tutkimusprosessia.		
Arvioinnin kohde: Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kirjata tutkimustulokset. Oppilas osaa taulukoida tietoa ja käyttää taulukoitua tietoa.	**8.lk** Oppilas ymmärtää, että tutkimusten taustalla on teorioita. Oppilas osaa raportoida tutkimustuloksia monenlaisin keinoin. Oppilasta rohkaistaan ajattelemaan työn sisältöä kriittisesti.	**9.lk** Oppilas käsittelee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä tekee johtopäätöksiä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä tulosten oikeellisuuteen ja luotettavuuteen sekä tutkimusprosessin toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää kemian soveltamista teknologiassa. Oppilas kehittää ja soveltaa yksinkertaisia teknologisia ratkaisuja yhteistyössä muiden kanssa.
Arvioinnin kohde: Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa-ongelmanratkaisussa
Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk Oppilas osaa soveltaa opittuja tietoja ja taitoja ohjatusti.	**8.lk** Oppilas osaa soveltaa opittuja tietoja ja taitoja.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata kemiaa soveltavia teknologisia sovelluksia ja selittää niiden toimintaperiaatteita. Oppilas työskentelee yhteistyössä muiden kanssa yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.		
Arvioinnin kohde: Tieto- ja viestintäteknologian käyttö		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja esittää tuotoksensa erilaisia menetelmiä käyttäen.	**8.lk** Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja arvioida kriittisesti lähteiden luotettavuutta ja esittää tuotoksensa erilaisia menetelmiä käyttäen.	**9.lk** Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa

		tehdä havaintoja ja johtopäätöksiä simulaatiosta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti ja hyödyntää ajattelussaan luonnontieteellisiä teorioita.		
Arvioinnin kohde: Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tuntee kemian peruskäsitteitä, alkuaineiden kemiallisia merkkejä sekä laboratorioympäristön välineet ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät.	**8.lk** Oppilas pyrkii hallitsemaan kemian peruskäsitteitä, alkuaineiden kemiallisia merkkejä sekä laboratorioympäristön välineet ja turvallisuuteen vaikuttavat tekijät.	**9.lk** Oppilas selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä. Oppilas osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisuudet ja käsitteet.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne**		

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**

T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.		
Arvioinnin kohde: Mallien käyttäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu mallien avulla kemiallisiin rakenteisiin.	**8.lk** Oppilas hyödyntää malleja kemiallisten rakenteiden ja reaktioyhtälöiden ymmärtämisessä.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Oppilas osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.
Arvioinnin kohde: Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja esittää tuotoksensa erilaisia menetelmiä käyttäen.	**8.lk** Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja arvioida kriittisesti lähteiden luotettavuutta ja esittää tuotoksensa erilaisia menetelmiä käyttäen. Oppilas osaa ilmaista havaintoja.	**9.lk** Oppilas hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkökulmia kemialle ominaisella tavalla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.		
Arvioinnin kohde: Luonnontieteellisen tiedon luonteen ja tiedon tuottamistavan hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tuntee kokeellisen luonnontieteen tutkimuksen menetelmän.	**8.lk** Oppilas hallitsee kokeellisen luonnontieteen tutkimuksen menetelmiä.	**9.lk** Oppilas osaa kuvailla kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvailla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt		

S1 Luonnontieteellinen tutkimus **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista.		
Arvioinnin kohde: Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu aineen ominaisuuksiin ja aineiden muutoksiin.	**8.lk** Oppilas käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet:
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Luonnontieteellinen tutkimus** **S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä** **S3 Kemia yhteiskunnassa** **S4 Kemia maailmankuvan rakentajana** **S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne** **S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Kemian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus

Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Tutustuu ja perehtyy turvallisen työskentelyn periaatteisiin ja perustyötaitoihin, jotka luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnoin-	Hallitsee turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn	Hallitsee turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn

tia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä.	toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.	toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

7.lk	8.lk	9.lk
Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.	Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila.	Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila.

S3 Kemia yhteiskunnassa

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

7.lk	8.lk	9.lk
Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä	Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä	Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä

tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.	tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.	tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana

Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

7.lk	8.lk	9.lk
Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä **luonnon mittasuhteet.** Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, **aineen ja energian säilymisen periaatteet** sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.	Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne

Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta.	Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen	Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

	hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.	

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset

Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

7.lk	8.lk	9.lk
Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.	Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.	Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Kemian opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.

- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.
- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.

- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Terveystieto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Terveystieto

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti.

Arvioinnin kohde: Terveyteen liittyvät käsitykset

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet.		Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä yhteyttä esimerkkien

Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden merkitystä elämän voimavarana.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla. Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden ja kasvun merkitystä elämän voimavarana.	avulla sekä kuvata esimerkkien avulla, mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas osaa kuvata elämänkulun vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä, ja kuvata esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys** **S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy** **S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.		
Arvioinnin kohde: Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa nimetä ja tunnistaa useita tunteita. Oppilas tunnistaa erilaiset ristiriitatilanteet.	**8.lk** Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas harjoittelee tuottamaan erilaisia ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen

	Oppilas esittelee keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.	sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätelemään käyttäytymistään ja oppimistaan.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä oppii luomaan vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.

Arvioinnin kohde: Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa nimetä yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta.	**8.lk** Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta. Oppilas osaa nimetä ja kuvata-yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita.	**9.lk** Oppilas osaa analysoida esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja analysoida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa analysoida yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esittää niihin vastuullisia ratkaisuja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys** **S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä ja mekanismeja sekä oppii käyttämään niihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.

Arvioinnin kohde: Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä.	**8.lk** Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä pääosin asianmukaisesti.	**9.lk** Oppilas osaa analysoida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvata näiden välisiä yhteyksiä. Oppilas osaa käyttää terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä pääosin asianmukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys** **S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy** **S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**		

T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hakemaan ja käyttämään terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa.		
Arvioinnin kohde: Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen hallinta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa ohjatusti hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä.	**8.lk** Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti.	**9.lk** Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti.

		Oppilas osaa kuvata asianmukaisia toimintatapoja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy** **S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä sekä oppii pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.
Arvioinnin kohde: Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys** **S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä.

Arvioinnin kohde: Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon luotettavuuden arvioiminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Oppilas tunnistaa ja tarkastelee kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä.	Oppilas tunnistaa ja tarkastelee kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioi tiedon luotettavuutta ja merkitystä.	Oppilas osaa analysoida terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja analysoida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy
S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
Monilukutaito (L4)
Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tietoja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.		
Arvioinnin kohde: Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas ymmärtää ympäristön, yhteisöjen ja kulttuurin merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille.	**8.lk** Oppilas ymmärtää ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille.	**9.lk** Oppilas oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tietoja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä oppii kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä.		
Arvioinnin kohde: Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas luo perustaa opiskelu- ja toimintakyvylle ja sen ylläpitämiselle.	Oppilas luo perustaa opiskelu- ja toimintakyvylle ja sen ylläpitämiselle. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun tarjoamiin terveyspalveluihin	Oppilas osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toimintaja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan suunnitelman. Oppilas osaa kuvata yhteiskunnan erilaisia terveyspalveluja ja antaa esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää eri tilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys** **S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.		
Arvioinnin kohde: Terveyskäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas ymmärtää perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistaa niiden merkityksen itselle sekä muodostaa kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	**8.lk** Oppilas ymmärtää ja arvioi perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistaa niiden merkityksen itselle sekä muodostaa kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	**9.lk** Oppilas osaa analysoida asianmukaisten esimerkkien avulla, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä kuvata, mikä on niiden merkitys omille terveyskäsityksille.

		Oppilas osaa kuvata omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys** **S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy** **S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii arvioimaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä oppii tarkastelemaan yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.		
Arvioinnin kohde: Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas kehittää valmiuksiaan arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää.	**8.lk** Oppilaalla on valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisössä.	**9.lk** Oppilas osaa analysoida terveyteen liittyvän viestinnän vaikutuskeinoja ja luotettavuutta. Oppilas osaa analysoida elämäntapojen seurauksia toisille ihmisille, yhteiskunnalle ja ympäristön terveydelle ja turvallisuudelle. Oppilas osaa analysoida keinoja, joilla terveyteen ja turvallisuuteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) Monilukutaito (L4) Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5) Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Terveystiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämänkulku, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti.

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys

Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

7.lk	8.lk	9.lk
• Terveys • Murrosikä • Terveyden osa-alueet • Minäkuva ja itsetuntemusTurvallinen lähiympäristö	• Seksuaalinen kehitys • Mielen hyvinvointi (tunnetaidot, arvot, elämänvaiheet, minä-käsitys, itsetunto, sosiaaliset taidot)	• Minäkuva ja itsetuntemus • Mielen hyvinvointi

	• Mielen haasteet (Yksinäisyys, kriisit) • Minäkuva ja itsetuntemus • Elämänkaari • Seksuaalinen kehitys • Mielen hyvinvointi • Tunteet • Stressi ja kriisi	

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.
Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
• Säännöllinen elämä (Arkirytmi, Uni ja Hygienia) • Arkirytmi ja uni • Hygienia • Sairauksia ehkäisevät tekijät • Perus ensiaputaidot • Liikenne ja liikkuminen • Ruokailu	• Liikunta (liikuntasuositukset, kunnon osa-alueet, liikkumattomuus) • Seksuaalisuus (seksuaaliterveys, seurustelu, seksuaalinen suuntautuminen, seksi, ehkäisy) • Syömishäiriöt • Mielen haasteet (stressi • kiusaaminen, • mielenterveyden häiriöt) • Riippuvuus ja päihteet • Seksuaalisuus ja sen kehitys • Murrosikä • Liikunta ja liikkumattomuus • Lepo	• Ravinto (painonhallinta, ravintosuositukset, ravintoaineet, erityisruokavaliot) • Seksuaalinen vastuullisuus (seksitaudit, raskaus) • Turvallisuus (liikenne, ensiaputaidot, paloturvallisuus, tapaturmat) • Sairaudet ja niiden hoito • (tartuntataudeilta suojautuminen, yleisimmät sairaudet, kansantaudit, itsehoito) • Minäkuva ja itsetunto • Arvomaailma • Seksuaalioikeudet

	• Ravinto • Riippuvuus ja päihteet • Mielen haasteet • Sosiaalisuus • Ajankohtaiset terveysilmiöt • Sairaudet ja itsehoito	• Kansantaudit ja ajankohtaiset tartuntataudit • Terveyttä tukevat elämäntavat • Terveydenhuoltojärjestelmä • Ensiaputaidot • Mielen hyvin- ja pahoinvointi • Tiedon luotettavuus • Kestäväkehitys

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri

Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.
Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
• Terveys ja Mediataidot • Opiskelu ja toimintakyky • Ympäristöterveys	• Ergonomia • Terveysliikunta • Kuntoliikunta • Opiskelu ja toimintakyky • Tietolähteet (tiedon luotettavuus)	• Ympäristö ja Terveys • Terveydenhuolto Suomessa • Vastuulliset ruokavalinnat • Haavoittuva seksuaalisuus • Kestävä elämäntapa • Vastuullisuus ruokavalinnoissa • Terveyspalvelut Suomessa • Kansalaistoiminta • Ympäristöterveys • Ihmisoikeudet • Yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Terveystiedon opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin.
- Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti.
- Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen.

- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.
- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.
- Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä.
- Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.

- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja.
- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.

- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Uskonto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Uskonto

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.		
Arvioinnin kohde: Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tunnistaa eri uskontoihin liittyvää monimuotoisuutta ja niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Oppilas oppii tarkastelemaan uskonnon luonnetta yksilön ja yhteisön asiana.	**8.lk** Oppilas osaa kuvailla opiskeltavaan uskontoon liittyvää monimuotoisuutta ja tunnistaa uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta yhteiskunnassa. Oppilas oppii tarkastelemaan uskonnollisen kielen erityislaatuisuutta.	**9.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Oppilas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppilas tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista sekä harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.		
Arvioinnin kohde: Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon perusopetuksia. Oppilas osaa hankkia ohjattuna lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.	**8.lk** Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon perusopetuksia ja vaikutuksia ympäröivään yhteiskuntaan. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja hän kiinnittää ohjattuna tietoa lähteiden luotettavuuteen.	**9.lk** Oppilas osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien lähteiden sisällöstä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Oppilas osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottomuus ja katsomukset ja miten ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.		
Arvioinnin kohde: Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas perehtyy uskontoon ilmiönä sekä eri maailmanuskontoihin. Oppilas oppii ymmärtämään uskonnoissa	**8.lk** Oppilas oppii tuntemaan eri katsomuksia ja uskonnottomuutta. Oppilas harjoittelee kriittistä tiedonhakua katsomuksiin liittyen.	**9.lk** Oppilas osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä. Oppilas osaa käyttää käsit-

ja katsomuksissa ilmenevää monimuotoisuutta.		teitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekkäissä yhteyksissä. Oppilas osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Uskontojen maailma**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen ja katsomusten tapoja sekä kehittää valmiuksiaan tunnistaa uskonnollisia symboleita ja aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.		
Arvioinnin kohde: Uskonnon ja kulttuurin lukutaito		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas oppii havaitsemaan uskonnollisia tapoja, ilmiöitä ja symboleja. Oppilas oppii tunnistamaan maailmanuskontojen ilmenemismuotoja kulttuurissa ja taiteessa.	**8.lk** Oppilas oppii havaitsemaan uskonnollisia ilmiöitä, tapoja ja symboleja ympärillään. Oppilas oppii tunnistamaan uskonnon ilmenemismuotoja taiteessa, kulttuurissa ja mediassa.	**9.lk** Oppilas osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja ja osaa antaa esimerkin uskonnottomasta tapakulttuurista. Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkin uskonnollisista symboleista ja aiheista mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa sekä populaarikulttuurissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**		

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.		
Arvioinnin kohde: Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu uskonnon ja tieteen välisiin eroihin.	**8.lk** Oppilas tunnistaa uskonnon ja tieteen välisiä eroja. Oppilas osaa ohjattuna kertoa esimerkkejä argumentaation tavoista.	**9.lk** Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S3 Hyvä elämä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii soveltamaan eettisen ajattelun keskeisiä käsitteitä. Hän tietää keskeiset ihmisoikeudet sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.		
Arvioinnin kohde: Etiikkaa ja ihmisoikeuksia koskevan tiedon hallitseminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu ihmisoikeuksiin esimerkkien avulla.	**8.lk** Oppilas oppii ihmisyyteen liittyviä perusarvoja esimerkkien avulla.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää etiikan keskeisiä käsitteitä ja erottaa eettiset kysymykset muista kysymyksistä. Oppilas osaa pohtia eettisiä kysymyksiä ja ihmisoikeuksien toteutumista käytännössä. Oppilas osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon sekä jonkun muun uskonnon tai katsomuksen eettisiä periaatteita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Hyvä elämä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.		
Arvioinnin kohde: Uskontojen ja katsomusten merkityksen hahmottaminen yksilöiden elämässä ja globaalisti		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas oppii havaitsemaan uskonnon ja katsomusten	**8.lk** Oppilas oppii ymmärtämään uskonnon ja katsomusten	**9.lk**

merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.	Oppilas osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S3 Hyvä elämä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii pohtimaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin.		
Arvioinnin kohde: Eettisen ajattelun ja omien näkemysten ilmaisemisen taidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu esimerkein ajankohtaisiin eettisiin kysymyksiin.	**8.lk** Oppilas tutustuu esimerkein ja harjoitteiden avulla ajankohtaisiin eettisiin kysymyksiin. Oppilas harjoittelee oman näkemyksensä ilmaisemista.	**9.lk** Oppilas osaa pohtia itsenäisesti ja muiden kanssa ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja joitakin ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä. Oppilas osaa kuvailla itselleen tärkeitä arvoja ja esittää perusteltuja näkemyksiä eettisistä kysymyksistä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas harjaantuu analysoimaan eettisiä valintojaan ja niiden vaikutusta hyvinvointiin sekä kehittää valmiuksiaan toteuttaa kestävää elämäntapaa.		
Arvioinnin kohde: Eettisten valintojen vaikutusten hahmottaminen suhteessa hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas harjoittelee tarkastelemaan omia valintojaan ja niiden merkitystä.	**8.lk** Oppilas osaa pohtia eettisiä asioita ja harjoittelee omista tunteista ja kokemuksista kertomista.	**9.lk** Oppilas osaa analysoida eettisiä valintoja sekä niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää valmiuksiaan rakentavaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatkoopinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.
Arvioinnin kohde: Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Suhde omaan uskontoon** **S2 Uskontojen maailma** **S3 Hyvä elämä**

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levinneisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntiin ja kulttuuriin, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyvyys populaarikulttuurissa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä

Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Tarkastelun kohteena ovat myös ihmisoikeuksien loukkaukset kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamisessa.

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

7.lk	8.lk	9.lk
Perustiedot kristinuskosta osana Lähi-idän Abrahamin uskontoja. Kristinuskon peruskäsitteet ja syntyhistorian pääpiirteet. Kristinuskon leviäminen alkuseurakunnasta nykypäivään. Raamattu kirkon kirjana, opin ydinkohdat ja kristillinen elämäntapa.	Kristinuskon synty ja leviäminen. Historian ja uskonnon Jeesus, kirkko, uskontunnustus uskon tiivistelmänä. Kristinuskon leviäminen. Raamattu: VT, UT. Raamatun synty, sisältö ja tutkimus. Erilaisia käsityksiä Raamatusta. Kirkon jakautuminen itäiseen ja läntiseen kristillisyyteen. Protestanttiset kirkot ja yhteisöt. Luterilaisen kirkon synty ja leviäminen. Kirkon toiminta ja kulttuurivaikutukset: jumalanpalvelus ja kirkolliset toimitukset. Luostarit, lähetystyö, diakonia ja yhteiskunnallinen työ. Kristinuskon vaikutus ajanlaskuun, juhliin, nimistöön, kieleen ja taiteeseen. Merkit, symbolit ja arkkitehtuuri. Kristinusko eri maanosissa. Eri kirkkokuntien ja yhteisöjen asema ja toiminta maailmalla. Maallistumiskehitys.	Raamatun eettiset periaatteet: VT, UT. Raamatun ihmiskuva. Kristinuskon eettisiä opetuksia. Elämänkaaren etiikkaan, ihmisoikeusetiikkaan, yhteiskuntaetiikkaan ja ympäristöetiikkaan liittyvät kristilliset näkökulmat.

	Kristinusko Suomessa ja suomalaisen uskonnollisuuden muutokset. Kristinuskon eri kehitysvaiheet Suomessa. Uskonnonvapaus, maallistuminen ja uskonnottomuus. Uskontodialogi ja ekumenia.	

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Mitä uskonto on? Olennaiset piirteet, tuntomerkit ja luokittelut. Alkuperäiskansojen uskonnot: suullinen perimätieto, myytit, riitit, yhteisöllisyys. Hindulaisuus: polyteismi, syklinen aikakäsitys, kastijärjestelmä yhteiskunnan perustana, juhlaperinteet. Buddhalaisuus: opetukset, suuntaukset, luostarilaitos, elämäntapa. Kiinan uskonnot: vanha kansanuskonto, esi-isien kunnioitus, kungfutselaisuus, taolaisuus, buddhalaisuus.	Tieteellinen uskonnon ja katsomusten tutkimus, uskontokritiikki. Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen toisistaan. Ekumenia ja uskontojen välinen dialogi.	Lähi-idän ja kaukoidän uskontojen eettinen ajattelu. Suuret elämänkysymykset ja erilaiset aikakäsitykset (syklinen, lineaarinen) osana uskontojen eettistä pohjaa.

Japanin uskonnot: Shintolaisuus, buddhalaisuus, zen-buddhalaisuus,kungfutselaisuus, esi-isien kunnioitus, moniuskontoisuus, juhlaperinteet. Juutalaisuus: historia, pyhät kirjat ja oppi, juutalainen elämäntapa ja juhlaperinne. Islam: historia, pyhät kirjat ja oppi, viisi peruspilaria, elämäntapa ja juhlaperinne.		

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

7.lk	8.lk	9.lk
YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja sen vaikutukset omassa elämässä.	YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus ja sen toteutuminen Suomessa.	Eettisen pohdinnan perusteet: peruskäsitteet ja perusteoriat. Maailmankuva ja maailmankatsomus. Suuret elämänkysymykset. Raamatun ja eri uskontokuntien eettiset periaatteet. Ihmisoikeudet, ihminen, elämänkaari, yhteiskunta ja ympäristö eettisen pohdinnan kohteina. Lapsen oikeuksien sopimus ja Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja Agenda

		2030 sekä niiden toteutuminen omassa elämässä ja laajemmin yhteiskunnassa.

Ortodoksinen uskonto

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat kristillisen kirkon synty ja kehitys ortodoksisen kirkon näkökulmasta. Perehdytään syvällisemmin kirkon leviämiseen ja lähetystyöhön sekä kristinuskon saapumiseen Suomeen idästä ja lännestä. Perehdytään luostarilaitokseen opin kehittäjänä ja säilyttäjä sekä tutustutaan bysanttilaiseen aikakauteen kirkon hallinnollisen muotoutumisen ja kirkkotaiteen näkökulmasta. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kirkon opillinen kehitys. Syvennetään tietämystä Raamatusta kirjana ja tutkitaan sen synty-historiaa, sisältöä ja käyttöä kirkon toiminnassa. Tärkeitä sisältöjä opetuksessa ovat uskontunnustus, jumalanpalvelukset, mysteeriot, kirkkotaide ja kirkkomusiikki sekä kirkkovuosi kirkon opin ilmentäjinä sekä niihin liittyvä keskeinen ortodoksinen sanasto. Perehdytään ortodoksisen kirkon toimintaan Suomessa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon ortodoksisuus kirjallisuudessa, musiikissa ja taiteessa.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Kristinuskon juuret ja apostolinen kirkko. Marttyyrikirkon aika ja luostarilaitoksen synty. Alkukirkon hallinto, kirkolliskokoukset, kristillisen opin muotoutuminen. Bysantin valtakunta ja suuret kirkon opettajat. Bysantti teologian ja kirkollisen taiteen keskuksena. Idän ja lännen skisma - Bysantin ja Rooman välirikko. Kristinusko Suomeen kahdesta suunnasta ja kirkollisesta lähteestä. Ortodoksinen usko Suomessa: -ortodoksisen uskon	Raamattutieto: Raamatun synty ja tutkimus. Vanhan testamentin kirjoitukset erityisesti kirkon palveluksissa. Uusi testamentti: evankeliumit, lähetyskirjeet ja Johanneksen ilmestys. Raamatun käyttö jumalanpalveluksissa. Kirkkovuosi: koululaispalvelukset, kirkkomusiikki ja ikonit.	Kirkon jäsenenä: kirkko ihmisen elämässä, rukous ja jumalanpalvelus yhdistäjänä. Sakramentit eri elämänvaiheissa. Jumalansynnyttäjä ja muut pyhät. Kirkollinen taide opetuksen välittäjänä. Ehtoollisen merkitys kirkollisessa elämässä. Papisto ja luostarilaitos kirkon opettajina. Kirkkovuosi: koululaispalvelukset, joka kuukauden tärkein kirkkoisä tarkastelussa.

tulo Suomeen, seurakuntien ja luostarien Karjala -Karjala Ruotsin vallan alla -Suomi autonomian ajalla -ortodoksinen kirkko itsenäisessä Suomessa Kirkkovuosi: koululaispalvelukset syksyllä ja keväällä, joulupaasto ja joulu, suuri paasto ja pääsiäinen.		

S2 Uskontojen maailma

Tutustutaan uskonnollisuuteen inhimillisen elämän piirteenä, suomalaisten muinaisuskontoon ja tämän ajan uskonnollisuuteen sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään kristillisen kirkon leviämiseen, katoliseen ja luterilaiseen kirkkoon sekä muihin keskeisimpiin kristillisiin kirkkoihin ja yhteisöihin. Keskeisinä sisältöinä ovat suuret maailmanuskonnot, niiden tapakulttuuri ja erityispiirteet, ja uudemman ajan uskonnot sekä perehtyminen uskontojen välisiin yhtäläisyyksiin ja eroihin suhteessa toisiinsa ja ortodoksisuuteen. Perehdytään ortodoksisiin patriarkaatteihin ja muihin ortodoksisiin tai sitä lähellä oleviin kirkkoihin. Uskontojen ja ortodoksisuuden kulttuuri- ja yhteiskunnallinen vaikutus ja näkyminen sekä Suomessa että ortodoksienemmistöisissä maissa sekä uskontoihin liittyvä ajankohtainen tieto ja sen arviointi tulee ottaa huomioon opetuksen sisältöjä valittaessa. Syvennetään ekumenian ja uskontojen välisen dialogin tuntemusta.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Kristillisyys Suomessa: luterilainen kirkko ja muut kristilliset kirkot ja yhteisöt. Ekumeeninen liike Suomessa ja maailmanlaajuisesti. Konstantinopolin ekumeeninen patriarkaatti ja sen tehtävät. Venäjän ortodoksinen kirkko. Ortodoksinen kirkko maailmassa, uudet ortodoksiset paikalliskirkot.	Uskonnot ilmiönä ja uskonnot osana maailmankatsomusta. Alkuperäiskansojen uskonnot ja suomalainen muinaisuskonto. Juutalaisuus: historia, pyhät kirjat, opin ydin ja synagogapalvelukset, elämäntapa, juhlaperinne ja tapakulttuuri. Islam: syntyhistoria, pyhät kirjat ja jumalanpalveluselämä, elämäntapa, juhlaperinne ja tapakulttuuri, islamilainen taide.	eri uskontojen eettisen toiminnan perustana.

	Hindulaisuus: kehittyminen, jumalat, vapautukseen johtavat tiet, yhteiskunnan luokkajärjestelmä, hundun elämänkaari. Buddhalaisuus: uskonnon kehittyminen, opetuksia elämästä, jälleensyntymistä ja nirvanasta, suuntaukset, jalot totuudet. Kiinan ja Japanin uskonnot: vanhat kansanuskot, taolaisuus, kungfutselaisuus, shintolaisuus.	

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat etiikan yleiset perusteet ja lähtökohdat. Perehdytään kristillisen etiikan ja muiden uskontojen eettisen ajattelun yleispiirteisiin. Tutkitaan ortodoksisen etiikan perustana olevaa ihmiskäsitystä sekä kirkon opetusta ja Raamatun kertomuksia. Syvennetään tietoa ortodoksisista kirkollisista käytänteistä hyvän elämän tukena. Pohditaan omaan elämään, yhteiskunnan jäsenyyteen, ympäristöön ja luontoon sekä globaaliin vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Nostetaan keskusteluun mediassa esiintyviä ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä osana yhteiskuntakeskustelua. Pohditaan eettisten arvojen tiedostamista, soveltamista ja merkitystä ihmisenä kasvamisessa ja omassa arjessa. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja ihmisoikeusetiikka.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
YK:n Lapsen oikeuksien sopimus ja sen vaikutukset omassa elämässä. Ortodoksinen maailman luonnon päivä 1.9. Ympäristön huomioiminen arkielämässä.	YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus ja sen toteutuminen Suomessa. Ortodoksinen maailman luonnon päivä 1.9. Kierrätys, luonnonsuojelu.	Kristillinen ihmiskuva yleisesti ottaen ja ortodoksinen ihmiskuva erityisesti. Ihminen ja maailma: miten toimimme eettisesti ja vastuullisesti. Etiikan peruskäsitteet, joista laajennetaan tutkimaan erityisesti kristillistä etiikkaa. Kultainen sääntö kristityillä ja muilla maailmanuskonnoilla.

		Yhteiskunta- ympäristö- ja median etiikka. Miten toimia kristillisten arvojen mukaan maallistuneessa maailmassa. Lähimmäisen kohtaaminen kriisitilanteessa. Kristillinen näkemys luonnon ja ympäristön suojeluun. Vastuu omasta ja muiden elämästä. Ortodoksinen maailman luonnon päivä 1.9. Konstantinopolin Ekumeenisen patriarkan Bartolomeoksen kirjoitukset luonnon ja ympäristön suojelusta tarkastelussa.

Katolinen uskonto

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa syvennetään Raamatun ja Tradition tuntemusta sekä tietämystä uskon ja kristillisen elämän perusasioista. Autetaan oppilaita saamaan kokonaiskuva sakramenteista ja uskonopin keskeisestä sisällöstä. Tärkeitä sisältöjä ovat kuolema ja iankaikkinen elämä, pyhäksi julistaminen, paavin erehtymättömyys sekä kirkon historian tärkeimmät tapahtumat ja viimeisimpien kirkolliskokousten merkitys kirkon elämälle. Perehdytään katolisen kirkon toimintaan Suomessa. Tutustutaan keskeisimpiin kirkollisen ja uskonnollisen kirjallisuuden eri lajeihin.

S2 Uskontojen maailma

Opetuksessa keskeistä on eri kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen sekä niiden jäsenten kohtaaminen ekumenian hengessä. Syvennetään oppilaiden tietämystä luterilaisuuden ja ortodoksisuuden vaikutuksista suomalaisen yhteiskunnan arvomaailmaan. Tutustutaan syvällisemmin Suomen ekumeenisen neuvoston toimintaan sekä ekumenian periaatteisiin ja päämääriin. Perehdytään suuriin maailmanuskontoihin ja niiden vaikutukseen kulttuuriin, elämäntapoihin ja taiteisiin. Tutustutaan muiden uskontojen suhtautumiseen kuolemaan ja tuonpuoleiseen. Perehdytään katolisen kirkon käymään dialogiin muiden uskontojen kanssa. Tutustutaan katoliseen ja muuhun uskonnolliseen kirjallisuuteen.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa pohditaan ihmisen vapautta valita elämänsä tavoitteet. Pohditaan monikulttuurisen ja -uskontoisen yhteiskunnan arvoja. Syvennetään moraaliopetuksen, käskyjen ja hyveiden tuntemista. Pohditaan kirkon opetusta synnistä ja sen olemuksesta yksilön, kirkon ja yhteiskunnan kannalta sekä seksuaalisuuteen, avioliittoon ja perheeseen liittyviä moraalikysymyksiä. Sisältöjen valinnalla tuetaan oppilaiden ymmärrystä yhteiskunnallisesta sovusta, rauhasta ja kaikkien ihmisten välisestä keskinäisestä kunnioituksesta.

Islam

S1 Suhde omaan uskontoon

Opetuksessa perehdytään Islamiin eri puolilla maailmaa. Opetuksessa syvennetään osaamista islamin historiasta profeetta Muhammedin ajoista islamilaisen valtakunnan kasvuun ja islamilaisen teologian vakiintumiseen. Keskeisinä sisältöinä ovat islamin monimuotoisuus, sen pääsuuntaukset, modernit islamilaiset liikkeet ja poliittinen islam. Pohditaan uskonnollista suvaitsevaisuutta ja rinnakkaiseloa. Tärkeitä sisältöjä ovat islam ja muslimit Suomessa, Koraanin ja perimätiedon kokoamisen historia, rakenne ja tulkinnat, islamin opilliset perusteet ja uskonnollisten velvollisuuksien vaikutus elämän eri osa-alueisiin sekä islamin kulttuurivaikutus taiteessa ja tieteessä. Jäsennetään omaa suhdetta islamiin, suomalaisuuteen ja islamilaiseen maailmaan.

S2 Uskontojen maailma

Perehdytään suurten maailmanuskontojen levinneisyyteen, perusopetuksiin ja niiden vaikutukseen kulttuuriin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Perehdytään uskonnon tutkimukseen sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen eroihin. Autetaan oppilaita huomaamaan uskonnot kulttuurissa, mediassa ja populaarikulttuurissa sekä tunnistamaan uskontojen vaikutus politiikassa. Pohditaan uskonnollisen erilaisuuden hyväksymistä sekä uskontoa osana kulttuuri-identiteettiä.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa keskeisiä sisältöjä ovat islamilaisen etiikan rakenne, teot ja niiden seuraukset sekä islamilaisen lain tulkinnat yhteiskunnassa ja muslimiyhteisössä. Pohditaan islamilaisen lain suhdetta lainoppiin ja lakikoulukuntiin sekä perehdytään islamilaisiin käytöstapoihin. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Ihmisoikeuksien julistus ja ihmisoikeusetiikka sekä erilaiset ajankohtaiset eettiset kysymykset. Perehdytään uskontodialogiin ja uskontojen merkitykseen

yhteiskuntarauhan rakentamisessa. Pohditaan vastuuta ympäristöstä sekä sen merkitystä ihmisille.

Juutalainen uskonto

S1 Suhde omaan uskontoon

Keskeisinä opittavina asioina ovat juutalaisuuden synty, leviäminen ja jakaantuminen suuntauksiin. Opetuksessa perehdytään merkittävimpiin juutalaisuuden suuntauksiin kuten ortodoksisuuteen, konservatiivisuuteen ja liberaalisuuntaukseen sekä niiden alasuuntauksiin ja erityisesti moderniin ortodoksismiin. Autetaan oppilaita ymmärtämään suuntausten merkitys ajassa ja paikassa sekä tutkitaan niiden levinneisyyttä ja keskeisiä opetuksia. Tutkitaan juutalaisuutta Suomessa ja globaalisti, painottaen nykytilannetta. Keskeisiä sisältöjä ovat juutalaisen Raamatun synty, rakenne ja tulkinta sekä sen keskeinen sisältö ja kulttuurivaikutus.

S2 Uskontojen maailma

Perehdytään suurten maailmanuskontojen syntyyn ja levinneisyyteen, perusopetuksiin ja vaikutukseen kulttuuriin sekä uskonnottomuuteen tietoisena elämänkatsomuksena. Tarkastellaan uskontoja tieteellisestä näkökulmasta. Keskeisinä sisältöinä ovat uskon ja tiedon sekä uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa.

S3 Hyvä elämä

Opetuksessa perehdytään etiikan peruskäsitteisiin ja teorioihin. Tutustutaan juutalaisuuden ja muiden Lähi-idän uskontojen eettiseen opetukseen. Tutkitaan juutalaisuuden suuntausten eettisiä painotuksia ja Tooran (5 Mooseksen kirjaa) ja juutalaisuuden muiden pyhien kirjojen (Tanach = juutalainen raamattu, Talmud, Mishnei Torah ja Sulchan Aruch) keskinäisiä eroja ja etiikan suhdetta niihin. Tutustutaan Aasian uskontojen ja alkuperäiskansojen eettiseen ajatteluun. Perehdytään Kymmenen käskyn ja muiden mitzvojen eli uskonnollisten käskyjen etiikkaan. Tärkeitä sisältöjä ovat YK:n Yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus ja siitä nouseva ihmisoikeusetiikka sekä uskontodialogi. Syvennytään oppilaiden elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan ja globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön liittyviin eettisiin kysymyksiin.

USKONNON OPETUKSESSA PAINOTETTAVIA LAAJA-ALAISIA TAITOJA

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.

- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle.
- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä koulu-yhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja.
- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Elämänkatsomustieto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.		
Arvioinnin kohde: Käsitteiden hallinta ja soveltaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas hahmottaa esimerkkien avulla maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet.	Oppilas tunnistaa ja kuvailee annetun materiaalin perusteella maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet.	Oppilas ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet, tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T2 rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas rakentaa yleissivistystä erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.		
Arvioinnin kohde: Kulttuurien ja katsomusten tunteminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu katsomuksiin ja kulttuureihin sekä niiden ilmenemismuotoihin rakennetussa ja luonnontilaisessa ympäristössä.	**8.lk** Oppilas tunnistaa aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön ja tutustuu niiden tutkimiseen sekä mediatutkimukseen.	**9.lk** Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa.		
Arvioinnin kohde: Erilaisten katsomusten tunteminen ja vertailu		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu erilaisiin katsomuksiin – uskonnottomiin ja uskonnollisiin.	**8.lk** Oppilas tunnistaa katsomuksia ja niiden eroja. Kulttuurintutkimus, kulttuuriantropologia ja uskontotiede opitaan tunnistamisen tasolla.	**9.lk** Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tutkimaan ja pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita.		
Arvioinnin kohde: Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas tunnistaa käsitteet uskontokuntiin kuulumaton, uskonnoton, ateisti ja agnostikko.	Oppilas tunnistaa eri uskontokuntien uskonnollisen ajattelun perusteita.	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä sekä hakea informaatiota asiasta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri** **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin.		
Arvioinnin kohde: Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tutustuu uskonnon ja omantunnon vapauteen käsitteenä.	**8.lk** Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla esimerkkien avulla katsomusvapauden merkitystä ihmisoikeutena.	**9.lk** Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena, joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri** **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita		
Arvioinnin kohde: Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa tunnistaa esimerkkien avulla katsomuksellisten valintojen taustalla olevia perusteita.	**8.lk** Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla katsomuksellisten valintojen taustalla olevia perusteita.	**9.lk** Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri** **S2 Etiikan perusteita** **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**		

T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.		
Arvioinnin kohde: Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas hahmottaa kulttuurin käsitteen yleisesti sekä	**8.lk**	**9.lk** Oppilas ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja

kansallisen kulttuurin ja vähemmistö- ja alakulttuurien kirjoa.	Oppilas tutustuu kulttuurien väliseen dialogiin ja kulttuurien muovautumiseen maailmassa.	kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri** **S2 Etiikan perusteita** **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittää eettistä ajatteluaan.		
Arvioinnin kohde: Eettisen ajattelun taidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tunnistaa esimerkkien avulla etiikan peruskäsitteet. Oppilas ymmärtää arvojen, normien ja moraalin välisiä suhteita.	**8.lk** Oppilas osaa kertoa eettisten valintojen taustoista. Oppilas osaa kuvata arvomaailmaa ja eettisen harkinnan vaiheita.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä. Oppilas osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Etiikan perusteita** **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.		
Arvioinnin kohde: Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tunnistaa maailmanlaajuisen tasa-arvon kysymyksiä. Oppilas hahmottaa ympäristöön ja maailman kantokykyyn liittyviä ongelmia.	**8.lk** Oppilas osaa kertoa luontosuhteista ja ihmisen toiminnan merkityksestä ympäristön tilan parantamisessa. Oppilas osaa kuvailla turvallisen maailman rakentamisen välineitä.	**9.lk** Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Katsomus ja kulttuuri** **S2 Etiikan perusteita** **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan		
Arvioinnin kohde: Ihmisoikeusetiikan tuntemus		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas hahmottaa esimerkkien avulla käsitteet ihmiskuva, ihmisarvo ja ihmisoikeudet.	**8.lk** Oppilas osaa kuvata eri ihmisryhmiin liittyviä yhdenvertaisuuden toteutumisen ongelmia.	**9.lk** Oppilas osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät

		käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Etiikan perusteita** **S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja identiteetin ja elämänkatsomuksen etsintään. Olennaista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykyä.

S1 Katsomus ja kulttuuri

Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käänteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

7.lk	8.lk	9.lk
Maailmankatsomus, maailmankuva ja kulttuuri käsitteinä. Kansallinen ja alueellinen kulttuuri, kulttuuripiirit. Vähemmistökulttuurit, alakulttuurit.	Kulttuurien ja katsomusten tutkiminen: kulttuurintutkimus, kulttuuriantropologia. Uskonnolliset ja uskonnottomat katsomukset osana kulttuuria. Uskontotutkimus.	Uskonnon ja omantunnon vapaus ihmisoikeutena. Uskontokritiikki, sekulaari humanismi. Uskonnoton tapakulttuuri. Uskonnottomien asema Suomessa ja maailmalla.

Oppilas itse kulttuurisena olentona. Tieto osana maailmankuvaa, tieteellinen tutkimus, tieteellinen maailmankuva. Kristinuskon ja Islamin kehitys. Unescon maailmanperintökohteet lähialueella.	Kulttuuriperintö: aineellinen ja aineeton suojelun kohteina. Unescon maailmanperintökohteet maailmanlaajuisesti.	Katsomusten kohtaaminen Suomessa: muinaisuskonnot, saamelaiset, juutalaiset, kristityt, muslimit, kaukoidän uskonnot, uususkonnollisuus ja uskonnottomuus. Unescon aineettomat maailmanperintökohteet.

S2 Etiikan perusteita

Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

7.lk	**8.lk**	**9.lk**
Itsenäinen ajattelu ja siihen vaikuttavat minäkäsitys, moraali, etiikka ja filosofia. Moraaliset ja moraalittomat teot. Eettiset kysymykset yksilön ja yhteisön näkökulmista. Elämän tarkoitus, arvot ja hyveet. Arvojen määrittelyn vaikeus. Arvomaailma kokonaisuutena. Normit elämän suojelijana. Hyveellinen ihminen ihanteena.	Valinnat, vapaus ja vastuu eettisen harkinnan kohteina. Arvot ja moraaliset valinnat. Kultainen sääntö ympäri maailmaa. Seurausten eettinen arviointi. Valinnat, tahallisuus ja tarkoitus teon arvioinnissa. Etiikan teoriat peilattuina arkipäivän valintoihin. Sananvapaus ja median etiikka. Vaikuttamisen uudet väylät. Sananvapaus vs sensuuri ja itsesensuuri. Disinformaatio ja misinformaatio eettisen tarkastelun kohteina.	Ihmissuhteiden etiikka: eettinen harkinta ihmissuhteissa, rakkaus, ystävyys seksuaalisuus. Normit ja tabut ihmissuhteissa. Elämän ja kuoleman eettiset kysymykset. Elämänkaari eettisen tarkastelun kohteena. Terveyden ja hyvinvoinnin etiikka. Fyysisen ja psyykkisen terveyden kysymykset. Tiede terveyden edistäjänä. Ihminen onnellisen elämän etsijänä.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus

Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

7.lk	8.lk	9.lk
Yhteinen tulevaisuus – kiehtova ja samalla pelottava. Tulevaisuuden ennustajat ja tutkijat. Kestävä kehitys kaikkien yhteisenä asiana. Tekniikka tulevaisuuden varmistajana. Ihmisarvo ja ihmisoikeudet. Historiallinen aikajana antiikista humanismin ja valistuksen kautta 1800-luvun suuriin aatteisiin ja 1900-luvun äärimmäisyyksiin. Holokausti, rikos ihmisyyttä vastaan. Kylmän sodan synnyttämä rauhantyö. Kulttuurinen moninaisuus ja kaikki huomioiva yhteiskunta. Kulttuuri-identiteetti, alkuperäiskansat, maahanmuutto, ennakkoluulot ja rasismi. Kulttuurinen moninaisuus osana kestävää tulevaisuutta.	Maailmanlaajuinen tasa-arvo. Rikkauden ja köyhyyden epätasainen jakaantuminen. Köyhyyden moninaisuus: absoluuttinen ja suhteellinen köyhyys. Koulutus ihmisoikeutena. Sukupuolten tasa-arvo. Ihminen ja ympäristö. Erilaiset luontosuhteet: ihmiskeskeiset ja luontokeskeiset. Ihmisen toiminnan vaikutukset ilmastonmuutokseen. Väestönkasvu ja ylikulutus maailman kantokyvyn rasitteena. Eläinetiikka ja eläinten oikeudet. Poliittiset ja kansalaisjärjestöjen yritykset vaikuttaa ympäristön tilaan.	Turvallisen maailman rakentaminen. Riidat henkilökohtaisella tasolla, valtion tasolla ja kansainvälisellä tasolla. Sodankäynnin säännöt. Teknologia ja sodankäynti. Sodan seuraukset. Yhdenvertaisuus rauhan tavoittelemisen välineenä. Pasifismi, diplomatia, rauhan rakentaminen. Tulevaisuuteen vaikuttaminen. Elämän valinnat ja niiden merkityksellisyys. Jatkuvasti kehittyvä elämänasenne. Yhteiskunnan rakentaminen, työelämä, poliittinen vaikuttaminen. Vaikuttaminen järjestöjen kautta.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.

- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.

- Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.

- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle.
- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.
- Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä koluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.

- Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja.
- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Historia

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Historia

Paikallinen lisäys

Oppimisympäristöinä ja työtapoina voidaan hyödyntää paikallisuutta: paikallishistoriaa, eri yhteistyötahoja kuten kulttuuritoimi, kotiseutuyhdistykset ja seurakunnat sekä historiallisesti merkittäviä kohteita.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan syvällisemmin historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja sen merkityksestä identiteetille
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Tiedon hankkiminen menneisyydestä

T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	
Arvioinnin kohde: Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	**8.lk** Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa**	

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hankkimaan historiallista tietoa ja arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta sekä ymmärtämään, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	
Arvioinnin kohde: Historiatiedon hankkiminen ja lähteiden tulkinnallisuuden ymmärtäminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.	**8.lk** Oppilas hankkii historian tapahtumaan tai ilmiöön liittyvää tietoa erilaisista lähteistä sekä erottelee vähemmän ja enemmän luotettavia lähteitä ja tulkintoja toisistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

Historian ilmiöiden ymmärtäminen

T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä.	
Arvioinnin kohde: Kronologian ymmärtäminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja kuvaa tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisia piirteitä.	**8.lk** Oppilas käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja kuvaa tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjaksolle ominaisia piirteitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**	

T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään ihmisen toimintaa ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	
Arvioinnin kohde: Historiallinen empatia	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk	**8.lk**

Oppilas tulkitsee ihmisten toiminnan tarkoitusperiä ja erittelee, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.	Oppilas tulkitsee ihmisten toiminnan tarkoitusperiä ja erittelee, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.	
Arvioinnin kohde: Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.	**8.lk** Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys
S2 Ihmiset muuttavat maailmaa
S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan
S4 Suurten sotien aika
S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen
S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Monilukutaito (L4)

T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille sekä analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta.

Arvioinnin kohde: Syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen historiassa sekä muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	**8.lk**
Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.	Oppilas ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoitusperien analysointiin. Oppilas ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja antaa niistä esimerkkejä. Oppilas erittelee, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin tai samoin kuin nykyään.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys
S2 Ihmiset muuttavat maailmaa
S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan
S4 Suurten sotien aika
S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen
S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

Historiallisen tiedon käyttäminen

T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas rohkaistuu tulkintojen tekemiseen.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.	
Arvioinnin kohde: Ihmisen toiminnan selittäminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.	**8.lk** Oppilas esittää päätelmän, miten ihmisten taustat vaikuttavat heidän toimintansa motiiveihin.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.	
Arvioinnin kohde: Historiallisten tulkintojen selittäminen ja niiden luotettavuuden arvioiminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas ymmärtää, että historian tapahtumia tai ilmiöitä voidaan tulkita eri tavoin.	**8.lk** Oppilas kuvailee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja erittelee tulkintoihin sisältyvää puolueellisuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy	

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan niiden pohjalta oman perustellun tulkintansa.	
Arvioinnin kohde: Historian tietolähteiden käyttäminen ja historiatiedon tuottaminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin tulkitsemalla erilaisista lähteistä saamaansa informaatiota. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.	**8.lk** Oppilas vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin tulkitsemalla erilaisista lähteistä saamaansa informaatiota. Oppilas esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**	

T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla.

Arvioinnin kohde: Historiatietoisuuden hyödyntäminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas kuvailee, miten historiatiedolla voidaan perustella jokin tulevaisuuden valinta.	**8.lk** Oppilas kuvailee, miten historiatiedolla voidaan perustella jokin tulevaisuuden valinta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys** **S2 Ihmiset muuttavat maailmaa** **S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan** **S4 Suurten sotien aika** **S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen** **S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.	
7.lk	**8.lk**
Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys	-

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa

Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan

Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4 Suurten sotien aika:

Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

7.lk	8.lk
Suurten sotien aika	Suurten sotien aika Holokausti

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

7.lk	8.lk
-	Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

7.lk	8.lk
-	Nykyisen maailmanpolitiikan juuret

Historian opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja.
- Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.

- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan.
- Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina.
- Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.

- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.
- Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä. Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla.
- Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan.
- Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön.
- Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.

- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista.
- Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.

- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja.
- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Yhteiskuntaoppi

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Merkitys, arvot ja asenteet

T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oivaltaa yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.

Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta
S2 Demokraattinen yhteiskunta
S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen
S4 Taloudellinen toiminta

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Monilukutaito (L4)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii arvioimaan omien ja yhteiskunnan muiden toimijoiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten valintojen eettisiä merkityksiä ja seurauksia.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen** **S4 Taloudellinen toiminta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys

T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaiseen oikeusjärjestelmään.
Arvioinnin kohde: Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan sekä ihmisoikeuksien hahmottaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 9.luokan päättyessä: Oppilas erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Oppilas hankkii ja esittää tietoja laista ja oikeudesta asianmukaista tietolähdettä käyttäen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S2 Demokraattinen yhteiskunta **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnan toiminnan sekä yksityisen että julkisen taloudenpidon periaatteita. Hän oppii tarkastelemaan kriittisesti median yhteiskunnallista roolia.
Arvioinnin kohde: Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot
Arvosanan kahdeksan osaaminen 9.luokan päättyessä: Oppilas hankkii tietoa yhteiskunnasta ja taloudesta eri lähteitä käyttäen sekä vertailee lähteiden tietoja keskenään. Oppilas erittelee median roolia yksilöiden elämässä ja sen toimintaa julkisen keskustelun osana.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen

T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan työelämää ja yrittäjyyttä tuntevana taloudellisena toimijana.
Arvioinnin kohde: Yrittäjyys- ja työelämätaitojen käyttäminen ja soveltaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 9.luokan päättyessä: Oppilas erittelee palkkatyön ja yrittäjyyden asemaa yhteiskunnassa. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoamia mahdollisuuksia yksilölle.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S4 Taloudellinen toiminta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii analysoimaan yhteiskunnan eri yhteisöjä ja väestöryhmiä.
Arvioinnin kohde: Eri yhteisöjen ja väestöryhmien monipuolinen tarkastelu
Arvosanan kahdeksan osaaminen 9.luokan päättyessä: Oppilas erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Monilukutaito (L4)

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon demokraattisia toimintatapoja ja soveltamaan niitä lähiyhteisössään.
Arvioinnin kohde: Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden ja demokraattisten toimintatapojen tunteminen ja soveltaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 9.luokan päättyessä: Oppilas erittelee, miten eri päätöksentekotavat edistävät demokratiaa ja miten demokraattista päätöksentekoa tuetaan paikallisella, kansallisella, Euroopan unionin ja globaalilla tasolla. Oppilas soveltaa demokraattisia toimintatapoja omassa lähiyhteisössään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään ja soveltamaan kestävän talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.
Arvioinnin kohde: Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 9.luokan päättyessä:

Oppilas erittelee taloudellisen toiminnan eri muotojen merkitystä kansantaloudessa. Oppilas erittelee, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S4 Taloudellinen toiminta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii omaksumaan ja hyödyntämään yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.
Arvioinnin kohde: Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis-, media- ja vaikuttamistaitojen soveltaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen 9.luokan päättyessä: Oppilas osallistuu yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsittelyyn ja vertailee erilaisia tapoja vaikuttaa. Oppilas perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta** **S2 Demokraattinen yhteiskunta** **S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen** **S4 Taloudellinen toiminta**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta

Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

S2 Demokraattinen yhteiskunta

Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta

Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävän kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

Yhteiskuntaopin opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja.
- Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.

- Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa. Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina.
- Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa. Siinä tarkastellaan ja tulkitaan myös työelämään liittyviä tekstejä.
- Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla.
- Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.

- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.
- Harjoitellaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa ja opitaan hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.

- Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja.
- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Musiikki

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Musiikki

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Osallisuus

T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan musiikillisten yhteisöjen jäsenenä.
Arvioinnin kohde: Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.	**valinnainen 8.-9.lk** Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**	

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen

T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää äänenkäyttö- ja laulutaitoaan edelleen musisoivan ryhmän jäsenenä	
Arvioinnin kohde: Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.	**Valinnainen 8.-9.lk** Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää edelleen soittoja yhteismusisointitaitojaan soittaen keho-, rytmi-, melodiaja sointusoittimia.	
Arvioinnin kohde: Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.	**valinnainen 8.-9.lk** Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ilmaisee ja tutkii musiikkia musiikkiliikunnallisuuden keinoin.	
Arvioinnin kohde: Musiikkiliikunta	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeil-maisuaan kuulemaansa musiikkiin.	**valinnainen 8.-9.lk** Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeil-maisuaan kuulemaansa musiikkiin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia elämyksellisesti sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.	
Arvioinnin kohde: Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.	**valinnainen 8.-9.lk** Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**	

T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas rakentaa luovaa suhdetta musiikkiin improvisoiden, sovittaen ja säveltäen sekä työskentelemällä taiteidenvälisesti.	
Arvioinnin kohde: Musiikin luova tuottaminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.	**Valinnainen 8.-9.lk** Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt	

S1 Miten musiikissa toimitaan
S2 Mistä musiikki muodostuu
S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa
S4 Ohjelmisto

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa musiikin tekemisessä sekä tallentamisessa osana monialaisia kokonaisuuksia.

Arvioinnin kohde: Musiikkiteknologian käyttö

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	**Valinnainen 8.-9.lk**
Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.	Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Miten musiikissa toimitaan
S2 Mistä musiikki muodostuu
S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa
S4 Ohjelmisto

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tarkastelee musiikkia taiteenlajina ja oppii ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	
Arvioinnin kohde: Kulttuurinen osaaminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.	**Valinnainen 8.-9.lk** Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**	

T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas käyttää musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa.	
Arvioinnin kohde: Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö.	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.	**Valinnainen 8.-9.lk** Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa

T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas tunnistaa musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin.
Arvioinnin kohde: Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**

T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas huolehtii kuulostaan ja pitää huolta musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta.	
Arvioinnin kohde: Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.	**Valinnainen 8.-9.lk** Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

Oppimaan oppiminen musiikissa

T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.	
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettaa tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen sekä arvioi taitojensa edistymistä suhteessa tavoitteisiin.	
Arvioinnin kohde: Oppimisen taidot	
Arvosanan kahdeksan osaaminen	
7.lk Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.	**Valinnainen 8.-9.lk** Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Miten musiikissa toimitaan** **S2 Mistä musiikki muodostuu** **S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa** **S4 Ohjelmisto**	
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**	

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan

Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa

Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen**,** oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

Musiikin opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- Oppilaita kannustetaan kuuntelemaan itseä ja toisia sekä näkemään asioita toisten silmin.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen sekä uusien tietojen ja taitojen rakentamiseen. Oppilaiden omia ideoita tuetaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa.
- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Oppilaita ohjataan analysoimaan mediaympäristöä ja sen vaikutuksia. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria sekä oppia huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille.
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja kannustetaan luovaan toimintaan.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta sekä ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen sanallisten, kuvallisten, auditiivisten ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.

- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan näkemyksiään käyttämällä monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Opetuksessa vahvistetaan kulttuurista ja katsomuksellista lukutaitoa sekä ympäristölukutaitoa.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön, esimerkiksi tekijänoikeuksiin.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten median ja taide-elämän kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen

toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti ja etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.

- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle.

Kuvataide

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Kuvataide

Paikallinen lisäys

8.luokka

- Vierailu mahdollisuuksien mukaan Hämeenlinnan taidemuseossa

- Monialainen oppimiskokonaisuus

- Taidetestaajat-vierailut lukuvuoden aikana

9.luokka

- Vierailu mahdollisuuksien mukaan Tampereen taidemuseossa tai Sara Hildenin museossa sekä galleriavierailu

- Toteutetaan itsenäisen työn projekti (päättötyö)

- Painotus oppilaan omissa kiinnostuksen kohteissa

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria.

Arvioinnin kohde: Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk-8.lk Oppilas havainnoi taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria ja harjoittelee käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä oman ilmaisun lähtökohtana.	**8.lk syventävät opinnot** Oppilas tarkastelee moniaistisesti visuaalista kulttuuria ja käyttää monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä.	**9.lk syventävät opinnot** Oppilas osaa valita itsenäisesti omaan työskentelyyn sopivia havainnointivälineitä ja monipuolisia kuvan tuottamisen menetelmiä niin kuvien kuin ympäristön tarkastelussa.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas käyttää useita kuvallisen tuottamisen menetelmiä ja eri aisteja tehdessään havaintoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii keskustelemaan havainnoista ja ajatuksista perustellen näkemyksiään.			
Arvioinnin kohde: Havaintojen ja ajatusten sanallinen pohdinta			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk -8.lk Oppilas osallistuu taide keskusteluun omista ja muiden havainnoista. Oppilas harjoittelee käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä	**8.lk Syventävät opinnot** Oppilas osallistuu keskusteluun omista ja muiden havainnoista ja perustelee omia näkemyksiä.	**9.lk syventävät opinnot** Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas osallistuu oma-aloitteisesti keskusteluihin ja perustelee ajatuksiaan.

harjoittelee sanallistamaan havaintojaan ja ajatuksiaan. Oppilas harjoittelee perustelemaan omia näkemyksiään.	Oppilas käyttää kuvataiteen käsitteistöä.		
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**			

T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan käyttämällä erilaisia kuvallisen ilmaisun tapoja.			
Arvioinnin kohde: Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk-8.lk Oppilas kokeilee ja rohkaistuu ilmaisemaan havaintojaan erilaisin kuvan tekemisen välinein. Oppilas harjoittelee erilaisia tiedon tuottamisen tapoja.	**8.lk Syventävät opinnot** Oppilas tutkii, kokeilee ja yhdistelee erilaisia kuvantekemisen välineitä ja harjoittelee erilaisia tiedontuottamisen tapoja erilaisissa ympäristöissä.	**9.lk Syventävät opinnot** Oppilas valitsee ja yhdistelee erilaisia kuvantekemisen tapoja omassa työskentelyssään. Oppilas osaa tuottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti. Oppilas käyttää kuvailmaisussaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

Kuvallinen tuottaminen

T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii syventämään kuvailmaisun taitojaan.			
Arvioinnin kohde: Kuvailmaisun taitojen syventäminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk -8.lk Oppilas harjoittelee käyttämään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja omassa kuvallisessa työskentelyssään.	**8.lk Syventävät opinnot** Oppilas tutkii, kokeilee ja yhdistelee erilaisia kuvataiteen tekniikoita ja materiaaleja etsien välineiden luonteenomaista ja soveltavaa ilmaisua omassa kuvatuottamisen prosessissa.	**9.lk Syventävät opinnot** Oppilas asettaa tavoitteita omalle kuvailmaisulleen, etsii sopivia kuvataiteen materiaaleja ja tekniikoita ja syventää omaa kuvailmaisuaan.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvailmaisun keinoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään tutkivaa lähestymistapaa ja kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan.			
Arvioinnin kohde: Tutkivan lähestymistavan ja ongelmanratkaisutaitojen käyttäminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk -8.lk Oppilas harjoittelee tutkivia lähestymistapoja itsenäisissä ja yhteistoiminnallisissa kuvallisissa työskentelyprosesseissa.	**8.lk Syventävät opinnot** Oppilas suunnittelee, kokeilee ja arvioi tutkivia lähestymistapoja osana työskentelyprosessia.	**9.lk Syventävät opinnot** Oppilas suunnittelee tavoitteellisia työskentelyprosesseja, yksin tai yhteistoiminnallisesti, tutkivien kuvallisten lähestymistapojen pohjalta.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas käyttää tutkivaa lähestymistapaa yksin tai ryhmässä työskennellessään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**			

T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja.
Arvioinnin kohde: Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen
Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk-8.lk	8.lk syventävät opinnot	9.lk syventävät opinnot	Päättöarvioinnin kriteeri
Oppilas harjoittelee ilmaisemaan omia mielipiteitään ja ottamaan kantaa taiteen keinoin. Oppilas tutustuu kuvallisen viestinnän vaikuttamisen keinoihin.	Oppilas tutkii erilaisia kuvallisen viestinnän vaikuttamisen keinoja ja syventää osaamistaan oman mielipiteen ilmaisussa. Oppilas osaa hyödyntää erilaisia vaikuttamisen keinoja omassa taiteellisessa työskentelyssä.	suunnittelee ja toteuttaa kuvallisia prosesseja vaikuttaakseen ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilas osaa ottaa kantaa erilaisin visuaalisin keinoin.	Oppilas ilmaisee mielipiteitään itselleen merkityksellisistä asioista kuvallisen viestinnän keinoin.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S1 Omat kuvakulttuurit
S2 Ympäristön kuvakulttuurit
S3 Taiteen maailmat

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
Monilukutaito (L4)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Visuaalisen kulttuurin tulkinta

T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.

Arvioinnin kohde: Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk-8.lk	8.lk syventävät opinnot	9.lk syventävät opinnot	Päättöarvioinnin kriteeri
Oppilas harjoittelee erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.			

Hän harjoittelee käyttämään kuvallisia ja sanallisia kuvatulkinnan menetelmiä oman taiteellisen työskentelyn tukena.	Oppilas syventää osaamistaan kuvallisista, sanallisista ja muista kuvatulkinnan menetelmistä. Oppilas osaa hyödyntää jotakin kuvatulkinnan menetelmää osana omaa työskentelyä.	Oppilas osaa soveltaa erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä. Oppilas hyödyntää kuvatulkinnan menetelmää tavoitteellisesti osana työskentelyprosessiaan.	Oppilas käyttää erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**			

T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin erilaisia merkityksiä			
Arvioinnin kohde: Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk-8.lk Oppilas tutustuu taiteen merkitykseen yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmasta.	**8.lk syventävät opinnot** Oppilas syventää tuntemustaan taiteen merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmasta sekä tuottaa sanallisia ja kuvallisia tulkintoja aiheesta.	**9.lk syventävät opinnot** Oppilas osaa hyödyntää omaa taidetuntemustaan osana omaa taiteellista työskentelyä historian ja kulttuurin näkökulmasta. Oppilas osallistuu keskuste-	**Päättöarvioinnin kriteerit** Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

		luun taiteen ja visuaalisen kulttuurin merkityksestä.	
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan ja soveltamaan kulttuurisia kuvailmaisun tapoja.			
Arvioinnin kohde: Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemus ja soveltaminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk-8.lk Oppilas tutustuu eri kulttuureihin eri aikoina. Oppilas kokeilee ja käyttää muiden kulttuurien visuaalista kuvamaailmaa omassa taiteellisessa työskentelyssä.	**8.lk syventävät opinnot** Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisesti muiden kulttuurien kuvallista materiaalia osaksi omaa taiteellista työskentelyä.	**9.lk syventävät opinnot** Oppilas käyttää kulttuurisesti erilaista kuvailmaisun muotoa työskentelyssään.	**Päättöarvioinnin kriteerit** Oppilas kehittää kulttuuristen kuvailmaisun tapojen tuntemustaan soveltamalla niitä kuvallisessa tuottamisessaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy			

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1) **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen

T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii esittämään näkemyksiään visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.			
Arvioinnin kohde: Kannan ottaminen visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk-8.lk Oppilas harjoittelee ottamaan kantaa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin. Oppilas tarkastelee suhdettaan taiteen esteettisiin, ekologisiin ja eettisiin arvoihin.	**8.lk syventävät opinnot** Oppilas ymmärtää taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja, ja osaa kertoa omat näkemyksensä niistä. Oppilas harjoittelee tekemään kestävän kehityksen mukaisia ratkaisuja omassa työskentelyssään.	**9.lk syventävät opinnot** Oppilas ymmärtää ja osaa ottaa kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista. Oppilas osaa tehdä kestävän kehityksen mukaisia ratkaisuja omassa työskentelyssään.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas ottaa kantaa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja koskevaan keskusteluun.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**			

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla			
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tarkastelemaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä vaikuttamaan kuvien avulla.			
Arvioinnin kohde: Omien arvojen kuvallinen ilmaiseminen			
Arvosanan kahdeksan osaaminen			
7.lk-8.lk Oppilas harjoittelee ottamaan huomioon omassa kuvailmaisussaan kulttuurinen moninaisuus. Oppilas harjoittelee työskentelemään kestävän kehityksen periaatteet huomioiden. Oppilas tuo omat näkemyksensä esille kulttuurisesta moninaisuudesta, ja kestävästä kehityksestä.	**8.lk syventävät opinnot** Oppilas osaa hyödyntää kulttuurista moninaisuutta ja kestävän kehityksen periaatteita omassa taiteellisessa prosessissa. Oppilas rohkaistuu ottamaan teoksillaan kantaa eettisiin ja ekologisiin näkökohtiin.	**9.lk syventävät opinnot** Oppilas osaa soveltaa kulttuurista moninaisuutta omassa kuvallisessa tuottamisessa. Oppilas asettaa työskentelylleen eettisiä ja ekologisia tavoitteita, kestävän kehityksen periaatteet huomioiden.	**Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Omat kuvakulttuurit** **S2 Ympäristön kuvakulttuurit** **S3 Taiteen maailmat**			
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**			

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit

Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat

Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Kuvataiteen opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti. Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn. Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Oppilaiden omia ideoita tuetaan. Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta. Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

- Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy. Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa. Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista. Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.
- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa. Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.
- Oppilaita ohjataan kehittämään kuvanlukutaitoa käyttämällä erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja esittämisen tapoja. Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa. Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa. Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä. Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla. Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen.
- Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja.
- Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista.
- Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää

hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Käsityö

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Käsityö

Paikallinen lisäys

7.-vuosiluokalla opiskellaan yhteistä käsityötä 3vvh.

Vuosiluokilla 8-9 on mahdollista valita käsityötä valinnaisaineena koulun valinnaisainetarjonnan mukaan. Valinnaisessa käsityössä syvennetään aiempia tavoitteita ja sisältöjä käsityön eri osa-alueilla.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

<table>
<tr><td colspan="3">T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi</td></tr>
<tr><td colspan="3">Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii suunnittelemaan työskentelyään. Oppilas oppii toimimaan yritteliäästi ja luovasti ideoidessaan, tutkiessaan ja kokeillessaan erilaisia asioita.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Arvioinnin kohde: Työskentely ja tuottaminen</td></tr>
<tr><td colspan="3">Arvosanan kahdeksan osaaminen</td></tr>
<tr><td>7.lk
Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.</td><td>8.lk
Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.</td><td>9.lk
Oppilas suunnittelee työskentelyään ja osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Tavoitteeseen liittyvät sisällöt

S2 Muotoilu
S3 Kokeilu
S4 Dokumentointi ja arviointi
S5 Tekeminen
S6 Työturvallisuus
S7 Yrittäjämäinen oppiminen
S8 Tiedostaminen ja osallistuminen</td></tr>
<tr><td colspan="3">Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy</td></tr>
</table>

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2) **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii asettamaan omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita. Oppilas oppii toteuttamaan kokonaisen käsityöprosessin. Oppilas oppii pohtimaan työskentelyään kokonaisessa käsityöprosessissa.		
Arvioinnin kohde: Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.	**8.lk** Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.	**9.lk** Oppilas osaa asettaa oppimiselle ja työskentelylle tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja pohtii realistisesti käsityöprosessiaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Innovointi** **S2 Muotoilu** **S3 Kokeilu** **S4 Dokumentointi ja arviointi** **S5 Tekeminen** **S6 Työturvallisuus** **S7 Yrittäjämäinen oppiminen** **S8 Tiedostaminen ja osallistuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä sekä oppii valitsemaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja käsityön työtapoja. Oppilas on kekseliäs työskentelyssään.

Arvioinnin kohde: Työvälineiden käyttö, valmistusmenetelmien ja käsityön työtapojen tarkoituksenmukainen käyttäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita tai teoksia.	**8.lk** Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita tai teoksia.	**9.lk** Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja valmistusmenetelmiä sekä osaa käyttää niitä kekseliäästi valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita tai teoksia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Innovointi** **S2 Muotoilu** **S3 Kokeilu** **S4 Dokumentointi ja arviointi** **S5 Tekeminen** **S6 Työturvallisuus** **S7 Yrittäjämäinen oppiminen** **S8 Tiedostaminen ja osallistuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleita. Oppilas oppii ilmaisemaan itseään visuaalisesti erilaisia materiaaleja ja esitysteknologiaa hyödyntäen.		
Arvioinnin kohde: Visuaalinen, materiaalinen ja esitysteknologinen ilmaisu		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi esitysteknologiaa hyödyntäen.	**8.lk** Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi esitysteknologiaa hyödyntäen.	**9.lk** Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi esitysteknologiaa hyödyntäen.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Innovointi** **S2 Muotoilu** **S3 Kokeilu** **S4 Dokumentointi ja arviointi** **S5 Tekeminen** **S6 Työturvallisuus** **S7 Yrittäjämäinen oppiminen** **S8 Tiedostaminen ja osallistuminen**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Monilukutaito (L4)**

T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii havainnoimaan, arvioimaan ja ennakoimaan erilaisia riskitilanteita ja reagoi tarvittaessa niihin. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa.		
Arvioinnin kohde: Turvallinen työskentely		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii turvallisesti käsityöprosessissa.	**8.lk** Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii turvallisesti käsityöprosessissa.	**9.lk** Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimii turvallisesti käsityöprosessissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S6 Työturvallisuus**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa. Oppilas oppii yhteisöllistä tiedon tuottamista ja jakamista.		
Arvioinnin kohde: Tieto- ja viestintätekniset taidot sekä yhteisöllinen työskentely		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintäteknologiaa.	**8.lk** Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintäteknologiaa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa tieto- ja viestintäteknologiaa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Innovointi** **S2 Muotoilu** **S3 Kokeilu** **S4 Dokumentointi ja arviointi** **S5 Tekeminen** **S6 Työturvallisuus** **S7 Yrittäjämäinen oppiminen** **S8 Tiedostaminen ja osallistuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**		

T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä.		
Arvioinnin kohde: Käsityön ja kädentaitojen merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.	Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.	Oppilas osaa pohtia käsityön ja kädentaitojen merkitystä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S7 Yrittäjämäinen oppiminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T8 ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ajattelemaan taloudellisesti. Oppilas oppii tekemään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa.		
Arvioinnin kohde: Perusteltujen valintojen tekeminen ja kestävän elämäntavan huomioiminen käsityöprosessissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävän elämäntavan välistä yhteyttä.	**8.lk** Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävän elämäntavan välistä yhteyttä.	**9.lk** Oppilas osaa tehdä taloudellisia valintoja työskentelyssään. Oppilas osaa arvioida käsityöprosessissa tehtävien valintojen ja kestävän elämäntavan välistä yhteyttä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S8 Tiedostaminen ja osallistuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisältöjen toteuttaminen antaa oppilaalle monipuolisen kokemuksen käsityön alueista ja mahdollisuuden useiden käsityötaitojen omaksumiseen. Sisältöalueista muodostetaan yhtenäisiä oppimistehtäviä, joissa useat sisällöt limittyvät yhtäaikaisesti toisiinsa.

S1 Innovointi

Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

7.lk	8.lk	9.lk
• Kehitetään uusia ideoita ja käytäntöjä • Työskentelyn perusta on tuotesuunnittelu	• Kehitetään uusia ideoita ja käytäntöjä • Työskentelyn perusta on tuotesuunnittelu	• Kehitetään uusia ideoita ja käytäntöjä • Työskentelyn perusta on tuotesuunnittelu

S2 Muotoilu

Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

7.lk	8.lk	9.lk
• Muotoilussa ja toteutuksessa hyödynnetään paikallisuutta, kulttuurien perinteitä sekä nykyisyyttä ja tulevaisuutta.	• Muotoilussa ja toteutuksessa hyödynnetään paikallisuutta, kulttuurien perinteitä sekä nykyisyyttä ja tulevaisuutta.	• Muotoilussa ja toteutuksessa hyödynnetään paikallisuutta, kulttuurien perinteitä sekä nykyisyyttä ja tulevaisuutta.

S3 Kokeilu

Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Käytetään sulautettuja järjestelmiä käsityöhön eli sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

7.lk	8.lk	9.lk

• Kokeillaan rohkeasti ja luovasti perinteisiä ja uusia materiaaleja sekä valmistustekniikoita.	• Kokeillaan rohkeasti ja luovasti perinteisiä ja uusia materiaaleja sekä valmistustekniikoita	• Kokeillaan rohkeasti ja luovasti perinteisiä ja uusia materiaaleja sekä valmistustekniikoita

S4 Dokumentointi ja arviointi

Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

7.lk	8.lk	9.lk
• Hyödynnetään viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia kokonaisen käsityöprosessin dokumentoinnissa. • Arvioidaan suunnitelman toteutumista sekä tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä.	• Hyödynnetään viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia kokonaisen käsityöprosessin dokumentoinnissa. • Arvioidaan suunnitelman toteutumista sekä tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä.	• Hyödynnetään viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia kokonaisen käsityöprosessin dokumentoinnissa. • Arvioidaan suunnitelman toteutumista sekä tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä.

S5 Tekeminen

Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

7.lk	8.lk	9.lk
• Käsityöprosessi toteutetaan mahdollisimman pitkälle oman suunnittelun pohjalta. • Tuotteessa huomioidaan laadukkuus, toimivuus ja materiaalien tarkoituksenmukaisuus. • Käydään läpi monipuolisesti tekemiseen tarvittavia materiaaleja, työvälineitä, koneita ja laitteita.	• Käsityöprosessi toteutetaan mahdollisimman pitkälle oman suunnittelun pohjalta. • Tuotteessa huomioidaan laadukkuus, toimivuus ja materiaalien tarkoituksenmukaisuus. • Käydään läpi monipuolisesti tekemiseen tarvittavia materiaaleja, työvälineitä, koneita ja laitteita.	• Käsityöprosessi toteutetaan mahdollisimman pitkälle oman suunnittelun pohjalta. • Tuotteessa huomioidaan laadukkuus, toimivuus ja materiaalien tarkoituksenmukaisuus. • Käydään läpi monipuolisesti tekemiseen tarvittavia materiaaleja, työvälineitä, koneita ja laitteita.

S6 Työturvallisuus

Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

7.lk	8.lk	9.lk
• Tutustutaan koneisiin ja laitteisiin, sekä käydään yksityiskohtaisesti läpi turvallisuusmääräykset, sekä potentiaaliset vaaratilanteet. • Kiinnitetään huomiota työturvallisuuteen koko työprosessin ajan.	• Tutustutaan koneisiin ja laitteisiin, sekä käydään yksityiskohtaisesti läpi turvallisuusmääräykset, sekä potentiaaliset vaaratilanteet. • Kiinnitetään huomiota työturvallisuuteen koko työprosessin ajan.	• Tutustutaan koneisiin ja laitteisiin, sekä käydään yksityiskohtaisesti läpi turvallisuusmääräykset, sekä potentiaaliset vaaratilanteet. • Kiinnitetään huomiota työturvallisuuteen koko työprosessin ajan.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen

Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

7.lk	8.lk	9.lk
• Käydään läpi yrittäjämäisen toiminnan periaatteita tai tutustutaan paikallisiin käsityö- ja teknologiayrityksiin.	• Käydään läpi yrittäjämäisen toiminnan periaatteita tai tutustutaan paikallisiin käsityö- ja teknologiayrityksiin.	• Käydään läpi yrittäjämäisen toiminnan periaatteita tai tutustutaan paikallisiin käsityö- ja teknologiayrityksiin.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen

Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä.

7.lk	8.lk	9.lk
• Käydään läpi estetiikan ja muotoilun merkitystä ihmisen arjessa.	• Käydään läpi estetiikan ja muotoilun merkitystä ihmisen arjessa.	• Käydään läpi estetiikan ja muotoilun merkitystä ihmisen arjessa.

Käsityön opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista. Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.
- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä.
- On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja.
- Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita. Taiteet syventävät eettistä ja esteettistä ajattelua herättämällä tunteita ja luomalla uusia oivalluksia.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana.
- Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti.
- Koulutyöhön sisällytetään runsaasti mahdollisuuksia luovaan toimintaan. Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin.
- He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opetetaan ymmärtämään myös teknologian toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista sekä harjoittelemaan sen vastuullista käyttöä ja teknologisten ideoiden kehittämistä ja mallintamista.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.

- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita kannustetaan oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen erilaisissa oppimistehtävissä sekä eri tehtäviin sopivien työtapojen ja välineiden valintaan. Heidän käsityksensä eri laitteiden, ohjelmistojen ja palvelujen käyttö- ja toimintalogiikasta syvenee. He harjaantuvat systematisoimaan, organisoimaan ja jakamaan tiedostoja sekä valmistamaan erilaisia digitaalisia tuotoksia itsenäisesti ja yhdessä.
- Ohjelmointia harjoitellaan osana eri oppiaineiden opintoja. Vastuullinen ja turvallinen toiminta.
- Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.
- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.
- Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vierailevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.
- Koulussa harjoitellaan projektityöskentelyä ja verkostoitumista omassa yhteisössä, lähialueella ja Suomessa sekä mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisesti.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipu-

muksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä.
- Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Oppilaat saavat tietoja ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan. Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Liikunta

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Liikunta

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Fyysinen toimintakyky

T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas on fyysisesti aktiivinen, kokeilee erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelee aktiivisesti.		
Arvioinnin kohde: Fyysinen aktiivisuus ja yrittäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	**8.lk** Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.	**9.lk** Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään eri aistien avulla ja tekee tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.		
Arvioinnin kohde: Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa. Painotus on enemmän oppilaan henkilökohtaisissa ratkaisuissa.	**8.lk** Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa. Painotus on oppilaan henkilökohtaisissa ratkaisuissa ja ratkaisuissa osana ryhmää.	**9.lk** Oppilas tekee havaintojen pohjalta useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)**

T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.		
Arvioinnin kohde: Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa käyttää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	**8.lk** Oppilas osaa käyttää ja yhdistää tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas kehittää välineenkäsittelytaitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä.
Arvioinnin kohde: Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa

Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa käyttää välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	**8.lk** Oppilas osaa käyttää ja yhdistää välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas arvioi, ylläpitää ja kehittää fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan.		
Arvioinnin kohde: Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä ohjeistettuna.	**8.lk** Oppilas osaa ohjeistettuna arvioida fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.	**9.lk** Oppilas osaa arvioida fyysisiä kunto-ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas vahvistaa uima- ja vesipelastustaitojaan.		
Arvioinnin kohde: Uima- ja vesipelastustaidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk** Oppilas osaa uida*, pelastautua ja pelastaa vedestä (*Pohjoismaisen uimataidon kriteeri).
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas toimii tunneilla turvallisesti ja asiallisesti.		
Arvioinnin kohde: Toiminnan turvallisuus liikuntatunneilla		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.	**8.lk** Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.	**9.lk** Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja pystyy säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa.		
Arvioinnin kohde: Tunne- ja vuorovaikutustaidot sekä työskentelytaidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas pystyy ohjeistetusti toimimaan eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toistet huomioon ottaen.	**8.lk** Oppilas pystyy toimimaan eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.	**9.lk** Oppilas työskentelee eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla ja toiset huomioon ottaen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Sosiaalinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas toimii reilun pelin periaatteiden mukaisesti ja ottaa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.		
Arvioinnin kohde: Vastuun kanto yhteisissä oppimistilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas ymmärtää reilun pelin periaatteita.	**8.lk** Oppilas ymmärtää reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	**9.lk** Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt		

S2 Sosiaalinen toimintakyky
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja osaa työskennellä itsenäisesti.		
Arvioinnin kohde: Itsenäisen työskentelyn taidot		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti.	**8.lk** Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja harjoittelee itsenäistä työskentelyä.	**9.lk** Oppilas työskentelee yleensä vastuullisesti ja itsenäisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Psyykkinen toimintakyky**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä
Arvioinnin kohde: Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Psyykkinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkityksestä kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.
Arvioinnin kohde: Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Fyysinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**

T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii löytämään itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.
Arvioinnin kohde: Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S3 Psyykkinen toimintakyky**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Fyysinen toimintakyky

Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

7.lk	8.lk	9.lk
Perustaidot Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan perustaitoja harjoittelemalla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Havainto- ja ratkaisuntekotaitoja harjoitellaan yksilötasolla.	**Yhdistely** Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan yhdistelemällä eri taitoja monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Havainto- ja ratkaisuntekotaitoja harjoitellaan yksilö- ja ryhmätasolla.	**Soveltaminen** Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan soveltamalla eri taitoja monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Tehdään tarkoituksenmukaisia havaintoja ja ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

S2 Sosiaalinen toimintakyky

Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan

muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

7.lk	8.lk	9.lk
Liikuntatehtävien avulla oppilaat arvioivat omaa toimintaansa ja ottavat vastuun omasta tekemisestään.	Liikuntatehtävien avulla oppilaat arvioivat omaa toimintaansa ja opettelevat ottamaan toiset huomioon, sekä ottavat vastuun omasta tekemisestään.	Liikuntatehtävien avulla oppilaat arvioivat omaa toimintaansa ja ottavat toiset huomioon, sekä ottavat vastuun omasta sekä yhteisestä tekemisestä.

S3 Psyykkinen toimintakyky

Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

7.lk	8.lk	9.lk
Opetellaan tunnistamaan päivittäiseen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä ja kannustetaan terveelliseen elämäntapaan. Iloa sekä virkistystä tuottavien tehtävien avulla edistetään pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.	Opetellaan tunnistamaan päivittäiseen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä ja kannustetaan terveelliseen elämäntapaan. Iloa sekä virkistystä tuottavien tehtävien avulla edistetään pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.	Opetellaan tunnistamaan päivittäiseen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä ja kannustetaan terveelliseen elämäntapaan. Iloa sekä virkistystä tuottavien tehtävien avulla edistetään pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Liikunnan opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Koulutyössä vahvistetaan oppilaiden aktiivista roolia oppimisprosessissa ja luodaan edellytyksiä oppimista tukeville myönteisille kokemuksille ja tunteille.
- Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista.

Heitä ohjataan tunnistamaan omat oppimis- ja opiskelustrategiansa ja kehittämään niitä tietoisesti.

- Oppilaat tarvitsevat keinoja tarkkaavaisuutensa ja keskittyneisyytensä ylläpitämiseen sekä ohjausta teknologian ja muiden apuvälineiden hyödyntämiseen opiskelussaan.
- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Tiedon rakentumisen erilaisia tapoja tutkitaan yhdessä ja oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omaa kokemustietoaan ja pohtimaan sen merkitystä ajattelulleen.
- Oppilailla tulee olla mahdollisuus tehdä havaintoja ja harjaannuttaa havaintoherkkyyttään, hakea monipuolisesti tietoa sekä tarkastella käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään uuden oivaltamiseen ja luomiseen, yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia näkökulmia sekä rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä.
- Oppilaiden omia ideoita tuetaan.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun.
- Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle. Oppilaita autetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista ja tekemään valintansa perustellusti omia taipumuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan arvostaen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle.
- Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan.
- Kouluyhteisössä ja sen ulkopuolella tapahtuvan vuorovaikutuksen sekä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvien kokemusten kautta oppilaiden maailmankuva avartuu ja taito käydä dialogia kehittyy.
- Oppilaat harjoittelevat ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan osaamistaan soveltaen monenlaisissa esiintymis-, yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa.

- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita rohkaistaan ilmaisemaan itseään monipuolisesti. Heitä ohjataan myös arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden, näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa.
- Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta. Lisätään oppilaiden mahdollisuuksia osallistua koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin.
- Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä.
- Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.
- Oppilaat saavat valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan. He oppivat ennakoimaan ja välttämään vaaratilanteita ja toimimaan onnettomuustilanteissa tarkoituksenmukaisesti.
- Oppilaita ohjataan toimimaan kestävästi ja vastuullisesti myös liikenteen erilaisissa tilanteissa, erityisesti pyörällä ja mopolla liikuttaessa, sekä huolehtimaan turvavarusteiden käytöstä ja päihteettömyydestä liikenteessä.
- Eri oppiaineiden opetuksessa ja muussa koulutyössä oppilaat oppivat ymmärtämään teknologian kehitystä, monimuotoisuutta ja merkitystä omassa elämässä, kouluyhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaiden kanssa pohditaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.
- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen.
- Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Oppilaita ohjataan monilukutaitoisuuden syventämiseen laajentamalla tekstien kirjoa kaikkien oppiaineiden opetuksessa. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa.
- Harjoittelun painopiste on analyyttisessä, kriittisessä ja kulttuurisessa lukutaidossa.

- Oppilaat harjaantuvat kaikkien aistialueiden ja tietämisen tapojen monipuoliseen hyödyntämiseen oppimisessa.
- Tiedon tuottamisen, tulkinnan ja välittämisen taitoja harjoitellaan eri oppiaineille ominaisilla tavoilla sekä oppiaineiden yhteistyönä.
- Oppilaita rohkaistaan käyttämään monilukutaitoaan myös vaikuttamiseen ja osallistumiseen omassa elinympäristössä, mediassa ja yhteiskunnassa.
- Opetuksessa tarjotaan runsaasti tilaisuuksia näiden taitojen yhteistoiminnalliseen harjoittelemiseen.
- Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.
- Oppilaita kannustetaan ilmaisemaan näkemyksiään monipuolisten viestinnän ja vaikuttamisen keinojen avulla.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista.
- Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.
- Oppimistehtävien yhteydessä tarkastellaan tvt:n merkitystä yhteiskunnassa ja vaikutuksia kestävään kehitykseen.
- Oppilaita ohjataan turvalliseen ja eettisesti kestävään tieto- ja viestintäteknologian käyttöön. He oppivat, miten suojaudutaan mahdollisilta tietoturvariskeiltä ja vältytään tiedon häviämiseltä.
- Vastuulliseen toimintaan ohjataan pohtimalla, mitä esimerkiksi käsitteet tietosuoja ja tekijänoikeus tarkoittavat, ja mitä seurauksia vastuuttomasta ja lainvastaisesta toiminnasta voi olla.
- Oppilaita opastetaan terveellisten ja ergonomisten työtapojen omaksumiseen.
- Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.
- Opetuksessa käytetään yhteisöllisiä palveluita ja koetaan yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, tutkivalle työskentelylle ja uuden luomiselle. Oppilaita opastetaan käyttämään erilaisia viestintäkanavia ja -tyylejä tarkoituksenmukaisesti.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa.

- Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys.
- Toiminnallisissa opiskelutilanteissa opitaan suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja, tekemään johtopäätöksiä ja löytämään uusia ratkaisuja olosuhteiden muuttuessa. Samalla opitaan tarttumaan tehtäviin aloitteellisesti, ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia, arvioimaan ja ottamaan hallittuja riskejä, kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä sekä viemään työ sisukkaasti loppuun. Näin oppilaat saavat tilaisuuksia oppia oman kokemuksensa kautta työn, yrittäjämäisen toimintatavan sekä yrittäjyyden merkityksen yhteisössä ja yhteiskunnassa.
- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäseninä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja.
- Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista.
- Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä.
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle.
- Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja.
- Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi.
- Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Kotitalous

[Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Kotitalous]

Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Käytännön toimintataidot

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii suunnittelemaan työn tekemisen, tekemään työtehtävän ja tarkastelemaan omaa työtään ja toimintaansa.		
Arvioinnin kohde: Työn suunnittelu ja toteuttaminen sekä oman toiminnan tarkastelu		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas työskentelee eri työvaiheissa annettuja ohjeita noudattaen.	**8.lk** Oppilas työskentelee suunnitelmallisesti eri työvaiheissa annettuja ohjeita soveltaen ja harjoittelee arvioimaan omaa työskentelyään.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas suunnittelee ja työskentelee työvaiheittain annettuja ohjeita soveltaen sekä kuvailee omaa osaamistaan oman työskentelyn tarkastelun avulla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kotitalouden kädentaitoja ja kokeilee erilaisia työtapoja. Hän oppii ottamaan huomioon toiminnassaan luovuuden ja estetiikan.
Arvioinnin kohde: Kädentaidot kotitalouden perustehtävien toteuttamisessa, luovuus ja estetiikka
Arvosanan kahdeksan osaaminen

7.lk	8.lk	9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri
Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoanvalmistuksessa, leivonnassa ja siivouksessa pyrkien esteettiseen lopputulokseen.	Oppilas osaa käyttää useita työmenetelmiä ja arvioida niiden soveltuvuutta kotitalouden toiminnoissa esteettisen lopputuloksen aikaansaamiseksi.	Oppilas suoriutuu itsenäisesti ja soveltaa tavallisimpia työtapoja kädentaitoja edellyttävissä kotitalouden tehtävissä. Oppilas ottaa huomioon yksittäisiä esteettisiä näkökulmia.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii valitsemaan ja käyttämään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä ja teknologiaa kestävää elämäntapaa edistävästi.		
Arvioinnin kohde: Valintojen tekeminen ja niiden perustelut toiminnassa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas harjoittelee käyttämään raaka-aineita, työvälineitä ja teknologiaa kestävän elämäntavan huomioiden.	**8.lk** Oppilas ymmärtää valintojensa merkityksen terveydelleen ja ympäristölleen.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas soveltaa kestävän elämäntavan tietoja ja taitoja käyttäessään raaka-aineita, materiaaleja, työvälineitä tai teknologiaa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		

Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään. Hän oppii huolehtimaan työtehtävien ja työympäristön järjestyksestä oppimisympäristössään.		
Arvioinnin kohde: Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.	**8.lk** Oppilas osaa suunnitella työnsä ja ennakoida ajankäyttönsä opettajan ohjeiden mukaisesti.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas etenee ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja ylläpitää työtehtävien ja työympäristön järjestystä. Oppilas suunnittelee ja ennakoi ajankäyttöään.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti kotitalouden toimintaympäristöissä ottaen huomioon käytettävissä olevat aineelliset voimavarat

Arvioinnin kohde: Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygienisesti ja turvallisesti.	**8.lk** Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen ja ergonomian huomioiden.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas työskentelee ohjeiden mukaisesti hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti tai kustannusten ja energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot

T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii kohtaamaan, kuuntelemaan, keskustelemaan ja argumentoimaan vertaisryhmässä.		
Arvioinnin kohde: Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi yhteisessä suunnittelussa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja kertomaan omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	**8.lk** Oppilas ymmärtää kuuntelemisen ja rakentavan ilmaisun merkityksen yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas kuuntelee eri näkökulmia ja ilmaisee rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.

Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan, miten arki erilaisissa kotitalouksissa rakentuu ja ajallisesti järjestäytyy. Hän oppii kohtaamaan hyväksyvästi kotien kulttuurista monimuotoisuutta.		
Arvioinnin kohde: Arjen rakentumisen sekä kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineja ja tunnistaa erilaisia kotikulttuureita.	**8.lk** Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineja ja kodin perinteitä. Ymmärrys monikulttuurisuudesta laajenee.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas määrittelee arjen rakentumista ja kotitalouksien arkirutiineja erilaisissa kotikulttuureissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä

Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii työskentelemään itsenäisesti sekä osana ryhmää ja yhteistä työtehtävää. Hän oppii sopimaan työtehtävien jakamista.		
Arvioinnin kohde: Voimavarojen käyttäminen ja yhteisten sopimusten tekemisen oppiminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa työskennellä ryhmässä ja pareittain rakentavasti työtehtävistä neuvotellen.	**8.lk** Oppilas osaa työskennellä yksin ja muiden kanssa rakentavasti ja tasapuolisesti työtehtävistä neuvotellen.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas työskentelee yksin ja ryhmässä sekä pyrkii toimimaan rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas tietää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tunnistamaan asioita, jotka liittyvät huomaavaiseen kohteluun, tapakulttuuriin ja vuorovaikutustilanteissa toimimiseen.		
Arvioinnin kohde: Toisten oppilaiden huomaavainen kohtelu ja tapakulttuuriin mukainen käytännön toiminta oppitunnin vuorovaikutustilanteissa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk	**8.lk**	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri**

Oppilas osaa toimia myönteisesti ja asiallisesti eri vuorovaikutustilanteissa.	Oppilas osaa toimia eri vuorovaikutustilanteissa myönteisesti ja asiallisesti arvostaen itseään ja muita ihmisiä.	Oppilas osaa toimia tapakulttuuria noudattaen.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

Tiedonhallintataidot

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii hakemaan ja vertailemaan tietoa sekä tunnistamaan kotitalouteen liittyviä luotettavia tietolähteitä valintojensa perustana.		
Arvioinnin kohde: Tietojen hankinta ja käyttö		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyvää tietoa eri tietolähteistä ja pohtia tiedon luotettavuutta.	**8.lk** Oppilas etsii kotitalouden sisältöalueisiin liittyvää tietoa eri tietolähteistä ja osaa soveltaa löytämäänsä tietoa käytäntöön.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas tietää, mistä ja miten kotitalouteen liittyviä tietoja voidaan hakea. Oppilas arvioi tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen**		

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Monilukutaito (L4)**

T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii lukemaan ja tulkitsemaan kotitalouteen ja lähiympäristöön liittyviä ohjeita, merkkejä ja symboleja sekä toimimaan niiden mukaisesti.		
Arvioinnin kohde: Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttäminen		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas oppii lukemaan ja tulkitsemaan kotitalouden toimintaohjeita. Oppilas osaa nimetä ja tulkita tavallisimpia kotitalouden merkkejä ja symboleja.	**8.lk** Oppilas osaa valita kulloiseenkin tilanteeseen sopivat menetelmät ja raaka-aineet merkkien ja symbolien mukaan.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas soveltaa toiminnassaan kotitalouden toimintaohjeita, merkkejä ja symboleita.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)**		

T12 ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii soveltamaan tietoja ja taitoja, tunnistamaan palveluita sekä osoittamaan luovuutta erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.
Arvioinnin kohde: Käsitteiden käyttäminen, tietojen ja taitojen soveltaminen sekä luovat ratkaisut tilanteissa, kotitalouden palveluiden tunteminen

Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas tunnistaa kotitalouden peruskäsitteitä ja harjoittelee näiden pohjalta luovaa ratkaisua.	**8.lk** Oppilas käyttää kotitalouden peruskäsitteitä arjen toiminnoissa.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas käyttää erilaisissa tilanteissa kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan. Oppilas kuvailee erilaisia kotitalouden palveluita ja niiden käyttöä arkielämässä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.		
Opetuksen tavoitteesta johdettu oppimisen tavoite: Oppilas oppii tulkitsemaan kiertotalouteen liittyviä asioita ja toimintoja sekä ympäristöä ja taloutta kuormittavia kotitalouden toimintoja.		
Arvioinnin kohde: Ympäristö- ja talousteot toiminnassa ja päätöksenteossa		
Arvosanan kahdeksan osaaminen		
7.lk Oppilas osaa lajitella kodin jätteet ja käyttää raaka-aineita taloudellisesti ja ympäristöasiat huomioiden.	**8.lk** Oppilas osaa vähentää ympäristökuormaa oikeiden valintojen kautta.	**9.lk/Päättöarvioinnin kriteeri** Oppilas tekee yksittäisiä arjen ympäristö- ja taloustekoja erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri** **S2 Asuminen ja yhdessä eläminen** **S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisältöjen valinnoissa otetaan huomioon monipuolinen kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta. Paikallisia, alueellisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita hyödynnetään, ja niitä sovelletaan oppimistehtävien suunnittelussa. Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät oppimistehtävät vaihtelevat oppilaiden, oppimisen paikallisten olosuhteiden ja koulun omien painotusten mukaisesti.

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa

Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Kotitalouden opetuksessa painotettavia laaja-alaisen osaamisen taitoja

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

- Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulun ulkopuolella opittuja taitoja koulutyössä. On tärkeää oppia kuuntelemaan itseä ja toisia, näkemään asioita toisten silmin sekä löytämään vaihtoehtoja ja luovia ratkaisuja. Rohkaisua tarvitaan epäselvän ja ristiriitaisen tiedon kohtaamiseen ja käsittelyyn.
- Ajattelun taitoja kehitetään lisäksi luomalla monimuotoisia tilaisuuksia itsenäiseen ja yhteiseen ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä asioiden välisten vuorovaikutussuhteiden ja keskinäisten yhteyksien huomaamiseen ja siten systeemiseen ajatteluun. Eettisen ajattelun kehittymistä tuetaan pohtien oikeaa ja väärää, hyvää elämää ja hyveitä sekä eettisen toiminnan periaatteita.
- Eri oppiaineiden tunneilla pohditaan opiskelun sekä omien ajattelu- ja työskentelytapojen merkitystä tulevaisuudelle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

- Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan.
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.
- Oppilaita kannustetaan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

- Oppilaiden itsenäistymistä tuetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaita ohjataan ja kannustetaan ottamaan vastuuta itsestä, toisista ja arjen sujumisesta.
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä ja harjaantumaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Erityistä huomiota kiinnitetään unen ja levon, tasapainoisen päivärytmin, liikkumisen ja monipuolisen ravinnon sekä päihteettömyyden merkitykseen ja hyvien tapojen tärkeyteen elämässä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan ja tuetaan tunnetaitojen kehittymistä. Käsitellään yhdessä ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa.

- Oppilaita ohjataan tarkastelemaan kulutustottumuksiaan kestävän tulevaisuuden näkökulmasta, tarkastelemaan mainosviestintää analyyttisesti ja toimimaan kriittisinä ja vastuullisina kuluttajina. Heitä opastetaan vahvistamaan edellytyksiään oman talouden suunnitteluun ja taloudesta huolehtimiseen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin elämän eri alueilla.

Monilukutaito (L4)

- Monilukutaidon kehittämisessä siirrytään aikaisempaa enemmän eri tilanteissa ja eri yhteyksissä käytettäviin teksteihin. Oppilaiden monilukutaitoa syvennetään tutustuttamalla heidät kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin.
- Kuluttaja- ja talousosaamista kehitetään aihepiiriä monipuolisesti käsittelevien tekstien sekä niiden käyttöyhteyksiin tutustumalla. Numeraalista lukutaitoa hyödynnetään esimerkiksi arvioitaessa gallupien luotettavuutta tai ostotarjousten edullisuutta.
- Medialukutaitoa syvennetään osallistumalla ja työskentelemällä eri medioiden parissa.

Tieto ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

- Tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaita ohjataan monipuoliseen tiedon hankintaan ja tuottamiseen sekä tietolähteiden monipuoliseen käyttöön tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana. Samalla harjoitellaan lähdekriittisyyttä ja opitaan arvioimaan omaa ja muiden - myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen - tapaa toimia ja tuottaa tietoa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

- Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

- Osallistumalla oppilaat voivat harjaantua ilmaisemaan näkemyksensä rakentavasti, etsimään ratkaisuja yhteistyössä toisten kanssa sekä pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista. Toiminnassa opitaan neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Ympäristön ja toisten ihmisten hyväksi tehdyt konkreettiset teot ja yhteistyöprojektit laajentavat vastuun piiriä. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä,

miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Oppilaanohjaus

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Oppilaanohjaus

Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Osallisuus ja aktiivinen toiminta

T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista		
7.lk Oppilas tutustuu vaikutusmahdollisuuksiinsa já opettelee toimimaan vastuullisesti.	**8.lk** Oppilas lisää osallisuuttaan omassa opiskeluympäristössään. Oppilas osaa tehdä vastuullisia valintoja ja tutustuu työelämään.	9.lk Oppilas on osaa toimia omassa opiskeluympäristössään ja kykenee tekemään vastuullisia valintoja.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Oppiminen ja opiskelu** Oppilas harjoittelee kouluyhteisössä toimimista já oppimaan oppimisen taitoja elinikäisen oppimisen ja ja yhteisöllisyyden näkökulmasta. Oppilas kehittää opiskelutaitojaan ja oman ajankäytön hallintaa. Oppilas harjoittelee asettamaan tavoitteita sekä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan, opintojen etenemisestä ja valintojen tekemisestä. Oppilaat valitsevat itselleen valinnaisaineet. **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan. Harjoiteltavat taidot koskevat motivaatiota ja yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Itsetuntemus ja itsearviointitaidot -Tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot -Ongelmanratkaisu-taitojen kehittäminen -Motivaation tukeminen		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy		

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3) **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**

Oppimaan oppimisen taidot

T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan		
7.lk Oppilas oppii erilaisia tapoja oppia ja opettelee hyödyntämään niitä opiskelussaan.	**8.lk** Oppilas kehittää omia opiskelutaitojaan oppia ja opettelee hyödyntämään niitä opiskelussaan.	**9.lk** Oppilas kehittää omia opiskelutaitojaan ja hyödyntää niitä opiskelussaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Oppiminen ja opiskelu**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)**		

Elinikäinen oppiminen

T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan		
7.lk Oppilas rakentaa oppimistaan aikaisemmin opittuun ja pohtii osaamisen merkitystä ja valintojaan elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti	**8.lk** Oppilas rakentaa oppimistaan aikaisemmin opittuun ja pohtii osaamisen merkitystä ja valintojaan elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti	**9.lk** Oppilas rakentaa oppimistaan aiemmin opittuun. Oppilas oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja arvioimaan omaa oppimistaan ja toimintaansa elinikäisen op-

		pimisen periaatteiden mukaisesti. Oppilas tekee jatko-opintosuunnitelman.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S1 Oppiminen ja opiskelu** **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu**		

Itsetuntemus

T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti		
7.lk Oppilas tunnistaa omiin valintoihinsa liittyviä tekijöitä sekä opettelee suhteuttamaan omaa omaan toimintaansa tavoitteiden, kykyjen ja edellytysten mukaan.	**8.lk** Oppilas tunnistaa omiin valintoihinsa liittyviä tekijöitä sekä opettelee suhteuttamaan omaa omaan toimintaansa tavoitteiden, kykyjen ja edellytysten mukaan.	**9.lk** Oppilas tunnistaa omiin valintoihinsa liittyviä tekijöitä sekä suhteuttaa omaa toimintaansa tavoitteiden, kykyjen ja edellytysten mukaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

Tavoitteiden asettaminen

T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas harjoittelee asettamaan tavoitteita ja tekemään niiden avulla suunnitelmia sekä arvioimaan niitä.	Oppilas osaa asettaa erilaisia tavoitteita ja tehdä suunnitelmia sekä arvioida niitä.	Oppilas osaa asettaa erilaisia tavoitteita ja tehdä suunnitelmia sekä arvioida niitä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** **S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)** **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)**		

Työelämään suuntautuva oppiminen

T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta		
7.lk Oppilas ymmärtää työn merkityksen omassa elämässään.	**8.lk** Oppilas ymmärtää työn merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkityksen tulevissa opinnoissaan ja työelämässä.	**9.lk** Oppilas ymmärtää työn merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnan kannalta. Oppilas tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkityksen tulevissa opinnoissaan ja työelämässä**.**
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** **S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot** **S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)** **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)**		

T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen		
7.lk	**8.lk** Oppilas tutustuu eri työtehtävissä tarvittavaan osaamiseen ja kehittää valmiuksiaan hakea tietoa perusopetuksen jälkeisestä osaamisesta. Oppilas vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitojaan.	**9.lk** Oppilas tutustuu eri työtehtävissä tarvittavaan osaamiseen ja osaa hakea tietoa perusopetuksen jälkeisestä osaamisesta. Oppilas vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitojaan.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** **S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot** **S4 Työelämään tutustuminen** **S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa

T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta		
7.lk	**8.lk** Oppilas tutustuu Suomen koulutusjärjestelmään. Oppilas osaa etsiä tietoa itselleen sopivista koulutusmahdollisuuksista ja työelämästä.	**9.lk** Oppilas tuntee Suoman koulutusjärjestelmän. Oppilas osaa etsiä tietoa itselleen sopivista koulutusmahdollisuuksista ja työelämästä.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Työelämään tutustuminen**		

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)**

T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta		
7.lk	**8.lk** Oppilas harjoittelee käyttämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan tiedon luetettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta oman urasuunnittelun näkökulmasta.	**9.lk** Oppilas osaa käyttää erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioida tiedon luetettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta oman urasuunnittelun näkökulmasta.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** **S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot** **S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Monilukutaito (L4)** **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)** **Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)**		

Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys

T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla		
7.lk	**8.lk**	**9.lk**

Oppilas tuntee oman kulttuuritaustansa ja osaa toimia monikulttuurisessa ympäristössä.	Oppilas osaa toimia monikulttuurisessa ympäristössä.	Oppilas tuntee oman kulttuuriaan ja osaa toimia monikulttuurisessa ympäristössä sekä tutustuu opiskelu- ja työmahdollisuuksiin ulkomailla.
Tavoitteeseen liittyvät sisällöt **S4 Työelämään tutustuminen** **S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen**		
Laaja-alainen osaaminen, johon tavoite liittyy **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)**		

Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Oppiminen ja opiskelu

Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas harjoittelee omassa kouluyhteisössä toimimista sekä kehittää opiskelu- ja oppimaan oppimisen taitoja.	Oppilas toimii omassa kouluyhteisössä ja kehittää opiskelu- ja oppimaan oppimisen taitojaan.	Oppilas toimii omassa kouluyhteisössä ja kehittää opiskelu- ja oppimaan oppimisen taitojaan.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu

Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan

sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas kehittää itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan. Oppilas kehittää päätöksentekotaitojaan mm. valinnaisainevalintoja tekemällä.	Oppilas kehittää tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan. Oppilas harjoittelee urasuunnittelu- ja urahallintataitojaan. Lisäksi hän oppii analysoimaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä.	Oppilas käyttää urasuunnittelu- ja urahallintataitojaan oman jatko-opintosuunnitelman laatimiseen. Hän osaa analysoida omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot

Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

7.lk	8.lk	9.lk
Oppilas kehittää viestintä-ja vuorovaikutustaitojaan ja opettelee arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta erityisesti urasuunnittelun kannalta.	Oppilas kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja opettelee arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta erityisesti urasuunnittelun kannalta.	Oppilas kehittää viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan ja osaa arvioida eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta erityisesti urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen

Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

7.lk	8.lk	9.lk
	Oppilas osallistuu 8. luokalla työelämään tutustumiseen.	Oppilas osallistuu 9. luokalla työelämään tutustumiseen.

	Työelämään tutustuminen toteutetaan tarvittaessa tarpeellisin erityisjärjestelyin oppilaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Lisäksi oppilas osallistuu koulun järjestämiin oppilaitos-, työpaikka- ja asiantuntijavierailuihin.	Työelämään tutustuminen toteutetaan tarvittaessa tarpeellisin erityisjärjestelyin oppilaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Lisäksi oppilas osallistuu koulun järjestämiin oppilaitos, työpaikka- ja asiantuntijavierailuihin.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen

Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

7.lk	8.lk	9.lk
.	Oppilas tutustuu Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppii etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.	Oppilas tuntee Suomen koulutusjärjestelmän jatko-opintomahdollisuuksia ja osaa hakea tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntää eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. Oppilas osaa tehdä jatko-opintosuunnitelman.